

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Міністерство освіти і науки України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЖОВНИЧ ОЛЕСЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК [378.147.091.33:004.77]:811.111(0.43.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО
АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ЗАСОБАМИ БЛОГ-ТЕХНОЛОГІЙ**

Спеціальність 13.00.02 – теорія та методика навчання (германські мови)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ О. В. Жовнич

Науковий керівник: **Морська Лілія Іванівна**, доктор педагогічних наук,
професор

Тернопіль – 2018

АНОТАЦІЯ

Жовнич О. В. Методика навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.02 «Теорія та методика навчання (германські мови)». – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. – Тернопіль, 2018; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2018.

У дисертації висвітлено стан проблеми професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів як важливого аспекту їхньої підготовки у закладах вищої освіти (ЗВО).

З'ясовано сутність і специфіку професійно орієнтованого спілкування майбутніх журналістів й окреслено лінгводидактичні основи англомовного писемного спілкування журналістів. Для проблеми навчання англомовного писемного спілкування важливими є: концепція комп'ютерної лінгводидактики; комп'ютерно-інформаційна модель навчання іноземних мов; методика розвитку вмінь іншомовного писемного мовлення. Іншомовна підготовка у ЗВО передбачає максимальне розширення творчих комунікативних і лінгвістичних складових професійної компетентності майбутніх журналістів завдяки застосуванню нетрадиційних способів формування та контролю знань, умінь і навичок із допомогою новітніх засобів комунікації, передусім сервісів інтернету, реалізації педагогіки співробітництва, врахування дидактичних принципів індивідуалізації та інформатизації, професійної спрямованості навчання.

Компетентність майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні розглядаємо як готовність і здатність виявляти знання, вміння та навички використання писемного мовлення з професійно-комунікативною метою в ситуаціях міжкультурних професійних контактів. На основі вивчення кваліфікаційної характеристики, а також урахувавши складові писемного

мовлення студентів-журналістів, доходимо висновку, що компетентність в англomовному писемному спілкуванні доцільно формувати за такою структурою: лінгвістичний; дискурсивний; комунікативний; лінгвосоціокультурний; професійно спрямований компоненти. Доведено, що ефективне формування компетентності студентів ЗВО щодо англomовного писемного спілкування сьогодні складно здійснити за допомогою традиційних методів. Як найбільш доцільні в навчанні майбутніх журналістів, з огляду на специфіку їхньої подальшої професійної діяльності, обрано засоби блог-технологій, які дають змогу не лише сформувавши знання й уміння писемного мовлення у майбутніх журналістів, а й розвинути навчально-пізнавальну активність, креативність, інформатичну компетентність та інформаційну культуру, а також допомагають виробити авторський стиль письма. Блоги створюють умови для спілкування, обговорення будь-яких ідей і порозуміння між людьми, які об'єднані спільними інтересами, але розділені територіально. Основні характеристики – мобільність і доступність – зумовлюють їхню роль у творенні інформаційного суспільства. Блоги є платформою для розміщення навчальних матеріалів, висвітлення власних думок, дискусій, реалізації зворотнього зв'язку у коментарях, сприяють активній та творчій діяльності.

За функціональним призначенням вони розподілені на три типи (блог викладача, блоги студентів, блог групи), що дає змогу ефективно розвивати компоненти писемної компетентності майбутніх журналістів.

Визначено зміст навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів, який охоплює такі аспекти: лексико-граматичний, орфографічний і пунктуаційний, лексико-стилістичний, структурно-організаційний, предметний, комунікативний, соціокультурний, професійно спрямований (прикладний). Розглянуті аспекти відображають сутність і складові писемного мовлення журналістів і покладені в основу методики їхньої підготовки до професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування. Вагомими для формування компетентності в англomовному писемному спілкуванні вважаємо такі групи принципів, які доцільно враховувати у процесі формування компетентності

студентів у англomовному писемному спілкуванні: загальнодидактичні, професійної освіти, навчання іноземних мов; навчання іншомовного письма; навчання іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

На основі аналізу науково-методичних джерел та освітнього досвіду побудовано модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, що дає змогу обґрунтувати функції та зв'язки всіх складових цього процесу, сутність і послідовність навчальної взаємодії, спрямованої на досягнення мети навчання, засвідчує неперервність і послідовність формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні в динаміці її розвитку. В основу розроблення системи вправ і завдань для професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій покладені критерії відбору навчального матеріалу: автентичності; доступності та відповідності інтересам студентів; пізнавально-комунікативної цінності та проблемності; професійної спрямованості; відповідності програмам навчання; композиційно-структурної організації; урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту; співвіднесеності типів текстів із цілями навчання. Запропонована система вправ і завдань містить необхідні для майбутніх журналістів комплексні вправи умовно-комунікативного, комунікативного, рецептивно-репродуктивного, творчо-продуктивного характеру, спрямовані на формування умінь створювати писемні висловлювання різних функціональних типів мовлення (розповідь, опис, міркування – обґрунтування, спростування, полеміка), використовуючи за основу різні журналістські жанри (нарис, замітка, репортаж, газетна / журнальна стаття, рецензія, огляд, інтерв'ю, відкритий лист).

Урахувавши теоретичні засади, нами розроблено модель навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, яка наочно передає вдосконалений процес формування в майбутніх журналістів відповідної професійно орієнтованої компетентності.

Побудова моделі ґрунтувалася на вивченні дидактичної сутності системи навчання англійської мови, особливостей змісту навчання англomовного писемного спілкування, специфіки напряду підготовки майбутніх журналістів. Розробляючи модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, ми враховували також новітні вимоги до рівня компетентності журналістів різних спеціалізацій, спиралися на кращий вітчизняний і зарубіжний досвід, намагалися знайти оптимальні взаємозв'язки і співвідношення між складовими освітньої системи ЗВО.

Методика професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування із використанням засобів блог-технологій має ієрархічну структуру та полягає у виконанні системи вправ і завдань на шести етапах: підготовчому, мотиваційно-настановчому, організаційному, операційно-діяльнісному, продуктивно-творчому, рефлексивно-оцінному, кожен із яких охоплює низку відповідних завдань, які спрямовані на навчання студентів створювати писемні висловлювання різних функціональних типів.

Стійка динаміка підвищення рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні є результатом організованої навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови із застосуванням навчальних блогів.

Для експериментальної перевірки ефективності розробленої методики було визначено комплекс критеріїв оцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні: змістово-сміслової адекватності та лексичної наповненості текстів; структурної цілісності та логіко-інформаційної зв'язності повідомлення; мовленнєвої коректності та відповідності технічного оформлення; професійної жанрово-стильової унормованості, цікавості та переконливості.

Результати апробації та доведена ефективність застосування авторської методики і спроектованої моделі навчання дали змогу сформулювати методичні рекомендації щодо організації навчання професійно орієнтованого англomовного

писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій в інформаційно-освітньому середовищі ЗВО.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *уперше розроблено та обґрунтовано* методику професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, орієнтовану на формування умінь складати висловлювання різних функціональних типів мовлення; побудовано модель процесу навчання, спрямовану на реалізацію авторської методики;

- *уточнено* лінгводидактичні основи і зміст навчання англomовного писемного спілкування журналістів, складові компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні;

- *конкретизовано* сутність, дидактичні можливості та методичні функції блог-технологій у формуванні компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні;

- *отримали подальший розвиток* принципи процесу навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у створенні й експериментальній апробації в освітньому процесі вищої школи моделі, системи вправ і завдань та методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій, доведенні ефективності їх використання, підготовці методичних рекомендацій щодо реалізації методики. Результати дослідження можуть бути використані для розроблення методичних посібників, інноваційних засобів навчання англійської мови для професійного спілкування, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: іншомовне писемне спілкування, компетентність в англomовному писемному спілкуванні, методика професійно орієнтованого навчання англomовного писемного спілкування, майбутні журналісти, інформаційно-комунікаційні технології, блог-технології, функціональні типи мовлення.

ABSTRACT

Zhovnych O. V. Methodology of Teaching Prospective Journalists Professionally Oriented English Writing by Means of Blog Technologies. – Manuscript.

The thesis presented for a Ph. D. (Candidate degree) in Pedagogical Sciences. Research Specialization 13.00.02 «Theory and Methodology of Teaching (Germanic Languages)». – Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2018; Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2018.

The thesis deals with the problem of teaching prospective journalists professionally oriented English writing as an important task of their training in the university.

The didactic essence, specificity and lingua-didactic fundamentals of teaching prospective journalists professionally oriented English writing have been substantiated. It is indicated that important aspects of the problem of teaching English writing are: the concept of computer linguadidactics; the computer-information model of foreign languages teaching; the methods of development of abilities of English writing. The training of foreign languages in higher educational institutions focuses on the maximum expansion of creative communication and linguistic components of professional competence of prospective journalists thanks to the use of unconventional ways of formation and control of knowledge, abilities and skills by means of modern methods of communication, especially Internet services, implementation of the pedagogy of cooperation, taking into account the teaching principles of individualization and informatization, professional orientation of training.

The competence of prospective journalists in English writing has been determined as readiness and ability to use knowledge, abilities and skills in English writing with the professional and communicative purpose in situations of cross-cultural professional contacts. Based on the study of qualified characteristics and components of English writing of students-journalists, it has been cleared up that the structure of competence in English writing consists of linguistic, discourse, communicative, lingua-socio-cultural,

professionally oriented components. It has been proved that effective forming of the competence of university students in English writing is now difficult to accomplish using traditional methods. The blog technologies have been substantiated as the most expedient technologies in the educational process of prospective journalists due to the specifics of their further professional activities. The blog technologies enable not only to form knowledge and abilities in English writing of prospective journalists, but develop educational cognitive activities, creativity, informative competence and information culture, and help to develop the author's writing style. Blogs create conditions for communication, discussion of any ideas and understanding between people who are united by common interests, but are separated geographically. The main characteristics - mobility and accessibility - determine their role in the creation of the information society. Blogs are a platform for placement of educational materials, coverage of own thoughts, discussions, feedback in comments, they promote creative activity.

By the functional purpose, these technologies have been divided into three types: the teacher blog, the group blog, and the student blog that allows prospective journalists to develop efficiently components of writing competence.

The content of teaching of English writing of prospective journalists has been determined, which includes the following aspects: lexical and grammatical; spelling and punctuation; lexical and stylistic; structural and organizational, subject, communicative, socio-cultural and professionally oriented (applied) as well. The considered aspects reflect the essence and components of English writing of prospective journalists and are laid in the basis of the methodology of students' training to professionally oriented English writing. The main groups of methodological principles which should be taken into consideration in the process of forming the competence in English writing have been grounded. They are: the general-didactic principles; the principles of professional education; the principles of learning foreign languages; the principles of teaching foreign language writing; the principles of teaching foreign languages by means of ICT.

On the basis of scientific and methodological sources and educational experience, the model of teaching prospective journalists professionally oriented English writing by

means of blog technologies has been developed. It is considered the functions and relationships of all components of this process; the nature and development of educational interaction; the continuity and consistency in the dynamics of its development in the process of forming the competence of prospective journalists in English writing. The system of tasks for prospective journalists professionally oriented English writing by means of blog technologies is based on criteria of educational material selection: authenticity; accessibility and conformity with the interests of students; cognitive and communicative values and problematic character; professional orientation; congruence with programs; composite and structural organization; taking into account the lingua-stylistic features of the genre text; correlation of types of texts with the aims of education. The proposed system of tasks includes tasks of pre-communicative, communicative, receptive-reproductive, creative-productive character, aimed at forming the ability to create written expressions of different functional types (story, description, reasoning - justification, refutation, polemics) and different journalistic genres (an essay, a note, a reportage, a newspaper/magazine article, a review, a comment, an interview, an open letter).

Taking into account theoretical principles, we have developed a model for learning professionally oriented English written communication by means of blog technologies, which clearly conveys the improved process of formation of appropriate professional-oriented competence for future journalists. The development of the model was based on the study of the didactic essence of the English language teaching system, the peculiarities of the content of the teaching of English written communication, the specifics of training of future journalists. While developing a model for teaching students of Journalism of English written communication by means of blog technologies, we also took into account the latest requirements for the level of competence of journalists of different specializations, we relied on the best domestic and foreign experience, trying to find optimal interrelationships and relationships between the components of the educational system in HEI.

It is defined that the methodology of teaching prospective journalists professionally oriented English writing by means of blog technologies has a hierarchical structure, and is performed by the system of tasks in six phases: preparatory; motivational and instructional; organizational; active and operational; productive and creative; reflexive and estimative, which are aimed to create written expressions of various functional types.

The steady upward dynamics of the level of the competence of future journalists in English written communication is the result of provided educational and cognitive activities of students in foreign language classes with the use of educational blogs.

For the experimental implementation of the effectiveness of the developed methodology, a set of criteria for assessing the level of formation of the competence of future journalists in a professionally oriented English-written communication was defined. They are content-semantic adequacy and lexical range of texts; structural cohesion and logical-informational coherence of the message; language adequacy and compliance with technical design; correspondence to professional genres and styles, interest and persuasiveness.

On the basis of the results of verification and the confirmed effectiveness of implementation of the methodology and the designed model of teaching, the methodological recommendations on teaching prospective journalists professionally oriented English writing by means of blog technologies in the educational process of the university have been developed.

The scientific novelty of obtained results is:

– *firstly* the methodology of teaching prospective journalists professionally oriented English writing by means of blog technologies *has been developed and substantiated*; the methodology is focused on the formation of skills to make statements of various functional types of speech; the model of the learning process aimed at the realization of the author's methodology *has been designed*;

– lingua-didactic fundamentals and the content of English writing of the journalists; the components of the competence of prospective journalists in English writing *have been specified*;

– the essence, didactic possibilities and methodical functions of blog technologies in forming the competence of prospective journalists in English writing *have been revealed*;

– the principles of the process of teaching prospective journalists professionally oriented English writing by means of blog technologies *got further development*.

The practical value of obtained results of the study is realized in substantiation, design and experimental approbation of the model, the system of tasks and the methodology of teaching prospective journalists professionally oriented English writing by means of blog technologies; verification and confirmation of the effectiveness of their implementation; preparation of the methodological recommendations on realization of techniques. The results of the study can be used for the development of textbooks, innovative means of teaching English for specific purposes, professional qualification training of scientific and pedagogical staff.

Keywords: English writing, competence in English writing, methodology of teaching professionally oriented English writing, prospective journalists, information and communication technologies, blog technologies, functional types of speech.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

I. Статті в наукових фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Жовнич О. В. Блог-технології як засіб оптимізації процесу формування англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – Вип. 44. – С. 318–321 (*індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus*).

2. Жовнич О. В. Іншомовне професійно орієнтоване спілкування майбутнього журналіста: шляхи реалізації та вдосконалення // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2016. – № 89. – С. 132–135.

3. Жовнич О. В. Дидактичні перваги і новітні тенденції застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі // Молодь і ринок :

щомісячний наук.-пед. журнал. – Дрогобич, 2016. – № 7. – С. 150–155.

4.

ні методики

навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2017. – Вип. 48. – С. 110–114 (індексується у міжнародній наукометричній базі *Copernicus*).

5. Жовнич О. В. Модель навчання студентів-журналі

-

ні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2017. – Вип. 49. – С. 98–103 (індексується у міжнародній наукометричній базі *Copernicus*).

II. Статті в іноземних виданнях:

6. Zhovnych O. V. Використання блог-технологій у професійній підготовці майбутніх журналістів // *Innovations and modern technology in the educational system : contribution of Poland and Ukraine : International scientific and practical conference. (Sandomierz, Poland, May 5-6, 2017).* – Sandomierz : Humanities and natural sciences university in Sandomierz, 2017. – С. 46–49.

7. Жовнич О. В. Блог как способ формирования иноязычной компетентности будущих журналистов // Педагогические инновации – 2017 : материалы международной научно-практической интернет-конференции (г. Витебск, 17 мая 2017 г.) – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2017. – С. 146–148.

8. Жовнич О. В. Можливості інформаційно-комунікаційних технологій в іншомовній підготовці студентів ВНЗ // *Сучасні методики, інновації та досвід практичного застосування у сфері психології та педагогіки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Люблін, Республіка Польща, 20-21 жовтня 2017 р.).* – Люблін, 2017. – С. 54–57.

9. Жовнич О. В. Порівняльний аналіз проблем вивчення іноземних мов у

Польщі та Чехії (за даними видань, що індексуються наукометричною базою Scopus) / Є. В. Громов, Н. І. Лазаренко, А. М. Коломієць, О. В. Жовнич // Science and Life : Proceedings of articles the international scientific conference. (Karlovy Vary, Czech Republic ; Kyiv, Ukraine, 30 November 2017). – Karlovy Vary : Skleněný Můstek. – С. 62–71.

**III. Праці, що додатково відображають наукові результати дисертації
і тези науково-практичних конференцій**

10. Жовнич О. В. Проблеми професійної іншомовної підготовки майбутніх журналістів і можливі шляхи їх розв'язання // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2016. – № 47. – С. 73–77.

IV. Методичні видання:

11. Використання блог-технологій в навчанні майбутніх журналістів професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванню : навч.-метод. посіб. / укладач : О. В. Жовнич. – Вінниця : ТОВ «Друк», 2017. – 111 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	16
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ	27
1.1. Сутність і специфіка професійно орієнтованого спілкування майбутніх журналістів.....	27
1.2. Лінгводидактичні основи англomовного писемного спілкування журналістів.....	41
1.3. Блог-технології як засіб формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні.....	57
Висновки до першого розділу.....	72
Розділ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ.....	76
2.1. Зміст навчання англomовного писемного спілкування студентів- журналістів.....	76
2.2. Критерії відбору навчального матеріалу для формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні.....	103
2.3. Модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій.....	114
2.4. Система вправ і завдань та методика навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог- технологій.....	123
Висновки до другого розділу.....	155

Розділ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ЗАСОБАМИ БЛОГ-ТЕХНОЛОГІЙ.....	159
3.1. Обґрунтування, організація та етапи проведення експериментального дослідження.....	159
3.2. Результати експериментального дослідження та їхня інтерпретація.....	174
3.3. Методичні рекомендації щодо організації навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.....	189
Висновки до третього розділу.....	200
ВИСНОВКИ.....	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	210
ДОДАТКИ.....	253
Додаток А.....	254
Додаток Б.....	269
Додаток В.....	272
Додаток Г.....	283
Додаток Е.....	284
Додаток Ж.....	285
Додаток З.....	289
Додаток И.....	292
Додаток К.....	295
Додаток Л.....	299
Додаток М.....	300

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство висуває високі вимоги до якості підготовки фахівців, зокрема журналістів, які відповідно до міжнародних стандартів мають володіти науковими основами своєї справи, орієнтуватися у фахових проблемах, поняттях і термінах, вільно володіти іноземною мовою на професійному рівні, творчо ставитися до своєї діяльності, неперервно поповнювати власні знання, також і з іноземних джерел, бути готовими навчатися та працювати в будь-якій країні світу. Також журналіст зобов'язаний розвивати культуру мовлення та спілкування, бо літературна мова – головний інструмент засобів масової інформації (ЗМІ).

Процес інтеграції української освіти в європейський освітній простір підвищує важливість вивчення іноземної мови не лише як академічної дисципліни у закладах вищої освіти (ЗВО), а й засобу оволодіння спеціалізацією, що узгоджується з вимогами Болонської декларації та лінгводидактичною політикою, визначеною Рекомендаціями Комітету Ради Європи з питань освіти. Тому підготовка майбутніх журналістів, які вільно володіють іноземною мовою в межах виконання професійної діяльності є важливим завданням сучасної вищої освіти. Водночас декларування європейських принципів формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців, що працюватимуть у мультилінгвальному, об'єднаному світі, вимагає вдосконалення методик навчання іноземної мови.

Сучасні тенденції розвитку глобальної мережі потребують перегляду процесів розвитку особистості та шляхів отримання знань у нових реаліях, коли інтерактивні технології стають універсальним засобом комунікації. Технології інтернету, до яких відносяться сервіси Веб 2.0, зокрема блог-технології, – це зручна платформа не лише для отримання інформації, а для комунікативної взаємодії. Визначальними причинами використання засобів інтернету в журналістській освіті є те, що інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) полегшує комплексне напрацювання англомовних писемних умінь і навичок спілкування майбутніх журналістів, заохочує вивчення мови як реального засобу комунікації, підвищує рівень

креативності студентів і впевненість у власних можливостях; формує вміння самостійного вироблення стратегій розв'язання навчальних і практичних завдань.

«Блог (від англ. *blog від web log* – щоденник у комп'ютерній мережі) – персональний сайт у комп'ютерній мережі інтернет, який регулярно поповнюється авторськими матеріалами інформаційного, аналітичного чи публіцистичного характеру» [45, с. 166]. Фактично йдеться про виникнення кардинально інших засобів мас-медіа. Освітні блог-технології – це нові педагогічні технології забезпечення та супроводу освітнього процесу на основі блогів, що розглядаються як засіб організації та управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів із метою підвищення ефективності навчання. Вони дають змогу розміщувати різноманітні навчальні матеріали, презентувати й обговорювати власні погляди, реалізувати зворотний зв'язок у коментарях, створювати співтовариства тощо; сприяють активній, самостійній і творчій діяльності, зокрема проектній, підвищуючи інтерес до навчання іноземної мови.

Концепцію блог-технологій у навчанні створено завдяки працям К. Кеннеді (K. Kennedy) «Writing With Web Logs», 2003 [365], а також Дж. Блоха (J. Bloch) та К. Кросбі (C. Crosby) «Blogging and academic writing development», 2008 [314]. Вони пропонували публікувати в інтернеті індивідуальні або колективні веб-журнали, есе на визначену тему, після чого студенти могли організовувати їхнє онлайн обговорення. Блог студента та блог групи надавали додаткової мотивації процесу навчання писемного мовлення, авторської відповідальності за написаний текст. Аналізуючи структуру та зміст писемних текстів студентів, оприлюднених у блогах, викладач може відстежувати розвиток писемної компетентності студентів, планувати роботу над помилками. Як цілісну методику навчання англійського писемного мовлення блоги використано в працях С. Доунса (S. Downes) [336]. Так сформувався напрям у теорії та практиці навчання іноземної мови, у якому стрижневу функцію виконує писемна блог-активність студента.

Прямо й опосередковано цей напрям прислужився для розвитку загальної теорії та методики викладання іноземних мов. Важливе значення для нашої

дисертації мають праці відомих науковців: концептуальні дослідження теорії та історії методики викладання іноземних мов виконали Н. Гальськова [41], Н. Гез [162], І. Задорожна [89], Р. Мартинова [156], Н. Микитенко [167], Р. Мільруд [169], Л. Морська [177], С. Ніколаєва [161; 189], Ю. Пассов [200; 201], О. Соловова [256], О. Тарнопольский [271]. Оскільки навчання за допомогою блогів дотичне до галузі комп'ютерної лінгводидактики, то саме її представники створили вагомі методичні засади. Серед них М. Бовтенко [19], І. Костікова [129; 130], М. Леві (M. Levy) [371]. Комп'ютерно-інформаційну модель навчання іноземних мов розробила С. Тітова [278]. Цілісна дидактична концепція використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов постала з окремих лінгвометодик та аспектних досліджень українських та зарубіжних авторів: О. Бігич [72], М. Варшауер (M. Warschauer) [409], Е. Воробйова [38], Т. Коваль [102], О. Крюкова [138], Л. Морська [175; 176], Е. Носенко [193], О. Подзигун [211], Є. Полат [214], Н. Самаріна [237], П. Сисоєв [263].

Поняття інформаційного середовища є ключовим у професійній діяльності журналіста. Концепцію дидактичного застосування інформаційного середовища та мережі інтернет досліджували В. Биков [12], Р. Гуревич [59], С. Доунс (S. Downes) [336], М. Жалдак [75], М. Кадемія [103], Л. Раїцька [226], П. Сердюков [246], П. Сисоєв [265; 266; 268]. Методичні можливості, які отримує студент і викладач завдяки використанню блог-технологій у навчанні англійської мови, вивчали Т. Павельєва [198], Л. Раїцька [228], П. Сисоєв [262], А. Філатова [285]. Окремі навчальні умови блог-активності та їх вплив на розвиток мовлення студентів дослідили Дж. Блох (J. Bloch) [314], Р. Годвін-Джонс (R. Godwin-Jones) [350], А. Джонсон (A. Johnson) [362], А. Кемпбелл (A. Campbell) [321; 322], Т. Фелнер (T. Fellner) [344]. Використання різних навчальних прийомів із залученням веб-простору узагальнили Т. Вільямс (T. Williams) [374], В. Лоу (W. Lowe) [374], Д. Перрі (D. Parry) [392], В. Річардсон (W. Richardson) [398; 399].

Отже, мовна підготовка журналіста в Україні, для якого веб-простір та блог-активність є основним полем професійного зростання, має глибоке наукове

підгрунтя. Фундаментальні засади професійної підготовки журналістів розробили Н. Бобаль [18], С. Виноградова [31], В. Горохов [53], М. Дяченко [68], Дж. Егнью (J. Agnew) [302], А. Калмиков [105], Дж. Каппон [108], О. Короченський [128], В. Костюк [131], О. Кузнєцова [139], А. Москаленко [179], В. Різун [229], Л. Світич [239; 240], А. Станько [259], В. Тулупов [280]. Їхні наукові висновки спрямовані на прогрес української журналістики, який починається ще під час навчання у закладах вищої освіти.

Писемне англомовне мовлення журналіста свідчить про його здатність претендувати на активну професійну роль у суспільстві. Методиці розвитку вмій іншомовного писемного мовлення присвятили праці П. Елбоу (P. Elbow) [340], Л. Кузьміна [140], Л. Мазунова [150; 151], А. Мартинова [157], Р. Мильруд [169; 171], А. Миролюбов [172], Є. Мусницька [183], С. Мусульбес [184], Д. Мюррей (D. Murray) [384], Ю. Пассов [200], М. Татарінова [272], Л. Фловер (L. Flower) [347], В. Фовлер (W. Fowler) [348].

Наукова основа нашого дослідження є, безперечно, вагомою та плідною. Проте уважний аналіз призвів до висновків, що проблема використання можливостей блог-технологій у процесі навчання іншомовного писемного спілкування майбутніх фахівців в Україні не досліджена системно та цілісно. Крім того, у численних наукових розробленнях ми не виявили чіткого переліку компетентностей, необхідних кожному журналістові (інформаційної, комунікативної, мовленнєвої тощо), які мають формуватися у процесі професійної підготовки у ЗВО. Зауважимо також, що науковці, котрі займалися питаннями формування іншомовної компетентності майбутніх журналістів (С. Коновальчук [120] О. Макеєва [152], Л. Нагорнюк [186]), зосереджували увагу на навчанні іншомовного спілкування з урахуванням одного або декількох жанрів журналістики, практично не розглядаючи можливості розвитку професійно орієнтованого писемного мовлення студентів засобами сервісів Веб 2.0, зокрема навчального інтернет-блогу. Цілісної методики організації блог-активності студентів спеціальності «Журналістика» для розвитку писемної англомовної компетентності в Україні не створено.

З огляду на висловлене, **актуальність** нашого дослідження зумовлена:

1) вимогами до мовної підготовки конкурентоздатних журналістів в Україні і розширенням сфери їхнього іншомовного спілкування в процесі досягнення соціальних, академічних і професійних цілей;

2) недостатньою теоретичною, практичною та методичною розробкою питань формування іншомовної компетентності студентів-журналістів, ураховуючи сучасні вимоги методичної науки;

3) потребою суспільства в компетентних, кваліфікованих, соціально активних фахівцях-журналістах із високим рівнем англомовного писемного спілкування, які творчо ставляться до своєї діяльності, уміють створювати і вести блоги;

4) недостатнім обґрунтуванням можливостей використання блог-технологій у методиці навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів.

Важливість і соціальна значущість якісної професійної підготовки майбутніх журналістів в умовах зростання вимог до вищої освіти та потреба розв'язання важливої методичної проблеми забезпечення належного рівня володіння іноземною мовою в усіх напрямках роботи журналіста визначили вибір теми дисертаційної праці: *«Методика навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану наукової роботи кафедри англійської філології факультету іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теоретичні та методичні засади розробки навчально-методичного забезпечення іншомовної освіти фахівців» (реєстраційний номер 0115U000190). Тему дисертації затверджено вченою Радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 23.02.2016 року) та узгоджено Міжвідомчою радою з

координації тем наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук України (протокол № 3 від 16.05.2017 року).

Мета дослідження полягає в розробленні науково обґрунтованої та експериментально перевіреної методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Визначити сутність і специфіку професійно орієнтованого спілкування майбутніх журналістів.

2. Окреслити лінгводидактичні основи навчання англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів.

3. З'ясувати зміст поняття «блог-технологія», виявити дидактичні можливості блог-технологій у формуванні компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні.

4. Визначити зміст навчання англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів; окреслити критерії відбору навчального матеріалу для формування компетентності в англomовному писемному спілкуванні.

5. Створити модель процесу навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій, розробити систему вправ і завдань.

6. Експериментально перевірити ефективність запропонованої методики й укласти відповідні методичні рекомендації.

Об'єктом дослідження є процес навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів у закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – методика навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що ефективність навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх

журналістів можна підвищити шляхом обґрунтованого застосування в іншомовній підготовці засобів блог-технологій, які забезпечують розширення комунікативних і лінгвістичних компонентів професійної компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні завдяки поетапному використанню системи відповідних вправ і завдань.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи: *теоретичні* – критичний аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з галузі лінгвістики, психолінгвістики, психології, педагогіки та методики навчання іноземних мов, що дало змогу вивчити й узагальнити сучасні методи навчання професійного іншомовного мовлення майбутніх журналістів, систематизувати й уточнити теоретичні засади розв'язання проблеми; аналіз навчальних посібників і програм з англійської мови для журналістів; вивчення та узагальнення досвіду роботи викладачів іноземної мови ЗВО для визначення найбільш продуктивних механізмів навчання англomовного писемного спілкування; педагогічне моделювання з метою обґрунтування складових моделі навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій та їх взаємозв'язку; проектування змісту, форм і методів навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування; *емпіричні* – наукове спостереження за освітнім процесом, діяльністю студентів, опитування викладачів і студентів задля вивчення їхніх думок про доцільність застосування блог-технологій, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) як засіб перевірки ефективності авторської методики; *статистичні* методи для кількісного та якісного оброблення отриманих даних, перевірки їхньої достовірності.

Наукові положення, що виносяться на захист:

1. Блог-технології є ефективним засобом формування компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні; вони орієнтовані на формування лінгвістичного, дискурсивного, комунікативного, лінгвосоціокультурного, професійно спрямованого компонентів компетентності в англomовному писемному спілкуванні.

2. Успішність методики формування компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні зумовлюється дотриманням таких етапів: підготовчого, мотиваційно-настановчого, організаційного, операційно-діяльнісного, продуктивно-творчого та рефлексивно-оцінного, кожен із яких охоплює низку відповідних вправ і завдань, спрямованих на навчання студентів створювати писемні висловлювання у форматі блогів.

3. Навчання майбутніх журналістів писемного мовлення засобами блог-технологій орієнтоване на формування вмінь створювати писемні висловлювання різних функціональних типів (розповідь, опис, міркування – обґрунтування, спростування, полеміка), що відбувається шляхом використання трьох типів блогів – блогу викладача, блогів студентів, блогу групи.

4. У процесі навчання варто дотримуватися послідовності у використанні означених типів блогів: *на підготовчому етапі* викладач створює власний блог, наповнює його потрібною фаховою інформацією, а також текстами, які належать до певних функціональних типів мовлення; аналіз цих текстів інтегрують із рецептивними мовленнєвими аналітичними вправами на читання, з лексичними, граматичними та структурно-композиційними вправами; *на мотиваційно-настановчому етапі* викладач формує мотивацію до розвитку професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій; *на організаційному етапі* студентів навчають створювати та наповнювати блоги готують до створення власного тексту; формують уміння працювати з автентичною іншомовною професійно спрямованою інформацією в блогах; *на операційно-діяльнісному етапі* студенти створюють власні закриті блоги (блоги студентів), які містять тексти певного функціонального типу мовлення; ці блоги інтегруються з вправами на читання текстів задля пошуку потрібної для створення блогу інформації та з вправами на формування вмінь складати тексти різних функціональних типів; *на продуктивно-творчому етапі* здійснюється написання стилістично унормованих англomовних журналістських текстів та їхнє опублікування; у блозі групи передбачено формування вмінь брати участь у дискусії (шляхом почергового коментування висловлюваннями різних

функціональних типів мовлення, між якими відбувається перемикання): основний текст – розповідь, а коментарі до нього – обґрунтування, спростування; основний текст – опис, а коментарі – обґрунтування, спростування; основний текст – міркування, а коментарі – обґрунтування, спростування; *на рефлексивно-оцінному етапі* здійснюють оцінювання та самооцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

-- *уперше розроблено та обґрунтовано* методикy професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, орієнтовану на формування умінь складати висловлювання різних функціональних типів мовлення; побудовано модель процесу навчання, спрямовану на реалізацію авторської методики;

– *уточнено* лінгводидактичні основи і зміст навчання англomовного писемного спілкування журналістів, складові компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні;

– *конкретизовано* сутність, дидактичні можливості та методичні функції блог-технологій у формуванні компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні;

– *отримали подальший розвиток* принципи процесу навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у створенні й експериментальній апробації в освітньому процесі вищої школи моделі, системи вправ і завдань та методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій, доведенні ефективності їх використання, підготовці методичних рекомендацій щодо реалізації розробленої системи вправ і методики. Результати дослідження можуть бути використані для створення методичних посібників, інноваційних засобів навчання англійської мови для професійного спілкування, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Упровадження результатів дослідження. Запропоновану методику впроваджено в навчальний процес кафедри методики навчання іноземних мов (протокол № 5 від 7.11.2017 р.) і кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті (протокол № 4 від 8.11.2017 р.) Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кафедри журналістики та нових медіа Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 3 від 25.10.2017 р.), кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 23.11.2017 р.), кафедри журналістики, видавничої справи та редагування (протокол № 4 від 24.11.2017 р.) і кафедри лінгводидактики та іноземних мов (протокол № 5 від 16.11.2017 р.) Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Апробація результатів дослідження. Матеріали та результати дисертаційної роботи оприлюднено на 8 науково-практичних конференціях: «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (м. Вінниця, травень 2016 року), «Формування професійної майстерності майбутніх фахівців в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу» (м. Житомир, листопад 2016 року), «Science and Life» (Чехія, м. Карлові Вари – Україна, м. Київ, листопад 2017 року), «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» (Польща, м. Люблін, жовтень 2017 року), «Innovations and modern technology in the educational system : contribution of Poland and Ukraine» (Польща, м. Сандомир, травень 2017), «Педагогические инновации – 2017» (Білорусь, м. Вітебськ, травень 2017 року), «Формування соціокультурної компетентності вчителя: зміст, традиції, інновації» (м. Глухів, вересень 2016), «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (м. Вінниця, жовтень 2016 року); науково-методичних семінарах кафедри англійської філології, а також звітних науково-практичних конференціях професорсько-

викладацького складу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в період з 2015 до 2017 року.

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 11 публікаціях, із них 5 одноосібних статей – у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, 4 статті (1 у співавторстві) – у закордонних збірниках матеріалів конференцій (Польща, Білорусь, Чехія), 1 стаття – у всеукраїнському збірнику наукових праць та 1 навчально-методичний посібник.

Особистий внесок здобувача. Теоретичні положення, практичні розробки, матеріали експериментального дослідження і висновки, наведені у дисертації, здобуто особисто автором дослідження. Десять опублікованих автором праць з досліджуваної проблеми є одноосібними. У праці [9] автору належить визначення проблем вивчення іноземних мов у Польщі.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 303 сторінки. Робота містить 6 таблиць і 18 рисунків на 11 сторінках, 11 додатків займають 51 сторінку. Список використаних джерел налічує 417 найменувань, із яких 301 – українською і російською, 116 – англійською, німецькою та польською мовами.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ

У першому розділі проаналізовано провідні завдання та функції у роботі журналістів і на цій основі схарактеризовано сутність і специфіку їхнього професійно орієнтованого спілкування; окреслено лінгводидактичні основи англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів; проаналізовано загальні можливості ІКТ та інтернету в освіті та навчанні мови і визначено блог-технології як засіб формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні.

1.1. Сутність і специфіка професійно орієнтованого спілкування майбутніх журналістів

У сучасному динамічному світі високих технологій та інтернету найціннішим ресурсом є інформація. Тому вкрай затребуваною нині є професія журналіста, місія котрого – швидке та незаангажоване поширення важливої інформації. Саме журналіст є головною ланкою у формуванні та поданні інформаційного контенту через засоби масової інформації (ЗМІ). Водночас, за висловом відомого філософа, дослідника впливу медіа М. Маклуена, «нині будь-яке повідомлення за змістом перебуває під впливом технологій, які використовуються для розповсюдження інформації» [380].

«Журналістика – соціальний інститут, створений із метою забезпечення всебічного й об'єктивного інформування всіх суб'єктів суспільного життя про соціальну дійсність, що необхідне для оптимального функціонування всіх інших соціальних інститутів і суспільства в цілому як саморегульованої системи. Функціонування журналістики забезпечується в сучасному світі через її інфраструктуру, яка складається з технічних каналів поширення інформації, інформаційних, організаційно-управлінських і навчальних закладів та установ» [45, с. 206]. Журналістику поділяють на пресову (газети, журнали, бюлетені,

альманахи), агентську (для інформаційних агенцій), фото (таблоїди), радіо (канали, програми, передачі), телевізійну (канали, програми, передачі, фільми), кінематографічну (кіноканал, кінохроніка, кіножурнал, кінопрограма) й електронну, або інтернетну (інтернет-видання, інтернет-версія видання, сайт-видання). Нині виникла громадянська (соціальна) журналістика – новий підвид інтернет-журналістики, де репортером може стати будь-хто, розміщуючи суспільно важливу інформацію у своєму блозі, публічному відео- чи фотосервері, профілі в соціальних мережах.

Ми цілком поділяємо слушну думку Е. Гідденса, що сучасну журналістику вирізняє низка особливостей, багато в чому суперечливих, зокрема такі:

- глобалізованість (відсутність просторових та часових меж) і надоперативність (можливість повідомлень онлайн);
- підпорядкованість закономірностям неперервного інформаційного потоку;
- органічне поєднання різних видів інформації (рекламної, наукової, ділової, політичної, художньої, особистої тощо);
- поліфункціональність (здатність виконувати різні ролі та задовольняти різноманітні потреби й інтереси аудиторії);
- набуття рис масової культури;
- стандартизованість з одночасним зростанням креативності;
- саморегульованість;
- ринковість (інформація набуває властивостей товару);
- зорієнтованість на отримання інформації з глобальних мереж;
- посилення тенденції до маніпулювання громадською думкою;
- зростання толерантності до протилежних поглядів і позицій;
- сприяння інтеграції народів, країн і суспільства в цілому [46].

Як доречно зазначає Н. Бобаль, провідна місія журналістики полягає в задоволенні за допомогою ЗМІ потреб людей в оперативній, важливій і правдивій інформації, необхідній для повноцінного функціонування та розвитку суспільства [18, с. 72]. «Засоби масової інформації (ЗМІ) – це система інституціоналізованих органів публічної передачі інформації за допомогою технічних засобів;

позначення засобів повсякденної практики збирання, оброблення та поширення повідомлень масовим аудиторіям, що має організаційну інфраструктуру» [258, с. 453]. Паралельно використовуються рідше вживані терміни «мас-медіа» (Mass media) та «засоби масової комунікації». Як частина соціуму ЗМІ виконують низку важливих функцій, серед яких трансляція культурних цінностей, інформування суспільства про реальність з усіма її суперечностями і конфліктами. Створюючи поведінковий та інтелектуальний вплив на кожну людину, засоби масової інформації формують медіакультуру суспільства.

Нині ЗМІ є основним механізмом здійснення комунікації. За слушним визначенням І. Федякіна, «масова комунікація – цілісне явище, яке відображує частину людських взаємин у сучасному світі... Масова комунікація пов'язана з суспільним буттям і суспільною свідомістю. Вона пронизує такі царини суспільної свідомості, як ідеологія, суспільна психологія та наука» [284, с. 4].

Зокрема, як стверджує Б. Потятиник, ще два десятиліття тому масова комунікація була безальтернативно сконцентрована в медіа-інституціях, однак реалії та тенденції дають підстави вважати інтернет-журналістику в перспективі найпершим, основним різновидом мас-медіа [218, с. 166]. Ми підтримуємо думку науковця стосовно того, що сьогодні інтернет справедливо вважають ще одним видом журналістики, який характеризується іншим підходом до збору та подання інформації.

Професію «журналіст», підготовці яких присвячено наше дослідження, складно віднести до якогось певного типу. Вона належить і до соціонімічних (від лат. *soceatas* – товариство), що передбачають спілкування «людина – людина» у процесі діяльності, і до артонімічних (від лат. *ars, artis* – образ, мистецтво), творчих професій на зразок «людина – художній образ». Позаяк інформація є соціоприродною системою, журналістику можна віднести і до типу «людина – природа» (взаємодія з природними системами). Вона опосередковано стосується і типу професій «людина – машина», оскільки передбачає взаємодію фахівця зі складними технічними системами, зокрема ІКТ.

В. Жадько вказує на те, що наука про журналістику (журналістикознавство) досліджує проблеми діяльності фахівців галузі ЗМІ, їх творчості тощо [74]. Наукові розвідки з теорії журналістської творчості виконали В. Аграновський [1], О. Бочковський [22], В. Владимиров [34], А. Грабельников [54], О. Гресько [55], Д. Григораши [56]. Дослідженням становлення журналіста як фахівця займалися Т. Засоріна [94], В. Здоровега [97], С. Корконосенко [126], І. Михайлин [173], Е. Проніна [222]. Сукупний аналіз публікацій Є. Прохорова [224], О. Чернікової [290], Ю. Шаповал [294], Р. Горден (R. Gorden) [352], Д. Кітс (D. Keats) [364], К. Маст (C. Mast) [377] дає нам підстави стверджувати про значущість якісної підготовки майбутніх журналістів. Методичні аспекти журналістської діяльності в мережі інтернет розглянуті у працях Дж. Гола [47], Е. Горного [51], Д. Корню [127]. Проте, на нашу думку, попри широке коло досліджених питань, у цих та інших роботах мало уваги приділено особливостям професійної підготовки майбутніх журналістів, а потрібні їм якості окреслено побіжно. У Законах України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [92; 93] та інших нормативних актах, які регулюють діяльність ЗМІ, так само визначено лише загальні обов'язки журналіста.

Зауважимо, що журналістська освіта – явище відносно молоде. Перші спроби підготовки газетних репортерів зроблені у США в 1860-х рр. [126, с. 10]. У Європі першу вищу школу журналістів відкрито в м. Берліні 1900 р., а перший факультет журналістики створено в Цюрихському університеті (Швейцарія) у 1903 р. Як зазначає І. Михайлин, в Україні вища журналістська освіта вперше запроваджена в м. Харкові [173, с. 58-59].

Як засвідчує аналіз інформаційних джерел, навчання журналістів у ЗВО нині багато в чому подібне до підготовки філологів із додатковим опануванням низки професійно орієнтованих дисциплін. Фундаментальні засади, які є цінними для нашого дослідження, адже ми виділяємо теоретичні та методичні основи розвитку професійної майстерності майбутніх журналістів, розробили С. Виноградова [31], В. Горохов [53], М. Дяченко [68], А. Калмиков [105], Дж. Каппон [108], О. Короченський [128]. Важливими для нашої наукової роботи

є погляди Дж. Егню (J. Agnew) [302], В. Костюка [131], О. Кузнєцова [139], А. Москаленка [179], В. Різуна [229], А. Станька [259], В. Тулупова [280], які спонукають до формування мовної компетентності майбутнього журналіста. Окремі аспекти формування професійних знань і вмінь журналістів у процесі їх фахового становлення розглянули Н. Бобаль [18], Т. Бударіна [23], О. Видна [29], В. Кибальчич [111], С. Коновальчук [120], Л. Нагорнюк [186], Л. Усманова [283], І. Чемерис [289]. Однак у численних наукових розробках ми не виявили чіткого переліку компетентностей, необхідних кожному журналістові (інформаційної, комунікативної, мовленнєвої тощо), які повинні формуватися під час навчання у ЗВО.

У світі склалося три підходи до підготовки журналістів, кожен із яких заснований на певній домінанті в освітньому процесі: 1) школа інструктивного навчання, властива тоталітарними режимам; 2) навчання інформаторів, здатних знаходити матеріал, працювати над його «розкручуванням», перевіряти правильність, створювати сенсаційні повідомлення, писати стисло, економно; 3) підготовка аналітиків, спроможних до власного погляду на факти та їхню інтерпретацію. Очевидно, що останній варіант, який передбачає навчання добирати факти, осмислювати та пояснювати повідомлення, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, показувати історію виникнення та перспективи розвитку певних процесів, забезпечує формування висококомпетентних журналістів.

Журналістську професію поділяють на спеціальності: газетяр, тележурналіст, радіожурналіст, працівник інформаційних агентств, журналіст інтернет-ЗМІ. У межах спеціальностей виокремлюють спеціалізації за видами діяльності, жанровою специфікою, наприклад, репортер, коментатор, інтерв'юер, розслідувач, ведучий теле- та радіопередач. Журналісти спрямовують свою роботу на певну аудиторію, котра може охоплювати всі верстви населення, певні галузі, окремі групи, колективи. Окрім того, журналісти спеціалізуються на певній тематиці: політичній, економічній, спортивній, кожна з яких має свою специфіку. Очевидно, не може бути однієї моделі розвитку здібностей і формування професійної компетентності для всіх спеціалізацій. Для репортерів

пріоритетними є мобільність й оперативність, що забезпечують успіх в умовах жорсткого ритму пошуку інформації; аналітикам необхідні дослідницькі якості, логіка, глибина й нестандартність мислення; публіцистам – образне сприйняття, ідейність; у теле- та радіоведучих мають домінувати комунікабельність, особиста привабливість, артистизм. Якості, що є обов'язковими для професійного вдосконалення журналіста, на нашу думку, слушно визначає Л. Світич: «ерудованість, знання життя, оперативність, принциповість, високі моральні якості, вміння мислити глибоко, літературні здібності, знання людської психології, вміння спілкуватися з людьми» [241]. Згідно з Професійним стандартом для професії журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації, ми можемо виокремити вимоги, які висувають ЗМІ до журналістів [223, с. 6]. Насамперед це мобільність, здатність до аналітики і системного опрацювання матеріалу, креативність, компетентність із широкого кола проблем.

До професійно значущих якостей журналіста Н. Бобаль слушно відносить:

- поінформованість і загальну ерудованість – вільне володіння предметом, що висвітлюється;
- об'єктивність й оперативність оцінювання інформації та способів її повідомлення;
- «почуття часу» і вміння бачити тенденції та перспективу розвитку подій;
- зацікавленість і захоплення предметом обговорення та співрозмовником;
- комунікативну та лінгвістичну компетентності;
- щирість, доброзичливість, урівноваженість, володіння своїми емоціями [18, с. 80-81].

На нашу думку, варто розглянути і виділити, що саме належить до специфіки професійної діяльності фахівців цього профілю. Головне завдання журналістики – інформування громадськості, спостереження за діяльністю влади і заохочення публічної дискусії, що сприяє політичному, економічному, соціальному та культурно-освітньому розвитку суспільства. За допомогою інформації (матеріалів про реальні події, явища та процеси) журналіст орієнтує населення, регулює сферу свідомості та поведінки громади. Вважаємо, що

специфіка журналістики як професії полягає в тому, що вона, на слушну думку Л. Світич [239], «створює картину світу, кодує в інформації те, що відбувається ... і передає інформацію про розвиток суспільства і людини». Оцінюючи отриману та викладену інформацію, можемо зазначити, що саме тому освітній процес має бути налаштований на підготовку майбутніх журналістів до того, як виявити новину, повідомити про подію, розрізнити факти і думки, знайти важливу інформацію; навчити як підготувати матеріал і як писати, ілюструвати, редагувати і випускати продукти різних медійних форматів (газети, журнали, радіо, телебачення, електронні ЗМІ) і різних напрямів спеціалізації для певної аудиторії.

Програма журналістської освіти, яка розроблена під егідою ЮНЕСКО [174], містить розділи, призначені для розвитку в студентів необхідних їм різнопланових інтелектуальних і професійних компетентностей.

Цінними для нашого наукового дослідження є твердження, що до професійних умінь журналістів, які варто взяти до уваги при навчанні професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування, належать такі: здатність швидко розуміти, аналізувати, синтезувати й оцінювати матеріал, що дозволяє відрізнити цінну інформацію від неадекватної, оцінювати факти й аргументацію, міркувати неупереджено, незалежно, сміливо та творчо, глибоко досліджуючи явища, піддаючи сумніву загальноприйняті уявлення, виявляючи зв'язки і зіставляючи різні погляди, трактування та теорії; оцінювати новини і вдумливо підходити до того, що перетворює подію в новину та робить її вартою опублікування. Особливо хочемо відзначити вміння ставити питання та розуміти відповіді різними мовами, адже журналістам потрібне досконале володіння національною мовою та іншими мовами, які вони використовують у роботі. Зазначимо, що ґрунтовне володіння англійською сьогодні необхідне всім журналістам, а не лише тим, які планують працювати за кордоном. Ми також погоджуємось із думкою, що майбутні журналісти мають розвивати вміння чітко та якісно добирати потрібну їм інформацію методом інтерв'ювання, друкованих джерел та інтернет-ресурсів.

Журналіст має вміти працювати з інформацією в різних її формах і на різних носіях, підтримувати дискусію, захищати власну позицію (переконання), сприймати і передавати думку (судження) інших, виконувати різні соціальні функції [18, с. 77]. На думку І. Михайлин, виокремлюють п'ять етапів журналістської діяльності [173, с. 301-302]: 1) зосередження уваги на певній ситуації, стані речей, факті, які необхідно дослідити, і виокремлення явища з багатоаспектної дійсності; 2) виявлення сутності проблеми чи явища; 3) аналіз, розгляд ситуації, її стану, сукупності фактів; 4) синтез або оцінювання ситуації загалом; 5) підсумок, практичний висновок із здійсненого дослідження.

Аналіз літературних джерел дав змогу зробити висновок, що професійна діяльність вимагає від журналіста широкої загальної обізнаності й розвинених інтелектуальних здібностей; володіння прийомами збирання інформації та способами підготовки матеріалів для традиційних та інтернет-ЗМІ, методами редагування, дизайну, друкарської справи і поліграфічного виробництва; уміння використовувати технічні засоби журналістики і здатність опановувати нові технології й інноваційні методи роботи; розуміння та прийняття професійних правил, зокрема етичних; володіння знаннями, які стосуються функцій журналістики в суспільстві, також і організації ЗМІ та законів, що нормують журналістську діяльність; знання кращих зразків журналістики, а також історії журналістики; усвідомлення перспектив розвитку журналістики і власних перспективних завдань у професії; здатності до рефлексії стосовно особистої журналістської діяльності та готовності розвивати свою професійну компетентність.

Відзначимо, що функції професійної діяльності журналіста передбачають також уміння будувати усний (доповідь, інтерв'ю, презентація тощо) та письмовий (есе, ділова кореспонденція тощо) текст, вести професійний діалог за правилами етики журналістської професії, здатність корегувати власну поведінку, долати можливі ускладнення та конфлікти в процесі міжкультурної комунікації, визнавати право на існування інших цінностей і норм. Ці складові системи комунікативної компетентності, на слушну думку Л. Нагорнюк, є підґрунтям

фахової мобільності журналіста, його готовності до кваліфікованої діяльності та самореалізації відповідно до професійних вимог і міжнародних стандартів [186, с. 5]. Варто зазначити, що в зарубіжних джерелах компетентність у навчанні часто передають через усталені поняття «здатність до», «комплекс умінь», «умілість», «готовність до», «знання в дії», «спроможність» [73, с. 407].

Вища освіта має підготувати майбутніх журналістів до кваліфікованого виконання професійних обов'язків і забезпечити їхню адаптивність до професійного призначення в ситуаціях комерціалізації діяльності та жорсткої конкуренції в сучасних ЗМІ. Здійснений нами аналіз професійної компетентності журналіста на основі наукових публікацій і галузевого стандарту вищої освіти галузі знань 06 Журналістика, спеціальності 061 «Журналістика» (див. додаток А), дає підстави виділити в її структурі комунікативну складову.

У дисертаційній роботі ми акцентуємо увагу на особливостях професійно орієнтованого спілкування майбутніх журналістів, зокрема англомовного, які нині, в умовах глобалізації світової економіки, інтеграції України в європейський простір, розширення міжнародних зв'язків у різних галузях, особливо актуальні. Як зазначає Л. Морська, «збільшення зарубіжних контактів нашої держави, активізація процесів європейської та світової інтеграції суттєво підвищує значущість іноземних мов» [176, с. 5]. Варто відзначити важливість ефективного вивчення іноземних мов журналістами, активізувати дослідження досконалих підходів та технологій їх викладання в системі освіти. Випускники факультетів журналістики мають не лише досконало володіти новітніми мультимедійними пристроями і різноманітними комп'ютерними програмами, користуватися соціальними мережами [223, с. 6], а й вільно спілкуватися рідною та іноземними мовами, бути лінгвістично, філологічно та комунікативно компетентними.

Зауважимо, що під лінгвістичною, або мовною, компетентністю розуміють володіння мовою як засобом спілкування, тобто вміння правильно виражати свої думки в графіко-орфографічному, лексичному, граматичному та стилістичному аспектах. Філологічна компетентність передбачає знання наукової термінології та різних стилістичних прийомів, що використовуються для створення літературних

текстів, світової історії й культури, країнознавчі; вміння зіставляти й протиставляти мовні явища, відокремлювати в прочитаному або почутому головні ідеї та опорні поняття, виявляти зв'язок між фактами, подіями, поняттями; знаходити інформацію з історії і культури різних країн, складати план відтворення прочитаного або почутого, конспектувати та інтерпретувати прочитане або почутого відповідно до широкого або вузького контексту. Іншими словами, філологічна компетентність містить такі компоненти: лінгвістичний, загальногуманітарний, естетичний, стратегічний, інформаційний, особистісний, самоосвітній, а також культуру читання й культуру естетичного сприйняття дійсності [40; 372].

Структура комунікативної компетентності в наукових працях різних дослідників варіюється. Зокрема, Л. Руденко доцільно зауважує, що комунікація передбачає передавання інформації від людини до людини засобами спілкування – «головного інструменту, що забезпечує її взаємини з іншими людьми у професійній сфері; задовольняє вроджену потребу особистості у співіснуванні та взаєморозумінні, формуванні духовного зв'язку з іншими людьми; стимулює розвиток особистості, є основним способом її вдосконалення й самореалізації, важливою умовою її функціонування» [235, с. 81].

Сьогодення потребує фахівців, які вільно володіють іноземною мовою, можуть читати в оригіналі наукову літературу, періодичну пресу, спілкуватися не лише на побутовому, а й на професійному рівнях. Ми погоджуємося з твердженням О. Канюк, що дедалі істотнішого значення набуває функція англійської мови як засобу формування професійної спрямованості, поглиблення інтересу до майбутньої професії, адже вона дає змогу знайомитися з новітніми досягненнями науки і практики у професійній галузі, брати участь у міжнародних проектах і програмах, продовжувати навчання за кордоном, займатися науковими дослідженнями, а також успішно працювати в зарубіжних фірмах [107, с. 123]. Сутність комунікативної компетентності, як слушно стверджує Д. Гаймес (D. Hymes) [361], полягає у внутрішньому розумінні ситуаційної доречності. Цінним є висновок, зроблений автором Л. Бахман (L. Bachman) [307] щодо поділу

комунікативної компетентності на два компоненти – організаційний, у складі якого об'єднані граматична й дискурсивна компетентність, і прагматичний, що охоплює соціолінгвістичну й ілюктивну компетентності. Інші дослідники виокремлюють також аудитивну компетентність.

Проблема іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх журналістів закономірно потребує розгляду іншомовної комунікативної компетентності, яка, на думку Н. Микитенко, підвищує конкурентоздатність фахівців на ринку праці, забезпечує їхню соціалізацію та професіоналізацію [166, с. 186]. У контексті нашого дослідження вартим уваги є твердження науковця Л. Нагірного стосовного того, що іншомовну комунікативну компетентність тлумачать як інтегративне утворення особистості, яке означає взаємодією та взаємовплив лінгвістичної, соціокультурної та комунікативної компетентностей, сформованість яких дозволяє індивіду ефективно здійснювати іншомовну, а отже, міжмовну, міжкультурну і міжособистісну комунікацію [185, с. 109-110]. Стосовно журналістів, для яких спілкування є важливою складовою професійної діяльності, ми стверджуємо, що попит на фахівців, які досконало володіють уміннями і навичками іншомовного спілкування, є надзвичайно високим [78, с. 134]. З огляду на це вважаємо доцільним наголошувати на гострій потребі вдосконалення методики навчання студентів-журналістів різних аспектів іншомовної підготовки.

Здійснений нами аналіз журналістської діяльності та професійних вимог до фахівців цієї галузі дозволив виокремити *особливості професійно орієнтованого спілкування журналістів*, які доцільно враховувати під час іншомовної підготовки студентів.

По-перше, *спілкування* – це *інструмент ефективного виконання професійних завдань* журналістів, а вивчення іноземної мови слугує важливим засобом озброєння майбутніх журналістів уміннями професійної діяльності. Тому їхні заняття з іноземної мови мають спрямовуватися передусім на опанування вмінь і навичок спілкування, а навчання має бути комунікативним – передбачає організацію навчального процесу як моделі процесу спілкування. Студенти

опановують техніку спілкування, його операційний бік, мовленнєвий етикет, стратегію і тактику діалогічного та полілогічного спілкування, тобто оволодівають уміннями спілкуватися, налагоджувати контакти з іншими людьми, вчаться розв'язувати комунікативні завдання, бути мовленнєвими партнерами, виявляючи тактовність, доброзичливість та ініціативність і в такий спосіб одержувати необхідну для ЗМІ інформацію та достовірно інтерпретувати її рідною мовою (або іноземною на замовлення зарубіжних видань), у тому числі – письмово.

Як влучно зауважує О. Канюк, лексико-граматичний аспект багатьох галузей професійної діяльності достатньо глибоко досліджений, існує широкий вибір лексичних мінімумів і граматичних засобів, які найбільш часто вживаються в конкретній професійній царині. Проте в українських студентів, що вивчають іноземну мову, зазвичай, більші труднощі викликає не інформаційний, термінологічний, а інтерактивний аспект професійної комунікації: налагодження контактів, ефективне проведення презентацій, зацікавлення партнерів, ділове листування, телефонні розмови, участь у перемовинах [107, с. 125]. Це, на жаль, стосується і журналістської освіти.

Володіння нормами і правилами професійно орієнтованого спілкування особливо важливе в міжкультурній професійній взаємодії журналістів. Вважаємо, що успішний результат інтерактивних ситуацій репортерського спілкування значною мірою визначається вмінням налагодити міжособистісний аспект комунікації, який залежить від усвідомлення ситуації, знання стратегій і тактик спілкування, інтерактивних мовленнєвих сигналів, специфіки етнічної та професійної культури партнерів по спілкуванню, знання тезаурусу певного професійного середовища та, головне, – вміння адекватно інтерпретувати комунікативну інтенцію співрозмовника.

По-друге, *іншомовне спілкування – засіб професійного й особистісного вдосконалення майбутнього журналіста*. Відомо, що вивчення іноземної мови забезпечує загальний розвиток студентів, розширює їхній світогляд, поглиблює знання про навколишній світ, про людей, які розмовляють певною мовою, їхні

звичаї, менталітет, національні традиції, культуру, що надзвичайно важливо, на нашу думку, для журналістської професії, а також дає різноманітні відомості з історії світової журналістики, організації ЗМІ за кордоном і міжнародних законів, що нормують журналістську практику. Відзначимо вплив іноземної мови на розвиток культури розумової праці студентів завдяки формуванню таких специфічних умінь, як уміння користуватися двомовними лінгвістичними словниками, граматичними й іншими довідниками. Студенти вчаться працювати самостійно, відбувається формування передумов для розвитку потреби в подальшій самоосвіті. Це впливає на вдосконалення всіх психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, уяви тощо). Причому мислення розвивається не стільки шляхом зіставлення з рідною мовою, скільки за рахунок розв'язання різних мовленнєво-мисленнєвих завдань, які містять елементи проблемності та постійно ускладнюються. Розвиваються такі важливі мисленнєві операції, як порівняння, аналіз, синтез, абстракція. Вивчення іноземної мови позитивно впливає на розвиток творчих здібностей; у процесі навчання вдосконалюється фонематичний та інтонаційний слух, імітаційні та моделювальні вміння, здатність бачити внутрішні зв'язки, здогадуватися про прихований сенс різних подій і явищ.

Зокрема, А. Миролубов вважає, що іншомовне спілкування дозволяє зрозуміти, що існують інші, ніж в рідній мові, способи вираження думок, інші зв'язки між формою і значенням [172, с. 14]. Так, наприклад, автентичні матеріали робочих нарад, бесід, перемов, телефонних розмов, а також ділових записів, які використовуються на практичних заняттях з іноземної мови, допомагають студентам оволодіти знаннями й уміннями використання відповідних «кліше» не лише в іноземній, а й рідній мові.

По-третє, *для підготовки журналістів важливі виховні можливості іншомовного спілкування.* Наприклад, Г. Бичкова зазначає, що в процесі вивчення іноземної мови й оволодіння вміннями і навичками іншомовного спілкування відбувається цілеспрямоване виховання особистості майбутнього фахівця, зокрема формування окремих професійно важливих якостей, необхідних для професійного становлення журналіста [16, с. 27]. Для нашого дослідження

важливим є твердження, що в процесі навчання професійного орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутні журналісти оволодівають знаннями про культуру та життя іноземних соціокультур. Саме це дозволяє журналісту сформулювати особисте враження про певну країну, її народ та специфіку вербального спілкування.

Отже, аналізуючи іншомовне професійно орієнтоване спілкування журналістів, зауважимо, що йдеться не лише про оволодіння інструментом для виконання професійних завдань (налагодження контактів, одержання необхідної інформації та її точна інтерпретація українською чи іноземною мовами, зокрема в писемній формі), а й про осмислення потреби наявності у студентів розвинутих комунікативних та лінгвістичних компетентностей. Іншомовне спілкування – також засіб професійного й особистісного вдосконалення майбутніх журналістів у процесі навчання – одержання знань про кращі зразки та останні тенденції у світовій журналістиці, розвитку культури розумової праці, творчих здібностей журналіста, потреби самостійної роботи та самовдосконалення. Виховна функція іншомовного спілкування розвиває професійно важливі якості, потрібні сучасним журналістам, через засвоєння норм і цінностей інших культур і спільнот. Ці знання й уміння повинні стати об'єктами цілеспрямованого навчання студентів іноземної мови як професійно спрямованої іншомовної комунікативної діяльності [80, с. 74]. Результатом такої діяльності є сформованість професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності.

Розглянуті особливості, на нашу думку, мають цілеспрямовано зреалізуватися в освітньому процесі ЗВО шляхом обґрунтованого проектування підготовки журналістів з іноземної мови, добору змісту навчального матеріалу, а також застосування продуктивних методів його подання та вивчення, ефективних форм організації взаємодії викладачів і студентів, інтерактивних технологій розвитку знань, умінь і навичок роботи з іншомовною професійною інформацією.

На підставі аналізу структури професійної компетентності журналіста, виконаного за нормативними документами, у ній виділено комунікативну складову. Її характеристика дала змогу визначити один із важливих компонентів –

іншомовне професійно орієнтоване спілкування (іншомовну професійно орієнтовану комунікативну компетентність). Найвагомим у ньому, з огляду на специфіку діяльності журналіста, є писемне спілкування.

Отже, майбутні журналісти в процесі навчання мають не лише засвоїти знання, уміння та навички комунікації, методи збирання, оброблення інформації, створення усного та писемного тексту, навчитися користуватися мультимедійним обладнанням, спеціалізованим програмним забезпеченням, сервісами соціальних мереж. На нашу думку, геополітичні процеси зумовлюють підвищення вимог до лінгвістичної та комунікативної компетентності журналістів до володіння ними засобами іншомовної професійно орієнтованої комунікації, що сприятиме усуненню мовного бар'єру між вітчизняними і світовими ЗМІ, налагодженню співпраці України з іншими державами і взаємовідносин між людьми в різних царинах. Тому формування іншомовної комунікативної компетентності, зокрема писемного спілкування майбутніх журналістів, є важливим завданням їхнього навчання у ЗВО.

1.2. Лінгводидактичні основи англомовного писемного спілкування журналістів

Унаслідок розширення міжнародних культурно-економічних зв'язків, невинного руху України до європейського та світового співтовариства виникло нове бачення основної мети навчання іноземних мов у ЗВО – забезпечити підготовку вітчизняних фахівців до більш консолідованої міжкультурної комунікації [32, с. 177]. Як слушно зауважує Д. Гаймес (D. Hymes), невід'ємною частиною вищої освіти сьогодні є формування навичок іншомовного спілкування як важливого складника комунікативної компетентності особистості [361, с. 282]. Це дає нам підставу зробити висновок про потребу вдосконалення методики навчання іноземних мов у процесі професійної підготовки фахівців, зокрема журналістів, у закладах вищої освіти.

Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти, багаторічна плідна праця науковців під егідою Ради Європи слугувала створенню

лінгводидактичних засад вивчення європейських мов у контексті комунікативно орієнтованого підходу до іншомовної підготовки. Їх упровадження в практику навчання має на меті збереження і збагачення мовної та культурної спадщини різних народів для інтенсивного обміну науково-технічною інформацією, культурними досягненнями, підвищення мобільності людей. Визначальним принципом є орієнтація на опанування мови як засобу спілкування в реальних життєвих і виробничих ситуаціях [86, с. 12]. Важливими для нашого дослідження є висновки Л. Нагірного, які доводять, що метою вивчення іноземної мови у ЗВО є: 1) оволодіння нею для ефективної комунікації та 2) набуття професійно спрямованої іншомовної компетентності для подальшої успішної діяльності за фахом. Це вимагає створення різних дидактичних підходів і методик формування іншомовної компетентності у студентів різного профілю з різними потребами і неоднаковим початковим рівнем [185, с. 102-103].

За нашими спостереженнями, основним компонентом навчання мови є мовленнєва дія. Узагальнення відомостей прикладної лінгвістики і лінгводидактики, що вивчає змістові компоненти освіти, навчання й учіння в нерозривному зв'язку з природою спілкування як соціального феномена [323, с. 23], допомагає визначити дидактичні основи іншомовного спілкування та формування іншомовної комунікативної компетентності в освітньому процесі ЗВО. Суттєвим для нашого дослідження є положення про те, що спілкування здійснюється в усній і писемній формах, кожна з яких є важливою та має певну специфіку. Як слушно зазначає О. Канюк, усне мовлення (діалогічне та монологічне) відзначається лінійністю в часі, інтонаційним оформленням, вагомністю паралінгвістичних засобів, своєрідних у кожній культурі, безпосереднім контактом зі співрозмовником, певною сукупністю мовленнєвих засобів. Писемне мовлення характеризується особливою структурою, оформленням, порядком слів у реченнях, відсутністю безпосередніх контактів; воно передбачає більшу відповідальність [107, с. 126]. Тому стратегія навчання іноземних мов у ЗВО охоплює розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у різних галузях спілкування за видами

мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння (мовлення), читання та письмо. У нашій роботі основну увагу зосереджено на останньому виді – письмі як найменш дослідженому та, водночас, найбільш затребуваному в професії журналіста.

Письмо – це система умовних лінійних (графічних) знаків для передавання тих чи інших елементів мови. Мова є знаковою системою відносно дійсності, а письмо – знакова система щодо звукової мови [30]. Аналізуючи різні джерела, подамо такі визначення писемної мови: за О. Ахмановою, це «засіб спілкування за допомогою системи графічних знаків, які дозволяють фіксувати мову для передавання її на відстань, для збереження її в часі тощо» [6, с. 323]; як стверджує А. Шамов, це «засіб передавання думок, які фіксуються у вигляді графічних знаків» [292]; на думку Є. Пасова, це «продуктивний вид діяльності (як і говоріння), але ще більш ускладнений низкою обставин, пов'язаних з умовами писемної форми спілкування» [200]; Р. Мільруд зазначає, що писемна мова – це «комунікативне вміння шифрування, зберігання і передавання повідомлень за допомогою письмових знаків» [170]; Н. Гальскова влучно вказує, що це «результативна аналітико-синтетична діяльність, пов'язана з продукуванням і фіксацією письмового тексту» [41]. Згідно з цими дефініціями, під час побудови писемного тексту автор діє, зазвичай, за певною логічною схемою: мотив → мета → предмет → адресат. Цей логічний ланцюжок відображається в семантико-синтаксичній і лексико-граматичній структурі тексту. Зазначимо, що письмове фіксування інформації як комплекс складних мовленнєвих умінь, багато в чому подібне до формуванням усних висловлювань.

Оскільки ділове спілкування – це офіційна мовленнєва взаємодія, опосередкована спільною практичною діяльністю людей у конкретній професійній сфері [57, с. 27], ділове, тобто професійно орієнтоване, писемне спілкування визначають як вид комунікації, метою якого є обмін інформацією в комерційній і некомерційній сферах діяльності, що охоплює різні жанри: ділову переписку, ділову бесіду, публічний виступ тощо [298, с. 70]. Ділове писемне спілкування є специфічною формою ділового спілкування, регламентованою за формою та змістом. Ми погоджуємося з думкою науковців, що ділове писемне

спілкування – це одна з найуживаніших форм взаємодії між суб'єктами ділової сфери, спрямована на реалізацію завдань, що стоять перед фахівцями в їхній діяльності, на обмін інформацією з метою задоволення професійних комунікативних потреб, особливістю якої є відсутність безпосереднього контакту між учасниками спілкування [102, с. 226].

Донедавна письмо та писемне мовлення в методиці викладання іноземних мов розглядалися передусім як засіб навчання, що було причиною недостатньої уваги педагогів до формування навичок письма в учнів і студентів. Ми не ставимо під сумнів твердження Л. Мазунової, що письмо є самостійною, автономною системою мови, що охоплює граматику, лексику, графічну систему, каліграфію, орфографію та пунктуацію [151, с. 285]. У психології та фізіології його визнають найскладнішим видом мовленнєвої діяльності, до якої залучаються всі мовленнєві аналізатори особистості. Як і говоріння, письмо є експресивним видом продуктивної мовленнєвої комунікації. Останнім часом його роль у навчанні іноземної мови неспинно зростає. Це підтверджують Державні освітні стандарти, котрі підвищують вимоги до рівня писемного мовлення у випускників загальноосвітніх шкіл і ЗВО.

Проблемою формування умінь письма займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, що розробляли теорію та методику навчання іноземних мов: І. Бім [13], Н. Гальськова [41], Н. Гез [162], І. Задорожна [89], Р. Мільруд [170], В. Сафонова [238]. Проблему оволодіння культурою іншомовного письма досліджували, Д. Бірн (D. Byrne) [320], Д. Брукс (D. Brookes) [317], В. Еванс (V. Evans) [343], Л. Мазунова [151]. Основи сучасної методики навчання найґрунтовніше, на нашу думку, висвітлено в дослідженнях Р. Мартинової [156], Н. Микитенко [167], Л. Морської [177], С. Ніколаєвої [161; 189], Дж. Річардса (J. Richards), Т. Роджерса (T. Rodgers) [397]. Засади комунікативної методики навчання та іншомовного писемного спілкування визначали В. Литлвуд (W. Littlewood) [373], Ю. Пассов [200], А. Раймс (A. Raimes) [395], Дж. Свейлс (J. Swales) [404], О. Соловова [257], К. Трібл (C. Tribble) [405], Р. Уайт (R. White) [412]. Аналіз праць цих та інших дослідників свідчить, що проблеми змісту навчання іншомовного

писемного мовлення, специфіку навчання спілкування та вибір завдань для навчання письма часто розглядають по-різному; пошуки науковців у цьому напрямі тривають.

Для нашого дослідження цінною є думка М. Дем'яненко про те, що писемне мовлення як засіб формування та формулювання думок базується на використанні мовних знаків, закріплених нервовими зв'язками кори головного мозку людини у вигляді зорових і рухомоторних образів, що взаємодіють зі слуховими і мовленнєво-руховими. Графічні образи мають рухомоторні паралелі, які контролюються руховим механізмом тієї руки, що пише. Проте, орфографічні образи слів закріплюються саме в мовленнєвому, а не в руховому механізмі руки [65, с. 162].

Ми погоджуємося з твердженням Н. Гальскової, що текст як продукт писемного мовлення має такі особливості, які визначають вміння планування й компонування тексту:

- 1) композиційно-структурну завершеність і логіко-сміслову структуру;
- 2) єдність початку, центрального комунікативного блоку та завершальної частини;
- 3) співвіднесеність заголовка зі змістом;
- 4) індуктивну або дедуктивну форму викладу, яка полегшує прогнозування того, хто пише, і реципієнта;
- 5) предметний зміст;
- 6) комунікативні якості;
- 7) монооб'єктні або поліоб'єктні зв'язки [41].

У контексті нашого дослідження слушною є думка Ю. Пасова стосовно того, що вміння писати – це не лише графічно правильно зображати літери алфавіту, трансформувати в букви звукосполучення, асоціюючи при цьому звуковий, графічний і кінестетичний образи слова з його значенням, та орфографічно правильно писати слова, словосполучення, ставити знаки пунктуації, а й оперувати мовними структурами, вміти формулювати свої думки в писемній формі. Між говорінням і письмом є істотні відмінності і в

психологічному, і в лінгвістичному планах. Передусім це відсутність безпосереднього реципієнта та проміжного зворотного зв'язку. Той, хто говорить, бачить безпосередню реакцію слухача на кожну свою фразу, що дає йому змогу регулювати мову; той, хто пише, може лише передбачити певну реакцію, тому його мова більш обґрунтована, розгорнута [200]. Людина, що говорить, найчастіше перебуває в умовах гострого дефіциту часу, а та, що пише, в часі практично не обмежена. Тому її увага спрямована не лише на зміст, а й на форму. Перечитуючи написане, ми можемо перевірити, наскільки адекватно передає використана форма задуманий зміст, його сенс. Той, хто пише, може дібрати точне слово, урізноманітнити арсенал лексичних засобів. Він не може використовувати жести, міміку, не може недоговорювати фрази, тому його мова завжди більш строго оформлена граматично. Отже, писемне мовлення не лише фіксує усне, а й має свої особливості та механізми, які потрібно враховувати під час формування цього виду мовлення. Крім того, розглянуті характеристики писемного спілкування та властивості писемного мовлення детермінують специфіку роботи з навчання письма, визначають певні об'єктивні труднощі його засвоєння.

Той, хто пише, проходить шлях від думки, усвідомлюваної в формі внутрішнього мовлення, до мовних засобів. Добір лексичних одиниць та їхня організація в граматично оформлені пропозиції, абзаци і текст здійснюються через етапи вибору, звірення, комбінування та контролю. Ланцюжок послідовних мовних дій розгортається при цьому відповідно до комунікативних намірів автора. Процес писемного мовлення, як відомо, починається з мовлення внутрішнього. Саме у внутрішньому мовленні готується програма висловлення, відбувається відбір лексичних одиниць, граматичне оформлення речень, їхнє логічне поєднання в абзаци. Увесь процес складається з внутрішнього проговорювання та фіксування підготовленого матеріалу на папері, що вимагає автоматизованого оперування звуко-графічними асоціаціями. За кількістю операцій писемне повідомлення є складнішим за усне. Однак в усному спонтанному висловлюванні народження мовлення і його звукове оформлення є

синхронним і тому вимагає повного автоматизму в оперуванні лексичним і граматичним матеріалом.

Зокрема, Л. Мазунова зазначає, що іншомовне письмо розвивається як специфічна культура смислоорганізації та її текстової реалізації в дистанційній, опосередкованій з іншомовним текстом взаємодії. Ця взаємодія зумовлює розширення функцій письма і, у зв'язку з цим, текстових можливостей суб'єкта в певній послідовності: фіксування → репродукування → трансформування → продукування [151, с. 286].

Під час висловлювання думок у писемній формі, як і в процесі говоріння, функціонують ті самі переходи між зовні вираженими і внутрішньо висловленими мовними формами. У процесі говоріння відбувається перехід від слова, сказаного про себе, до слова, вимовленого вголос, а під час писання – від слова, вимовленого вголос або про себе, до слова видимого [224, с. 54]. Людина, що пише, спочатку уявляє собі або сприймає (при записі зі слуху) ті звукові комплекси, які підлягають фіксуванню, а потім співвідносить їх із відповідними графемами. Під час створення писемного висловлення з опорою на друкований текст робота починається зі сприйняття графем, після чого відбувається їх асоціаціювання з відповідними фонемами.

Ми цілком погоджуємося з твердженням В. Артьомова стосовно того, що кінцевою метою навчання писемного мовлення є складання студентами власних текстів відповідно до заданого комунікативного завдання, а тому до нього ставляться певні вимоги [5, с. 135]. Цінною для нашого дослідження є класифікація Р. Мільруда, який визначає, що письмо буває виражальним, поетичним, інформативним і переконувальним. Залежно від виду писемного мовлення автор концентрується на предметі обговорення, на сприйнятті його твору читачем або на своїх власних думках і почуттях. У виражальному письмі основний акцент роблять на викладенні власних думок, наприклад, у щоденнику. У поетичному письмі особливу увагу приділяють мові, оскільки вибір мовних засобів створює задуманий автором ліричний ефект. В інформативному письмі головне – це предмет обговорення, якому воно присвячено. Ми згодні з

міркуванням автора, що основною метою переконувального письма є демонстрування своєї позиції читачам, на чий судження намагається вплинути автор [169].

Відповідно, цілями писемного мовлення Р. Мільруд визначає [170]:

1) опис – передає характерні риси істоти, предмета або абстрактного образу так, щоб читачі змогли впізнати його (напр., складання портрета героя);

2) розповідь – викладає події в певній послідовності (написання короткого оповідання, щоденника, особистого листа);

3) переконання – спонукає читача змінити свою поведінку або образ мислення (написання листа-скарги, листа редактору, рецензії, реклами);

4) викладення фактів – описує явища та обставини (написання автобіографії, ділового листа, повідомлення, блоку новин);

5) аргументація – запрошує читача простежити за логікою автора, котрий виражає свою думку (написання есе, доповіді, статті, дослідницької роботи).

У нашому дослідженні оперуємо трьома функціональними типами мовлення – розповідь, опис та міркування (яке охоплює переконання та аргументацію).

Розповідь витлумачуємо як доповідь про певні події в часовій послідовності, де мовець говорить в хронологічному порядку, дія розвивається динамічно і належить до плану минулого. Розповідь має такі структурно-композиційні частини: початок подій (зав'язка), розвиток подій, завершення подій (розв'язка) [287, с. 14]. Описи орієнтовані на всебічну кількісну, якісну, структурну, функціональну характеристику предметів, процесів, явищ тощо. В описах студенти повинні навчатися характеризувати тимчасові або постійні ознаки явищ, предметів, процесів. Описи мають вільний порядок розташування частин та єдиний часовий план [8].

Міркування спрямоване на вираження своїх умовиводів з певної проблеми. У межах міркування виділяємо такі підтипи: обґрунтування, спростування, полеміку. Обґрунтування має аргументативний характер, орієнтоване на наведення вичерпних доказів на підтримку висунутої тези. Композиційними

елементами обґрунтування є теза, аргументи, приклади, висновок, який підтверджує висунуту тезу. Натомість спростування, яке так само є текстом аргументативного типу, орієнтоване на заперечення висунутого положення з метою встановлення його помилковості або недоведеності. Розпочинається воно з антитези, на користь якої надають контраргументи та відповідні приклади. Як висновок – одержуємо тезу [216, с. 12-13]. Полеміка є результатом поєднання в єдиний текст двох функціональних підтипів – обґрунтування і спростування. У полеміці подаються ніби два протилежні блоки інформації, які створюють ситуацію дискусії. За структурою полемічний текст містить аргумент-приклад, контраргумент-приклад, проте немає тези і висновків, оскільки не передбачає власної авторської позиції [216, с. 12-13]. Майбутні журналісти повинні оволодіти всіма вище описаними функціональними типами та підтипами мовлення.

У нашому дослідженні розглядаємо письмо як запис-продукцію. Звернемо увагу, що Ю. Пасов [200] наголошує на тому, що діяльність щодо передавання думок на письмі теж може здійснюватися на двох рівнях, що відображає саме письмо та писемне мовлення. Відмінність між цими рівнями не психологічна, а лінгвістична. Обидва рівні використовуються в комунікативних цілях, тобто їх функціонування детерміноване певними завданнями спілкування. Обидва можна використовувати в ролі мети і засобу навчання. Хоч ці рівні не завжди можна абсолютно чітко розділити, проте ми вважаємо такий розподіл методично доцільним.

Навчання письма іноземною мовою на першому рівні, як слушно зазначає Т. Павельєва, передбачає три взаємопов'язані компоненти [198, с. 18]: лінгвістичний, психологічний і методичний. Лінгвістичний компонент охоплює знання активного лексичного, граматичного і фонетичного матеріалу; знання графічної системи мови; засвоєння особливостей звукобуквених відповідностей; опанування правил орфографії, які можуть спиратися на різні принципи (історичний, граматичний, звуковий), і пунктуації; знання спеціальних знаків письма (діакритичних знаків); специфічні формули, характерні для письмової мови. Психологічний компонент містить уміння та навички письма; вміння

висловлювати думки в писемній формі; характер взаємодії писемного мовлення з іншими видами і формами мови; урахування інтересів і мотивів учнів/студентів. Методичний компонент охоплює навички самостійної роботи з удосконалення писемного мовлення; навички застосування правил правопису; навички використання різних орфографічних довідників.

Ми погоджуємося з міркуваннями дослідників, зокрема Н. Гальскової, які стверджують, що навчання письма на другому рівні (письмова мова) виходить за межі завдань загальної освіти, адже цього вимагає професійна підготовка певного профілю (зокрема, журналістики), а також вищий освітньо-науковий рівень кваліфікації фахівців. Отже, це передбачає навчання у спеціалізованому ЗВО або інших закладах, що здійснюють іншомовну підготовку, в тому числі – неформальної освіти. Метою такого навчання є розвиток уміння письмово фіксувати іноземною мовою власне усне мовлення в професійно-комунікативних цілях. На всіх етапах навчання розвиваються стратегічні вміння особистості, основними з яких є такі: використовувати текст-зразок як інформаційну та мовну опору; звіряти написане зі зразком; звертатися до довідкової літератури і словників; користуватися перифразою; спрощувати письмовий текст; використовувати слова-описи загальних понять; застосовувати синонімічні заміни; урахувати і зіставляти свій досвід із досвідом співрозмовника [41].

Оскільки нам потрібно виділити комплекс умінь писемного спілкування, які варто розвивати в майбутніх журналістів засобами навчального інтернет-блогу, вважаємо за доцільне проаналізувати вміння писемного мовлення, викладені в державних стандартах Європи і США, де мовні стандарти для середньої освіти і ЗВО єдині, а також в українських освітніх стандартах.

Розглянемо вимоги до умінь писемного мовлення в Європейських країнах, на які Україна рівняється, реформуючи освітню галузь. У документі «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою» (Common European Framework of Reference: Language, Teaching, Assessment) подано систему рівнів володіння мовою [327]. Кожному з цих рівнів відповідають певні вміння писемного мовлення (додаток Б, табл. Б.1).

Вимоги рівня B2 (*Upper-Intermediate*) охоплюють такі вміння: написання різних видів листів, написання есе, написання короткої статті в журнал, рецензії на книгу або фільм. На рівні C1 (*Advanced* або *Proficiency*) до них додаються такі вміння писемного мовлення:

- написання статей на соціальні та професійні теми;
- використання стилістичних прийомів під час створення текстів;
- створення чітких, структурованих, детальних текстів на складну тематику.

На вищому рівні володіння іноземною мовою (C2), крім перерахованих вище, з'являються такі вміння:

- підсумовування інформації з різних усних і письмових джерел;
- опанування всіма видами писемного мовлення.

У стандартах Американської асоціації викладання іноземних мов (ACTFL Proficiency Guidelines) [301] уміння писемного мовлення викладені більш повно (додаток Б, табл. Б.2). Зокрема, на високому рівні мають бути розвинені такі вміння:

- підтримувати офіційну й особисту переписки;
- писати перекази, доповіді, конспекти;
- засвідчувати глибоке знання граматичних структур і словникового запасу.

Вищий рівень передбачає розвиток таких умінь писемного мовлення:

- написання дослідницьких робіт із широкого спектра практичних, соціальних, академічних і професійних тем;
- використання різноманітних структур граматики і синтаксису;
- уміння змінювати стиль, тон і формат відповідно до вимог дискурсу;
- чітке відокремлення головних і другорядних ідей тощо.

Окреслимо вітчизняні вимоги до писемного мовлення та спілкування.

У Державному освітньому стандарті вищої професійної освіти галузі знань 06 Журналістика, спеціальності 061 Журналістика курс іноземної мови у професійному спілкуванні, у програмі з англійської мови для професійного спілкування [219], а також у програмі з англійської мови для університетів [220] передбачено оволодіння фахівцем обсягом лексики та граматики іноземної мови,

достатнім для здійснення професійного спілкування та одержання необхідної професійної інформації з іноземних видань. Варто зауважити, що в Державному освітньому стандарті вищої професійної освіти журналістів уміння іноземного (як і українського) писемного мовлення детально не викладені. У навчальних програмах також зазначено, що метою викладання та вивчення іноземної мови професійного спрямування є підготовка студентів до ефективної професійної комунікації. Потрібно також констатувати, що навчання письма передбачає опанування студентами іншомовними особливостями ділового листування; лексики, граматики, синтаксису ділового етикету та культурологічного аспекту писемної комунікації; методами та лінгвістичними особливостями анотування та реферування іншомовних джерел [100; 341].

Відповідно до Паспорту професії журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації, «журналіст має вміти узгоджувати матеріал зі стилістикою власного видання, застосовуючи знання з граматики, орфографії, пунктуації, а також правильні термінологію, формат, стиль і композицію, увиразнювати текст і користуватися документальними джерелами» [223, с. 10-11].

Як бачимо, загалом у стандартах і вимогах до рівня підготовки фахівців з іншомовного писемного спілкування спостерігається певна подібність. Здійснений нами аналіз лінгводидактичних підходів до навчання писемного мовлення показав, що науковці та методисти по-різному визначають зміст навчання писемного мовлення. Зокрема О. Соловова акцентує на дотриманні норм письмового етикету, що свідчить про важливість соціокультурного компонента у змісті навчання [256]; у контексті нашого дослідження, як слушно зауважує науковець, варто розглянути і предметну, чи фонову інформацію про подію як один із компонентів змісту навчання. Також цінною є думка Н. Гальскової [41] та Р. Мільруда [170] щодо навчання форматів тексту в ролі одного з компонентів змісту писемного мовлення.

Попри розбіжності в різних підходах до навчання писемного мовлення помітною є і певна подібність. Більшість дослідників, зокрема Ю. Пассов, виокремлюють у навчанні такі характеристики писемного мовлення, як повнота,

синтаксична складність, логічність, розгорнутість, лексичне розмаїття, граматична коректність [200]. Також варто виокремити значні дидактичні можливості навчання писемного мовлення.

Цілком згодні з твердженням Л. Мазунової стосовно того, що «культура іншомовного письма – це багат шаровий феномен, у якому інтегровані культура предметно-логічної та структурно-змістовної організації, а також мовно-мовленнєвого та технічного оформлення заданих індивідом розумових змістів» [151, с. 292-293]. Однак, незважаючи на проаналізовані прогресивні методичні підходи, погоджуємося, що ефективне формування компетентності студентів ЗВО щодо англomовного писемного спілкування сьогодні складно здійснити за допомогою традиційних методів викладання іноземної мови, адже вони недостатньо активізують інтерес студентів до навчання. Крім відомих і популярних зараз імітаційних методів активізації навчально-пізнавальної діяльності, таких як «інсценування», «ділові (рольові) ігри», «дискусії», «мозковий штурм», «круглий стіл», В. Койдан слушно зазначає, що доцільно використовувати різноманітні комп'ютерно орієнтовані методи, передусім інтерактивні інтернет-технології, що дають змогу студентам закріпити теоретичні знання, сформувати відповідні вміння та навички шляхом індивідуального виконання завдань онлайн (англ. *online*, від англ. *on line* – «на лінії», «на зв'язку», «в мережі»), тобто в режимі реального часу. Мова йде не лише про навчальні платформи, тренінгові курси, іноземні різножанрові сайти, а й про пошукові системи, соціальні іншомовні мережі, програми перегляду відеофайлів і створення власних аудіоматеріалів, сайтів, ведення блогів – особистих сторінок у всесвітній мережі [117, с. 168]. Останні ми визначаємо як найбільш доцільні в підготовці майбутніх журналістів з огляду на специфіку їхньої подальшої роботи, до того ж питання ведення та застосування блог-технологій в освітньому процесі є актуальними для нашого наукового дослідження.

Зазначимо, що для розгляду проблеми навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій склалася певна наукова база, яка є цінним підґрунтям та певним

базисом для нашої наукової роботи Це передусім розроблення концепції комп'ютерної лінгводидактики, представлена в дослідженнях М. Бовтенко [19], І. Костікової [129; 130]; комп'ютерно-інформаційна модель навчання іноземних мов (С. Тітова [278]) та опис специфіки використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов, про що йдеться у працях М. Варшауера (M. Warschauer) [409], О. Воробйової [38], О. Крюкової [138], Л. Морської [175; 176], Е. Носенко [193], О. Подзигуна [211], Є. Полата [214], Н. Самаріної [237]; проблеми методики розвитку вмінь іншомовного писемного мовлення відображенні в роботах П. Елбоу (P. Elbow) [340], Л. Кузьминої [140], А. Мартинової [157], О. Мусницької [183], С. Мусульбес [184], Д. Мюррея (D. Murray) [384], Л. Фловер (L. Flower) [347], В. Фаулера (W. Fowler) [348]. У зазначених працях розглянуто зміст навчання писемного мовлення неспеціалізованих і спеціалізованих ЗВО, питання вдосконалення вмінь писемного мовлення, критеріїв оцінювання писемного мовлення студентів тощо.

У контексті нашої роботи цікавими є вітчизняні дослідження, що стосуються методичних аспектів професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців різного профілю: зокрема, дослідженням методики навчання майбутніх філологів займалися І. Беженар [10], Е. Васильєва [27], О. Москалець [181], Т. Стеченко [260], Д. Терещук [274]; питання розвитку методики для педагогів вивчали Г. Кривчикова [136], Л. Курило [141], Л. Паламарчук [199], В. Черниш [291]; прикладом наукових робіт із методики навчання писемного професійного мовлення для економістів є здобутки В. Бебих [9], Н. Зінукової [98], Г. Скуратівської [253], І. Шилінської [296]. Також у колі наших зацікавлень перебувають напрацювання з методики професійно орієнтованого навчання англійської мови таких науковців, як Т. Каменєва [106], І. Кухта [142], О. Малюга [153], С. Маслова [158], О. Метьюлкіна [164], О. Урсол [282]. Проте проблеми застосування блог-технологій при навчанні професійно орієнтованого писемного спілкування вони майже не порушували.

Аналіз дидактичних і методичних засад формування вмінь і навичок писемного англійського мовлення у ЗВО дає підстави для висновку, що процес

вивчення іноземних мов нині спирається на лінгводидактичну систему. На думку О. Тарнопольського, її тенденціями є: оновлення й ускладнення; посилення взаємозв'язків між елементами; виділення провідних елементів, що якісно забезпечують цілісність системи, активізацію пізнавальної діяльності студентів і зв'язок освітнього процесу з життям. Істотного оновлення у вищій освіті зазнають усі компоненти методики навчання іноземної мови – мета, зміст, засоби, принципи, методи, організаційні форми проведення занять [271, с. 57-65].

Здійснений аналіз інформаційних джерел засвідчує, що в методиці навчання іншомовного писемного мовлення існує декілька підходів до оволодіння вміннями створювати писемний текст: структурно орієнтований, процесуальний, жанровий та інтегрований [180, с. 105]. Науковці та методисти-практики, серед них і Л. Мазунова [151], обґрунтовано стверджують, що кожен із перерахованих підходів має свої переваги і недоліки. Беручи до уваги, що реаліям сьогодення притаманна глобалізація та, відповідно, налагодження міжнародних зв'язків і міжкультурної комунікації, здатність спілкуватися іноземною мовою в усній і писемній формах сприяє реалізації особистості в найрізноманітніших царинах. Тому жанровий підхід у навчанні іншомовного писемного спілкування відображає соціальні потреби та, зокрема, професійні вимоги до журналістів. Проте відкидати можливості структурно орієнтованого та процесуального підходів недоцільно та варто за необхідності застосовувати інтегративний підхід. О. Москалець справедливо зазначає, що саме інтегративний підхід дає змогу навчати студентів максимально ефективною писемною комунікацією на основі їхнього власного життєвого досвіду [180, с. 106].

Таке розуміння навчання професійно орієнтованого писемного спілкування дозволяє виділити схему системного оволодіння компетентністю іншомовного письма, яка є важливою та доречною в контексті нашого дослідження, і, яка, на думку Л. Мазунової [151], є трициклічною, оскільки забезпечує оволодіння трьома типотвірними текстовими моделями як базою для продукування текстів, і відображає багатоетапну логіку породження та смислового сприйняття тексту: 1) пропедевтичний (вступний) етап, який забезпечує врахування та корегування

вихідного рівня володіння письмом; 2) етап організації предметного змісту, урахуваючи й текстоорганізацію; 3) етап лінгвістичної реалізації, зокрема жанрово-стильове варіювання; 4) етап редагування.

Як уже зазначалося, основна мета навчання іноземної мови полягає у формуванні комунікативної компетентності особистості, тобто здатності та готовності здійснювати іншомовне міжособистісне та міжкультурне спілкування з носіями мови. У контексті нашої роботи важливим є судження Н. Тетеріної [275, с. 135] про те, що «компетентність іншомовного письма як складне утворення, детерміноване індивідом, соціумом, мовою та культурою, відзначається багатокomпонентністю, різнорівневістю, поліфункціональністю й інваріантністю». Таке розуміння компетентності іншомовного письма дає змогу представити певні параметри компетентності іншомовного письма майбутніх журналістів:

1) змістовий – інтроспективне та ретроспективне відображення фактуальної, концептуальної та підтекстової інформації як бази для розуміння текстової проєкції та особистісного сенсу як результату інтерпретації фактів і предметно-рефлексивних відносин дійсності на основі досвіду, змісту власної свідомості, змісту концептуальних систем; 2) текстологічний – канонізованість, що виражається в стильових ознаках і сукупності компонентів змісту, характерних для кожного жанру іншомовної письмової мови та їх розташування; 3) лінгвістичний – формально-мовна нормативність, яка виявляється у виборі лексико-граматичних і пунктуаційних засобів, релевантних комунікативному завданню, що визначає тему та задум текстової діяльності, змісту тексту та жанрово-стильовому реєстру тексту; 4) технічний – орфографічна та каліграфічна нормативність, а також відповідність текстів певних жанрів установленій культурі оформлення [150, с. 204].

З дедалі активнішим застосуванням мультимедійних засобів іншомовної комунікації, особливо інтернет-технологій, зростає важливість писемного спілкування. Іншомовна підготовка передбачає максимальне розширення з їхньою допомогою творчих комунікативних і лінгвістичних компонентів професійної компетентності майбутніх журналістів завдяки застосуванню нетрадиційних, але

популярних у студентів, цікавих для них способів формування та контролю новітніх знань, умінь і навичок, реалізації педагогіки співробітництва, урахування дидактичних принципів індивідуалізації та інформатизації, професійної спрямованості навчання тощо.

1.3. Блог-технології як засіб формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні

На сучасному етапі інформатизації суспільства, позначеному масовим використанням ІКТ для розв'язання практичних завдань у повсякденному житті та професійній діяльності, можна стверджувати про істотний вплив новітніх технологій на зміну способів опрацювання інформації; виникнення сучасних видів комунікації; нове розуміння сутності ключових і професійних компетентностей особистості, а також надзвичайне зростання можливостей ІКТ та інтернету в освітній галузі (додаток В).

У навчанні іноземних мов інтернет-технології використовуються вже протягом кількох десятиліть, із моменту їх упровадження в освіту. Зазначимо, що перші спроби використання комп'ютера в процесі навчання мов здійснені на початку 60-х рр. ХХ ст. у США у Стенфордському (Russian-Program) і Нью-Йоркському університетах (Das deutsche Programm). На межі 70-х рр. цією проблемою зацікавилися в країнах Західної Європи, Японії та Латинської Америки. Сьогодні активне застосування інтернет-технологій в освітньому процесі, на нашу думку, є запорукою ефективного формування та розвитку іншомовної професійної компетентності.

У методиці викладання іноземних мов склався напрям, у межах якого розглядаються теоретичні та практичні аспекти застосування ІКТ і, зокрема, інтернет-технології в навчанні іноземної мови. Роботи вчених, які, безумовно, є цінними для нашого дослідження, зокрема М. Бухаркиної [25], Н. Громової [57], М. Дуіамаса (M. Dougiamas) [335], С. Котрелл (S. Cottrell) [328], І. Красилювої [134], Д. Крістал (D. Crystal) [329], Ю. Маркової [154], А. Мейлі (A. Maley) [376], О. Подзигуна [210], Л. Раїцької [227], присвячені проблемам впливу новітніх

технологій на ефективність вивчення іноземних мов, можливостям і обмеженням їхнього використання, зміні ролі викладача в процесі навчання із застосуванням ІКТ. Для назви цього напрямку використовуються різні терміни. Наприклад, як зазначає М. Леві (M. Levy) [371], в англійській мові від середини 1980-х рр. побутує поняття *CALL* – Computer Assisted Language Learning (вивчення мови з використанням комп'ютерів), згідно з яким комп'ютер є допоміжним інструментом для подання й оцінювання навчального матеріалу. Терміни *TELL* – Technology Enhanced Language Learning (вивчення мови, покращене технологіями) та *ICT in LT* – Information and Communication Technology in Language Teaching (інформаційно-комунікаційні технології у викладанні мови), що виникли в 90-х рр. минулого століття, відображають розуміння технологій як комплексу технічних засобів, що використовуються для навчання мови – комп'ютерно орієнтовані технології, електронні комунікації та інтернет.

Суттєвим для нашого наукового дослідження є виокремлення А. Філатовою чотирьох етапів застосування ІКТ у викладанні іноземних мов (додаток Г) [285, с. 26]:

- біхевіористичний (1950-70 рр.), коли використовувалися тренувально-контрольовальні програми (комп'ютер у функції тьютора);
- комунікативний (1970-80 рр.), орієнтований на навчальні ігрові, прикладні та моделювальні програми, довідкові й енциклопедичні ресурси (комп'ютер як засіб навчання);
- інтегровальний (з кінця 1990-2000 рр.), якому притаманне об'єднане використання засобів гіпермедіа та мережевих технологій [385];
- соціальний (від 2000 р.), пов'язаний із появою та поширенням соціальних сервісів і мереж [285, с. 26].

Сьогодні, як уже зазначалося, доцільно говорити про розвиток інтернет орієнтованого соціального етапу застосування ІКТ в освіті загалом та у викладанні іноземних мов зокрема. Розглянемо особливості використання деяких інтернет-програм і проаналізуємо їхній потенціал і переваги порівняно з традиційними методиками навчання іноземних мов.

Доцільними для навчання є сайти Compleat Lexical Tutor <www.lextutor.ca>, Project Gutenberg <www.gutenberg.org> та інші, що дозволяють безкоштовно завантажувати електронні книги з класичної англійської та американської літератури.

Створення власного іншомовного повідомлення чи прослуховування вже завантажених матеріалів можливе за допомогою iTunes (програма-медіаплеєр для завантаження, зберігання, прослуховування та впорядкування музичних і відеофайлів) і підкастингу (поширення аудіо та відео через мережу, що дозволяє створювати матеріали всім охочим та надавати його для перегляду чи прослуховування в інтернеті кожному, хто зацікавиться). Вони починають широко використовуватися в навчальному процесі: викладачі закладів вищої освіти пропонують лекції у вигляді доступних для завантаження звукових файлів. Ці файли можуть містити записи лекції викладача з курсу іноземної мови або зразок мовлення, наприклад, англійською мовою, на певному етапі роботи з фонетичним матеріалом. Зокрема, на сайті CALPER (*Centre for Advanced Language Proficiency Education and Research*) <www.calper.la.psu.edu> розміщено чимало інтерактивних мовних, граматичних вправ, застосування яких на заняттях сприяє кращому засвоєнню іншомовного матеріалу.

Активного поширення з метою навчання мови набувають вебінари (семінари через мережу). Зазвичай, це адаптовані для інтернет-формату традиційні курси. Нині існує значна кількість спеціально організованих майданчиків для вебінарів. Навчання на їх базі здатне створювати майже повну ілюзію навчання з педагогом: в окремій області екрана студент бачить викладача, його навчальні матеріали в різноманітних форматах (текст, рисунки, схеми, відео), має змогу ставити питання, бере участь в опитуванні, обговоренні.

Зміст навчання фонетики, граматики і лексики нині легко викласти за допомогою системи управління навчанням (Learning Management System, LMS) MOODLE <www.moodle.org>, яка з успіхом застосовується українськими ЗВО [383]. Ця, а також інші подібні навчальні платформи дають змогу організувати

різні етапи освітньої роботи, автоматизувати контроль та оцінювання результатів діяльності, забезпечити самостійне навчання студентів.

Серед освітніх соціальних мереж згадаємо EFL Classroom 2.0 – освітня мережа для навчання англійської мови за категоріями ESL, EFL, TEFL, TESOL. Мережа The Global Education Conference Network об'єднує викладачів для участі в міжнародних віртуальних конференціях, присвячених освітнім проблемам, допомагає знайти партнерів для реалізації освітніх проєктів. ISTE Community Ning – онлайн-співтовариство людей, що цікавляться інноваційними технологіями в освіті [67; 114].

Останнім часом розробники пропонують спеціалізовані сайти, наприклад, VoiceThread <www.voicethread.com>, на якому викладачі ЗВО мають змогу розміщувати навчальні матеріали (тексти, рисунки, відео), а студенти – вивчати матеріал і залишати коментарі, записуючи різними способами власне мовлення, текстові, аудіо- та відеозаписи іноземною мовою. Перспективним, хоч і трудомістким, є створення персональної інтернет-сторінки викладача, де викладається необхідна для студентів інформація, самостійні, аудиторні та творчі завдання.

Вагомими для наших теоретичних міркувань щодо досліджуваної проблеми є судження Т. Коваль і О. Кужель стосовно того, що навчання іноземної мови на основі ІКТ дозволяє:

- продуктивно використовуючи навчальний час, удосконалювати різні аспекти мовної діяльності, зокрема й професійно орієнтованої, за допомогою мультимедійних енциклопедій («Britannica», «Encarta Deluxe») іноземною мовою;
- удосконалювати сприйняття та розуміння мови на слух завдяки використанню мультимедійних засобів як лінгафонного обладнання, а також перегляду відеофайлів, супроводжених іноземною мовою;
- забезпечити вмотивованість та ефективне вивчення іноземної мови студентами за допомогою мультимедійних електронних курсів;

- оптимізувати вивчення лексики із застосуванням автоматизованих словників (ABBY Lingvo, Socrat Dictionary) та програм автоматизованого перекладу (Magic Gooddy, Pragma, PROMT, Socrat Personal);

- здійснювати проміжний і підсумковий контроль обов'язкового обсягу сформованості мовних знань, умінь і навичок за допомогою комп'ютеризованих блоків тестування TOEFL, Intell тощо [116].

Усе це варто застосовувати під час фахової підготовки викладача іноземних мов у закладах вищої освіти, що, як зазначає В. Койдан [117, с. 170-171], має суттєві переваги, оскільки зростає роль індивідуалізації освітнього процесу та інтерес до навчальної діяльності студентів; викладачі можуть вчасно та якісно контролювати досягнення студентів; студент має змогу чути власне мовлення, виправляти помилки і вправлятися у вимові, поки результат не буде влаштовувати викладача остаточно; набуває особливої значущості самостійний навчальний пошук відповідної інформації як шлях до вдосконалення професійної компетентності.

Аналіз новітніх теоретичних розробок засвідчує, що останнім часом увагу вчених, які займаються проблемами іншомовної підготовки, розвитку умінь усного та писемного мовлення студентів, привертає соціальний сервіс блогів (блог-технології): Т. Павельєва [198], учення якої представляє блог-технології як платформу для розвитку умінь виконання творчих завдань; А. Філатова [285], яка досліджувала ознаки та функції блог-технологій. Цінними для нашої роботи є також погляди та наукові ідеї А. Джонсона (A. Johnson) [362], Б. Дьо (B. Dieu) [334], А. Кемпбелла (A. Campbell) [321; 322], Д. Перрі (D. Parry) [392], В. Річардсона (W. Richardson) [398], Т. Фелнера (T. Fellner) [344]. Не претендуючи на цілісність розв'язання поставлених у нашому дослідженні завдань, ми, з опорою на основні положення, викладені у наукових роботах вищезгаданих учених, запропонували власне бачення цього питання. Незважаючи на відносно недовгу історію соціального сервісу блогів, їх навчально-методичний потенціал розглянули науковці, методисти і педагоги-практики. Теорію навчання за допомогою блог-технологій досліджували та розробляли А. Барлет-Брагг

(A. Barlett-Bragg) [309], П. Баумгезер (P. Baumgartner) [311], Дж. Ворд (J. Ward) [408], В. Ву (W. Wu) [415], С. Глогофф (S. Glogoff) [349], П. Даффі (P. Duffy) [339], Дж. Дюбер (J. Duber) [338], Д. Іванченко [99], Д. МакДауелл (D. McDowell) [378], Дж. ван Нікерк (J. van Niekerk) [386]. З об'єктивних причин від моменту виникнення у 1990-х рр. і дотепер переважна більшість досліджень із використання блогів у навчанні, зокрема іноземної мови, виконані в США та Західній Європі.

На нашу думку, технології інтернету, до яких належать і блог-технології, – це певна платформа не лише для отримання інформації, а й для комунікативної взаємодії [76, с. 319]. Слушним для нашого дослідження є визначення П. Сисоєва про те, що блог (блог, англ. Blog від weblog – мережевий журнал) – це один із найбільш популярних соціальних сервісів, веб-сайт чи веб-сторінка, на якій публікуються короткі записи-повідомлення (пости). Зазвичай блог – особиста сторінка у вигляді щоденника або журналу, яку створює одна людина, що розміщує на ній текстовий матеріал, фотографії, аудіо- та відеозаписи, посилання на інші ресурси мережі інтернет. Будь-який відвідувач блогу, ознайомившись зі змістом, може відреагувати на опублікований і переглянутий матеріал, розміщуючи свої коментарі. Блоги мають лінійну структуру – всі повідомлення розташовуються у зворотнхронологічному порядку [262, с. 115].

Існують декілька безкоштовних інтернет-платформ, де будь-хто може зареєструватися та вести свій блог (наприклад Blogger <www.blogspot.com>, Livejournal <www.livejournal.com>, Wordpress <www.wordpress.com>). Особиста сторінка може оформлюватися як освітня, з відповідними описами, цілями, завданнями, очікуваними результатами навчання та контролювальними функціями.

Блоги створюють умови для спілкування, обговорення будь-яких ідей і порозуміння між людьми, які об'єднані спільними інтересами, але розділені територіально. Основні характеристики – мобільність і доступність – зумовлюють їхню роль у творенні інформаційного суспільства, реалізації свободи слова, боротьбі за права людини, визнану міжнародними експертами, зокрема

асоціацією «Репортери без кордонів» [17]. Блоги є однією з найпопулярніших форм онлайн-дискурсу. Р. Блад (R. Blood) указує на те, що перші блоги були недовершеною сукупністю посилань, коментарів, особистих роздумів, новин і подій, але вони швидко розвивалися [315]. Але вже сьогодні блог використовується більш широко, ніж просто аналог онлайн-щоденника; блог містить нотатки, важливість та цікавість яких зростають завдяки гіперпосиланням. Власне, Дж. Блох (J. Bloch) стверджує, що унікальність блогу в навчанні полягає в тому, що студенти можуть публікувати і робити свої напрацювання доступними для широкої аудиторії, а також взаємооцінювати свої результати. Крім того, до обговорення можуть приєднуватися студенти і фахівці з різних країн [313]. Науковці зауважують, що ведення публічних (відкритих) щоденників – це далеко не новий засіб навчання. Задовго до їх появи проводились експерименти, у яких студенти вели особисті щоденники, переглядаючи і коментуючи записи [305]. Дослідження, у яких висвітлювалося питання не лише ведення особистих онлайн-щоденників (блогів), а також коментування читачами записів засвідчили, що такий обопільний аналіз посилює соціальну взаємодію і підвищує мотивацію студентів. Визначається цінність публічного письма, що розвиває писемне мовлення, а також виховує у студентів відповідальність за написане.

На початковому етапі використання в освіті блог сприймався як веб-журнал для вираження студентами своїх думок. Спочатку блоги не поділяли на види за функціями, наповненням і авторством. В одному блозі розміщувалися разом, одне за іншим: індивідуальні завдання, письмові роботи, обговорення та запитання. Нині пропонуються різні дефініції та класифікації видів блогів за їх завданнями в навчанні, зокрема іноземної мови. Наприклад, К. Кеннеді (K. Kennedy) визначає блог як «частину сайту, частину журналу, частину вільного простору для письма та грамотності, що пропонує унікальну стилізовану форму вираження» [365]. Щоб бути корисним для освіти, блог, безперечно, має містити не лише сукупність персональних коментарів і спостережень. З метою навчання іноземної мови дослідниця рекомендує створювати блоги, де студенти

публікують свої роботи, коментарі, конструктивно критикують інших, оцінюють й аналізують дописи, задають питання викладачеві.

С. Доунс (S. Downes) кваліфікує блог як «віртуальне розширення навчальної аудиторії» і розподіляє віртуальний простір на три частини за функціями:

- 1) аудиторний вебпростір, де розміщують завдання, оголошення тощо;
- 2) публічна зона комунікації, де студенти публікують результати своєї роботи;
- 3) особистий простір, відведений для ідей і роздумів студентів, а також для персональних указівок викладача [337].

Здійснений аналіз інформаційних джерел засвідчує, що, залежно від освітніх завдань, виокремлюють різні цілі використання блогів:

- навчання письма різноманітного жанру та формату;
- обговорення різних проблем і питань;
- набуття вмінь працювати та дискутувати в команді;
- навчання висловлювати власну позицію, а також коректно критикувати думку інших і полемізувати.

Для цих цілей запропоновано такі основні способи використання блогів у навчанні:

1. Викладачі використовують блоги як вебсторінку групи, на якій розміщують розклад і зміст курсу, завдання на самостійну роботу, тексти, статті для вивчення, вправи тощо.

2. Викладачі виставляють у блозі адреси інтернет-сайтів, які студенти можуть використовувати для поглибленої підготовки з теми, що вивчається.

3. На сторінках блогу організовується внутрішньогрупова дискусія, що дозволяє студентам і викладачам краще пізнати один одного, виявити спільні думки і відмінності.

4. Викладачі використовують блоги для розміщення навчального матеріалу та підготовки студентів до семінарських і практичних занять.

5. Студентам пропонується створити власні блоги, у яких вони звітують про свою роботу, виконують вправи, пишуть есе, статті на запропоновані теми.

Ми цілком погоджуємося з міркуванням Р. Гуревича та інших науковців [59, с. 427-428], що блог у навчанні може використовуватися з різною метою. Це надання студентам реальної аудиторії, яка читатиме те, що вони пишуть; стимулювання процесу писання; надання додаткової практики в читанні; привчання до застосування онлайн-ресурсів; заохочення до позааудиторних дискусій.

С. Доунс обґрунтовано зауважує, що блогінг як жанр писемної мови має значний потенціал для розвитку розумових процесів, умінь писемного мовлення, критичного мислення та інформаційної культури. Крім того, блоги можуть бути використані для спільної проектної діяльності студентів і підготовки до семінарів. Блоги дають студентам змогу керувати своїм навчанням, забезпечують можливість індивідуалізації освітнього процесу [103, с. 31]. Також блог допомагає сформувати особистий стиль автора, що є особливо важливим для майбутніх журналістів.

Загалом, застосування блогів у навчанні іноземної мови відкриває широкі можливості для оволодіння іноземними мовами, сприяє різним аспектам навчання, що буває досить складно реалізувати в традиційному освітньому процесі. Наприклад, як слушно зазначає П. Сисоєв, використання онлайн-щоденників сприяє мотивації використання іноземної мови для спілкування в позааудиторний час; формуванню та розвитку вмінь читати і писати рідною та іноземною мовами; використанню іноземної мови та мережі інтернет для задоволення пізнавальних інтересів; розвитку вмінь використання іноземної мови як засобу освіти і самоосвіти; формуванню навичок вільного висловлення власної позиції та її аргументації під час дискусії з різних проблем; продуктивному обговоренню досліджуваних питань для подальшого діалогічного або монологічного висловлювання (усного чи писемного) [262, с. 124].

У праці «Письмова мова засобами блогів» К. Кеннеді вперше запропонувала модель використання блог-технології для розвитку вмінь писемного мовлення студентів – майбутніх журналістів, що передбачала поділ блогів у навчальних цілях. Дослідниця слушно наголошує, що кожен крок навчання повинен логічно

впливати з іншого, тому без створення механізму (методики) застосування блогів їх упровадження не буде успішним. Блог-технології застосовувались у процесі викладання двох навчальних дисциплін – «Журналістика» й «Американська література». Вивчаючи журналістику, студенти публікували свої статті в особистих блогах. Працюючи колективно, вони обирали соціально значущі теми, публікували свої роботи і коментарі до проблем. Унаслідок цього у студентів значно зросла відповідальність за підготовлені статті, оскільки вони стали доступними широкій аудиторії, і будь-хто міг їх прокоментувати. Окрім того, мережева взаємодія привчала студентів чітко висловлювати власні думки та ідеї. Вивчаючи курс американської літератури, студенти публікували свої враження від прочитаної книги у блозі навчальної групи, розміщуючи коментарі, критичні зауваження, творчу інтерпретацію стрижневих уривків і власні характеристики літературних персонажів. Також студенти мали змогу ставити питання сучасним письменникам. Результати експерименту засвідчили, що кількість і якість публікацій студентів та їхня активність зросли, підвищилася мотивація майбутніх фахівців, оскільки вони брали участь у реальному спілкуванні з автором і могли обговорювати з ним свої запитання [365].

Із розвитком методик навчання іноземної мови засобами навчального блогу збільшувалося коло навчальних завдань, для яких вони застосовувалися. Так, дослідники Ч. Лоу (C. Lowe) і Т. Вільямс (T. Williams) визначають особистий блог як публічний щоденник, що пов'язує Я-особистісне та Я-суспільне [374]. Ми згодні з думкою науковців, що студенти можуть використовувати свої особисті блоги для широкого спектра письмових завдань, таких як: висловлення своїх вражень від прочитаного або побаченого; обмірковування та обговорення цікавих статей або записів, знайдених у мережі; обмін думками і враженнями.

Підтвердження того, що застосування блогів на заняттях з іноземної мови покращує писемні вміння студентів знаходимо і в дослідженнях відомих широкому загалу науковців, зокрема, К. Армстронга (K. Armstrong) [306], А. Кемпбелла (A. P. Campbell) [322], Л. Лі (L. Lee) [369]. У подальших наукових доробках дослідники конкретизують уміння писемного мовлення, що

вдосконалюються за допомогою блог-технологій. Зокрема, Дж. Блох (J. Bloch) [313] запропонував методику розвитку вмінь написання есе, у центрі уваги якої – структура та зміст письмової діяльності. Студенти публікують свої есе в блогах, а потім організовується їхнє інтернет-обговорення. У результаті вони не лише навчаються писати, а й формують навички критичного мислення. Проте мовна коректність писемного висловлення залишилася низькою, студенти робили багато граматичних і стилістичних помилок, оскільки в методиці не було запропоновано жодного завдання на формування лексико-граматичних умінь і навичок.

Блог-технології виявились ефективними також для організації мережевої дискусії. Дж. Блох (J. Bloch) і Л. Кросбі (C. Crosby) [314] виклали методику розвитку умінь брати участь у дискусії іноземною мовою засобами блогу навчальної групи. Можливість висловлення студентами власних думок із різних питань, а також обговорення різноманітної інформації, зокрема професійно орієнтованої, зумовлюють доцільність використання блогів для розвитку мовленнєвої діяльності у ЗВО.

У науково-педагогічній літературі є декілька праць, присвячених комплексному використанню блог-технологій, їхніх дидактичних властивостей і функцій у навчанні іноземної мови. Зокрема, А. Філатова дослідила методичний потенціал викладацького блогу та особистих блогів студентів у навчанні іноземної мови (на матеріалі країнознавства) [285]. Т. Павельєва запропонувала методику розвитку вмінь виконання письмових творчих робіт і участі в інтернет-дискусії студентів мовного ЗВО на основі блог-технології [198]. П. Сисоєв і М. Євстигнєєв розробили номенклатуру вмінь писемного мовлення та читання, що розвиваються за допомогою блогів на третьому ступені загальної середньої освіти, і запропонували алгоритм розвитку вмінь писемного мовлення засобами блог-технології [264]. Цікавим та вартим уваги для нашого дослідження є той факт, що зарубіжні дослідники, як зазначає у своїх роботах П. Сисоєв, при використанні інтернет-технологій у навчанні іноземних мов цілком справедливо вважають доцільним диференціювання навчальних блогів: блог вчителя (викладача); особисті блоги учнів (студентів); блог класу (навчальної групи) [262,

с. 119-121]. Їх зміст, дидактичний потенціал, методика організації та застосування у ЗВО ми докладно розглянемо в наступних розділах.

Здійснений аналіз інформаційних джерел засвідчує, що хоча науковці, наприклад, Дж. Блох (J. Bloch) [313], Ч. Лоу (C. Lowe) [374], П. Сисоєв [262], В. Соларс (V. Sollars) [401], по-різному розуміють місце блогів в освітньому процесі, зіставлення розглянутих підходів до розвитку вмінь писемного мовлення в навчанні іноземних мов засобами блог-технологій дозволяє нам зробити висновок – використання блогів у навчанні писемного мовлення майбутніх журналістів має низку *переваг*, зокрема:

- блоги дають змогу студентів писати з певної проблеми чи теми протягом тривалого проміжку часу, висловлюючи власні думки;

- з їхньою допомогою студенти можуть обмірковувати те, про що вони пишуть, знайомитися з позицією інших людей, коментувати їхні думки;

- блоги дозволяють кожному студенту і викладачеві обговорювати різноманітну інформацію з різних питань, зокрема професійно орієнтовану;

- студенти мають змогу миттєво відреагувати на прочитане, наприклад, висловити співчуття іншій людині, підтримку, симпатію або антипатію, тобто вчаться комунікації;

- блоги можна використовувати для підготовки до семінарів і спільної проектної діяльності, причому студенти можуть розмістити спочатку чернетки і використати в роботі поради, висловлені іншими користувачами мережі;

- студенти залучаються до безперервного діалогу, що призводить до подальшого розвитку майстерності письма та мислення;

- студенти можуть використовувати записи один одного для висловлення власної думки, що унеможлиблює повторення ідей і водночас сприяє розвитку креативності мислення;

- у студентів підвищується рівень відповідальності за написане, оскільки їхні записи доступні широкій аудиторії та, як наслідок, зростає самоконтроль вибору лексичних, граматичних і стилістичних засобів та прийомів;

- завдяки веденню письмових блогів студенти мають змогу виробити неповторний авторський стиль;

- у блозі можна створювати портфоліо робіт студентів, що дозволяє більш об'єктивно оцінити їхню академічну успішність і прогрес упродовж навчання.

Унаслідок цього інтернет-блоги поступово стають невід'ємною частиною навчання професійно орієнтованого іншомовного писемного спілкування. Щодо конкретних результатів, то підтримуємо думку дослідників і вважаємо доцільним розвивати за допомогою блог-технологій *уміння писемного мовлення*:

- висловлюватися з різних проблем;
- коментувати сторонній погляд;
- брати участь у групових дискусіях;
- адекватно добирати мовні засоби залежно від мети висловлення;
- виявляти подібність і відмінність у позиціях інших людей;
- критично оцінювати власні та чужі тексти.

Крім названих вище умінь, блог-технологія здатна *забезпечити формування вмінь продукувати тексти різних функціональних типів та підтипів*. В умовах нашого наукового дослідження блог здатний інтегрувати різні функціональні типи мовлення, як у власне журналістських текстах, так і в коментуванні.

Оскільки блог складається по суті з двох частин – основного тексту та низки коментарів до нього – вважаємо доцільним мотивувати студентів до написання висловлень різних функціональних типів мовлення. Наприклад, студент створює блог, який містить інформаційний текст-розповідь у жанрі замітки. Студенти одержують завдання: на основі цього тексту обґрунтувати його достовірність або спростувати. У такий спосіб ми формуємо вміння створювати тексти функціонального типу розповіді, висловлювати думки щодо обґрунтування і спростування.

Для того, щоб забезпечити навчання усіх функціональних типів мовлення – розповіді, опису, міркування (обґрунтування, спростування, полеміки), вважаємо доцільним використовувати таку їхню інтеграцію: основний текст розповідь, а коментарі – обґрунтування, спростування; основний текст опис, а коментарі –

обґрунтування, спростування; основний текст міркування, а коментарі – обґрунтування, спростування.

Таке розуміння застосування блог-технологій дозволяє не лише сформувати в майбутніх журналістів знання й уміння писемного спілкування, а й розвинути навчально-пізнавальну активність, творче мислення, інформатичну компетентність та інформаційну культуру студентів, а також допомагає виробити особистий (авторський) стиль письма. Як свідчать результати експериментально-пошукових робіт, соціальна взаємодія забезпечує продуктивну особистісно орієнтовану навчальну діяльність студентів у блогах [198, с. 58]. Проаналізувавши кваліфікаційну характеристику журналістів та навчальні програми з англійської мови у ЗВО, доходимо до висновку, що в майбутніх журналістів засобами блог-технологій доцільно формувати сукупність компонентів компетентності іншомовного писемного мовлення, виділених у роботах Н. Гальскової, Н. Геза, М. Канейла (M. Canale), Дж. Рейвена (J. Raven), Н. Хомського та ін. Серед них основні:

- *лінгвістичний* (знання фонологічних, морфологічних, синтаксичних, лексичних правил та вміння оперувати ними у процесі вираження своїх думок, використання знаків графіки, орфографії та пунктуації для передачі інформації);

- *дискурсивний* (уміння логічно та зв'язно викладати власні міркування, поєднувати лексико-граматичний матеріал і змістовний компонент для створення текстів різних жанрів);

- *комунікативний* (уміння оптимально поєднувати мовні засоби для розв'язання комунікативних завдань; уміння компенсувати нестачу мовних і мовленєвих засобів);

- *лінгвосоціокультурний* (фонові та країнознавчі, загальнокультурні знання, урахування соціокультурних особливостей іншомовного епістолярного мовлення).

Вважаємо за доцільне додати іще один компонент, який відображає специфіку діяльності майбутніх фахівців, — *професійно спрямований* (предметно-журналістський).

Безперечно, цей розподіл компетентності іншомовного писемного мовлення на окремі компоненти є доволі умовним, але він дає змогу зрозуміти механізм застосування блог-технології як засобу підвищення ефективності іншомовної писемної підготовки майбутніх журналістів.

Зауважимо, що педагоги-практики досі схильні критикувати блог-технології через те, що студентські блоги «не змістовні, не інформативні та часто перетворюються на звичайне листування». Однак ми підтримуємо науковців, зокрема думку С. Доунса (S. Downes), котрі вважають, що «в руках викладачів, які направляють і коректують діяльність студентів, вони перетворюються на серйозний освітній інструмент» [336]. Аналіз методичного потенціалу блог-технології свідчить, що вони дозволяють ефективно навчати студентів писемного спілкування іноземною мовою: розвивати вміння писати особисті листи, викладати відомості про себе у формі, прийнятій в країні (країнах) іноземної мови (автобіографія, резюме та ін.); розпитувати про новини і повідомляти їх іншим; розповідати про окремі факти чи події, висловлюючи власні судження та почуття; описувати власні плани на майбутнє тощо. Усе це відповідає сучасним суспільним потребам.

Зазначимо, що ефективність в освіті оцінюють за критеріями, які виражають рівень досягнення мети, зокрема в освіті ефективність визначається такими критеріями, як якість результатів навчання, рівень навченості та вихованості випускників [73, с. 274]. Ефективність освітньої системи визначають за різними параметрами і залежно від них обирають комплекс критеріїв і показників оцінювання. За результативно-витратною концепцією ефективність навчання розглядають як співвідношення досягнутих, згідно з поставленою метою, результатів професійної освіти до сукупного обсягу витрат у процесі підготовки майбутніх фахівців. Комплексним показником ефективності навчальної роботи нині вважають компетентність. Тому в нашому дослідженні ефективність навчання майбутніх журналістів англomовного писемного спілкування ми оцінюватимемо за рівнем сформованості компетентності в англomовному писемному спілкуванні у студентів (див. розділ 3). Блог-технології при цьому

забезпечують досягнення кращих результатів навчання й одночасне скорочення витрат (матеріальних, часових) викладачів і студентів.

Але ми погоджуємося з твердженням О. Радкевич, що надмірне застосування соціальних мереж має також і негативні аспекти: звикання до необмеженого перебування у віртуальному середовищі, погіршення стану здоров'я (зниження зору, порушення біоритму, розлади нервової системи та ін., мережеве спілкування не є повноцінною заміною людських стосунків, справжніх емоцій і відчуттів [226, с. 86]. Відповідно до теми нашого дослідження важливо зазначити, що серед фахівців галузі журналістики нині простежуються різні позиції від категоричного заперечення належності блогів до сфери журналістики – до визнання їх авторськими проектами, «газетами з одним журналістом», «громадською» або «любительською» журналістикою. Наприклад, як зазначає Б. Потятиник [218, с. 21], існують випадки, коли нікому не відомі блогери ставали популярними журналістами, привертаючи увагу до трансформації мас-медіа, яка пов'язана з дедалі більшою популярністю блогів. Дотримання чи недотримання цих стандартів пошуку інформації, її перевірки та викладу, на слушну думку Б. Потятиника, і є тим критерієм, який визначає належність блогу та інших нетрадиційних форм масової комунікації до журналістики [218, с. 21].

Проаналізувавши результати наявних досліджень, приходимо до висновку, що для застосування інтернет-блогів як засобу формування компетентності студентів в англomовному писемному спілкуванні необхідне розроблення відповідної методики навчання професійно орієнтованого писемного спілкування майбутніх журналістів за допомогою блог-технологій. Вона має стосуватися навчання студентів англійської мови, як найбільш поширеної мови міжнародної комунікації; забезпечити професійну спрямованість журналістської освіти та дотримання вимог державних освітніх стандартів і кваліфікаційної характеристики журналіста; реалізувати зворотний зв'язок між студентами і викладачами для гарантування належної якості навчання. Потребують вивчення також організаційно-педагогічні та методичні умови використання блог-технологій у професійній підготовці журналістів у закладах вищої освіти України.

Висновки до першого розділу

Світові глобалізаційні й інтеграційні процеси підвищують значущість володіння іноземними мовами, актуалізуючи потребу покращення їх вивчення в системі вищої освіти. Це повною мірою стосується підготовки журналістів, лінгвістична та комунікативна компетентність котрих, а також володіння засобами іншомовної професійно орієнтованої комунікації сприятиме усуненню мовного бар'єру між вітчизняними і світовими ЗМІ, підтриманню взаємовідносин і співпраці з іншими державами. Майбутні журналісти в процесі навчання у ЗВО мають засвоїти навички комунікації та методи збирання, оброблення інформації, створення усного та писемного тексту.

Основним завданням у роботі журналістів є професійно орієнтоване спілкування (налагодження контактів, здатність чітко й зрозуміло висловлювати думку, використовуючи методи розповіді, опису й аналізу, одержання необхідної інформації та її точна інтерпретація українською чи іноземною мовами), особливості якого полягають у тому, що:

- 1) комунікація – це інструмент виконання журналістських завдань, а володіння іноземною мовою – важлива складова професійної діяльності;
- 2) іншомовне спілкування – засіб професійного й особистісного вдосконалення та розвитку майбутнього журналіста;
- 3) виховний аспект іншомовного спілкування розвиває професійно важливі якості журналістів через засвоєння норм і цінностей інших культур та спільнот.

Функції професійної діяльності журналіста охоплюють також уміння побудови усного й писемного текстів, організації професійного діалогу за правилами журналістської етики, здатність корегувати свою поведінку, долати можливі ускладнення та конфлікти в процесі міжкультурної комунікації, визнавати право на існування інших цінностей і протилежних поглядів.

Стратегія навчання іноземних мов у ЗВО вимагає розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у різних сферах спілкування за видами мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма.

Найменш дослідженим та водночас найбільш затребуваним у професії журналіста є писемне мовлення, що має свої особливості та механізми.

Професійна підготовка журналістів вимагає навчання письма на рівні продукування писемного мовлення з усіма властивими йому характеристиками (повнота, синтаксична складність, логічність, розгорненість, лексична різноманітність, граматична нормативність). Метою такого навчання є розвиток уміння письмово фіксувати іноземною мовою власне усне мовлення у професійно-комунікативних цілях. Уміння письмово викладати свої думки передбачає опанування іншомовними особливостями ділового листування; лексики, граматики, синтаксису, ділового етикету та культурологічного аспекту писемної комунікації; методами та лінгвістичними особливостями анотування й реферування іншомовних джерел.

Ефективне формування компетентності студентів ЗВО щодо англомовного писемного спілкування нині складно здійснити за допомогою традиційних методів. Крім традиційних і популярних нині імітаційних методів, доцільно використовувати й різноманітні комп'ютерно орієнтовані, передусім інтерактивні інтернет-технології. Вони забезпечують розширення комунікативних і лінгвістичних компонентів професійної компетентності майбутніх журналістів завдяки реалізації педагогіки співробітництва, урахування принципів індивідуалізації та інформатизації, професійної спрямованості навчання.

Особливу увагу вчених, які займаються проблемами формування вмінь спілкування, привертає соціальний сервіс блогів (блог-технології). Освітні блог-технології – це нові педагогічні технології забезпечення та супроводу освітнього процесу на основі інтернет-блогів, що розглядаються як засіб організації та управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів із метою підвищення ефективності навчання. Вони дають змогу розміщувати різноманітні навчальні матеріали, презентувати й обговорювати власні погляди, реалізувати зворотний зв'язок у коментарях, створювати співтовариства; сприяють активній, самостійній і творчій діяльності, підвищуючи інтерес до навчання. У вітчизняній науково-методичній літературі широку популярність здобула класифікація блогів,

розроблена П. Сисоєвим та М. Євстегнеєвим. Вони виділяють три типи блогів залежно від навчальних завдань, на розв'язання яких вони, власне, і спрямовані. Це блог викладача, блоги студентів та блог групи. Саме такі види блогів перебувають в основі і нашого дослідження. Крім того, блоги можуть бути використані для організації проектної діяльності в освітньому процесі та підготовки студентів до семінарів і мають значний потенціал для розвитку розумових процесів, умінь писемного мовлення, критичного мислення студентів. Ми визначаємо їх як найбільш доцільні в навчанні майбутніх журналістів з огляду на специфіку їхньої подальшої професійної діяльності.

Зіставлення різноманітних підходів до розвитку вмінь писемного мовлення в навчанні іноземних мов засобами блог-технологій свідчить про значні переваги використання блогів у навчанні писемного мовлення. За допомогою блог-технологій можна ефективно розвивати різні завдання англomовного писемного спілкування, зокрема: письмово висловлюватися з різних проблем; коментувати іншу точку зору; брати участь у групових дискусіях; адекватно добирати мовні засоби залежно від мети висловлення; виявляти подібність і відмінність у позиціях інших людей; критично оцінювати власні та чужі тексти. Для реалізації означених завдань вважаємо доцільним використовувати блоги, які інтегрують різні функціональні типи мовлення (розповідь, опис, міркування – обґрунтування, спростування, полеміку). Усе це дозволяє не лише сформувати знання й уміння писемного мовлення в майбутніх журналістів, а й розвинути навчально-пізнавальну активність, креативність, інформатичну компетентність та інформаційну культуру, а також допомагає виробити авторський стиль письма.

Положення, викладені в першому розділі, детальніше розкриті в публікаціях автора [1; 6; 7] (див. додаток М).

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

У другому розділі визначено зміст, окреслено принципи навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів і запропоновано структуру компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні, яку доцільно формувати у них засобами блог-технологій; з'ясовано критерії відбору та подано приклади навчального матеріалу для формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні; створено модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій; визначено дидактичний потенціал і розроблено методику навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій, яка передбачає поетапну організацію та застосування блогів для розвитку умінь писемного мовлення студентів.

2.1. Зміст навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів

На початку ХХІ ст. невпинно підвищується роль писемного мовлення у вивченні іноземної мови, що відображено в Державних (галузевих) стандартах освіти. При цьому оволодіння навичками створення іншомовних письмових текстів різних типів є найбільш складним і проблемним завданням, вирішенню якого присвячені наукові дослідження, які є вагомими для нашої роботи, бо вивчають: питання оволодіння англomовною комунікативною компетенцією (І. Задорожна) [89]; систему володіння культурою іншомовного письма (Л. Мазунова) [151]; принципи комунікативного навчання іноземних мов (Р. Мільруд) [171]; питання іншомовної професійної компетентності фахівців нефілологічних спеціальностей (Н. Микитенко) [166]; проблеми використання інформаційних технологій у навчанні (Л. Морська) [176]; засади розвитку

індивідуальних писемних умінь та навичок (Д. Брукс (D. Brookes), [317]; Р. Вайт (R. White) [412]). Аналіз засвідчує, що дослідники по-різному трактують проблеми змісту навчання писемного мовлення, завдань писемної комунікації, вибору вправ для навчання письма. Тривають пошуки нових, більш продуктивних дидактичних прийомів і методів, які якнайповніше відповідали б вимогам Загальноєвропейських Рекомендацій із мовної освіти [86] і сьогоденним потребам фахівців. Одна з провідних цілей іншомовної підготовки майбутніх журналістів полягає в тому, щоб навчити їх писати тексти іноземною мовою, тобто сформувати вміння та навички професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування. Її досягнення потребує аналізу та визначення всіх аспектів і компонентів процесу навчання англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів, побудови ефективної моделі їх злагодженого функціонування, а також розроблення на цій основі системи вправ і завдань та відповідної методики із застосуванням найбільш продуктивних засобів. Завдання викладача полягає, зокрема, в проектуванні та створенні сприятливих умов для реалізації освітнього процесу з навчання англомовного писемного спілкування.

Оскільки сутність і специфіка професійно орієнтованого спілкування журналістів і лінгводидактичні основи їхнього англомовного писемного спілкування висвітлено в підрозділах 1.1 і 1.2, перейдемо до найбільш значущої проблеми – змісту та сутності навчання писемного мовлення майбутніх журналістів у ЗВО.

Передусім зазначимо, що зміст освіти – це «педагогічно сформована система знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до світу, засвоєння якої забезпечує якості особи, її професійний, інтелектуальний, етичний, естетичний, емоційний і фізичний розвиток» [73, с. 320]. Відомо, що основна роль у засвоєнні змісту навчальної дисципліни належить таким його компонентам, як знання, вміння та навички. У педагогічній енциклопедії відзначається, що «знання – відображення у свідомості індивіда образів предметів і явищ об'єктивної дійсності, їх властивостей, відносин між ними й закономірностей розвитку в процесі засвоєння суспільного досвіду

пізнання» [73, с. 325], яке «характеризується усвідомленням їх істинності» [50, с. 137]. Уміння – це «здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань» [50, с. 338]. Навички – «дії, складові частини яких у процесі формування стають автоматичними» [50, с. 221].

Згідно з результатами наукових досліджень, зміст навчання іноземних мов охоплює [145, с. 114; 157]:

- рецептивні та репродуктивні лінгвістичні знання, володіння якими передбачає здатність відтворювати ізольовані лексичні, граматичні та лексико-граматичні одиниці рідною мовою під час їх сприйняття іноземною та навпаки;

- рецептивні та репродуктивні лінгвістичні навички, які полягають у здатності правильно відтворювати рідною та іноземною мовою словосполучення та речення з мовним матеріалом, що вивчається;

- репродуктивні та продуктивні лінгвістичні вміння, що передбачають спроможність уживати кожну мовну одиницю в поєднанні з раніше вивченим матеріалом;

- репродуктивні та продуктивні передмовленнєві вміння, які охоплюють здатність правильного виконання мовленнєвих дій у межах кожної теми з поступовим переключенням уваги з форми висловлювання на його зміст;

- мовленнєві вміння читати, говорити і писати, які передбачають вільну мовленнєву діяльність з повним зосередженням уваги на основному змісті висловлення;

- інтегровані вміння, що полягають у здатності виконувати іншомовну мовленнєву діяльність не лише в межах навчальних мовленнєвих ситуацій, а й у безпосередній професійній і повсякденній діяльності.

У Концепції мовної освіти в Україні визначено, що зміст навчання мов має бути різноплановим і відображати три взаємопов'язані складові: мовні та мовленнєві знання, практичні вміння й навички, цінності [124]. Відповідно зміст навчання мов, як слушно зазначає С. Вдович [28, с. 42], «структурується за чотирма наскрізними змістовими лініями: мовленнєвою, мовною, соціокультурною і діяльнісною (стратегічною)». Також ми погоджуємось із

твердженнями Т. Павельєвої [198, с. 18], Г. Рогової [232, с. 38-46] О. Тарнопольського [271, с. 41-63], що в змісті навчання іншомовного спілкування виділяють три компоненти:

- лінгвістичний, що поєднує мовний і мовленнєвий матеріал;
- психологічний (формування вмінь і навичок користуватися іноземною мовою з комунікативною метою, розуміння характеру взаємодії писемного мовлення з іншими формами мовлення, урахування інтересів і мотивів студентів);
- методологічний компонент, пов'язаний з оволодінням прийомами навчання (опанування знаннями через мовний аналіз, формування вмінь і навичок роботи з довідковим матеріалом, навичок самостійної роботи).

Аналіз цих змістових компонентів дозволяє зробити висновок, що в процесі навчання англomовного писемного спілкування студентам-журналістам потрібно засвоїти мовні правила, оволодіти знаннями лексичного та граматичного матеріалу, навчитися користуватися ними для вираження думок засобами іноземної мови, набути навичок застосування різноманітних опор при самостійному складанні письмового висловлювання.

Вагомою для нашого дослідження є думка С. Ніколаєвої, що зміст писемного повідомлення, як і усного, передається лінгвістичними знаками найвищого рівня. Для формування та розвитку вмінь висловлювати думки в писемній формі треба, передусім, навчити студентів оперувати, крім слова та речення, абзацом, розрізняти й опанувати різні види письмових повідомлень, створювати зв'язний текст тощо [161, с. 93]. К. Гаращук слушно зауважує, що письмові повідомлення мають певну структуру (тему, ідею, а також характеризуються специфікою викладу думок), зумовлену змістом висловлювання (розповідь, опис, пояснення, міркування), видом повідомлення та його значенням; усе це, безперечно, має враховуватися у змісті навчання писемного мовлення [43, с. 85]. Ми погоджуємося з думкою О. Патієвич, що майбутніх журналістів потрібно навчити не лише розуміти формальні мовні ознаки писемного тексту, а й створювати тексти (писемні висловлювання) як одиниці комунікації [206, с. 64].

Окрім того, писемне мовлення як дистантна форма спілкування розрахована на реципієнтів, не пов'язаних з автором тексту ситуаціями прямого спілкування, що дало підстави науковцям, зокрема Л. Виготському [39], С. Рубінштейну [234], говорити про монологічний характер писемного мовлення; воно не містить паралінгвістичних засобів (міміки, жестів), які спрощують усне мовлення, тому писемний текст має бути більш логічним, послідовним, із ретельним добором лексико-граматичних засобів.

Оскільки навчання писемного мовлення передбачає формування здатності здійснювати письмове мовне спілкування з носіями мови в реальних життєвих ситуаціях, науковці та методисти, зокрема й О. Соловова [257], пропонують включати у зміст освіти предметну інформацію, а також формувати вміння працювати з текстами і створювати власні тексти.

Предметна інформація передбачає знання:

- правил;
- дат, фактів, подій, біографій відомих людей;
- термінів і понять;
- проблем і етапів розвитку суспільства, країн, культур, конкретного історичного періоду, наукових теорій;
- ціннісних орієнтирів сучасного суспільства;
- причин і наслідків глобальних явищ;
- основних джерел отримання інформації;
- способів діяльності щодо вирішення тих чи інших завдань (стратегії діяльності).

Уміння працювати з текстами передбачає здатність:

- визначити тематику, проблематику, вид, жанр тексту;
- знаходити потрібну інформацію в різних джерелах;
- перевірити ступінь достовірності інформації із залученням додаткових джерел;
- працювати з довідковим апаратом книги або тексту;
- володіти різними видами читання;

- визначати структурні компоненти тексту;
- визначати основну ідею та тему тексту;
- виділити головне та другорядне, ігнорувати надлишкову інформацію;
- групувати інформацію на основі зазначених ознак;
- фіксувати потрібну інформацію у вигляді записів, тез, ключових слів, плану, конспекту;
- установлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями та явищами;
- розуміти інформацію на рівні змісту та сенсу;
- аргументувати власні оцінні судження, визначати своє ставлення до прочитаного;
- порівнювати і зіставляти (факти, твори, героїв, етапи розвитку, рідну й іноземну культуру тощо);
- володіти різними видами переказу (докладним, коротким, від різних осіб);
- визначати композиційні та лінгвальні особливості текстів різних функціональних типів, а також продукувати власні різнофункціональні тексти.

Відповідно до програм з англійської мови для студентів факультетів журналістики, вони повинні оволодіти англійською мовою на рівнях B2 (незалежний користувач, просунутий рівень) і C1 (досвідчений користувач, автономний рівень), а це означає, що майбутні журналісти повинні вміти створювати власні тексти англійською мовою. На основі вимог до мовленнєвої компетентності щодо писемного мовлення, визначених у «Загальноєвропейських рекомендаціях» [86], студенти повинні оволодіти такими вміннями:

- продукувати чіткий, детальний, добре структурований текст на широке коло тем, пов'язаних із професійними зацікавленнями студента;
- писати есе чи доповідь, узагальнюючи інформацію або пропонуючи аргументи «за» та «проти» певного погляду;
- писати листи, твори і доповіді на складні теми;
- писати тексти в певному стилі мовлення, статті складної структури, резюме, огляди професійних і літературних праць;

– добирати мовленнєві засоби, які дають змогу формулювати чіткі та коректні висловлювання в потрібному стилі на широке коло академічних, професійних і побутових тем, не обмежуючись предметом висловлення;

– створювати зв'язні та цілісні висловлювання, уживаючи в повному обсязі різноманітні доречні структури, широкий набір конекторів та інших засобів зв'язку; продукувати виразне, плавне, логічне мовлення;

– здійснювати граматичний контроль складного мовлення, підтримувати високий ступінь граматичної правильності;

– обирати правильні фрази, ідіоми, кліше, для того щоб точно донести зміст свого висловлення;

– робити продумані описи і розповіді, інтегруючи підтеми, розвиваючи окремі положення та завершуючи відповідним висновком.

Навчальна програма з дисципліни «Іноземна мова за фаховим спрямуванням» («Іноземна мова для професійного спілкування»), що відповідає рівням B2 – C1, передбачає вміння написання офіційного листа (лист-скарга, лист про прийом на роботу, лист-запит); проектної / курсової роботи; складання письмового оцінювання доповіді, проектної роботи; написання рецензії на фільм або виставу, прослухану доповідь, прочитану книгу; написання переказу (розгорнутого, стислого, вільного); уміння реферування й анотування; написання твору (описового характеру, твору-розповіді, твору-роздуму); уміння проведення й участі в інтернет-дискусії.

Проаналізувавши дослідження вчених-методистів і відповідні положення сучасних стандартів освіти, окреслимо зміст навчання іншомовного писемного спілкування журналістів. Він охоплює такі аспекти: лексико-граматичний; орфографічний і пунктуаційний; лексико-стилістичний; структурно-організаційний; предметний; комунікативний; соціокультурний [198, с. 32-35], а також професійно спрямований (прикладний) аспект. Розглянемо докладніше кожен із них.

1. Лексико-граматичний аспект полягає в насиченні активного вокабуляра (лексикона) студентів лексикою з актуальних тем і проблем, адекватною щодо

професійних комунікативних завдань і характерною для кожного формату тексту. Варто навчити студентів знаходити і використовувати в писемному мовленні синонімічні й антонімічні ряди, уникати тавтології. Стосовно граматики писемного мовлення, студенти повинні вміти використовувати різноманітні граматичні структури відповідно до комунікативного завдання та формату висловлення. Важливою також є структура речення, послідовність слів, що забезпечує логічний наголос у фразі, наявність додаткових речень.

2. Орфографічний і пунктуаційний аспект. Для забезпечення орфографічної коректності писемного спілкування потрібно навчати студентів, використовуючи відомості з історії та теорії мови, лінгвістики, лексикології, термінології та інших суміжних наук. Студенти повинні знати орфографічне написання слів, орфографічні девіації, а також можливі варіанти написання. Для цього потрібно залучати їх до роботи зі словниками. Доцільно приділити увагу навчанню майбутніх журналістів правил пунктуації (крапка з комою (*semicolon*), тире (*dash*), дефіс (*hyphen*) тощо) та можливих винятків, для того щоб письмові роботи були розділені на речення з належним пунктуаційним оформленням.

3. Лексико-стилістичний аспект визначає вміння студентів диференціювати стилі писемного мовлення та дотримуватися їх під час складання власних текстів. Лексико-стилістичне оформлення тексту відіграє значу роль у змісті навчання писемного мовлення. Залежно від стилю варіюється добір адекватних мовних засобів, а також реєстр (*register*) – сукупність різноманітних мовних засобів, що асоціюються зі специфічною лексикою, типовою для певної галузі та необхідною для досягнення цілей спілкування [170]. У зарубіжній, зокрема англійській, лінгвістиці поняття «реєстр» уживають у стилістичному та соціолінгвістичному значеннях – це «найменування мовної підсистеми, детермінованої параметрами ситуації спілкування (типом рольових відносин, видом комунікативного акту, характером обставин)». Зазвичай виокремлюють три реєстри: офіційний, нейтральний і неофіційний [254]. Для досягнення ефекту виразності, переконливості в писемному спілкуванні майбутніх журналістів, безперечно, треба навчити різних стилістичних прийомів і використанню коректного реєстру

тексту під час його складання, оскільки від цього залежить успішність вирішення їхніх подальших комунікативних завдань.

4. Структурно-організаційний аспект. Кінцевою метою навчання писемного мовлення є складання власних творів (текстів) різних функціональних типів мовлення та жанрів, тому їхня структурна організація – один із визначальних аспектів змісту навчання писемного мовлення. Необхідно навчити студентів адекватно використовувати засоби логічного зв'язку, поділяти текст на абзаци, дотримуватися належної компоновки тексту. Велике значення тут має застосування різноманітних структур тексту залежно від його формату (композиційної побудови змісту тексту, виду його організації). Письму притаманні різні типові формати: привітання, телеграми і співчуття, записки, етикетки, титри (підписи до картинок), замітки, меню, реклама, запрошення, ділові листи, заяви, резюме, посилання, листи-скарги, рецепти, щоденники, журнали, диктанти, реферати, короткі звіти, рецензії, доповіді, анотації, проекти, есе, історії тощо [170]. Для навчання письма, зокрема, часто використовуються різноманітні види есе: опис предмета, процесу чи події; порівняння думок, процесів, явищ; контраст думок, процесів, подій; обговорення проблеми; оцінювання обставин, пропозицій, наслідків; коментування ідеї, пропозиції, події, явища; інтерпретація ідеї, пропозиції, події або образу. Сутність цих видів полягає в навчанні організації адекватних мовних засобів у текстові фрагменти, а їх – у зв'язний цілісний текст (дискурс) з урахуванням закономірностей текстотворення відповідно до заданого формату.

5. Предметний аспект. Відомо, що для написання текстів про будь-які предмети чи явища їх попередньо потрібно детально вивчити. Добір адекватних мовних засобів буде точним і виразним лише, якщо студент добре знає та усвідомлює те, про що він пише. Знання про предмет виконує функцію когнітивної схеми, що дає напрям думкам, за яким автор намагається знайти відповідь на питання чи проблему. У змісті навчання писемного мовлення, як уже зазначалося, виділяють такі предметні знання: дати, події, імена діячів (за

профілем навчання), історичні передумови і тенденції розвитку процесів та явищ, терміни і поняття, ціннісні орієнтири, стратегії діяльності тощо [257].

6. Комунікативний аспект. Важливим аспектом навчання писемного мовлення як комунікативного вміння є звернення до аудиторії (реального чи уявного читача), для котрої автор пише свій твір. Підготовка до іншомовної комунікації є ваговою складовою професійної підготовки студентів-журналістів, оскільки володіння основами ділового, професійно орієнтованого спілкування (як рідною, так й іноземною мовами) є показником компетентності, професіоналізму сучасного журналіста. Суттєвим для нашого дослідження є положення про те, як слушно стверджує О. Канюк [107, с. 124], що формування комунікативної компетентності, як провідної мети вивчення іноземної мови, здійснюється на основі оволодіння: 1) енциклопедичними знаннями (у тому числі професійним тезаурусом і соціокультурними складниками, які відображають специфіку культури іншомовного соціуму); 2) лінгвістичними знаннями, вміннями і навичками використання мовленнєвих засобів, за допомогою яких фахівці обмінюються інтенціями (намірами, прагненнями) і досягають професійних цілей; 3) знаннями норм, правил і умовностей ділового й особистісного спілкування, прийнятих у різних соціумах (як через дискурсивні сигнали почати, перервати, припинити діалог, інтерпретувати явні та приховані стратегії реалізації прагнень партнера тощо).

Незаперечним є факт, що зміст писемного тексту має відображати всі аспекти поставленого комунікативного завдання; має враховуватися мета створюваного матеріалу й особливості адресата. Тому майбутніх журналістів доцільно навчати диференціації комунікативних завдань, використанню адекватних мовних засобів, стилістичних прийомів, засобів логічного зв'язку, граматичних і синтаксичних структур для розв'язання певного комунікативного завдання. Також варто враховувати усталені в певній мовній культурі форми письмового етикету, відповідний рівень офіційності / неофіційності написаного. Отже, студент-журналіст зможе обрати тему, яка буде цікава читачам, і дібрати адекватну для цієї ситуації лексику, морфологічні та синтаксичні структури.

7. Професійно спрямований (прикладний) аспект. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових пошуків, а також сучасних вимог до рівня підготовки журналістів дає змогу виділити види тексту за їх форматами, яких доречно навчати студентів усіх журналістських профілів у процесі іншомовної підготовки: написання офіційного листа (лист про прийняття на роботу, лист-скарга, лист-запит, робоче листування з партнерами); реферування й анотування; написання твору (вірш описового характеру, вірш-розповідь, вірш-роздум); оформлення доповіді, презентації, проекту; написання рецензії на переглянутий фільм або виставу, прочитану книгу; написання переказу; оформлення авторської (творчої) заявки на запропоновану тему; складання індивідуального плану роботи журналіста, перспективних та поточних планів; участь в інтернет-заходах тощо.

Нижче ми уточнимо професійно спрямовану тематику текстів, призначених для підготовки журналістів засобами блог-технологій.

8. Соціокультурний аспект. У практиці навчання іноземних мов і, зокрема іншомовного писемного спілкування, актуальним є опанування соціокультурних стереотипів мови, що вивчається. Для цього студентів-журналістів варто навчати: подій і явищ культури, культурно-естетичних особливостей країни, утверджених у мовній практиці форм письмового етикету, вмінню будувати мовну поведінку відповідно до соціального статусу партнерів, зокрема, на думку П. Сисоєва [269], «вмінню адекватно розуміти й інтерпретувати лінгвокультурні факти».

На нашу думку, розглянуті аспекти змісту навчання достатньо повно відображають сутність і складові писемного мовлення майбутніх журналістів і можуть бути покладені в основу розроблення методики їхньої підготовки до професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування.

На підставі вивчення кваліфікаційної характеристики компонентів компетентності писемного спілкування (підрозділ 1.3), а також урахувавши складові змісту навчання писемного мовлення студентів-журналістів у ЗВО, проаналізувавши наукові дослідження, зокрема працю Т. Павельєвої, доходимо висновку, що в майбутніх журналістів доцільно формувати компетентність у англomовному писемному спілкуванні за такою структурою: лінгвістичний,

дискурсивний, комунікативний, лінгвосоціокультурний та професійно спрямований компоненти.

Лінгвістичний компонент охоплює лексико-граматичні, орфографічні та пунктуаційні, стилістичні знання, вміння та навички. Зокрема, це вміння:

- добирати адекватні лексичні засоби відповідно до поставленого комунікативного завдання;

- використовувати різноманітні морфологічні одиниці і синтаксичні конструкції;

- орфографічно коректно оформляти писемні мовленнєві висловлювання;

- поділяти текст на речення з правильним пунктуаційним оформленням;

- диференціювати стилі писемного мовлення (науковий, офіційно-діловий, публіцистичний, розмовний, художній, епістолярний, професійний);

- диференціювати функціональні типи мовлення;

- дотримуватися обраного стилю під час розв'язання комунікативного завдання;

- використовувати різноманітні стилістичні прийоми у процесі складання текстів (епітет, перифразу, метафору, антономазію, алегорію, іронію, персоніфікацію, гіперболу, літоту та ін.);

- поділяти тексти на логіко-сміслові абзаци;

- дотримуватися відповідного реєстру тексту;

- складаючи тексти, дотримуватися задуманої / заданої структури;

- використовувати стилістичні засоби емоційного впливу на читача.

Дискурсивний компонент передбачає розвиток умінь:

- логічно та зв'язно викладати свої думки;

- дотримуватися структури побудови речень;

- складаючи тексти, застосовувати засоби логічного зв'язку;

- складати тексти різних функціональних типів мовлення (розповідь, опис, міркування – обґрунтування, спростування, полеміка);

- починати, розвивати і завершувати тему різноманітно, уникаючи усталених «кліше»;

- поєднувати лексико-граматичний матеріал і змістовий компонент за допомогою засобів когезії та створювати на основі одного або декількох мікротекстів композиційно-змістове ціле – письмовий текст (дискурс).

Комунікативний компонент уміщує набуття таких компетентностей:

- розв'язувати поставлені комунікативні завдання;
- формулювати мету свого висловлення;
- добирати адекватні мовні засоби, лексичні та граматичні структури;
- пояснювати поняття, знаходити аналогії.

Лінгвосоціокультурний компонент передбачає низку таких умінь:

- будувати власну мовну поведінку відповідно до соціального статусу комунікативних партнерів і соціокультурних стереотипів мови, що вивчається;
- адекватно викладати соціокультурні факти і матеріали;
- розуміти культурні, естетичні, історичні особливості країни, мова якої вивчається;
- дотримуватися прийнятих у мові форм письмового етикету.

Професійно спрямований компонент – це набуття таких компетентностей:

- використовувати різні джерела інформації для одержання знань про предмет або проблему;
- залучати знання з інших дисциплін для оволодіння повною інформацією про предмет або явище;
- оперувати термінами і поняттями із заданої теми або проблеми;
- редагувати текст відповідно до мовних норм;
- у писемній формі презентувати виконані різноматичні журналістські проекти із заданої теми;
- писати статті, репортажі на запропоновану тематику;
- формулювати влучні та цікаві заголовки;
- створювати редакційний контент для інтернет-ЗМІ;
- письмово оцінювати статті, матеріали, редакційну роботу;
- аналізувати тематику й зміст друкованого видання, інтернет-ресурсу, теле- чи радіопередачі;

- готувати редакційну рецензію на фільм, книгу, телепередачу;
- реферувати й анотувати журналістські публікації;
- брати участь в інтернет-дискусіях різноманітного професійного змісту [198, с. 47-48].

Ми цілком погоджуємося з твердженням Н. Тетеріної, що компетентність майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні – це якість особистості, яка інтегрує знання, уміння та навички використання писемного мовлення з професійно-комунікативною метою, здатна й готова виявляти сукупність її лінгвістичного, дискурсивного, комунікативного, лінгвосоціокультурного та професійно спрямованого компонентів у ситуаціях міжкультурних професійних контактів, де «готовність» – довготривале, інтегративне особистісне утворення, що охоплює мотиваційну, емоційно-вольову, установчо-поведінкову та рефлексивну складові, а «здатність» містить когнітивну та поведінкову складові, тобто знання, вміння, навички й усвідомлення сутності іншомовного писемного спілкування як професійного обов'язку журналіста [275, с. 136]. Зазначимо, що в сучасній психолого-педагогічній літературі поняття «готовність» розглядають як синтез якостей особистості, що визначають її придатність до діяльності та як стан, що забезпечує пристосування її можливостей для успішних дій у певний момент.

Навчання, зокрема й навчання іноземної мови та формування відповідних компетентностей, – це цілеспрямований, системний і послідовний процес, що підпорядковується комплексу дидактичних та методичних принципів, урахування яких сприяє ефективній організації викладання й навчання, уможливорює правильний добір навчального матеріалу, проектування та застосування прийомів, засобів і методів навчання.

Поняття «принцип» є одним із фундаментальних і ґрунтовно проаналізованих у методології; у педагогіці його витлумачують як «основні, вихідні положення теорії навчання» [50, с. 270]. Принципи визначають спрямування освітнього процесу, вимоги до його змісту, методики й організації.

Методичні принципи стосуються безпосередньо викладання навчальних дисциплін, зокрема іноземної мови.

І. Задорожна слушно наголошує на доцільності врахування таких дидактичних (активності, індивідуалізації, поєднання індивідуальних, парних і групових форм роботи, творчості, наочності) та методичних (автономії, комунікативності, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності й аспектів мови, взаємопов'язаного навчання мови і культури, основної ролі вправ, автентичності навчальних матеріалів, а також професійної спрямованості іншомовного навчального спілкування) принципів [88, с. 68]. Навчання англійської мови у ЗВО має враховувати сучасні освітні тенденції та базуватися на принципах вищої освіти: інтернаціоналізму й плюрилінгвізму (багатомовності), демократії та рівноправності, інноваційності, прозорості й гнучкості, варіативності та інтегративності [102, с. 14-16].

Ми поділяємо погляди науковців, зокрема думку Н. Бориско, котрі вважають, що принципи мають бути максимально потрібними для ефективної навчальної діяльності, а їхня кількість – мінімально достатньою [21, с. 113]. Тому, спираючись на традиційні дидактичні принципи, усебічно проаналізовані в науково-педагогічній літературі, досвід підготовки журналістів, а також навчання іноземної мови за різними програмами, ми виділили групи принципів, які, на нашу думку, доцільно враховувати в процесі добору змісту формування компетентності майбутніх журналістів в англомовному писемному спілкуванні.

Найбільш вагомими та цінними у нашому дослідженні для формування компетентності в англомовному писемному спілкуванні [120, с. 105] вважаємо окремі загальнодидактичні принципи (свідомості й активності; систематичності та послідовності), а також принципи професійної освіти (професійної спрямованості; інтегративності; індивідуалізації). Розглянемо докладніше виокремлені принципи стосовно проблеми нашого дослідження.

Принцип свідомості й активності. Вартими уваги щодо цього принципу є твердження Н. Ленюк, яка зазначає, що процес навчання повинен бути активним і свідомим, оскільки тільки якщо студенти добре розуміють зміст того, що

вивчають, навчальний процес досягає бажаного результату. У процесі формування англомовного писемного мовлення журналістів цей принцип особливо важливий, адже перед студентами постає завдання досліджувати англомовні інформаційні матеріали, добирати мовні засоби залежно від специфіки вираження того чи того стилю. Він передбачає не лише усвідомлене використання мовних одиниць відповідно до їхнього значення, форми й особливостей уживання в мовленні, а й до ситуацій спілкування та мовленнєвих функцій кожної мовної одиниці. Хоч зміст навчальної діяльності визначають здебільшого змістом аудиторної роботи, але із розширенням автономії студентів зростає їхня здатність висувати власні цілі з урахуванням вимог програми і власних потреб та інтересів [145, с. 76].

Принцип систематичності та послідовності передбачає чітку логіку та послідовність побудови навчального процесу, за якої весь навчальний матеріал (професійний та іншомовно-мовленнєвий) логічно пов'язаний, спирається на попередній і є основою для засвоєння наступного. Завдяки цьому принципу навчання професійно орієнтоване писемне мовлення майбутніх журналістів спирається на попередньо досягнуті ними рівні володіння усним і писемним мовленням, на обсяг та якість сформованих умінь і навичок продукувати писемні тексти, забезпечуючи їх поповнення та розвиток завдяки системі різнорівневих вправ, зокрема й із використанням ІКТ.

Дотримання принципу професійної спрямованості передбачає моделювання в навчальній діяльності змісту, форм і умов професійної діяльності. Це сприяє зорієнтованості знань і вмінь на професійні функції, формуванню низки потрібних професійно значущих якостей, що водночас уможливорює успішне засвоєння навичок іншомовного спілкування та підвищенню якості фахової діяльності в майбутньому. Професійно спрямоване навчання є також одним із дієвих засобів мотивації освітньої діяльності студентів. Принцип професійної спрямованості навчання іноземних мов, як слушно зазначає Р. Мартинова, передбачає організацію навчального процесу, коли вивчення іноземного писемного мовлення є не самоціллю, а засобом, що максимально наближує

студентів-журналістів до продуктивної професійної комунікації. Це потребує відображення в змісті навчальної діяльності специфіки фахової діяльності журналістів, що позначається на змісті та характері завдань, доборі навчального матеріалу, комунікативних ситуацій. Особливість цілей професійно орієнтованого навчання іноземної мови полягає в засвоєнні кожної частини професійного матеріалу в поєднанні з відповідною частиною мовно-мовленнєвого матеріалу. Наприклад, якщо вивчають значення професійних термінів, варто забезпечити засвоєння іншомовного матеріалу, за допомогою якого ці терміни виражаються [155, с. 64].

Щодо нашого дослідження цей принцип передбачає виконання майбутніми журналістами таких завдань і вправ, які містили б професійно орієнтовану інформацію. Блог-технології як елемент сучасних засобів масової інформації є майже ідеальним засобом забезпечення професійної спрямованості навчання писемного мовлення. Студенти усвідомлюють практичне значення вивчення англійської мови, розуміють потребу в набутті навичок іншомовного письма у своїй професії та стають більш умотивованими, зацікавленими в підвищенні результатів навчальної діяльності. При цьому навчальні завдання мають зберігати композиційно-змістові характеристики і лінгвостилістичні особливості, властиві конкретному журналістському жанру.

Принцип інтегративності спрямований на налагодження зв'язків між різними дисциплінами з метою формування цілісної картини світу. Передусім це стосується міждисциплінарних зв'язків, тобто зв'язків іноземної мови з іншими дисциплінами, що підсилюють продуктивність навчання завдяки інтеграції знань [50, с. 210]. Інтегроване навчання дає змогу студентам вийти за межі навчальної дисципліни і перейти на вищий щабель пізнання. Як зазначає С. Сисоєва, вимога інтеграції нині пронизує змістовий і процесуальний аспекти освіти, відношення теорії та практики, спеціалізації та універсалізації змісту навчання [248, с. 64]. Зокрема, інтеграція цілей навчання професійної та іншомовної діяльності полягає в здатності виконувати складні професійні дії засобами іноземної мови. Наприклад, як зауважує С. Коновальчук, коли студенти-журналісти вчаться

презентувати матеріал в одному з жанрів журналістики, то передусім вони засвоюють особливості цього жанру і водночас – іншомовні засоби вираження цієї інформації [120, с. 91]. Професійна діяльність журналістів вимагає від них висвітлення й усвідомлення суспільно важливих подій найрізноманітнішої тематики. Тому під час проектування змісту навчання важливо добирати англomовні тексти, які містять інформацію з різних царин людського буття. І тут блог-технології можуть відігравати значну роль.

Також принцип інтегративності в процесі навчання іноземної мови доцільно застосовувати в межах навчальної дисципліни (інтеграція різних видів мовленнєвої діяльності, взаємопов'язане навчання аспектів мови і видів мовленнєвої діяльності – говоріння, письма, читання та аудіювання). Отже, ефективними є завдання, що сприяють комплексній активізації вмінь студентів. Значні перспективи в цьому аспекті відкриває самостійне писання, яке перебуває в основі навчально-пізнавальної діяльності студентів засобами блог-технологій.

Принцип індивідуалізації передбачає врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів і втілюється в мотивувальній, регулювальній і розвивальній індивідуалізації на різних етапах навчання завдяки вправам, що враховують інтереси, рівні знань і вмінь, особливості навчальних стилів студентів. С. Ніколаєва слушно визначає індивідуалізацію навчальної діяльності студентів з оволодіння іншомовними мовленнєвими вміннями і навичками як систему взаємозумовлених дій викладача та студентів, що реалізується на всіх етапах освітнього процесу й враховує особливості кожної складової психологічної структури особистості [188, с. 74]. Оскільки формування навичок професійно орієнтованого писемного мовлення в студентів-журналістів передбачаємо здійснювати засобами блог-технологій, тобто індивідуально, вважаємо цей принцип одним з основних. Студенти мають працювати у власному темпі, самостійно розподіляючи час, визначаючи послідовність виконання завдань, шляхи і способи щодо розв'язання їх вирішення відповідно до власних можливостей.

Зауважимо, що для продуктивної реалізації нашої методики, окрім зазначених, потрібно дотримуватися вимог й інших загальнодидактичних принципів, принципів професійного навчання та навчання у вищій школі (людиноцентризму, гуманізму, природовідповідності, єдності навчання, виховання та розвитку, науковості, усвідомленості й доступності, наступності та перспективності, зв'язку теорії з практикою, диференціації, культуровідповідності, застосування різних форм навчальної діяльності), а також лінгводидактичних (взаємопов'язаного навчання мови і мовлення, видів мовленнєвої діяльності, діалогу культур; мовленнєво-мисленнєвої активності, функційності, текстоцентризму, ситуативності, опори на рідну мову та ін.), які, згідно з Концепцією мовної освіти в Україні, забезпечують ефективне засвоєння мов і зумовлюють оптимальний вибір методів навчання [124].

Оскільки завданням нашого дослідження є розроблення методики навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, вважаємо доцільним використовувати такі методичні принципи навчання іноземних мов: комунікативності, автономії, ситуативно-тематичної організації навчання, стилістичної диференціації, урахування соціокультурних особливостей країн, автентичності навчальних матеріалів [198, с. 68-74].

Принцип комунікативності, як слушно зауважує Ю. Пасов, – основний методичний принцип навчання іноземної мови, який передбачає побудову процесу навчання як моделі реальної комунікації [200]. Дотримання цього принципу спричиняє таку спрямованість занять, за якої мета навчання (оволодіння англійською мовою як засобом спілкування) і засіб досягнення мети (мовна діяльність) тісно взаємодіють. На заняттях доцільно створювати реальні ситуації професійного спілкування, активно застосовувати групові та колективні форми роботи (блог викладача – блоги студентів – блог групи), розв'язувати проблемні питання, які відображають інтереси студентів, виконувати творчі завдання, що сприяє формуванню пізнавальної самостійності студентів, розвитку їхнього логічного, критичного та творчого мислення. Навчальний матеріал варто подавати на основі мовних інтенцій із паралельним засвоєнням граматичної

форми та її функції в мові. Реалізація принципу комунікативності в навчанні професійно орієнтованого писемного мовлення засобами блог-технологій полягає в тому, що завдання вирізняються комунікативним характером і спрямовані на розв'язання комунікативних завдань.

Вагомою для нашого дослідження є думка О. Солововой щодо змісту принципу автономії студентів, який полягає в забезпеченні їхньої незалежності та самостійності в навчальній діяльності [257]. При цьому важливо, щоб є студент виявляв власну розумову, мовленнєву, мовно-мисленнєву активність. Важливим чинником є незалежність студента, як у конкретній навчальній ситуації, так і в контексті подальшого навчання. Н. Гальскова доцільно зауважує, що процес навчання повинен мотивувати студентів до самостійного усвідомленого оцінювання свого мовного досвіду та, у разі потреби, обґрунтованої його корекції [41]. Однією з особливостей використання блог-технологій у навчанні іноземної мови є автономія студентів, тобто самостійне вирішення поставлених навчальних завдань. Блоги дозволяють студентам виробляти стратегію навчальної діяльності загалом й алгоритми розв'язання конкретного навчального завдання, що також сприяє актуалізації творчого саморозвитку та креативності, забезпечує високий рівень особистісної відповідальності за результати навчальної праці, даючи змогу самостійно обирати послідовність та глибину вивчення матеріалу, дотримуватися термінів подання виконаних завдань.

Принцип ситуативно-тематичної організації передбачає таку організацію навчального матеріалу, що відображає специфіку функціонування мовного матеріалу в життєвих і професійних ситуаціях. Як свідчить досвід викладання іноземної мови та здійснений нами аналіз інформаційних джерел, формування мовних умінь і навичок відбувається швидше та легше, якщо цей процес максимально наближений до реальних обставин спілкування, коли з метою навчання добирають типові, життєво та професійно важливі для майбутніх фахівців певного профілю теми і ситуації спілкування, а на заняттях створюють атмосферу, що імітує реальне спілкування. У навчанні професійно орієнтованого писемного мовлення студентів-журналістів засобами блог-технологій цей

принцип спонукає організувати процес розвитку вмінь тематично, тобто в площині обговорення актуальних для журналістів тем, проблем і ситуацій за допомогою блогів, що відображають зміст обраного для конкретного заняття напряму спілкування [299, с. 416].

Принцип стилістичної диференціації, на слушну думку А. Щукіна, означає важливість урахування в процесі навчання мовних і мовленнєвих особливостей, характерних для різних стилів мови [299, с. 416]. Цей принцип найбільш виразно виявляється на заняттях із практичної стилістики та під час лінгвокраїнознавчого аналізу текстів, коли основну увагу приділяють мовним засобам. Студенти повинні вміти пояснювати їх вибір, що відповідає завданням навчання. У роботі з блогами доцільно пропонувати завдання, спрямовані на розв'язання різних комунікативних завдань, які вимагають від студентів вибору певного стилю писемного мовлення (регістру тексту).

Соціокультурний компонент розглядають як один із вагомих складників комунікативної компетентності. Під час навчання різним форматам тексту варто брати до уваги соціокультурні відмінності й атрибути, які значно ускладнюють реалізацію писемного мовлення. Урахування цього принципу забезпечує правильне відтворення іноземною мовою соціокультурних стереотипів мовної поведінки. Тому вважають, що в навчанні писемного мовлення цей принцип є одним з основних.

Принцип автентичності навчальних матеріалів передбачає використання в освітньому процесі максимальної кількості автентичних матеріалів, що дає змогу створювати на заняттях реальні ситуації спілкування та стимулювати інтерес студентів-журналістів до вивчення англійської мови. На підставі опрацьованих досліджень Н. Савиної [236] та І. Халєєвої [288, с. 193] можемо зробити висновок, що «автентичні навчальні матеріали – це матеріали, які створені носіями мови для носіїв мови, тобто власне оригінальні тексти, що створюються для реального життя, а не для навчальної ситуації».

Автентичні тексти є джерелом знань про культуру інофона, розширюють діапазон мовних засобів, дозволяють студентам оцінити їх уживання з погляду

доречності й відповідності конкретній ситуації. Доцільність використання автентичних текстів зумовлена їхньою здатністю ілюструвати функціонування мови у формі, притаманній носіям мови в природному оточенні та соціальному контексті. Цілком погоджуємося з міркуванням Н. Ленюк [145, с. 76] стосовно того, що залучення автентичних текстів до процесу навчання викликає емоційну та мовленнєву реакцію, сприяючи підвищенню мотивації навчальної діяльності.

Формування змісту професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів у ЗВО, за слушними твердженням Л. Мазунової [151, с. 208-224] та Н. Тетеріної [275, с. 135-136], будується на таких принципах навчання іншомовного письма: культуро-мовно-мовленнєвої системності, дискурсивності, контрастивно-порівняльному, багаторівневості, циклічності.

Принцип культуро-мовно-мовленнєвої системності визначається системною взаємодією культури як системи концептів, які формують свідомість людини, мови як засобу кодування та мовлення як процесу текстової діяльності (кодування /декодування). Він висуває найзагальніші вимоги до змісту та структурно-компонентної організації компетентності професійно орієнтованого іншомовного письма, основною з яких є продуктивність, тобто створення повноцінного продукту на ґрунті взаємодії всіх структурних компонентів письма.

Принцип дискурсивності (оволодіння компетентністю іншомовного письма на дискурсивній основі) передбачає використання можливостей гіпертексту в процесі формування вмінь і навичок професійно орієнтованого іншомовного письма. Гіпертекст володіє не лише соціокультурною, а й формально-мовною цінністю, і ще до того ж, як слушно зазначає Л. Мазунова [149, с. 72], «надаючи нескінченні зразки вибору та реалізації мовних засобів усіх рівнів для вирішення комплексу проблем міжнародної взаємодії, включаючи норми, правила, рівні спілкування відповідного соціуму, віддаючи унікальні знання про правила поведінки мовних одиниць всіх рівнів – фонетичного, граматичного, лексичного, включаючи орфографічний і пунктуаційний аспект». Він може бути ефективно застосований для послідовного оволодіння предметно-змістовим, текстологічним,

лінгвістичним і технічним рівнями компетентності інтерактивного іншомовного спілкування.

Контрастивно-порівняльний принцип передбачає опанування компетентністю іншомовного спілкування шляхом зіставлень, що здійснюються на міжмовному (порівняння специфіки мовлення рідною та іноземною мовами) і внутрішньомовному (виявлення відмінностей між усною та писемною формами іноземної мови) рівнях.

Принцип багаторівневості розвитку компетентності іншомовного спілкування спонукає враховувати, що формування вмінь і навичок іншомовного письма є багатокomпонентним, ієрархічно організованим і багаторівневим процесом. Це потребує визначення етапів, критеріїв і показників на шляху просування до прогнозованого результату (досконалого володіння), який за параметрами наближається до рівня, характерного для освіченого носія мови.

Принцип циклічності вимагає, щоб опанування компетентністю іншомовного спілкування відбувалося в єдиному методичному циклі «розуміння – породження – розуміння», оскільки, на думку Л. Горобець, «читання і письмо не формуються в індивідуальному досвіді одне без іншого», під час засвоєння мовленнєва сенсорика випереджає мовленнєву моторику, і людина володіє двоєдиною комунікативною здатністю: вона і пише, і читає. При цьому в писемному мовленні ми передусім читаємо, а вже потім – пишемо [52, с. 68].

Розглянемо принципи навчання іноземних мов засобами ІКТ, безпосередньо дотичні до застосування блог-технологій в освітньому процесі: інформатизації навчання, інтерактивності, використання можливостей соціальних сервісів. Потреба в розробленні специфічних принципів навчання іноземних мов засобами ІКТ в інформаційно-освітньому середовищі зумовлена суперечностями між потужними технічними і дидактичними можливостями інформаційно-комунікаційних технологій і відносно незначними практичними результатами вдосконалення методики навчання іноземних мов із застосуванням ІКТ.

Принцип інформатизації навчання дослідники, зокрема А. Литвин, вважають універсальним, оскільки він стосується всіх циклів, етапів і

компонентів процесу навчання, а також забезпечує взаємозв'язок із зовнішніми щодо освіти системами. Принцип інформатизації нині передбачає застосування низки апаратних засобів, програмного забезпечення, баз даних, технічних засобів, дидактичних методів, навчальної комунікації, інноваційних освітніх технологій, що модернізують інформаційні процеси і становлять інформаційне освітнє середовище [147, с. 194]. Цінним для нашого наукового дослідження є твердження С. Тігової, яка зазначає, що специфічними характеристиками навчання на основі ІКТ вважають такі: використання мультимедійних засобів; нелінійність інформаційних структур і процесів; інформативна ємність змісту навчального заняття; гуманізація навчання із застосуванням ІКТ, педагогічно обґрунтоване поєднання нових і традиційних педагогічних технологій [278, с. 18]. Основними вимогами принципу інформатизації, що відображають особливості навчання в інформаційно-комунікаційному середовищі, є: ресурсна забезпеченість; системність упровадження новітніх технологій і комплексне використання програмно-апаратних засобів навчання; максимальна реалізація дидактичного потенціалу й адаптивність до завдань дисципліни; інтегровність застосування засобів ІКТ; відповідність використовуваних в освітньому процесі програмно-апаратних засобів новітнім техніко-технологічним можливостям; практична та професійна спрямованість (перевага засобам ІКТ, що використовуватимуться у подальшій професійній діяльності); захищеність персональних даних; прозорість освітнього процесу та публічність оцінювання; спрямованість на досягнення потрібного результату [69, с. 27; 123, с. 4].

Відповідно до принципу інформатизації розв'язують актуальні проблеми вдосконалення структури, змісту, методів, засобів і форм іншомовного навчання писемного мовлення завдяки вдосконаленню інформаційної взаємодії, задоволенню інформаційно-пізнавальних потреб студентів (пошуку, збереження, передавання інформації), візуалізації та мультимедійності навчального процесу тощо.

У навчанні іноземних мов засобами ІКТ принцип інтерактивності, який представлено в дослідженнях Є. Полата [214], є одним із надзвичайно важливих.

Він полягає в активній навчальній взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Оскільки блоги – це форма взаємодії людей через інтеракції за допомогою ІКТ, на думку Т. Коваль, блог-технологія є необхідним елементом інтерактивного навчання англійського писемного мовлення [102, с. 42-43]. Інтерактивність у блозі здійснюється за принципом «я – всім, усі – мені», тобто студенти публікують свої висловлювання для широкої аудиторії, де кожен є потенційним читачем і може сформулювати своє ставлення до написаного.

Із поширенням в освітній галузі соціальних мереж і концепції Веб 2.0 науковці висунули принцип використання можливостей соціальних сервісів із навчально-виховною метою. Ефективність використання інтернет-технологій у навчанні іноземної мови як методичний принцип неодноразово підтверджена дослідженнями вітчизняних і зарубіжних учених. Науковці, зокрема В. Койдан, аналізуючи методичні аспекти фахової підготовки, зазначають, що ці технології гармонійно поєднуються із традиційними методиками навчання іноземних мов [117, с. 172]. Їхня інноваційність в освіті визначається зміною ставлення до роботи з інформацією: якщо раніше основною діяльністю студентів було споживання знань (почерпнутих із книг, одержаних від викладачів), то нині увагу зміщено на управління знаннями – пошук, редагування та створення навчального контенту [300]. При цьому змінюються вимоги як до форм і методів організації навчання, так і до ролі викладача та його підготовки. Такі характеристики соціальних сервісів, які є вагомими щодо досліджуваної нами проблеми застосування блог-технологій в освітньому процесі і знаходять своє відображення у роботі А. Філатової [285, с. 38-39], як «інтерактивність, відкритість, спрямованість на спілкування, сприяють формуванню в студентів необхідних журналістам компетентностей – інформатичної, комунікативної, соціальної, компетенції особистісного вдосконалення». Блоги як один із сервісів мережі інтернет, безперечно, сприяють інтегрованому формуванню інформатичної та професійної компетентностей студентів, а також різноманітних складових мовленнєвої та комунікативної компетентностей (у разі застосування на заняттях з іноземної мови).

З появою технологій Веб 2.0 (Web 2.0) на межі століть розпочався новий, на нашу думку, етап застосування ІКТ в освітньому процесі – соціально-інформаційний (соціальний) [77, с. 152]. Ми погоджуємось із слушним міркуванням А. Філатової, яка вмотивовує істотні переваги застосування технологій Веб 2.0 в освіті, з-поміж яких домінують навчання в групі, взаємодопомога, комунікація, поширення інформації, співтовариства «за інтересами», можливість індивідуального навчання, розширення можливостей вибору, самовиробництво та самоспоживання інформації [285, с. 35]. Використання соціальних мереж значно спрощує організацію самостійної навчальної роботи. Викладач з їхньою допомогою може не лише додатково спонукати студентів до самостійної діяльності, а й допомагати і контролювати її виконання.

Можливості застосування з освітньою метою базуються на технічних і соціальних характеристиках Веб 2.0 – інтерактивності, синдикації (одночасного поширення інформації) та соціалізації. До базових дидактичних особливостей дослідники, зокрема А. Гольдін, зараховують суб'єктність, надлишковість і співробітництво. Під суб'єктністю розуміють діяльність студентів, спрямовану на формування та структурування особистої картини світу. Надлишковість пов'язана з тим, що знання студентів розвиваються у відкритому інформаційному просторі з необмеженим пізнавальним матеріалом завдяки наявності різноманітних джерел (інтернет, електронні освітні ресурси), можливістю спілкуватись з експертами і носіями мови, організувати предметно-практичну діяльність. А власне співробітництво кваліфікують як рівноправність учасників освітнього процесу, стирання меж між ними, зокрема заміну оцінювання моніторингом індивідуальних освітніх досягнень у формі відкритих резюме, взаємооцінювання освітньою спільнотою (групою) [48]. Кожен із соціальних сервісів Веб 2.0, які можуть використовуватися в навчанні іноземних мов (блоги, вікі, подкасти та ін.), має свою структуру та особливості розміщення й обміну інформацією. Для розвитку умінь професійно орієнтованого писемного мовлення у майбутніх журналістів найбільш оптимальним методом апробації свого власного стилю

письма й мислення є блог. До особливостей блогу, які доцільно враховувати в навчанні іноземної мови, належать: *публічність*, що стимулює відповідальність і сприяє розвитку критичного мислення студентів; *інтерактивність*, тобто взаємодія тих, хто пише, між собою; *автономність*, яку, зазвичай, передбачає робота з блогом. Уважаємо, що ці особливості блогу як соціального сервісу потрібно враховувати під час створення методики розвитку умінь студентів-журналістів писемного мовлення засобами блог-технологій.

Глибокий аналіз літератури, зокрема досліджень А. Литвина стосовно навчання із застосуванням соціальних сервісів Веб 2.0, дозволив зробити висновок, що таке навчання сприяє розвитку вмінь студентів створювати короткі, інформаційно місткі повідомлення; подавати інформацію в різній формі; фільтрувати професійні дані за різними ознаками; продуктивно взаємодіяти з носіями мови [147, с. 274]. Усе це закріплює комунікативні навички, які відіграють важливу роль у формуванні компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні.

Принципи всіх груп взаємопов'язані та взаємозумовлені, їх дотримання під час побудови системи вправ і розроблення методики, а також організації процесу навчання професійно орієнтованого англomовного писемного мовлення майбутніх журналістів потребує комплексного підходу. Безперечно, методичні принципи в контексті нашого дослідження мають, з одного боку, враховувати технічні можливості блог-технологій, а з іншого – психолінгвістичні та лінгводидактичні закономірності формування іншомовних умінь і навичок студентів, тому що ІКТ є лише способом більш ефективної реалізації закономірностей процесів навчання. Реалізація вимог методичних принципів також передбачає забезпечення належних умов інтенсивного навчання іноземної мови у ЗВО [38, с. 71].

Уважаємо слушним та погоджуємося з важливим для нашого дослідження твердженням І. Задорожної, що врахування комплексу принципів під час застосування блог-технологій сприятиме оволодінню компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні завдяки:

– впливу на емоційну сферу, вмотивованість, усвідомленість і цілеспрямованість студентів шляхом використання ефективних проблемних і проектних технологій, різноманітних прийомів і видів роботи; добору цікавого, інформативного матеріалу;

– прийняття студентами визначених цілей навчальної роботи, особистісний сенс розвитку їхньої активності, самостійності й здатності реалізувати власні цілі та прагнення;

– продуктивній навчальній взаємодії студентів і викладачів, їхній емоційній, смисловій, предметній контактності;

– практичній спрямованості навчання шляхом виконання комунікативно зорієнтованих проблемних, творчих видів завдань, самостійному опрацюванню матеріалу;

– використанню автентичних текстів, які стимулюють пізнавальну активність студентів за рахунок того, що текст, будучи продуктом іншомовної культури, наближає до неї [89, с. 113];

– ситуативності, інформативності, новизні, евристичності, функціональності, проблемності навчальної діяльності;

– міцності засвоєння знань і вмінь, зумовленій інтерактивністю, необмеженості в часі, індивідуалізації навчання, застосуванню самостійної роботи, створенню автентичного комунікативного середовища, доступу до джерел інформації.

Проведене дослідження змісту, а також структури компетентностей і принципів навчання англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів лягло в основу побудови моделі та розроблення завдань і методики навчання студентів-журналістів професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій.

2.2. Критерії відбору навчального матеріалу для формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні

У першому розділі дослідження ми зазначили, що підготовка майбутніх журналістів до професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій неможлива без залучення до процесу навчання автентичних текстів різних жанрів, оскільки вони є основою підготовки майбутніх журналістів до професійно орієнтованого англomовного спілкування [120, с. 81]. З цього приводу І. Чемерис слушно зауважує, що автентичні тексти не лише навчають студентів орієнтуватися в структурно-композиційних і стилістичних особливостях певного жанру, а й задовольняють їхні професійні потреби як майбутніх фахівців і творців медіапростору [289].

Обираючи навчальний матеріал для формування англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій, варто спиратися на чіткі критерії відбору, що за Н. Бориско, є основними ознаками, на базі яких здійснюється якісна та кількісна оцінка відібраних мовних одиниць з метою їх уміщення / невміщення до відповідних матеріалів [20]. На нашу думку, саме твердження О. Бирюк [15, с. 65], що «критерії відбору стосуються змісту, структури й обсягу повідомлень, за допомогою яких оцінюється текст із метою його використання як навчального матеріалу відповідно до цілей навчання», чітко окреслює й варіанти добору автентичних текстів. Важливо, що ці критерії мають обиратися відповідно до визначених дослідником принципів.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив дійти висновку, що існують різні погляди щодо критеріїв добору текстового матеріалу. Здебільшого визначають такі основні критерії: автентичності, інформаційної цінності, повноти й систематичності представлення літератури майбутньому читачеві, відповідності прагматикону (Л. Смелякова) [255], мотивувальної ситуативності Т. Хатчінсон (Т. Hutchinson) [360], С. Шатилов [295]), придатності та відповідності змісту навчання (Ч. Наттал (Ch. Nuttal [390]), інформативності та тематичності тексту (І. Бім [13]; Н. Єлухіна, Є. Мусницька [182]), професійної спрямованості

(Л. Морська [178]), комунікативної цінності (Ю. Пассов [200]), новизни й актуальності (І. Корейба [125]), доступності (О. Бочкарьова), сюжетної закінченості та логічної завершеності матеріалу (О. Бородуліна), відповідності віковим інтересам і потребам студентів (І. Корейба [125]), стилістичної нейтральності (С. Кітаєва [112]).

Загалом, критерії відбору навчальних текстів можна розподілити на чотири групи: предметно-наукові – новизна, актуальність, повнота та вичерпність інформації, наявність екстралінгвістичних елементів тексту; лінгвостилістичні – відбір текстів за жанровою домінантою, наявність фахової термінології; особистісно орієнтовані критерії – відповідність відібраного тексту інтересам студентів та їхнім професійним потребам; методичні критерії – співвіднесеність проблематики текстів із фоновими знаннями студентів із професійно орієнтованих дисциплін, відповідність складності текстів рівню знань студентів, автентичність тексту та наявність графічно-зображального елемента тексту для навчання інформаційних трансформацій [132, с. 6]. Навчання писемного мовлення завжди розпочинається з читання та аналізу оригінальних текстів. Саме тому з-поміж усього навчального матеріалу нам слід відібрати тексти, які слугуватимуть зразками для творчого письма, а також композиційні фрагменти текстів, що демонструють структурні й мовні особливості різних стилістичних жанрів та функціональних типів мовлення. Вважаємо, що під час добору текстового матеріалу доцільно звертати увагу на такі моменти:

- інформаційну, лінгвістичну (граматичні структури, лексика за фахом, стилістичні особливості жанрів) і художню цінність запропонованих текстів;
- відповідність матеріалів зразкам природної мови носіїв, реальним регулярним і типовим ситуаціям спілкування в певному соціумі;
- можливість використання текстів різного обсягу для вирішення конкретних навчально-виховних і комунікативно-пізнавальних завдань;
- інформативність тексту, відповідність проблематики віку, соціальному досвіду, пізнавальним і комунікативним інтересам, професійним цілям студентів;
- відповідність сучасній соціокультурній ситуації країни, мову якої вивчають;

- ступінь конкретності та функціональності завдань;
- можливість комплексного використання сформованих комунікативних, інформаційних, соціокультурних умінь для розв'язання нових завдань;
- поєднання завдань різного ступеня складності та проблемності;
- наявність критеріїв оцінювання правильності виконання завдань.

Ураховуючи сучасні підходи до проблеми критеріїв відбору матеріалів для навчання іноземної мови, відомі в теорії та практиці викладання іноземних мов, і беручи до уваги вимоги Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, чинної Програми з англійської мови для університетів та інститутів [220], а також напрацювання українських дослідників, зокрема С. Коновальчук, щодо рівня сформованості в майбутніх журналістів умінь професійно орієнтованого англомовного писемного мовлення [120, с. 83], у нашому дослідженні керуємося такими критеріями відбору навчального матеріалу:

- автентичності;
- доступності;
- мотивації та відповідності інтересам студентів;
- пізнавально-комунікативної цінності та проблемності;
- професійної спрямованості;
- відповідності програмам навчання;
- композиційно-структурної організації;
- урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту;
- співвіднесеності типів текстів із цілями навчання.

Розглянемо ці критерії детальніше.

1. Критерій автентичності вимагає, щоб навчальні матеріали характеризувалися природністю лексичного наповнення та граматичних форм, ситуативною адекватністю мовних засобів, відображали особливості та традиції побудови і функціонування іншомовного тексту. Потреба залучення автентичних матеріалів до процесу навчання процес нині не викликає сумніву, тому що з їхньою допомогою відтворюються умови мовного середовища, реальні ситуації спілкування, характерні для певної іншомовної культури, що особливо важливо в

межах вітчизняної системи навчання, де вивчення мови відбувається у відриві від мовного середовища. Проте ступінь автентичності матеріалів – складових змісту навчання, є серйозною методичною проблемою.

У методиці викладання іноземної мови наявні різні аргументи й думки стосовно того, що саме вважати автентичним текстом. Одні науковці розуміють під автентичним оригінальний текст, що не зазнав жодної методичної обробки. Інші стверджують, що для досягнення більшого педагогічного ефекту цілком припустиме їх деяке опрацювання, але зі збереженням достовірності й оригінальності. Отже, можна говорити про автентичність повну й автентичність педагогічну. Повну автентичність витлумачують як використання лінгвістичних засобів з метою реальної комунікації. Педагогічна автентичність допускає методичну обробку навчального матеріалу в навчальних цілях. Проте після такого оброблення матеріал має володіти всіма властивостями автентичності, зокрема зв'язністю, інформативною й емоційною насиченістю, урахуванням інтересів конкретного споживача, використанням природної мови. Ми погоджуємося з цим і вважаємо, що за умови використання тексту в навчальних цілях цілком припустима деяка його видозміна, яка має обов'язково відбуватися зі збереженням стилю письма, оригінальності лексичних і граматичних конструкцій, формату, регістру тощо. Отже, як навчальний матеріал ми розглядаємо тільки автентичні тексти, які можна розділити на проблемно-пізнавальні (стаття, замітка, нарис), прагматичні тексти (оголошення, рецензії, відгуки) й тексти ділових листів (лист-запит, журналістське звернення, відкритий лист).

2. Критерій доступності матеріалу означає відповідність навчальних текстів мовному рівню, психологічним і віковим особливостям студентів. Згідно з цим принципом навчальний матеріал має бути доступним і посильним для тих, хто навчається. Тому при виборі текстів варто рухатися «від простого – до складного». На першому та другому етапах навчання професійно орієнтованого англomовного писемного мовлення студентів-журналістів пропонуються невеликі за обсягом тексти, що відповідають тематиці програми навчання, рівень лінгвістичної складності яких поступово зростає.

3. Критерій мотивації та відповідності інтересам студентів. Мотивація формує і стимулює інтерес, прагнення до пізнання, захоплення навчальним процесом і результатом навчання. Зміст навчальних текстів має бути релевантним віковій групі студентів, відповідати їхнім емоційним і пізнавальним запитам, уже сформованим інтересам, їхньому прагненню до отримання цікавішої, актуальної інформації. Висока позитивна вмотивованість відіграє роль компенсуючого чинника у разі недостатніх навчальних здібностей або низького рівня знань. Тому під час добору навчального матеріалу досить важливо пам'ятати, що його зміст і лінгвістичне наповнення повинні бути цікавими для студентів, мають мотивувати їх до самостійної творчої роботи у своїх блогах і вивчення інформації, яку вони одержують у професійно орієнтованій навчальній діяльності та використовують для формування професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування.

4. Критерій пізнавально-комунікативної цінності передбачає відбір навчального матеріалу з огляду на його пізнавальну та комунікативну значущість для досягнення поставленої навчальної мети. Пізнавальною цінністю вирізняються тексти, які містять найбільш значущу інформацію для пізнання певного явища. Цей критерій пов'язаний із проблемністю навчальних матеріалів, яка визначає інформативність тексту.

5. Критерій проблемності вказує на те, що навчальний матеріал повинен містити проблемну ситуацію, яка є стимулом до переходу від автоматичного використання мовних навичок до вільного незапланованого володіння комунікативними засобами в контексті реальних життєвих ситуацій. Варто зазначити, що в сучасній методиці навчання іноземних мов проблемна ситуація визнається основною одиницею навчання. Проблемно-пізнавальні тексти використовуються для вилучення з них нової інформації, оскільки в них містяться визначення основних понять з теми, а також дані соціокультурного характеру. Опора на проблемність у навчанні дозволяє розвивати в студентів аналітичне, критичне мислення, уміння самостійно працювати з інформаційним потоком, здобувати нові знання, застосовувати їх на практиці, ефективно взаємодіяти. Лише в разі врахування цих критеріїв навчальні матеріали забезпечують розвиток

особистісного потенціалу студентів. Окрім того, вони відповідатимуть професійним потребам майбутніх журналістів, стимулюватимуть їхню навчально-пізнавальну роботу.

6. Згідно з критерієм професійної спрямованості матеріал повинен відповідати професійним потребам. Цей критерій зумовлений напрямом подальшої професійної діяльності студентів, він сприяє формуванню їхньої комунікативної компетентності, безпосередньо пов'язаної з напрямом спеціалізації (у нашому випадку – журналістів), що передбачає практичне застосування здобутих іншомовних писемних знань і вмінь у процесі ділового та професійно орієнтованого спілкування. У результаті пошуку спільного між текстом і майбутньою спеціалізацією виникає особистісна значущість запропонованого іншомовного матеріалу для студентів, що стимулює пізнавальну активність і підвищує їхню мотивацію до вивчення іноземної мови, до читання профільних текстів, актуальних для журналістів. Студенти повинні розуміти іншомовний жанровий текст, обирати лексичні одиниці та граматичні структури важливі для правильного розуміння й адекватного їх використання для розв'язання професійного завдання.

7. Критерій відповідності програмам навчання полягає у відбитті тематичної складової навчальних текстів у плані, урахуванні при цьому спеціалізації навчання, що тісно пов'язує цей критерій із попереднім. Саме зміст сфери спілкування майбутніх журналістів і теми, що передбачені для них програмою, є визначальними у відборі навчальних текстів: політичні, економічні події в країні та за кордоном, суспільні, соціальні, освітні, культурні, спортивні події, явища, розваги та ін. Цей критерій передбачає відбір лексичних одиниць на основі ситуативно-тематичного атласу з урахуванням сфери спілкування, типової комунікативної ситуації переконання, пояснення, міркування, соціально-комунікативної ролі комунікантів, виду спілкування, теми, підтеми, мотивів, смислових опорних пунктів.

8. Під час добору навчального матеріалу доцільно також враховувати критерій композиційно-змістової організації тексту. Як уже зазначалося в

підрозділі 1.2, писемне мовлення має специфічну форму побудови, до того ж, обов'язково співвідносну з характером текстової інформації відповідно до функціонального типу мовлення. Зокрема, розповідь містить зачин, хронологічний виклад основної інформації, завершальну частину. Опис охоплює хронологічно моногенні частини, які спрямовані на виявлення характеристики предмета, явища, процесу тощо. Міркування містять тезу / антитезу, аргументи / контраргументи, приклади, висновок / висновок тезу. Добір текстів із чітко вираженими функціональними ознаками є особливо важливим.

9. У доборі змісту навчання важливим є критерій урахування лінгвостилістичних ознак тексту, що вимагає використання відповідної лексики, граматичних структур, стилістичних засобів. Передусім важливо на основі запропонованих текстів відібрати лексичний і граматичний матеріал.

Цінними для нашої дисертації є наукові роботи дослідників, зокрема Н. Зінукової [98], Б. Лапідуса [144], Г. Скуратівської [253], С. Шатилова [295], які вивчали проблему добору лексичного та граматичного матеріалу для навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування. З цього приводу Б. Лапідус зазначає, що під час відбору мовного та мовленнєвого матеріалу висувуються вимоги до якісного та кількісного складу лексичного та граматичного мінімуму для навчання іншомовної діяльності [144, с. 31], а в нашому випадку – для формування вмінь писемного англомовного спілкування майбутніх журналістів. Узагальнюючи напрацювання дослідників і беручи до уваги специфіку блог-технологій, ми виділяємо такі вимоги щодо відбору лексичного матеріалу: професійна важливість, багатозначність (уживання лексичних одиниць у різних суміжних галузях), стилістична необмеженість, сполучуваність, комунікативна важливість. Проаналізуємо ці вимоги:

1. Відповідно до вимоги професійної важливості лексичні одиниці відбираються, ураховуючи їхню вагомість для професійної діяльності журналістів загалом і в подальшому їх використанні для створення інформаційного продукту зокрема. Тобто, кожна тема повинна охоплювати коло слів або словосполучень

певної тематики (політичної, економічної, соціальної тощо) для побудови різних висловлень.

2. Вимога багатозначності передбачає виділення насамперед тих мовних знаків, які можуть позначати кілька об'єктів дійсності. Так, дієслово *take* має багато значень, і його залучення до базової лексики дає певні переваги. Це не означає, що всі значення потрібно повідомляти студентам, але знання цього дієслова значно розширить їхній словниковий запас.

3. Вимога стилістичної необмеженості означає відбір слів, не пов'язаних вузькою сферою вживання (належністю до нейтрального, літературного, розмовного, книжно-писемного стилю).

4. На слушну думку Б. Лапідуса, «цінність лексики визначається її здатністю поєднуватися з іншими словами, що висуває вимогу сполучуваності» [144, с. 40]. Чим вище сполучуваність слова, тим воно комунікативно вагомніше. Принцип сполучуваності також розуміють у тому сенсі, що слова розподіляються в порядку найкращої поєднуваності. Тому до лексичного мінімуму ми добираємо слова з більшою сполучуваністю, які можуть бути елементами значної кількості висловлень. Відповідно до цього критерію можна відбирати слова або словосполучення, найбільш семантично важливі для певної теми або ситуації.

5. Урахування вимоги комунікативної цінності передбачає відбір таких лексичних одиниць, які здатні якомога точніше передавати персуазивні, аргументативні, емотивні й оцінні тактики, інтегрувати їх в єдину стратегію. Тому, на нашу думку, доцільно застосовувати (добирати) такі групи лексики:

– лексика, яка впроваджує у висловлення тезу (*I believe, I suppose; to my mind, in my opinion; the fact is..., It seems to me..., I would like to express my own opinion on the problem..., the truth is..., the key point is that..., to begin with, It is generally agreed today that..., The first thing that needs to be said is...*);

– лексика, яка впроваджує у висловлення аргументи (*I can support this proposition for the following arguments / reasons: first, second...; Let me come to my first argument...; I would like to clarify..., We must begin by acknowledging the fact...*);

– лексика, яка впроваджує у висловлення контраргументи (*Some people believe...; Although many people claim that...; But I disagree...; Because...; Therefore...; However...; I disagree with the position of the author. I do not share the author's point of view. I have just the opposite idea. I can't agree with the author's opinion. The other side of the coin is, however, that...*);

– лексика – апеляція до авторитету (*According to X, ...; It is worth quoting X...; As X famously said / stated / wrote / argued...; I would like to remind you some words of...; There was a wonderful quote by X, who said..., Some people say that...*);

– лексика, яка впроваджує у висловлення статистичні дані, а також допомагає під час їхнього аналізу (*A wide range of statistics shows...; Another study finds..., three out of four, almost half, only three in every hundred*);

– спонукальні конструкції, фразеологізми (*Let us ask ourselves...; Do not pin it on me, to follow in somebody 's footsteps*);

– лексика емотивної аргументації (*We can never be satisfied as long as...; I totally disagree... There is no doubt that..., It goes without saying...*);

– лексика суб'єктивного прогнозування (*We shall overcome; We are going to win; I have a dream...*);

– лексика суб'єктивного оцінювання лінії поведінки адресата (*Who now argues we were wrong? They know we were right*);

– лексика, яка збільшує інтенсивність ілюкутивної сили (*I beg you, for haven's sake, I am totally against it*);

– дієслова широкої семантики з післялогами на зразок: *turn down (reject), look up to (admire), put up with (tolerate), make up for (compensate)*; а також дієслова, що містять певний образ, зокрема: *hound, roar, hammer out, iron out, curb*.

Лексичний мінімум складають категорії буття, їх властивості та відносини; географічні, демографічні, економічні та політичні відомості про країну, мову якої вивчають; регіональні та соціальні стосунки між Україною та іншими країнами; аббревіатури іншомовних професійних термінів; лексика, що

використовується для ділових контактів, робочих зустрічей, нарад; лексичний мінімум інформаційно-комунікаційних технологій.

Щодо граматичного матеріалу, то доцільно обирати всі граматичні структури, характерні для окреслених у дослідженні писемних текстів (нарис, замітка, репортаж, стаття, рецензія, огляд, коментар, інтерв'ю, відкритий лист тощо), що забезпечують досягнення навчальної мети. Уважаємо, що під час відбору граматичних явищ доцільно враховувати дві вимоги – активного використання й еталонності.

Вимога активного використання передбачає відбір найбільш типових граматичних явищ і конструкцій, тобто тих, які найчастіше трапляються в писемному мовленні носіїв та є потрібними для розуміння інформаційного продукту, характерного для ЗМІ та його створення журналістами.

У контексті нашої наукової розвідки слушною є думка дослідників І. Бім [13], Є. Журавльової [82], які наголошують, що оволодіння граматиною ефективно відбувається на основі моделей (еталонів) або типових фраз. За переконанням Є. Журавльової, вимога еталонності передбачає відбір граматичних фраз і конструкцій, які виступатимуть зразком, еталоном для конструювання аналогічних речень. Еталонну функцію виконують, зокрема, тексти ділових листів та інструкції з їх складання.

Крім того, аналіз наукових джерел і відповідних публіцистичних текстів дозволив виділити граматичні конструкції, характерні для персуазивного публіцистичного писемного мовлення. До таких конструкцій належать парентетичні вставки (парентези), тобто вставні конструкції, які є другорядними щодо основного висловлення, але наповнюють його живою експресією й емоційністю: наприклад, *I have a great story recently – I love telling it – of a little girl who...*

Питальні речення мають більше стилістичне навантаження, ніж стверджувальні, та дозволяють автору змодельовати діалог із потенційним читачем, привернути його увагу до особливо важливих пунктів повідомлення, наприклад: *How do we create a harmonious society? What progress will we have made? What change will they see?*

Отже, під час добору граматичного матеріалу варто зосередитися передусім на риторичному синтаксисі – граматичних конструкціях, які уможливають емоційно-експресивне забарвлення писемної мови.

Критерій співвіднесеності типів текстів із цілями навчання визначає успішність навчання студентів професійно орієнтованого писемного спілкування. Навчально-інформаційний матеріал для формування в майбутніх журналістів компетентності англomовного писемного спілкування має бути різноманітним за обсягом, жанрами, темами і лексико-граматичним оформленням. Відповідно, відбір матеріалу для навчання засобами блог-технологій і лексико-граматичне наповнення текстів у кожному разі має відповідати конкретному навчальному завданню.

Отже, виконаний нами аналіз науково-методичної літератури й урахування специфіки професійної освіти студентів-журналістів у ЗВО дає змогу стверджувати, що під час відбору навчального матеріалу для формування професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій необхідно обирати автентичні, професійно спрямовані, тематичні тексти відповідно до навчальних програм, які є типовими, відповідають композиційно-змістовій структурі та цілям навчання фахівців у галузі ЗМІ, мотивують студентів до творчої самостійної роботи, а також відображають лінгвостилістичні ознаки різних жанрів журналістики.

На основі відібраного за запропонованими критеріями навчального матеріалу розроблялася методика, власне, завдання для навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів і методика її практичного втілення в освітній процес.

2.3. Модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій

Викладене в попередніх підрозділах дало змогу, з одного боку, визначити зміст навчання писемного мовлення як важливу складову досягнення цілей навчання іноземної мови і професійної підготовки журналістів загалом і, з іншого боку, засвідчило доцільність використання блог-технологій для вдосконалення методики навчання (формування та розвитку) писемного мовлення у ЗВО. Це спонукає до теоретичного обґрунтування структури організації та

функціонування англомовної писемної підготовки студентів-журналістів засобами навчальних блогів. Для цього скористаємося методом педагогічного моделювання – одним із найбільш ефективних способів дослідження структури освітнього процесу, який дає змогу поєднати теоретичні й емпіричні прийоми. У процесі аналізу інформаційних джерел з'ясовано, що метод моделювання педагогічного процесу набув опису й актуалізації у дослідженнях Н. Волкової [35], О. Дахіна [64], В. Загвязинського [87], В. Краєвського [133], Є. Лодатко [148], Л. Фрідмана [286]. На думку В. Кременя, метод моделювання – «це універсальний прийом пізнання» [135, с. 9]. Доцільність застосування методу моделювання у науково-педагогічному дослідженні визначають такі функції: пізнавальна, експериментальна, гносеологічна, ілюстративна, технологічна, навчально-тренувальна, комунікативна, управлінська, нормативна, прогностична, метрологічна та ін. [119; 286; 291].

Термін «педагогічна модель» науковці, зокрема С. Гончаренко та О. Дахін, трактують як штучно створений об'єкт, подібний до досліджуваного об'єкта чи явища, що спрощено відтворює та демонструє структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між його елементами [64, с. 13; 49, с. 134]. При цьому, на думку Л. Вішнікіної, безпосереднє вивчення цього штучно створеного зразка певного багатоаспектного явища дає нові знання про об'єкт педагогічного дослідження [33, с. 80]. За А. Щукіним, під моделлю організації освітнього процесу розуміють індивідуальну інтерпретацію викладачем методики навчання за допомогою обраної (створеної) технології відповідно до конкретних цілей та умов роботи [298, с. 159]. І. Задорожна розглядає педагогічну модель як штучно створений об'єкт знаково-символічної форми, що в спрощеному вигляді передає структуру, властивості певного педагогічного процесу, взаємозв'язки і функції його елементів [88, с. 67]. Таке розуміння поняття «педагогічна модель» надає, за твердженням В. Черниш, можливість розглядати узагальнений образ складної системи освітнього процесу, наочно ілюструючи найважливіші для нашого дослідження взаємопов'язані блоки й елементи, за допомогою яких організують найбільш продуктивну навчальну діяльність із формування у студентів відповідної компетентності [291, с. 151]. Педагогічна модель передає певну систему, тобто структуровану та внутрішньо організовану сукупність

взаємопов'язаних елементів, що становлять цілісний комплекс і в єдності дозволяють моделювати й удосконалювати освітній процес задля розв'язання висунутої проблеми. Основними елементами педагогічної моделі, що визначають її специфіку, слугують цілі, завдання, методологічні підходи, зміст, принципи, методи, засоби, організаційні форми навчання, об'єкт і суб'єкт навчання, необхідні педагогічні умови, ступінь навчання та профіль підготовки, у межах яких реалізовано запропоновані інновації, етапи організації освітнього процесу та його відповідність сучасній системі професійної освіти [85, с. 142], критерії оцінювання ефективності впроваджених інновацій, а також засоби контролю та коригування, що разом дають змогу одержати потрібний результат. За С. Гончаренком, виявивши характерні риси педагогічного об'єкта, ми розпочинаємо пошук оптимального стану освітньої системи з їх компонування, поєднання, моделюючи принципово нову організацію об'єкта вивчення [49, с. 134]. При цьому головна вимога – це адекватність моделі, тобто відповідність реальності, «суттєвим властивостям об'єкта» [73, с. 516]. Ураховуючи ці теоретичні засади ми розробили модель навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій (рис. 2.3.1), яка наочно передає вдосконалений процес формування в майбутніх журналістів відповідної професійно орієнтованої компетентності.

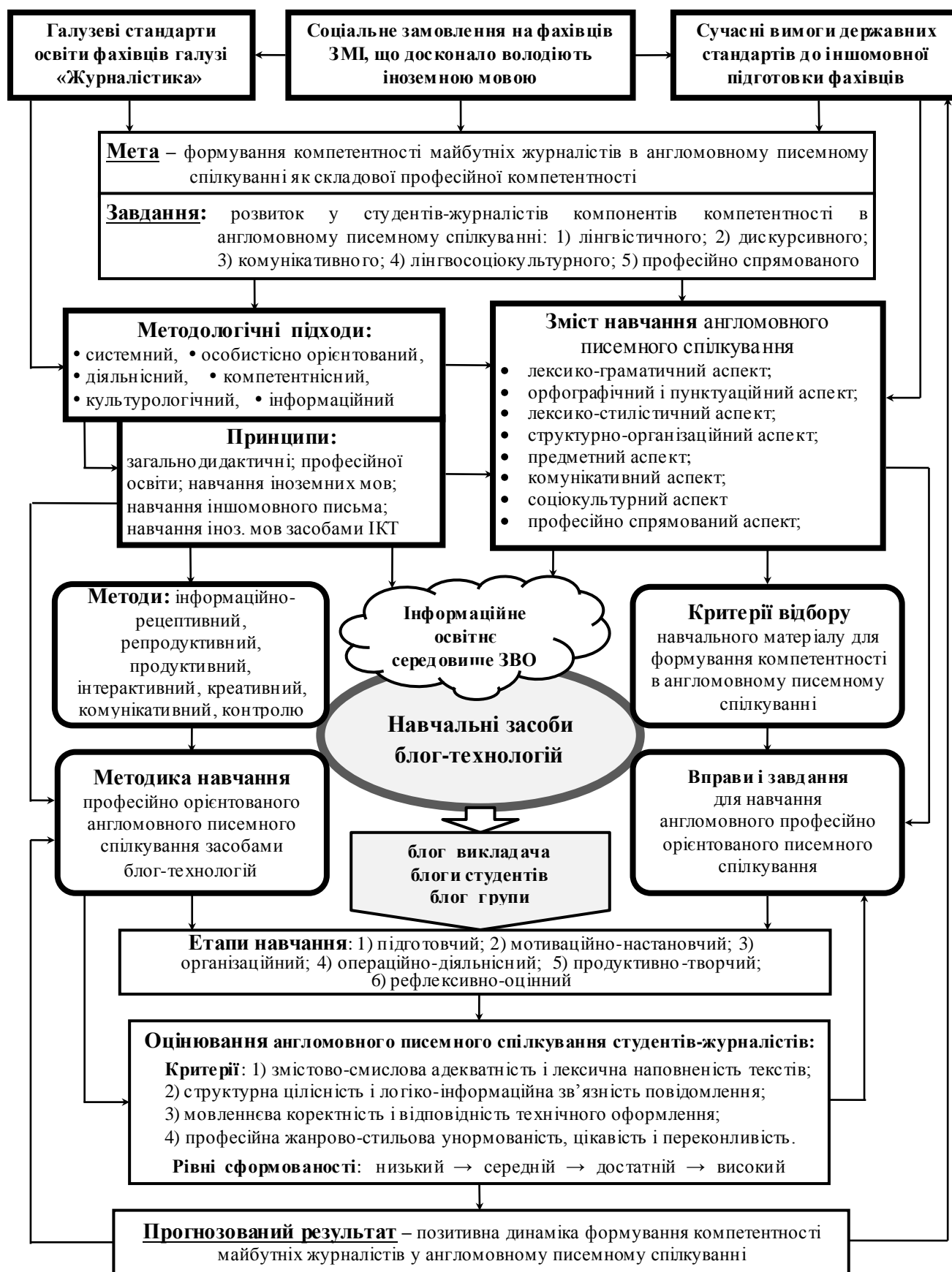

Рис. 2.3.1. Модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій

Побудова моделі ґрунтувалася на вивченні дидактичної сутності системи навчання англійської мови, особливостей змісту навчання англомовного писемного спілкування, специфіки напряму підготовки майбутніх журналістів. Розробляючи модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій, ми враховували також новітні вимоги до рівня компетентності журналістів різних спеціалізацій, спиралися на кращий вітчизняний і зарубіжний досвід, намагалися знайти оптимальні взаємозв'язки і співвідношення між складовими освітньої системи ЗВО.

Як інструмент дослідження модель навчання зорієнтована на органічне та послідовне опанування майбутніми журналістами професійно орієнтованих знань, умінь і навичок англомовного писемного спілкування. Специфіка пропонованої моделі зумовлена чинниками, пов'язаними з упровадженням в освітній процес засобів блог-технологій, що детермінують вибір методологічних підходів до навчання іноземної мови, визначення загальних і особливих принципів, етапність організації освітнього процесу тощо.

Основними елементами нашої моделі є: мета та завдання навчання, компоненти змісту навчання, засоби блог-технологій (блог викладача, блоги студентів, блог групи), завдання і методика навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування, етапи навчання, критерії та рівні оцінювання одержаних результатів. Розглянемо детальніше структуру моделі.

С. Ніколаєва слушно розглядає мету та цілі навчання як заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності, що має бути досягнутий шляхом застосування відповідних змісту, методів, засобів тощо. Цей компонент освітньої системи є основним, оскільки впливає на вибір і функціонування інших її компонентів. Він формується під впливом потреб суспільства, рівня розвитку кращих зразків методики навчання та суміжних наукових галузей, умов навчання [190, с. 11-17]. На нього також істотно впливають стандарти освіти і новітні дидактичні засоби також і на основі ІКТ.

Головно метою навчання писемного мовлення є формування умінь писати тексти з дотриманням композиційно-структурних, лінгвостилістичних і жанрових

особливостей, притаманних писемній комунікації носіїв мови. З огляду на це *метою* нашої моделі є формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні як складової професійної компетентності. Мета ґрунтується на соціальному замовленні на фахівців ЗМІ, що досконало володіють іноземною мовою, сучасних вимогах державних стандартів до іншомовної підготовки фахівців і галузевих стандартах вищої освіти фахівців галузі «Журналістика». Відповідно, основними *завданнями* в моделі визначено розвиток у майбутніх журналістів компонентів компетентності в англomовному писемному спілкуванні: лінгвістичного, дискурсивного, комунікативного, лінгвосоціокультурного, професійно спрямованого.

В основу освітньої системи, яку відображає побудована модель, покладені *методологічні підходи*: системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний та інформаційний, теорії проблемного та розвивального навчання, а також концепція комунікативно орієнтованого навчання іноземних мов. Функціонування елементів моделі визначає сукупність *принципів*, цілісна реалізація яких забезпечує розв'язання поставлених завдань. Серед них – загальнодидактичні; навчання іноземних мов; навчання іншомовного письма; навчання іноземних мов засобами ІКТ (підрозділ 2.1).

Особливості змісту навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів у нашій моделі визначаються інтегруванням таких його аспектів: лексико-граматичного, орфографічного та пунктуаційного, стилістичного, структурно-організаційного, предметного, комунікативного, професійно спрямованого, соціокультурного. У сукупності ці аспекти відображають усі функції писемного мовлення та спілкування професійних журналістів. Процес інтегрування змісту навчання полягає в одержанні знань і розвитку вмінь професійно орієнтованого писемного мовлення на основі відібраних текстів, у яких дидактично доцільно поєднано англomовні лексико-граматичні, стилістичні та інші елементи жанрового мовлення. Для того щоб студенти в процесі навчання набули вмінь подавати і створювати журналістські матеріали у стилі кожного жанру, їм треба сформувати і розвинути вміння

орієнтуватися в змісті висловлення, оперувати мовними засобами, логічно будувати висловлення на основі опрацювання англomовних текстів усіх жанрів, потрібних фахівцям ЗМІ [120, с. 65].

Змістові особливості навчання англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів покладені в основу розроблення комплексу *критеріїв відбору* навчального матеріалу для формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні:

- автентичності (за навчальний матеріал правлять лише автентичні тексти);
- доступності та відповідності інтересам студентів (навчальні тексти доступні, посилені, відповідають пізнавальним запитам, віку й інтересам студентів);
- пізнавально-комунікативної цінності та проблемності (пізнавальна та комунікативна значущість щодо мети навчання із застосуванням проблемних ситуацій);
- професійної спрямованості (відповідність матеріалу професійним реаліям і потребам);
- відповідності програмам навчання (тематична відповідність навчальних текстів навчальним планам і програмам);
- композиційно-структурної організації (урахування специфіки побудови писемного мовлення);
- урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту (професійна важливість, багатозначність вживання лексичних одиниць, стилістична багатогранність, сполучуваність, комунікативна важливість, активне використання й еталонність);
- співвіднесеності типів текстів із цілями навчання (відповідність текстів конкретному навчальному завданню).

Виокремлені критерії покладено в основу розроблення системи завдань та вправ для професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій. Вона містить необхідні для майбутніх журналістів завдання умовно-комунікативного,

комунікативного, рецептивно-репродуктивного, творчо-продуктивного характеру, спрямовані на написання нарису, замітки (допису), репортажу, газетної / журнальної статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа.

З огляду на поставлену мету і завдання, основними для формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні в інформаційному освітньому середовищі ЗВО нами визначено *навчальні засоби блог-технологій*. За функціональним призначенням блоги розподілені на три типи (блог викладача, блоги студентів, блог групи), що дає змогу ефективно розвивати компоненти компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні з використанням індивідуальних і групових форм навчання.

Методи розвитку вмінь і навичок писемного спілкування студентів-журналістів за допомогою навчальних блогів – це система спільних дій, сукупність кроків викладача і студентів, спрямована на досягнення мети навчання (формування компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні), які використовуватимуться для роз'язання поставлених завдань в освітньому процесі.

У науково-методичній літературі є декілька багатовимірних класифікацій методів, розроблених на основі різних ознак, зокрема, як систематизував Ю. Бабанський [7], за типом пізнавальної діяльності методи поділяються на пояснювально-ілюстративні, інформаційно-рецептивні, репродуктивні, проблемного викладу, частково пошукового (евристичного) та дослідницького.

З урахуванням їхніх особливостей виділимо низку методів, які доцільно застосовувати для розвитку вмінь писемного мовлення студентів-журналістів. Зауважимо, що в навчальній діяльності переважно поєднують декілька методів одночасно. Не претендуючи на цілісність вирішення поставленої в нашому дослідженні проблеми, ми, з опорою на основні методи розвитку умінь та навичок, які, на нашу думку, вдало представила А. Попова [217, с. 103-104], розкриємо сукупність (систему) методів, які є ефективними для розв'язання завдань нашого дослідження відповідно до мети формування компетентності

майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні як складової професійної компетентності:

- інформаційно-рецептивний – отримання нової інформації, зокрема й у процесі обміну писемними повідомленнями в блогах;

- інформаційно-репродуктивний – створення текстів із навчальною метою з опорою на текст-зразок (за зразком) і розміщення їх у блозі групи й блозі студента;

- інформаційно-продуктивний – створення у процесі навчання власних текстів іноземною мовою, розміщення їх у блозі; підготовка авторських коментарів;

- інтерактивний – у процесі виконання завдань студенти залучаються до процесу взаємодії, інтерпретуючи й оцінюючи писемні повідомлення один одного, коментування висловлень інших студентів, відповідей на коментарі та дискусії з проблемних питань у блозі групи;

- креативний – творче самостійне написання текстових матеріалів різних функціональних типів мовлення (розповідь, опис, міркування – обґрунтування, спростування, полеміка) та журналістських жанрів (нарис, замітка, репортаж, стаття, рецензія, огляд, коментар, інтерв'ю, відкритий лист);

- комунікативний – студенти залучені у процес спілкування для висловлення, обговорення й оцінювання інформації засобами блогів іноземною мовою;

- методи контролю – взаємоконтроль, самоконтроль наприкінці навчання, поточний і рубіжний контроль викладача.

Розробляючи методику професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування на основі запропонованих методів, удосконаленого змісту навчання та використання засобів блог-технологій, ми спиралися на дидактичні та психологічні закономірності оволодіння іншомовним спілкуванням. Відповідно до теорії поетапного формування розумових дій розглядаємо шість *етапів* навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування: підготовчий (попередній),

мотиваційно-настановчий, організаційний, операційно-діяльнісний, продуктивно-творчий, рефлексивно-оцінний.

Сукупний аналіз публікацій І. Беженар [10, с. 14-15], Л. Курило [141, с. 15] та С. Маслової [158, с. 158], а також узагальнення власного педагогічного досвіду дали підставу для висновку, що оцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні відбувається за такими критеріями: 1) змістово-смілова адекватність і лексична наповненість текстів; 2) структурна цілісність і логіко-інформаційна зв'язність повідомлення; 3) мовленнєва коректність і відповідність технічного оформлення; 4) професійна жанрово-стильова унормованість, цікавість і переконливість, що передбачає визначення рівнів сформованості (низького, середнього, достатнього, високого) компонентів компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні (лінгвістичного, дискурсивного, комунікативного, лінгвосоціокультурного, професійно спрямованого). Це виражається у володінні способами побудови іншомовного писемного спілкування відповідно до професійних ситуацій, високому рівні навчальної мотивації, адекватній самооцінці студентів тощо [134; 237]. Обґрунтований нами критеріально-діагностичний апарат (підрозділ 3.1) дає змогу визначити рівень сформованості компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні.

Вважаємо, що експериментальна перевірка шляхом упровадження запропонованої моделі навчання у практику роботи ЗВО (розділ 3) підтвердить прогнозований нами результат зокрема – позитивну динаміку поетапного формування компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні та досягнення більшості з них у процесі навчання рівня, необхідного для успішної професійної діяльності в сучасних ЗМІ в умовах євроінтеграції та міжнародного співробітництва.

Отже, розроблена нами модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій дає змогу не лише обґрунтувати функції та зв'язки всіх складових цього процесу, сутність і послідовність навчальної взаємодії, спрямованої на досягнення мети навчання, а й

показує неперервність і послідовність формування компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні в її динаміці. Однак, на нашу думку, розроблення змісту навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів, теоретичне обґрунтування та побудова моделі реалізації цього процесу засобами блог-технологій набуде практичного значення за умови коректного добору навчального матеріалу, що забезпечить проектування ефективної методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів. Упровадження моделі на факультетах ЗВО у разі коректного дотримання всіх необхідних методичних положень іншомовної підготовки дозволить майбутнім журналістам адекватно підготуватися до різних аспектів їхньої професійної діяльності, передусім – англomовного професійно орієнтованого писемного спілкування, а також сприятиме оптимізації освітньої системи й ефективному формуванню компетентних творців медійного простору України.

2.4. Система вправ і завдань та методика навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій

Система вправ і завдань – одна з центральних проблем у теорії та практиці викладання іноземних мов. «Вправа є базовим методичним поняттям, яке трактується як структурна одиниця методичної організації навчального матеріалу, будучи водночас одиницею навчання іншомовної мовленнєвої діяльності» [118, с. 119]. Це багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю чи її компонентами [160, с. 181]. На думку І. Бім [14, с. 102], це будь-яка форма взаємодії студентів і викладача, опосередковувана навчальним матеріалом, яка має певну структуру: постановка завдання, допомога на шляху його вирішення, тобто опори й орієнтири, розв'язання завдання, контроль або самоконтроль. Система вправ і завдань є одним із головних чинників, який забезпечує освітній процес і сприяє досягненню належного результату в опануванні мови.

З урахуванням визначень, запропонованих провідними вітчизняними та зарубіжними науковцями, зокрема С. Шатіловим, поняття «система вправ і завдань» розглядаємо як оптимальну сукупність потрібних типів, видів, різновидів завдань, які виконуються з урахуванням загальнодидактичних і методичних принципів у такій кількості та послідовності, що забезпечують найуспішніше оволодіння студентами певним видом мовленнєвої діяльності у створених умовах за найменшої витрати праці та часу на кожному етапі навчання цьому виду мовленнєвої діяльності [295, с. 123].

Система вправ і завдань забезпечує: а) добір необхідних вправ і завдань, що відповідають характеру певного вміння чи навички; б) визначення необхідної послідовності вправ і завдань; в) методично доцільне розташування навчального матеріалу та його співвідношення; г) систематичність (регулярність) певного матеріалу та вправ і завдань; д) налагоджений взаємозв'язок (співвідношення та взаємодія) різних видів мовленнєвої діяльності.

У системі вправ і завдань, на думку багатьох науковців, має бути відображений конкретний вид мовленнєвої діяльності. Це пов'язано з тим, що навички різних видів мовленнєвої діяльності мають свою специфіку, розвиваються за певними закономірностями. Потрібно зауважити, що письмових вправ загалом відносно небагато. Отже, проблема розроблення письмових вправ і завдань, які б взаємодіяли з тими чи тими усними вправами, є важливою й актуальною.

Передусім визначимо основні характеристики системи вправ і завдань. Постійними параметрами системи є врахування поетапності формування мовленнєвої компетентності, наявності серії вправ, чіткої послідовності їх виконання. Параметрами, що змінюються, є характер мовленнєвих операцій, етап навчання, види комунікативної діяльності, дозування навчального матеріалу, його циклічність.

Система вправ і завдань, на нашу думку, повинна передбачати етапи оволодіння мовленням: процес починається із засвоєння мовного матеріалу, проходить стадію оволодіння первинними вміннями і навичками та завершується

етапом розвитку й удосконалення мовленнєвих умінь. Вагомим для нашого наукового дослідження є твердження О. Москалець про те, що, відповідно до принципу поетапності навчання, механізм процесу набуття вмінь і навичок англomовного письма дає підстави дослідникам пропонувати трирівневу модель: ознайомлення з новим навчальним матеріалом → тренування у спілкуванні → практика у спілкуванні [181, с. 135].

З іншого боку, система вправ і завдань має враховувати поетапність формування розумових здібностей, де кожен етап передбачає послідовність певних операцій. Ці операції мають три фази: орієнтувальну, виконавську та контролювальну. Отже під час укладання системи вправ і завдань для навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів урахуватимемо три етапи засвоєння матеріалу: етап його осмислення та формування мовленнєвих умінь, етап удосконалення сформованих мовленнєвих навичок та етап розвитку мовленнєвих умінь і навичок.

Здійснений аналіз інформаційних джерел та власний педагогічний досвід дозволив нам також визначити види і типи вправ та завдань, послідовність їхнього розташування, специфіку професійної спрямованості навчання.

У методиці викладання іноземних мов існують різні критерії класифікації вправ. Так, письмові вправи розрізняють щодо:

- призначення (підготовчі та основні);
- специфіки мовленнєвої діяльності (рецептивні та репродуктивні);
- характеру навчальних дій (вправи з відтворення, видозміни та комбінування мовних структур);
- підходу до мовного матеріалу (вправи на цілеспрямовану активізацію мовного матеріалу та вправи на некеровану активізацію мовного матеріалу).

У результаті виконання вправ і завдань формується компетентність майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні в сукупності її компонентів. Якщо до комплексу вправ для формування компетентності писемного спілкування підійти з позиції ступеня розвитку писемних навичок, то

вправи і завдання можемо, з опорою на наукові дослідження відомих учених, зокрема А. Миролубова [172], Н. Скляренко [252], розподілити на три групи:

- спрямовані на формування навичок техніки письма, графічних та орфографічних навичок;
- спрямовані на формування мовленнєвих (лексико-граматичних) навичок, вивчення засобів міжфразового зв'язку;
- спрямовані на розвиток умінь письма (написання функціонально-смыслових типів письма різних видів і жанрів).

Підсумовуючи викладені положення та беручи до уваги етапи формування навичок писемного спілкування, вважаємо, що під час навчання майбутніх журналістів у закладах вищої освіти основну увагу варто зосереджувати на вправах третьої групи, спрямованих на розвиток умінь творчого писемного спілкування. Саме ці види і покладено в основу нашої системи вправ і завдань для навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій. Характерними видами таких вправ, як слушно зазначає К. Гаращук [43], є: відповіді на запитання, складання запитань до тексту; складання плану до прочитаного тексту; переказ за планом; складання листа за зразком; написання резюме до тексту; переказ тексту; написання есе тощо. При цьому, з урахуванням специфіки і завдань підготовки журналістів доцільно віддавати перевагу застосуванню різножанрових журналістських текстів, а саме: нарису, замітки (допису), репортажу, статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа.

Добираючи завдання для навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування, ми орієнтувалися на те, що за їх допомогою повинні зреалізуватися вихідні теоретико-методологічні основи, визначені методичні засади, врахуватися проблеми, умови і результати навчальної діяльності. Тому в процесі побудови системи вправ і завдань урахувалися принципи, детально розглянуті в підрозділі 2.1.

Зауважимо, що науковці, зокрема С. Коновальчук [120, с. 105], Л. Нагорнюк [186], котрі займалися питанням формування англомовної компетентності

майбутніх журналістів, зосереджували увагу на вправах для навчання англомовного спілкування з урахуванням одного або декількох жанрів журналістики (статті, інтерв'ю, репортажу, рецензії тощо), при цьому практично не розглядаючи можливості розвитку професійно орієнтованого писемного мовлення студентів засобами сервісів Веб 2.0, зокрема навчального інтернет-блогу.

На основі аналізу сучасної літератури, зокрема наукових праць Н. Складенко, стосовно вимог до вправ та їх типології, ми дійшли висновку, що система вправ і завдань для навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів має відповідати таким *вимогам*:

- бути послідовною та будуватися з урахуванням зростання мовної та операційної складності процесу навчання, наступності змісту навчання;
- дотримуватися етапів становлення мовленнєвих умінь і навичок, рівнів навчання, визначених у методиці навчання іншомовного спілкування;
- урахувати психологічні закономірності та дидактичні принципи формування мовленнєвих умінь у письмі;
- бути раціонально організованою, цілісною, систематичною та містити серію вправ;
- урахувати повторюваність і циклічність навчального матеріалу, інтегрування різних аспектів навчання мовлення;
- передбачати контроль виконання студентами всіх вправ [252].

Ми погоджуємося з науковцями і практиками, які наполягають, що при цьому потрібно дотримуватися таких методичних підходів: мотивації студентів, комунікативної спрямованості, керування мовленнєвими діями студентів, використання опорного матеріалу, професійної та ситуативної спрямованості тощо [252]. Під час розроблення вправ і завдань перевагу доцільно надавати завданням проблемного характеру, які забезпечують зростання мисленнєво-мовленнєвої, інтелектуальної та комунікативної складності навчання.

Як слушно вважає І. Задорожна, така робота реалізується в процесі самостійної навчальної діяльності студентів із подальшим обговоренням під час

аудиторних занять [89, с. 248]. Проаналізувавши навчально-методичну та наукову літературу, вважаємо за доцільне на перших заняттях використовувати вправи, спрямовані на:

1) розкриття повноти теми і логічної послідовності викладу думок:

- визначення в запропонованому плані пунктів, які не відповідають темі;
- письмовий опис рисунка з використанням запропонованих стрижневих слів;

2) забезпечення смислової та структурної цілісності тексту:

- виділення тези / антитези в запропонованому тексті (якщо це міркування);
- вибір речень із запропонованих, які є тезами (реченнями, що передають

основну думку тексту);

- вибір однієї із запропонованих тез до тексту;
- добір заголовка до тексту;
- вибір із запропонованих анотацій анотацій найбільш вдалої;
- розташування запропонованої інформації з урахуванням її важливості

щодо запропонованої теми;

3) смислову та структурну цілісність абзаців:

- підкреслення в абзаці речення, яке передає його основну думку;
- написання до поданих абзаців речення, яке передає його основну думку;

4) викладення думки на рівні речення:

- написання одного речення, яке стосується кожної із запропонованих проблем;
- заповнення речень запропонованими маркерами [145, с. 111-112].

Значну роль в опануванні компетентністю писемного спілкування іноземною мовою відіграють модельні тексти як продукти писемного мовлення, в основі використання яких перебуває текстовий підхід. Ми цілком поділяємо твердження С. Мусульбес [184] та І. Тутатчикової [281], що доцільно використовувати для навчання саме автентичні тексти-моделі. Зокрема, як слушно зазначає А. Мартинова, варто здійснювати покрокове навчання студентів створенню тексту: ознайомлення, письмо на основі опор і зразків, письмо з використанням орієнтирів, самостійне письмо [157, с. 40]. Загалом погоджуючись із запропонованими кроками, вважаємо за доцільне їх уточнити і доповнити щодо

навчання студентів-журналістів засобами блог-технологій.

Наша методика містить вправи і завдання, розроблені в межах указаних вище журналістських жанрів. У ній передбачені завдання, спрямовані на: оволодіння соціолінгвістичними знаннями; розвиток умінь писемного мовлення; удосконалення мовленнєвих навичок творчого письма. Запропоновані завдання є взаємопов'язаними, лінгвістично та стилістично багатограними, різножанровими, скерованими на стимулювання професійно орієнтованої мовленнєвої навчальної діяльності студентів.

Узявши до уваги пропозиції та зауваження провідних науковців і перераховані вище підходи та положення, а також специфіку роботи над кожним компонентом компетентності англомовного писемного спілкування, ми пропонуємо вправи і завдання для навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій, де кожен наступний рівень завдань передбачає зростання ступеня труднощів, що забезпечує послідовне вдосконалення компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні. Як вже було зазначено вище, ми будемо робити опору саме на вправи та завдання, які спрямовані на розвиток умінь та навичок творчого писемного спілкування. Насамперед це написання нарису (про суспільно важливу подію, видатну особу чи колектив, побут і звичаї певного регіону); написання заміток, репортажів (про новину, подію, анонс); написання газетної / журнальної статті; написання рецензії (на літературний чи науковий твір, кінофільм, телепередачу, театральну виставу, виставку); написання огляду, коментарів (про спортивні змагання, культурно-мистецькі події, соціально-політичні явища); написання інтерв'ю (з учасником подій, відомою особистістю); написання відкритого листа (листа-звернення, публічний заклик, журналістське розслідування) [81, с. 112].

У науково-педагогічній літературі представлено декілька методик розвитку умінь писемного мовлення учнів і студентів за допомогою блог-технологій, відмінних за рівнем освіти і цілями навчання (Т. Павельєва [198], П. Сисоєв [264], А. Філатова [285]). Розглянувши і проаналізувавши досвід їх застосування, а

також доступні нам методичні розробки і положення щодо алгоритму та етапів використання блогів у навчанні іноземних мов, зокрема для розвитку вмінь писемного спілкування студентів ЗВО, ми відзначили таке:

1) в усіх запропонованих методиках виокремлено організаційний етап, завданням якого є знайомство студентів з особливостями використання блог-технологій для навчання іноземної мови та комп'ютерно-опосередкованої комунікації засобами цього соціального сервісу. Крім того, передбачено створення персональних навчальних блогів студентів за прикладом блогу викладача. Важливість цього етапу не викликає заперечень, оскільки у студентів має скластися чітке розуміння мети і завдань навчання іноземної мови засобами блог-технологій, а також мають сформуватися навички їх самостійного використання в освітньому процесі. Однак доцільно наголосити також на попередньому, підготовчому етапі, на якому ще не застосовуються інтернет-технології, який, на нашу думку, сприяє підготовці викладачів і студентів до початку інтенсивної роботи із застосуванням навчальних блогів і веде до підвищення продуктивності навчальної діяльності загалом;

2) вбачаємо доречність функції захисту блогів навчальної групи і блогів студентів. Це убезпечує педагогічну комунікацію в освітньому процесі від неадекватних і некоректних висловлювань ззовні та допомагає не виходити за межі запропонованої теми або проблеми;

3) переважна більшість науковців і практиків пропонують диференціювати навчальні блоги на три типи (викладача, студентські і груповий), кожен з яких має певні функції в процесі навчання іноземної мови, що визначає особливості розвитку різних умінь писемного мовлення засобами кожного типу блогів.

4) не викликає сумнівів доцільність спрямування навчальних блогів студентів на цільову аудиторію (передусім інших студентів групи, потоку, факультету, інституту, викладачів навчального закладу із можливістю залучення експертного журналістського середовища). Це посилює мотивацію студентів, котрі усвідомлюють, що пишуть не лише для викладача, а й для широкої аудиторії. Це також істотно підвищує відповідальність за власні публікації, які доступні доволі широкому колу осіб, що викладають свої враження у відкритих,

доступних кожному коментарях. Водночас, студенти мають змогу відповісти, надати пояснення своєї позиції, а також висловити власну думку та зауваження на публікації колег;

5) підтримуємо також тезу про систематичний контроль викладача за якістю, вчасністю та обсягом публікацій студентів (у блозі групи) із метою фіксування труднощів і помилок, їх вчасного корегування та внесення відповідних змін у зміст навчального курсу. Це має істотне значення, оскільки постійний і неперервний моніторинг діяльності студентів спонукає їх більш інтенсивно опанувати навички роботи з англomовними текстами у блогах.

6) стосовно навчання писемного спілкування зауважимо, що, безперечно, мають застосовуватися вправи та завдання, спрямовані на розвиток усього комплексу вмінь і навичок створення іншомовних текстів та оволодіння необхідними жанрами, стилями і різними форматами тексту.

7) підкреслимо значущість думки про те, що перевага інтернет- та, зокрема, блог-технологій у навчанні полягає в тому, що основна частина роботи з ними (створення текстів, обговорення, робота над помилками тощо) відбувається в позааудиторний час. Саме тому за допомогою блог-технологій можна максимально ефективно організувати самостійну навчальну діяльність студентів, поєднуючи її з аудиторною для забезпечення оптимальних умов для оволодіння компетентністю в письмі [145, с. 111], що дуже важливо в умовах скорочення аудиторного часу на навчання мови;

8) вважаємо недоліком більшості створених методик те, що дослідники, на жаль, недостатньо уваги приділяють інструктуванню студентів задля формування належної мотивації та установки на розвиток компонентів компетентності іншомовного писемного спілкування. Підтримуємо твердження Т. Павельєвої, котра переконує, що установка (настанова на навчально-пізнавальну діяльність) є одним із невід'ємних елементів роботи з усіх видів навчання мовної діяльності та запорукою досягнення високих результатів [198, с. 85]. У багатьох методиках така установка відсутня або нечітка та неконкретна, що викликає у студентів почуття невизначеності; вони слабко вмотивовані та неспроможні правильно обирати формат тексту, необхідні лексико-фразеологічні та морфолого-синтаксичні структури, стилістичні прийоми тощо. Це вкотре підтверджує думку про

важливість підготовчої роботи перед навчанням засобами блог-технологій, а також потребу виокремлення окремого мотиваційно-настановчого етапу;

9) зазначимо, що не варто абсолютизувати можливості комп'ютерно орієнтованого навчання, адже, природно, не всі вміння писемного мовлення доцільно розвивати за допомогою навчальних блогів. Графічні, граматичні, лексичні вміння, безперечно, доцільніше тренувати на традиційних заняттях. Для цих випадків блог є додатковим засобом навчання.

У нашому дослідженні використовуємо такі види блогів:

«Блог викладача», який створюють науково-педагогічні працівники – викладачі іноземної мови – і розташовують у ньому персональні дані й інформацію про навчальний курс, завдання (вправи), матеріали для аудіювання, відеоматеріали, додаткові матеріали і посилання на джерела, корисні студентам для позааудиторної роботи (додаток Е).

«Блог студента», у якому студент іноземною мовою надає інформацію про свої інтереси та захоплення, обговорює актуальні теми занять. У разі недостатньої мовної підготовки студентів, матеріали блогу може перевірити викладач, перед тим, як розмістити їх в мережі.

«Блог групи» призначений для розміщення інформації як студентами, так і викладачем із метою спільного обговорення певних тем у межах навчально-виховної позааудиторної діяльності. У цьому блозі коментарі студентів і викладача розміщуються один за одним, що полегшує ознайомлення з думками та позицією інших і стимулює подальше колективне обговорення.

На підставі наукових і методичних розробок відомих науковців, зокрема, С. Доунса (S. Downes) [337], Т. Павельєвої [198], Л. Раїцької [228], П. Сисоєва [265], які присвятили свої дослідження комп'ютерно орієнтованій організації навчальної діяльності студентів, спрямованої на розвиток умінь писемного мовлення (додаток Ж), пропонуємо поетапну методику навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій (табл. 2.4.1).

Розглянемо сутність кожного етапу, основні кроки і дії викладача та студентів.

Таблиця 2.4.1

**Поетапне навчання професійно орієнтованого англомовного
писемного спілкування студентів засобами блог-технологій**

Етап	Мета	Методи
підготовчий	традиційне аудиторне навчання; представлення викладачем власного блогу для прикладу; текстів різних функціональних типів мовлення; інтегрування з рецептивними мовленнєвими аналітичними вправами на читання, з лексичними, граматичними та структурно-композиційними вправами	традиційні аудиторні методи
мотиваційно-настановчий	інформування студентів щодо можливостей блог-технологій у розвитку писемного спілкування	мотивувальні методи
організаційний	навчання створенню та наповненню блогів студентів; підготовка до створення власних текстів; формування умінь працювати з автентичними матеріалами	інформаційно-рецептивний; інформаційно-репродуктивний; комунікативний
операційно-діяльнісний	розміщення студентами у власних (закритих) блогах текстів певного функціонального типу мовлення (розповідь, опис, міркування); виконання вправ на формування умінь складати такі тексти	інформаційно-репродуктивний; інформаційно-продуктивний
продуктивно-творчий	передбачає самостійне написання стилістично унормованих англомовних журналістських текстів; формування вмінь брати участь у дискусії (шляхом почергового коментування невеликими висловлюваннями різних функціональних типів, між якими відбувається перемикання)	інтерактивний; креативний; комунікативний
рефлексивно-оцінний	Адекватне оцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів в англомовному писемному спілкуванні	взаємоконтролю; самоконтролю; контролю викладачем

На *підготовчому* етапі відбувається традиційне аудиторне навчання за допомогою підручників і посібників. Водночас здійснюється знайомство студентів з особливостями застосування англійської писемної мови в інтернеті. Цей етап є інформаційним, студенти вивчають зразки текстів, зокрема англomовні журналістські блоги та їх логіко-композиційні особливості. Виклад матеріалу проходить у лекційно-практичній формі з подальшим обговоренням (дискусіями), під час яких студенти можуть визначити потрібні компоненти автентичних матеріалів, з'ясувати особливості їхнього оформлення, проаналізувати тексти-зразки та висунути власні міркування щодо професійно спрямованого журналістського тексту [42, с. 77]. Також аналіз текстів інтегрується з рецептивними мовленнєвими аналітичними вправами на читання, з лексичними, граматичними та структурно-композиційними вправами.

Послідовність роботи з формування компетентності в англomовному писемному спілкуванні на цьому етапі відповідно до інтегративного підходу є такою:

- 1) аналіз ситуації спілкування та досвіду спілкування студентів у подібних ситуаціях рідною / іноземною мовою;
- 2) читання тексту-зразка обраного жанру та функціонального типу й аналіз його змісту та композиції;
- 3) аналіз лінгвостилістичних особливостей текстів різних функціональних типів;
- 4) ретельне опрацювання окремих композиційних елементів тексту [180, с. 107].

Для реалізації цілей цього етапу ми пропонуємо рецептивні мовленнєві аналітичні вправи (на читання й аналіз композиційних та лінгвостилістичних особливостей текстів різних функціональних типів мовлення).

Вправа

Мета: навчити узагальнювати прочитане, сформувати уміння читати професійний текст для одержання фахової інформації, пошуку композиційних та лінгвостилістичних особливостей.

Тип: рецептивна комунікативна аналітична.

Вид: читання тексту відповіді на запитання.

Режим виконання: індивідуально усно.

Посилання на текст, запропонований для опрацювання:

URL: <<https://onlinejournalismblog.com/2017/09/25/using-said-in-journalism/#more25190>>

1. Прочитайте уважно текст статті, дайте відповіді на запитання: до якого функціонального типу належить цей текст? Назвіть його композиційні та лінгвостилістичні особливості.

2. What words are more common in the Ukrainian language when quoting someone in a news report. Try to find equivalents in English to them. Use vocabulary if you need.

Why journalists ditch the thesaurus when it comes to «said» (for new journalism students who don't)

It's the start of a new term in journalism courses across the country, and journalism lecturers will once again be spending the first few weeks helping students to «unlearn» a habit they acquire at school: **the impulse to use multiple synonyms instead of the word «said».**

It's not their fault. At school pupils are encouraged to extend their vocabulary when writing. Using «said» repetitively is seen as limited or uncreative, and pupils are told to find other words to add variety. «Stated», «uttered», and «commented» are just three words that journalism tutors will be striking out in the coming weeks.

But **these synonyms are rarely used in journalism.** To find out just how rarely they are used – and what the exceptions are – I looked at a sample of the 10 most recent news stories from three outlets: the BBC, Daily Mail/MailOnline, and BuzzFeed (30 in total). Here's what I found – plus a little explanation of why we do this.

«Said», «told» or «added» – stick to those three

When quoting direct speech reporters used **«said»** (or its variants «says» and «saying») **two-thirds of the time.**

It is easily the most commonly used form of attribution. One BuzzFeed article used «said» an incredible 34 times. But it's so invisible you don't notice.

The second most often used term was «**told**», which was used for 11 % of quotes. «Told» was used in two specific situations:

- Where the news organisation wanted to emphasise their own exclusive newsgathering (for example: «She told MailOnline» or «told the Sunday Politics»).
- Where they needed to make it clear that the person was speaking to another publication («told Mirror Online») or to someone else («the prince told the audience»).

Notice, by the way, that the reporter is still invisible with «told» – witnesses «told» the publication/programme, not the reporter.

Third was «**added**», which was used invariably to continue the second part of a quote that had already been introduced with “said”.

Those three attributions, then – said, added, and told – account for **almost 90 % of all reported speech**. When quoting someone in a news report, then, the rules are pretty clear:

- Use «said» – unless you are quoting from another publication, a public speech (they «told the audience»), or want to emphasise the exclusivity of a source (they «told Mywebsite.com»).
- Use «added» if your quote runs into a subsequent line and you are breaking it up.

But what about the other cases..?

Once you get past the «big three», there is a handful of uses of «**declared**», «**called**», «**wrote**» and «**tweeted**».

These tend to be used when quoting from social media updates: 3 of the 5 uses of «declared» and «called», for example, come from the BuzzFeed article «Here's How NFL Players Are Reacting To Trump's "Son Of A Bitch" Comment» (also the only use of «**wondered**» or «**asked**»).

2 of the 4 uses of «**tweeted**» came from a BBC story on traffic delays: one quoting Highways England's warning to drivers, and one quoting reaction from a driver.

Other attributions are only used with partial quotes.

Almost all the other attributions are used only once, and invariably these are used not with full quotes, but where a **single word or phrase** is quoted. Here are some examples:

*The 53-year-old, from Manchester, **described** it as «chaos» and **said**: «We are walking up the hard shoulder, people here are driving up the hard shoulder». (BBC)*

*After shaking hands, Harry thanked him and **described** the reaction to Invictus in Canada as ‘absolutely amazing’. (MailOnline)*

*On Friday, Theresa May **made suggestions** including a two-year transition period after Brexit, and that the UK pay the EU for «commitments» previously made. (BBC)*

*Fiona Macrae, from Travel Insurance Explained, **advised** customers to spend more on travel insurance so policies covered claims for cancellations «beyond reasonable control». (MailOnline)*

So why do journalists stick to «said»?

So why can't we show off our vocabulary as journalists, and use every variety of «said» we can think of? There are two main reasons:

- Firstly, when it comes to quoting what someone has said, journalists are trained to be extra careful **not to inject subjectivity** into their reporting: even a word like «claimed» suggests that we as the reporter are implying it is not true (rather than providing facts to that effect – see below).

- Secondly, journalists are encouraged to «**stay out of the story**» when reporting, and present the facts clearly. Adding language that draws attention to the journalist – whether their vocabulary or their perception of the speaker's intention or emotional state – obstructs the reader's view of the story. Even apparently innocuous alternatives like «stated» can feel clunky and overly formal when compared to the invisible «said».

What about when we do believe that there is some doubt over what someone has said? In those situations we are supposed to present any basis for that – it might be

quoting someone else challenging or contradicting it, or through including facts that do so.

Likewise, when it comes to a speaker's tone of voice we tend to use additional factual description – «straining to be heard, he said», «speaking quietly, he said» – as a preferable alternative to more literary synonyms like «shouted», «whispered», and so on, which risk breaking the «fourth wall» of an effaced narrator and a factual narrative.

Put another way, Journalism isn't about demonstrating your vocabulary or what you think about a story – it's about communicating the facts clearly with an audience (who may not share your vocabulary). «Said» is easily the most effective way of doing this [413].

Answer the following questions:

1. Why do journalists stick to the verb «say»?
2. What are the rules of using «say», «add», and «tell» in reported speech?
3. What linking words are used in the text?
4. Which of the following types of sentences are used in the article: statements, exclamations, questions? Why?

На підготовчому етапі викладач створює власний блог, наповнює його потрібною фаховою інформацією, а також текстами, які належать до певних функціональних типів мовлення та журналістських жанрів Ці тексти створюються з метою подальшого їх аналізу студентами для визначення лінгвостилістичних та композиційних особливостей. Подаємо приклади блогу викладача (рис. 2.4.1, 2.4.2).

Тип: рецептивна некомунікативна.

Вид: заповнення пропущених слів.

Режим виконання: індивідуально письмово.

Заповніть пропуски відповідними лексичними одиницями.

Check; contain; contact; work

URL: <http://www.bbc.com/news/health-42165878>

Before buying, ... if the seller is licensed to sell medicines online, through this checking system

«Herbal» or «all-natural» products can still ... chemical ingredients that may have side-effects

... the MHRA if you have experienced side-effects from a suspected fake product

Don't self-diagnose – a doctor can ... out the right treatment for you.

Мета: сформувати навички поєднувати лексичні одиниці.

Тип: рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна.

Вид: написання речень з поданими лексичними одиницями (ЛЮ).

Режим виконання: індивідуально письмово.

Посилання на текст, запропонований для опрацювання:
<https://www.thesun.co.uk/news/5033773/muslim-population-european-countries-triple-2050-eu-uk/>

Знайдіть значення лексичних одиниць (ЛЮ); використайте ці лексичні одиниці в реченнях.

Population; Europeans countries; according to; per cent; in recent years; scenarios; referendum; economics; situation; opinion; police.

Граматичні вправи

Вправа (приклад)

Мета: формувати граматичні навички.

Тип: рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна.

Вид: уживання дієслів у відповідній часовій формі.

Режим виконання: індивідуально письмово.

Запишіть речення, розкриваючи дужки, поставте дієслова у відповідній часовій формі.

Посилання на текст, запропонований для опрацювання:

<http://www.bbc.com/news/world>

1) Police initially (*to say*) they (*to found*) explosives inside, but it is now unclear if this (*to be*) the case.

2) More than 2,600 Christmas markets (*to open*) across Germany on Monday.

3) The committee's report (*to contradict*) a White House claim that economic growth (*to compensate*) for the tax cuts.

4) Senate Republicans (*to afford, to lose*) just two members of their party if they (*to be*) to succeed.

5) Wall Street (*to expect*) (*to benefit*) from lower rates, as companies (*to use*) additional cash (*to buy*) back shares or (*to pay*) out higher dividends.

6) A quick lunch-time (in New York in any case) (*to check*) on the US share markets (*to show*) they (*to make up*) some of the ground lost mid-morning. But they (*to be*) still lower than the opening.

7) President Donald Trump (*to say*) previously he (*to work*) on a «major trade deal» with the UK.

8) Researchers (*to develop*) a new approach (*to estimate*) the true size of very large earthquakes.

9) It (*to work*) less than a month but already the UK-Dutch-built Sentinel-5P satellite (*to return*) spectacular new views of Earth's atmosphere.

10) The world's largest lithium ion battery (*to begin*) (*to dispense*) power into an electricity grid in South Australia.

Структурно-композиційні вправи

Вправа (приклад)

Мета: формувати навички вживання лексичних одиниць, які слугують композиційними маркерами функціональних типів мовлення.

Тип: рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна

Вид: підстановка лексичних одиниць, які слугують композиційними маркерами функціональних типів мовлення.

Режим виконання: індивідуально письмово.

Посилання на текст, запропонований для опрацювання:

<http://www.cambridgemichigan.org/wp-content/uploads/2014/11/MELAB-SampleEssays-Commentary-2013.pdf>

Прочитайте текст-міркування (обґрунтування), вставте пропущені слова, які слугують для введення аргументів, контраргументів, висновку.

... that medical doctors are health professionals whose roles are of great importance in the society. ... they are usually educated and people generally look up to them to take good care of their health issues. ... whether people live or die depends to a very great extent on the doctors in charge of their health situations, depending on how serious they are. Almost every one wants a doctor that is vastly knowledgeable in the medical field, especially those with many years of experience. ... the level of education of a medical doctor is of much importance for a doctor to be regarded as a “good medical doctor”, ... that is not the only criterion for a doctor to be regarded as a “good medical doctor”. ... character and the integrity of the person contribute to a large extent. ... a medical doctor should be a very responsible person in the society ... a lot of people tend to emulate them. Young adults usually look forward to becoming medical doctors in the future. ... they tend to copy the behaviours of medical doctors they know. ..., some medical doctors who lack good character and do not care about their integrity can, because a patient does not have enough money to pay their medical bills, walk away from a dying patient. During oath taking, these doctors state that they will put patients first before any thing, but some of them do not keep up with this. ... that doctors in the third world countries usually face some challenges, ... that when it comes to saving a patient’s life, a good medical doctor should always swing into action. In Canada, ..., many of their doctors can be regarded as “good doctors” from the little I have read about. ..., I believe that a well educated doctor without a good character and integrity and also without a passion to save lives is as good as a “bad doctor” since, with

his education but with love for money rather than love for his patient's lives, can still lead to the loss of lives.

Слова, які потрібно вставити:

It is true, that; we must begin by acknowledging the fact; I am also of the view that; because; that being the case; a wide range of statistics shows; although I agree that; I am still of the opinion; I don't share the opinion; according to statistics; In conclusion; I am also of the opinion that; in fact; it seems to me.

Вправа (приклад)

Мета: формувати вміння будувати тексти різних функціональних типів, дотримуючись композиційної послідовності.

Тип: рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна

Вид: розташування в логічній послідовності композиційних елементів тексту-спростування.

Режим виконання: індивідуально усно.

Розташуйте фрагменти тексту в логічній послідовності.

Посилання на текст, запропонований для опрацювання:
<https://ndla.no/en/node/133492?fag=71082>

The Necessity of Immigration Reform

Although there are arguments supporting the claim that undocumented immigrants should be punished, there are many counterarguments for why they should be allowed to stay. The extent of illegal immigration has reached such enormous proportions that a reform of the immigration is vitally necessary for American society.

It is not tenable that such a large part of a society's life contains an irregular and 'illegal' element, and it is necessary for large numbers of these immigrants to have their lives and their contributions legalised and regularised.

Illegal immigration has been a widely discussed topic in politics in the US. Some argue that immigrants are necessary as they take the jobs Americans do not wish to take, and that they therefore should be given permission to stay in the country. Others however, are of the opinion that they should be severely punished seeing as what they

are doing is illegal, arguing that the illegal immigrants are taking away jobs from Americans and not paying their taxes.

Many illegal immigrants however, are happy as long as they find work. It is therefore necessary for them to be legalised so that there are enough people within these fields of work. Without the workforce of 'illegal' workers, much of the American economic life would suffer or come to a standstill, due to the fact that they are concentrated in huge numbers in just a few states, such as California, Texas, Florida and Arizona. Another argument is that illegal immigrants have a negative effect on the economy as they do not pay taxes and take benefits they do not deserve.

However, in a study conducted by the Institute of Taxation and Economic Policy (ITEP), it was found that illegal immigrants do pay taxes, with an estimate of \$10.6 billion in 2010, meaning they are paying an average of 6.4 per cent of their income. To compare they found that the top 1% paid 5.6% of their total income in taxes, thus undocumented immigrants actually pay more in taxes compared with their income, than their counterpart.

One of the main arguments against illegal immigration is that there will be fewer jobs left for the Americans as they demand higher salaries compared to the illegal immigrants and it is only beneficial for the companies, rather than the country as a whole. A counterargument for this is that most of the illegal immigrants take the jobs Americans do not want. And although many Americans may be desperate for work after the financial crisis, there are still many who do not want to do labour or low-paid jobs, such as working at a farm. According to the Human Rights Watch World Report 2013 there are also some human rights that are being violated in Mexico.

One of them is the criminal justice system, which fails to fight human right violations done to victims, due to corruption and inadequate resources. Other rights that are violated are the labour rights. In 2012 there was a new labour law reform that would make it easier for employers to replace the regular employees with workers on a short-term contract. Because of this a lot of Mexicans may choose the US for better security of their rights.

Although these examples are of Mexicans, other undocumented immigrants may come for similar reasons, or they may come from countries with even worse conditions. Although there are arguments for punishing immigrants that come to the US illegally, there is a lot of evidence in support of arguments for why it instead should be legalised. Contrary to common belief they do pay taxes, meaning they have rights to the same benefits. They also take jobs most American citizens avoid.

Furthermore many illegal immigrants live in countries that suffer from poverty, and where certain human rights are overlooked. These are all reasons that support the legalisation of illegal immigrants.

Americans may argue that this does not affect them and that it is not their responsibility. However, a large part of the human rights violations in Mexico that people are trying to escape from come about because Mexico is a conduit for drug traffic going to the US market. Without the drug demand on the 'market place' there would be fewer problems with such violations in Mexico and central American countries.

Americans should rather fight drug demand and drug trafficking than the human beings that are the victims. A third reason for legalising illegal immigrants is that everyone deserves equal rights as human beings.

Many people migrate from their own country to the US because they seek better opportunities, freedom, and rights. An example is Mexicans, they account for more than half of the illegal immigrants in the US with a number of 6.1 million people. Almost half of Mexico's population lives in poverty, which is one of the major factors for why Mexicans migrate, they wish to provide for their family and for some the only way to do that is by finding work in the US.

На мотиваційно-настановчому етапі здійснюють інформування студентів щодо можливостей блог-технологій у розвитку писемного мовлення для підвищення інтересу до формування та розвитку професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування з їх застосуванням, пояснюють сутність й основні етапи навчальної діяльності студентів на основі блог-технологій. Цей етап складається з таких кроків:

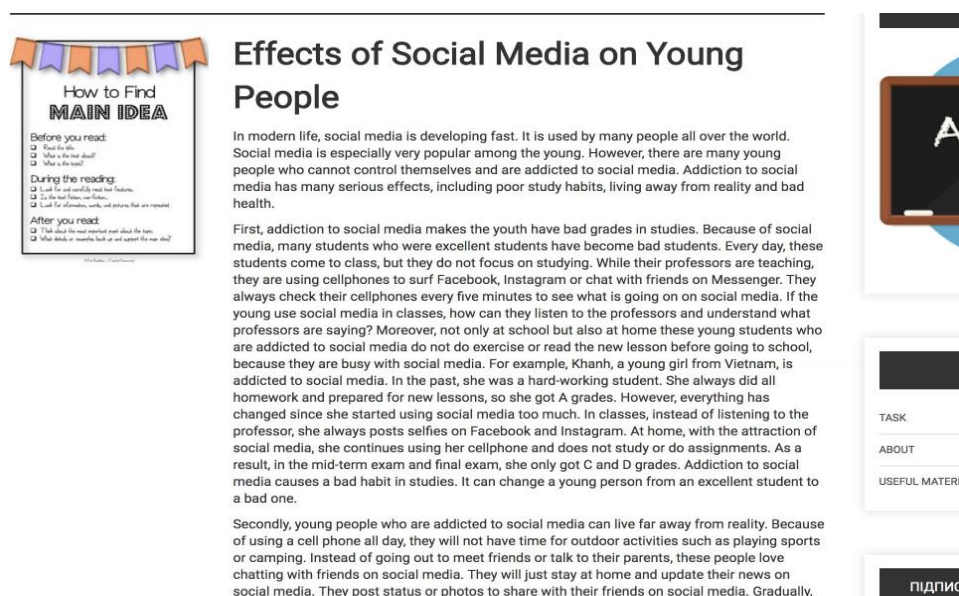
1) викладач знайомить студентів з особливостями використання блогів у процесі навчання іноземної мови та писемного спілкування, дає установку на кожен вид роботи. Студенти дізнаються про особливості писемної комунікації засобами цього соціального сервісу;

2) відбувається колективне обговорення тематики, жанрів, стилів, форм писемного спілкування в навчальних блогах;

3) викладач і студенти визначають кількість та обсяг обов'язкових вправ і творчих публікацій, календарні терміни виконання кожного завдання;

4) викладач визначає та повідомляє критерії оцінювання.

На організаційному етапі відбувається навчання створення та наповнення англomовним матеріалом персональних блогів, ознайомлення студентів із планом роботи та тематикою курсу, підготовка до створення власного тексту (вибір теми, колективне продукування ідей, групування / упорядкування ідей); формування вмінь працювати з автентичною іншомовною професійно спрямованою інформацією в блогах. Приклад блогу студента представлено на рис. 2.4.3 (увесь текст із посиланням на нього знаходиться у додатку Л).

How to Find MAIN IDEA

Before you read:

- Read the title.
- What is the text about?
- What is the main?

During the reading:

- Look for words that are related to the topic.
- Look for the main idea, the topic.
- Look for the main idea, the topic.
- Look for the main idea, the topic.

After you read:

- What is the main idea about the text?
- What is the main idea about the text?
- What is the main idea about the text?

Effects of Social Media on Young People

In modern life, social media is developing fast. It is used by many people all over the world. Social media is especially very popular among the young. However, there are many young people who cannot control themselves and are addicted to social media. Addiction to social media has many serious effects, including poor study habits, living away from reality and bad health.

First, addiction to social media makes the youth have bad grades in studies. Because of social media, many students who were excellent students have become bad students. Every day, these students come to class, but they do not focus on studying. While their professors are teaching, they are using cellphones to surf Facebook, Instagram or chat with friends on Messenger. They always check their cellphones every five minutes to see what is going on on social media. If the young use social media in classes, how can they listen to the professors and understand what professors are saying? Moreover, not only at school but also at home these young students who are addicted to social media do not do exercise or read the new lesson before going to school, because they are busy with social media. For example, Khanh, a young girl from Vietnam, is addicted to social media. In the past, she was a hard-working student. She always did all homework and prepared for new lessons, so she got A grades. However, everything has changed since she started using social media too much. In classes, instead of listening to the professor, she always posts selfies on Facebook and Instagram. At home, with the attraction of social media, she continues using her cellphone and does not study or do assignments. As a result, in the mid-term exam and final exam, she only got C and D grades. Addiction to social media causes a bad habit in studies. It can change a young person from an excellent student to a bad one.

Secondly, young people who are addicted to social media can live far away from reality. Because of using a cell phone all day, they will not have time for outdoor activities such as playing sports or camping. Instead of going out to meet friends or talk to their parents, these people love chatting with friends on social media. They will just stay at home and update their news on social media. They post status or photos to share with their friends on social media. Gradually,

TASK
ABOUT
USEFUL MATERI
ПІДПИС

Рис. 2.4.3. Блог студента

Цей етап охоплює такі кроки:

1) кожен студент знайомиться з правилами розміщення матеріалів, створює за зразком викладацького та реєструє персональний навчальний блог закритого

типу. Обговорюються питання забезпечення інформаційної безпеки (викладач пояснює правила дотримання конфіденційності роботи в мережі);

2) студенти шукають і накопичують необхідну автентичну професійно спрямовану англomовну інформацію відповідно до теми;

3) студенти індивідуально та в міні-групах під керівництвом викладача генерують ідеї, займаються аналізом, синтезом, опрацюванням, систематизацією матеріалу для блогів;

4) студенти самостійно складають план написання письмової роботи, публікують чернетки текстів у блозі;

5) студенти вдаються до самоаналізу або взаємоаналізу написаного із використанням пам'яток для самостійної роботи і самоконтролю (додаток 3) і допомоги викладача з можливою перевіркою робіт, але без оцінювання;

б) студенти проводять індивідуальну роботу з виправлення (усунення) лексичних, граматичних та орфографічних помилок.

На операційно-діяльнісному етапі студенти вдосконалюють навички вживання в писемному спілкуванні граматично, орфографічно та стилістично унормованих мовленнєвих одиниць, уміння моделювати професійно орієнтовані тексти різних журналістських жанрів із готового інформаційного матеріалу з опорою на зразок. Пропонують умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні вправи, які мають частковий або мінімальний рівень керування. Викладач здійснює поточне оцінювання з відповідними зауваженнями і вказівками щодо подальшої самостійної навчальної діяльності студентів. Група виконує роботу над помилками, а кращим студентам пропонуються завдання підвищеного рівня складності. Пропонуємо приклади завдань операційно-діяльнісного етапу.

Вправи на читання текстів з метою пошуку потрібної для створення блогу інформації

Мета: розширення предметних, лінгвальних та композиційних знань студентів, необхідних для подальшого створення блогу.

Тип: рецептивна аналітична умовно-комунікативна.

Вид: читання тексту, визначення предметної інформації, лінгвальних та композиційних особливостей.

Режим виконання: індивідуально та в групах письмово.

Посилання на текст, запропонований для опрацювання:

<https://www.theguardian.com/books/2008/sep/25/writing.journalism>

Прочитайте текст і випишіть основну інформацію, а також лексичні засоби, які вживаються для певного функціонального типу мовлення. Проаналізуйте структурні компоненти.

How journalists write

Journalists usually refer to what they write as stories. Not articles or reports, occasionally pieces, but stories. This does not apply only to reporters but to everybody in the editorial chain, from desk editors, copy editors, specialist and sports writers to the editor him or herself. Words published in newspapers, on air or online are stories.

Stories sound interesting; reports sound dull. To some, stories mean fiction: «Tell me a story, mummy». Stories are tall and short, made up and true. True stories are about what happened. We tell stories in conversation, recounting experiences and events in which we took part or observed. The crucial thing about a story is that other people want to hear it, because it is interesting or entertaining. Otherwise the storyteller is a bore.

So journalists write stories for their readers to tell them what is going on, to inform them, engage them, entertain them, shock them, amuse them, disturb them, uplift them. The subject matter will vary according to the nature of the publication and the intended audience. The good newspaper editor will have a clear idea of the sort of people who are reading it, and cater to their interests and preoccupations, sometimes their prejudices. And the paper will include that vital ingredient serendipity – the story you didn't expect, the «just fancy that», the absurdities as well as the travails of the human condition. Journalism is basically a simple game. It is about finding things out and telling other people about them. The finding out requires a variety of skills because those in power often prefer that we know only so much. Journalism is about holding such people to account, exposing their humbug and hypocrisy, the abuse of their power.

This includes the control it gives them over the flow of information, the ability to bury the bad news, to spin and obfuscate. Good journalists must ask the awkward questions and question the answers, must dig to unearth and then explain, making comprehensible that which authority, by intent or verbal inadequacy, has left confused, incomplete or plain mendacious. Incomprehensible journalism is quite simply bad journalism, and therefore pointless.

Ultimately there is only one purpose: to make the reader read the story. If they don't, what was the point of finding it out and telling it? This booklet picks up the story when the reader has reached the stage of deciding to address the story. That is not the same as reading it, or even reading a certain amount of it. They have just reached the first word, perhaps attracted by the picture, the extracted quote, or any of the other presentational devices used to drag the reader to the story. We have reached the stage where the reader is going to subject the story to the final test, reading some or all of it. This is about writing.

Newspaper reading is different from reading a book. It is selective, does not involve commitment to the whole. Relatively little time is spent reading a daily newspaper. The newspaper reader, unlike the reader of the more literary novel, does not expect to invest effort in the endeavour. He or she will not read a sentence or paragraph a second time to be clear about what is being said. Confusion, more often than not, will mean abandoning the story altogether and moving on. Many newspaper readers skim, sample or get a flavour of a story rather than reading it through. So journalistic writing is different from creative writing. Many young people think they would like to be journalists because they have «always loved writing» or started writing poems when they were eight. It is certainly not enough and may well be a barrier to success in journalism. The late Nicholas Tomalin famously wrote that «the only qualities essential for real success in journalism are rat-like cunning, a plausible manner, and a little literary ability». He included writing, but he placed it third and prefaced it with a diminutive. The writing matters; but don't think of it as art. Think of it as working writing, writing doing a job, writing that puts across information in a way that makes readers want to absorb it.

At a time when the vast majority of entrants to journalism have degrees – welcome because journalism in a complex world is an intellectual pursuit – it is worth pointing out that writing for newspapers is also very different from the academic writing of student essays. No time to produce a route map for the essay and reach the point somewhere near the end; the journalist must grab the attention at once. It is difficult to write simply and engagingly, so that readers will keep reading; to explain so that all the readers understand, and want to. This is the task the writing journalist has.

Вправи на формування умінь складати тексти різних функціональних типів для подальшого розміщення в блозі.

Мета: сформувати вміння створювати професійний текст (статтю) певного функціонального типу (наприклад, міркування) самостійно за допомогою відібраного та відповідного до теми висловлювання мовного матеріалу.

Тип: рецептивно-продуктивна умовно-комунікативна з опорою.

Вид: написання замітки, відповідно до складеного плану та з опорою на попередньо прочитаний та опрацьований текст.

Режим виконання: індивідуально письмово

Складіть план свого висловлення; доберіть заголовок. Письмово викладіть свою думку щодо запропонованого висловлення: «Tastes differ...». Наступним кроком операційно-діяльнісного етапу є оформлення та презентація тексту в блозі. Приклад блогу наводимо на рисунку 2.4.4:

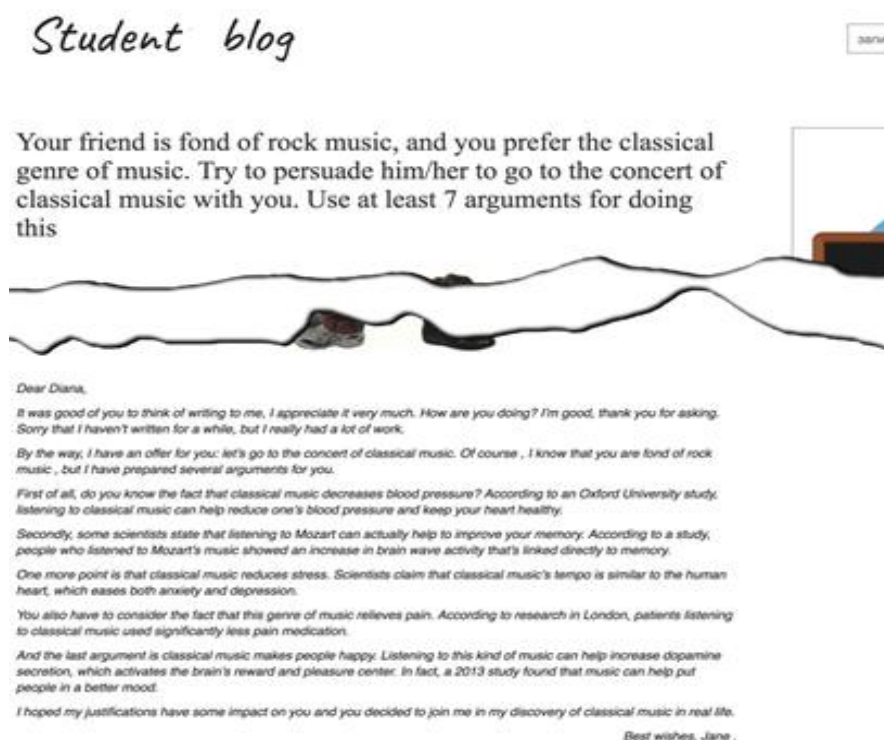

Рис. 2.4.4. Блог студента

Навчальний блог на цьому етапі має такі особливості: а) блог складається з текстів різних функціональних типів мовлення; б) студенти складають до 5 таких текстів у блозі, кожен із яких орієнтований на формування вмінь складати тексти різних журналістських жанрів певних функціональних типів; в) блог є закритим, тобто він не передбачає стороннього втручання, зокрема – написання коментарів.

Продуктивно-творчий етап передбачає формування вмінь і навичок самостійного написання стилістично унормованих англомовних журналістських текстів, а також умінь спілкуватися й брати участь у дискусії англійською мовою відповідно до правил і традицій, прийнятих носіями мови.

1. Студенти займаються створенням та опублікуванням творчих письмових робіт та в установлені терміни розміщують їх у блозі групи.

2. Після публікації своїх робіт студенти також мають завдання вивчати опублікований матеріал один одного і через функцію коментарів коментувати описані події, тобто складають ще невеликі висловлювання різних функціональних типів мовлення.

3. Блог групи (рис. 2.4.5) орієнтований на перемикання функціональних типів мовлення залежно від поставленої мети.

4. Установлюємо такі реєстри функціональних типів мовлення: основний текст – розповідь, а коментарі – обґрунтування, спростування; основний текст – опис, а коментарі – обґрунтування, спростування; основний текст – міркування, а коментарі – обґрунтування, спростування. Такий формат дозволить сформувати мовленнєві уміння продукувати тексти різних функціональних типів мовлення.

5. Викладач здійснює моніторинг самостійної навчальної діяльності студентів, за потреби надає допомогу і консультації онлайн, стежить за розміщенням матеріалів студентів і залишає коментарі щодо дотримання формату, змісту тексту, лексико-граматичних і лексико-стилістичних норм, стежить за участю в обговоренні письмових робіт. Завдання викладача на цьому етапі – контролювати і направляти діяльність студентів, забезпечувати її комунікативний, творчо-продуктивний та інтерактивний характер.

Group blog

запит пошук

Task #1. Describe the most beautiful place in Ukraine you have ever visited. But first make a plan of your article

Group blog

Have you ever been to the Carpathian Mountains? Have you ever feel those spirits of joy and happiness? I've always been pretty sure that seaside is the most picturesque landscape, but how wrong I was.

This year I have been to the Carpathian Mountains and visited the National Park. I still can't help admiring the beauty of nature and its purity. The first thing which fall into my eyes was the water - crystally clear, glittering under the sunshine, making everything around bright and colorful. I was deeply impressed by the wooden fairy-like bridges with carved railings and moss-grown footage.

And there, in that kingdom of mysterious nature, the King of everything was Shypit. Gorgeous, magnificent in its aloofness, indifferent to the fussy humans who swarm underneath. I've never thought that something could have such a strong impact on me. However, I can't help dreaming about coming back. I remember everything :the drops of water on my skin, the acoustic duzzle of falling water which took you to the silent, paradise and the feeling of complete calmness which flew through your body.

Maybe, for someone the most beautiful place in the world is a city, monument or square. But after visiting several countries and hundreds of place, I can state confidently that nothing cannot be more striking than nature.

Підпишіться та слідкуйте

facebook

instagram

COMMENTS

The first thing that needs to be said is that you've forgotten to write the plan of your article, although it was your task. I suppose, you'll try deal with this problem. In my opinion, you could describe nature more artistically, using a variety of epithets. You can disagree with my opinion, but take into account all the comments, please

Of course, I agree, that the place you've described is fantastic! I've also been there, and the atmosphere of the Carpathian Mountains inspired me to write poems there!

Рис. 2.4.5. Блог групи

Невід'ємною частиною освітнього процесу кожного етапу є поточний контроль на кожному занятті та рубіжний контроль сформованості рівня писемних умінь студентів наприкінці навчання. Моніторинг роботи студентів допомагає їм у разі виникнення проблем під час роботи.

На *рефлексивно-оцінному* етапі здійснюють оцінювання та самооцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні. Цей етап охоплює такі кроки:

- 1) обговорення та взаємооцінювання творчих письмових робіт студентами;
- 2) умотивоване самооцінювання кожним студентом власної компетентності в англomовному писемному спілкуванні. Кожен студент оцінює, наскільки йому вдалося розкрити сутність обговорюваної проблеми, розповідає про труднощі, які виникли в процесі написання тексту та коментування, а також аргументовано оцінює власний текст, озвучує, що потрібно зробити, щоб поліпшити роботу наступного разу;
- 3) оцінювання викладачем підсумкової версії кожного створюваного тексту (нарис, замітка, стаття, рецензія, відгук, коментар, огляд, інтерв'ю, лист-звернення, відкритий лист) за розробленими критеріями;
- 4) загальне оцінювання рівня професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування кожного студента.

Запропонована система вправ і завдань для навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів з метою ефективного втілення в освітній процес потребує розроблення відповідних методичних вказівок для викладачів і студентів. Їх обґрунтування й апробація дала змогу окреслити основні засади й алгоритм поетапної *методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій*.

Вправи і завдання для навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів містять такі види робіт:

- 1) читання тексту-зразка, парне / групове обговорення;
- 2) графічна робота з текстом (виділити, підкреслити), укладання нотаток, створення плану;
- 3) завдання на групування, зіставлення, підстановку, розширення / звуження змістового матеріалу;
- 4) написання тексту з опорою на зразок / план;

- 5) аналіз / взаємоаналіз створених текстів, редагування тексту;
- б) самостійне індивідуальне створення тексту.

Беручи до уваги застереження дослідників від стереотипного підходу в навчанні мови, (адже перебіг творчого процесу має властивість постійно змінюватися) [355, с. 131] і залежно від особливостей завдання, а також на пряму підготовки студентів, окремі кроки і види роботи можуть бути вилучені або видозмінені викладачем.

Серед різних технологій навчання творчого письма доцільно використовувати «петлювання», яке передбачає багаторазове повернення студентів до написаного з метою розширення або звуження викладу, додавання логічно пов'язаних речень тощо. Кропітка робота над кожним абзацом привчає студентів до правильної побудови тексту, тобто до необхідності обов'язково подавати нову думку в кожному фрагменті, підкріплювати її фактами.

Спираючись на розглянуті нами в підрозділі 1.2 лінгводидактичні основи, а також проаналізовані вище вимоги і принципи англомовного писемного спілкування та враховуючи розроблену модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування, а також для реалізації теоретичних основ і методичних засад у процесі розвитку в майбутніх журналістів лінгвістичного, дискурсивного, комунікативного, лінгвосоціокультурного, професійно спрямованого компонентів компетентності в англомовному писемному спілкуванні, пропонуємо максимально використати дидактичні можливості блог-технологій як засобу формування професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування студентів-журналістів.

Інформація в блозі викладача й у блогах студентів має, безперечно, відрізнитися мовною коректністю. Та не менш важливим є навчання спілкування іноземною мовою, всебічне колективне обговорення питань, що вивчаються [262, с. 124]. Отже, має значення кількість учасників обговорення в блозі, позаяк кожен коментар – це інше мислення та думка, що впливають на визначення власної позиції.

Оцінювання динаміки розвитку професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів викладач здійснює за допомогою аналізу виконаних вправ і завдань, розміщених у блогах студентів. При цьому під володінням іншомовним писемним мовлення розуміють не лише відповідність нормативним мовленнєвим і мовностилістичним параметрам, а й етичним, комунікативним і соціокультурним вимогам, необхідним і достатнім для реалізації ефективної комунікації на письмі [140, с. 57].

Критеріями оцінювання писемних повідомлень є такі показники:

1. Зміст (відповідність заданій темі, ситуації, ступінь розкриття основної думки, аргументація).
2. Організація тексту (послідовність, логічність, структурування, композиція).
3. Стиль і реєстр (офіційний / неофіційний стиль, адекватний реєстр).
4. Мовне оформлення (різноманітність лексико-синтаксичних і граматичних конструкцій, орфографічна та граматична коректність).
5. Логічність і зв'язність викладу (зв'язок всередині і між реченнями, пропорційність частин тексту).
6. Розташування частин тексту (поля, новий рядок, обсяг).
7. Загальне враження від написаного тексту.

Отже, у розробленій методиці запропоновано поетапну схему системного формування компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні засобами блог-технологій, яка забезпечує опанування мовленнєвими особливостями основних журналістських жанрів для продукування текстів англійською мовою. Багатоетапність запропонованої методики відображає логіку створення та смислового сприйняття іншомовного тексту і передбачає: підготовчий етап, під час якого відбувається традиційне аудиторне навчання за допомогою підручників і посібників; мотиваційно-настановчий етап, під час якого здійснюють інформування студентів щодо можливостей блог-технологій у розвитку писемного мовлення; організаційний етап, спрямований на навчання створювати та наповнювати блоги студентів, підготовку до створення власних

текстів, формування умінь працювати з автентичними матеріалами; операційно-діяльнісний етап, на якому студенти вчать моделювати професійно орієнтовані тексти різних журналістських жанрів із готового інформаційного матеріалу з опорою на зразок, передбачає розміщення студентами у власних (закритих) блогах текстів певного функціонального типу мовлення; виконання вправ на формування умінь складати такі тексти; продуктивно-творчий етап передбачає самостійне написання стилістично унормованих англомовних журналістських текстів; формування умінь брати участь у дискусії (шляхом почергового коментування висловленнями різних функціональних типів мовлення, між якими відбувається перемикання вищезгаданих типів); рефлексивно-оцінний етап, спрямований на оцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів в англомовному писемному спілкуванні.

Зауважимо, що досягнення запропонованої у роботі мети визначається ступенем реалізації в освітньому процесі засобів блог-технологій. Однак застосування розробленої моделі навчання, системи вправ і завдань та методики навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій як цілісне впровадження наших ідей і сучасних підходів до оптимізації процесу іншомовної підготовки у ЗВО сприятиме підвищенню якості вищої освіти майбутніх журналістів лише в разі комплексного оновлення навчально-методичного забезпечення, гнучкості навчальних програм, готовності науково-педагогічних працівників до використання ІКТ, зокрема сервісів інтернету.

Висновки до другого розділу

Проаналізувавши дослідження вчених-методистів і відповідні положення сучасних стандартів освіти, ми виділили у змісті навчання писемного спілкування майбутніх журналістів низку аспектів, які відображають сутність і складові мовлення фахівців галузі ЗМІ: лексико-граматичний, орфографічний і пунктуаційний, лексико-стилістичний, структурно-організаційний, предметний, комунікативний, професійно спрямований, соціокультурний. На підставі вивчення кваліфікаційної характеристики доходимо висновку, що в майбутніх

журналістів доцільно формувати компетентність у англomовному писемному спілкуванні за такою структурою: лінгвістичний, дискурсивний, комунікативний, лінгвосоціокультурний, професійно спрямований компоненти.

Спираючись на досвід підготовки журналістів, а також практику навчання іноземної мови, ми виділили групи методичних принципів, які доцільно враховувати у процесі формування компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні: загальнодидактичні, професійної освіти, навчання іноземних мов, навчання іншомовного письма, навчання іноземних мов засобами ІКТ. Ці принципи взаємопов'язані та взаємозумовлені, а їх дотримання потребує комплексного підходу.

Змістові особливості навчання майбутніх журналістів покладені в основу комплексу критеріїв відбору навчального матеріалу для формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні: автентичності; доступності та відповідності інтересам студентів; пізнавально-комунікативної цінності та проблемності; професійної спрямованості; відповідності програмам навчання; композиційно-структурної організації; урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту; співвіднесеності типів текстів із цілями навчання. Розроблена методика навчання студентів-журналістів професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій містить потрібні для майбутніх журналістів завдання умовно-комунікативного, комунікативного, рецептивно-репродуктивного, творчо-продуктивного характеру, спрямовані на написання нарису, замітки, репортажу, газетної / журнальної статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа.

Модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій передає сутність системи навчання англійської мови, відбиває особливості змісту навчання англomовного писемного спілкування, специфіку підготовки майбутніх фахівців, новітні вимоги до рівня компетентності журналістів різних спеціалізацій, оптимальні взаємозв'язки і співвідношення між складовими освітньої системи ЗВО. Модель зорієнтована на

органічне та послідовне опанування майбутніми журналістами професійно орієнтованих знань, умінь і навичок англомовного писемного спілкування. Специфіка моделі зумовлена впровадженням в освітній процес засобів блог-технологій, що детермінують вибір методологічних підходів, визначення загальних і специфічних принципів, етапність організації освітнього процесу тощо. Розроблена модель засвідчує неперервність і послідовність формування компетентності майбутніх журналістів в англомовному писемному спілкуванні.

Основними для формування компетентності майбутніх журналістів в англомовному писемному спілкуванні в інформаційно-освітньому середовищі ЗВО визначені навчальні засоби блог-технологій. За функціональним призначенням їх розподілено на три типи (блог викладача, блоги студентів, блог групи), що дає змогу ефективно розвивати компоненти писемної компетентності майбутніх журналістів. Методи розвитку вмінь і навичок писемного спілкування студентів-журналістів є досить різноманітними, зокрема: інформаційно-рецептивний, інформаційно-репродуктивний, інформаційно-продуктивний, інтерактивний, креативний, комунікативний, методи контролю. Методика професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування із використанням засобів блог-технологій має ієрархічну структуру та полягає у виконанні системи вправ і завдань на шести етапах навчання, де на підготовчому етапі викладач створює наповнений фаховою інформацією та текстами певних функціональних типів мовлення; під час мотиваційно-настановчого етапу здійснюють підвищення інтересу до формування та розвитку професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій; на організаційному етапі відбувається підготовка до створення власного тексту; на операційно-діяльнісному етапі студенти створюють власні закриті блоги (блоги студентів), які містять тексти певного функціонального типу мовлення; ці блоги інтегруються з вправами на читання текстів з метою пошуку необхідної для створення блогу інформації та з вправами на формування умінь складати тексти різних функціональних типів для блогу; на продуктивно-творчому етапі відбувається написання стилістично унормованих

англомовних журналістських текстів, а також передбачається формування вмінь брати участь у дискусії (шляхом почергового коментування невеликими висловлюваннями різних функціональних типів мовлення, між якими відбувається перемикання: основний текст розповідь, опис та міркування, а коментарі – обґрунтування, спростування, полеміка; на рефлексивно-оцінному етапі здійснюють оцінювання та самооцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні.

Основні наукові результати розділу розкриті в публікаціях автора [4; 5; 8; 10] (див. додаток М).

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ЗАСОБАМИ БЛОГ-ТЕХНОЛОГІЙ

За логікою педагогічних досліджень, у цьому розділі описано експериментально-дослідну роботу (цілі, завдання, етапи, методи, способи проведення), проаналізовано її результати і сформульовано основні висновки. Зокрема, визначено критерії та показники оцінювання рівня англомовного писемного спілкування студентів-журналістів, подано результати підготовки, організації, проведення, перебігу й опрацювання (статистичного аналізу, оцінювання, інтерпретації) отриманих даних експериментального етапу дослідження, а також викладено методичні рекомендації щодо організації навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.

3.1. Обґрунтування, організація та етапи проведення експериментального дослідження

У попередньому розділі викладено методичні засади навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів. Для перевірки ефективності запропонованих методичних інновацій підготовлено, організовано й проведено дослідно-експериментальне навчання студентів-журналістів у ЗВО відповідно до вимог, сформульованих у науково-педагогічній літературі, зокрема в наукових працях, які є цінними для нашого дослідження, зокрема П. Гурвича [58]; А. Киверялг [143]; Н. Кузьміної [163]; Д. Новікова [192]; П. Образцова [194]. У процесі дослідного навчання визначалася достовірність теоретичних положень і доцільність застосування у ЗВО запропонованої моделі навчання майбутніх журналістів професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій, спрямованої на формування компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні (лінгвістичний, дискурсивний,

комунікативний, лінгвосоціокультурний, професійно спрямований компоненти).

Запланований і проведений навчальний експеримент передбачав формування компетентності в англомовному писемному спілкуванні у студентів і контроль рівня її сформованості. Він проводився у звичайних для ЗВО умовах у процесі позааудиторної самостійної навчальної діяльності та частково на аудиторних й індивідуальних заняттях, без відбору учасників за певними параметрами, отже, був природним і відкритим, оскільки його завдання повідомлялися студентам, які брали участь у дослідженнях [58, с. 26-36].

Мета дослідно-експериментальної роботи: перевірити педагогічну ефективність методики навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій. Були реалізовані розроблена нами модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування та система вправ і завдань, яка передбачала написання, розміщення в блозі та коментування студентами: нарису, замітки, репортажу, газетної / журнальної статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа. Висунута мета визначила характер основних завдань, що розв'язувалися під час дослідно-експериментальної роботи:

- 1) розробити критерії та показники оцінювання рівня англомовного писемного спілкування студентів-журналістів;
- 2) визначити зміст експериментального навчання студентів і сутність проведення експерименту (дослідницькі заходи);
- 3) підготувати матеріали для проведення експериментального навчання;
- 4) дібрати гомогенні експериментальні та контрольні групи; визначити рівень англомовного писемного спілкування студентів до початку експерименту;
- 5) організувати проведення експериментального навчання за моделлю, описаною в підрозділі 2.3;
- б) провести експериментальне навчання відповідно до запропонованих системи вправ і завдань та методики навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій (підрозділ 2.4) і вимог освітнього процесу;

7) оцінити рівень сформованості компетентності студентів в англomовному писемному спілкуванні наприкінці експериментального навчання відповідно до всіх запланованих процедур;

8) обробити дані, виконати їх статистичний аналіз та інтерпретувати отримані результати, визначивши ефективність використання блог-технологій;

9) спираючись на результати експерименту, розробити, апробувати і впровадити в освітній процес факультетів ЗВО авторські пропозиції щодо використання блогів у процесі навчання іншомовного писемного спілкування студентів і, зокрема, методичні рекомендації щодо організації навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.

Для забезпечення достовірності експерименту дослідно-експериментальна робота здійснювалася в природних умовах навчально-виховного процесу підготовки майбутніх журналістів у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка та у Київському університеті імені Бориса Грінченка. Загалом в експерименті взяло участь 287 студентів, зокрема в основному експерименті – 227 осіб. Відповідно до мети і поставлених завдань, експериментальна робота проводилася в три етапи з 2014 до 2017 р. У табл. 3.1.1 подані завдання кожного етапу та методи педагогічного дослідження, які для цього використовувалися.

Під час першого, пошукового етапу сформульовано гіпотезу, окреслено мету та завдання, створено експериментальні та контрольні групи, визначено зміст експериментального навчання, розроблено критерії оцінювання, визначено види і спроектовано процедури майбутнього експерименту, створено відповідні експериментальні навчально-методичні матеріали, завдання початкового та прикінцевого зрізів, здійснено добір учасників експериментальної та контрольної груп (далі – ЕГ і КГ), обрано методи статистичного опрацювання результатів експериментального навчання.

Таблиця 3.1.1

Організація дослідно-експериментальної роботи з навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій

Пошуковий етап (<i>підготовчий, констатувальний</i>), 2014-2015 н. р.	
<i>завдання</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити рівень готовності студентів до використання блог-технологій у навчальному процесі. 2. Визначити рівень сформованості компетентності майбутніх журналістів у англомовному професійно орієнтованому писемному спілкуванні. 3. Визначити стан використання блог-технологій у процесі навчання журналістів іноземних мов.
<i>методи</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Передекспериментальне анкетування студентів-журналістів. 2. Спостереження за студентами в процесі традиційного навчання. 3. Констатувальний експеримент. 4. Спостереження за роботою викладачів, які використовують блог-технології в навчанні іноземних мов майбутніх журналістів.
Основний етап (<i>формувальний</i>) 2015-2016 н. р.	

<i>завдання</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити навчальні результати студентів експериментальних і контрольних груп перед упровадженням експериментального чинника. 2. Апробувати модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій. 3. Виявити динаміку успішності студентів експериментальних і контрольних груп унаслідок формування компетенції англomовного писемного спілкування із використанням блогів у процесі навчання іноземних мов і традиційними методами. 4. Виявити думки студентів та викладачів щодо доцільності блог-технологій у навчанні іноземних мов.
-----------------	--

Продовження табл. 3.1.1

<i>методи</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формувальний експеримент: удосконалення процесу організації та управління навчальним процесом за допомогою блог-технологій у межах курсу «Іноземна (англійська) мова для професійного спілкування». 2. Власне експериментальне навчання, контрольні зрізи успішності студентів експериментальних і контрольних груп та стереження за студентами в процесі використання блог-технологій для навчання англomовного писемного спілкування. 3. Анкетування студентів щодо їхнього ставлення до блогів як засобу навчання.
<p><i>Завершальний етап (інтерпретаційний), 2016-2017 н. р.</i></p>	

<i>завдання</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Довести вплив використання блогів у навчальному процесі на ефективність формування компетенції професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування. 2. Здійснити теоретичне осмислення експериментальних даних та інтерпретувати результати експериментального навчання. 3. Розробити методичні рекомендації для викладачів щодо організації навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.
<i>методи</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підсумковий формувальний експеримент із корегуванням його проведення на основі вже одержаних результатів. 2. Статистичний аналіз із застосуванням потрібних методів і програмних засобів. 3. Графічне представлення отриманих результатів. 4. Теоретичний аналіз, узагальнення й формулювання висновків.

З метою виявлення в майбутніх журналістів готовності до використання блогів, потреби в їхньому застосуванні, необхідних навичок їх використання в процесі вивчення іноземних мов, стану використання блог-технологій в освітньому процесі українських ЗВО здійснювалося спостереження за навчальним процесом, проводилися індивідуальні бесіди зі студентами і викладачами кафедр іноземних мов, опитування, анкетування та діагностично-констатувальний зріз. На цьому етапі експерименту проводилося анкетування студентів, під час якого виявлявся вихідний рівень підготовленості майбутніх журналістів до роботи з блог-технологіями. Діагностична методика, використана в дослідженні, охоплювала визначення бажання, умінь і потреб студентів застосовувати соціальні сервіси, передусім блоги. Анкетування проводилося у вересні 2014 р. У ньому взяли участь студенти третього курсу ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (зміст анкети подано в додатку II). Завдання

анкетування полягали у з'ясуванні рівнів володіння навичками роботи з блогами як соціальним сервісом. При цьому виявлялися такі характеристики:

- 1) обізнаність студентів про блоги та їх можливості;
- 2) використання блогів у повсякденному житті та в навчанні (для публікації власних повідомлень і читання матеріалів інших авторів);
- 3) активність у використанні блогів, тобто ступінь залучення до роботи з блог-технологіями.

Низька активність у використанні блогів передбачає читання студентами дописів у блогах; середній ступінь активності – студенти читають різні блоги, проте нерегулярно, лише 1-2 рази на тиждень, а також мають власний блог, у якому час від часу роблять дописи (тобто ведуть його несистематично); високий ступінь активності – студенти регулярно наповнюють матеріалами власний блог, читають і коментують публікації інших блогерів. Відсутність активності у використанні блогів означає, що особа не має або має дуже слабе уявлення про блог-технології, що нині нехарактерно для студентів – майбутніх журналістів.

Після анкетування у тому ж ЗВО проводився констатувальний зріз із метою виявити стан підготовленості (успішності) майбутніх журналістів до писемного спілкування англійською мовою. Студентам випускного (IV-го) курсу бакалаврату пропонувалися тестові завдання, спрямовані на виявлення вмінь і навичок аналізу комунікативної ситуації, читання тексту-зразка певного жанру й аналізу його змісту, аналізу лінгвостилістичних особливостей тексту, створення окремих елементів тексту, продукування й оформлення власного тексту, самоаналізу написаного. Для контролю успішності було розроблено низку тестових завдань (з вибором однієї правильної відповіді, з вибором кількох правильних відповідей, на встановлення відповідності, на доповнення, з розгорнутою відповіддю), що дало змогу виявити вміння студентів-журналістів застосовувати теоретичні знання на практиці під час розв'язання конкретних ситуацій іншомовної комунікації. На виконання цих завдань відводилося 2 год.

Оцінювання результатів як констатувально-діагностичного зрізу, так і формувального експерименту (початкового та прикінцевого зрізів) щодо

визначення рівня компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні потребує застосування низки науково обґрунтованих, дидактично доцільних, достовірних і достатніх критеріїв. Вони обиралися з урахуванням сучасних методичних положень і цілей навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування студентів на III та IV курсах ЗВО.

На слушну думку науковців, щоб визначити сформованість компетентності, потрібно визначити сформованість кожного з її компонентів за рівнем розвинутої елементів, із яких складається відповідний компонент. Тобто критеріями оцінювання рівня сформованості компетентності можуть слугувати самі її компоненти, а показниками – якісні характеристики елементів (складників) кожного компонента. Компоненти компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні (лінгвістичний, дискурсивний, комунікативний, лінгвосоціокультурний, професійно спрямований) та основні їх елементи детально розглянуто в підрозділі 2.1.

Ми спираємося на думку А. Литвина, який пропонує визначати рівень компетентності так: 1) кожному елементові присвоїти конкретне значення в балах, тоді кожному рівневі компетентності відповідатиме певна кількість балів, які можна виявити експертним методом; 2) шляхом детального аналізу сформулювати описові характеристики рівнів сформованості компонентів компетентності [147, с. 341]. Перший варіант потребує значних ресурсів і для одного дослідника є складним. Ми обрали другий варіант, при цьому скористалися досвідом науковців, зокрема І. Беженар [10, с. 14-15], Л. Курило [141, с. 15] та С. Маслової [158, с. 158], які займалися формуванням умінь писемного мовлення майбутніх фахівців. Вони пропонують застосовувати сукупність близьких (хоч по-різному сформульованих) критеріїв оцінювання, які охоплюють увесь діапазон найбільш важливих функціональних складових писемного спілкування фахівців. На їх основі, урахувавши специфіку завдань професійної іншомовної діяльності та письмового мовлення фахівців у галузі ЗМІ, постають критерії оцінювання рівня сформованості компетентності

майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні, з-поміж яких виокремлюємо:

- 1) змістово-сміслову адекватність і лексичну наповненість текстів;
- 2) структурну цілісність і логіко-інформаційну зв'язність повідомлення;
- 3) мовленнєву коректність і відповідність технічного оформлення;
- 4) професійну жанрово-стильову унормованість, цікавість і переконливість.

Кожен критерій характеризується відповідними якісними показниками, що дає змогу визначити *рівні сформованості* компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні. Слідом за іншими дослідниками ми визначали чотири рівні: низький, середній, достатній, високий. Дескриптори показників і відповідні їм рівні подані в табл. К.1 (додаток К). За цими показниками оцінювалося виконання завдань щодо створення студентами письмових повідомлень, і кожен із них отримував виражену в балах оцінку. Сутність і приклади завдань розглянуті в підрозділі 3.3.

Отже, у процесі констатувально-діагностичного зрізу ми визначали рівень сформованості компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні на випускному курсі ЗВО. Це здійснювалося за допомогою запропонованих критеріїв і показників. За кожним варіантом відповіді на завдання закріплювався певний бал (2, 4, 6, 8). Сума кількості балів, отриманих за кожним завданням, визначала рівень сформованості компетентності студентів. Для подальшого оброблення результатів необхідно конвертувати отримані студентами бали у відповідне значення оцінки (рівень) [145, с. 167]. Для цього відповідно до ECTS використовувалася така шкала:

- до 50 балів – низький рівень, оцінка «2»;
- від 51 до 70 балів – середній рівень, оцінка «3»;
- від 71 до 90 балів – достатній рівень, оцінка «4»;
- від 91 до 100 балів – високий рівень, оцінка «5».

Дані, отримані під час констатувального експерименту (див. підрозд. 3.2), переконали нас у правильності вихідних положень дослідження та потребі вдосконалення навчального процесу із застосуванням сучасних,

високоєфективних технологій. Загалом результати цього етапу слугували основою для теоретичних пошуків та організації подальшого експериментального дослідження (формувального).

У *формувальному етапі* експерименту взяли участь студенти третього (4 групи) і четвертого (4 групи) курсів ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, ЦДПУ ім. Володимира Винниченка та КУ ім. Бориса Грінченка. В усіх закладах вищої освіти та на обох курсах експеримент проводився під час вивчення дисципліни «Іноземна (англійська) мова мова для професійного спілкування» студентами спеціальності «Журналістика». Загальна кількість учасників становила 227 осіб: 112 студентів експериментальної групи і 115 – контрольної. Дослідне навчання проводилось у природних умовах під час практичних аудиторних занять згідно з розкладом та під час виконання самостійних завдань у позааудиторній роботі. У процесі дослідження апробувалася методика навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, що передбачала інноваційне вдосконалення мовленнєвої діяльності студентів ЗВО.

Теоретичні положення, сформульовані в розділі 2, а також пошуковий експеримент дали змогу сформулювати *робочу гіпотезу* дослідження: ефективність навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів можна підвищити шляхом обґрунтованого застосування в іншомовній підготовці блог-технологій, які забезпечують розширення комунікативних і лінгвістичних компонентів професійної компетентності майбутніх журналістів в англomовному писемному спілкуванні завдяки поетапному використанню системи відповідних вправ і завдань.

Неварійованими чинниками під час проведення експерименту були:

- контингент ЕГ і КГ: статистично однаковий за кількістю учасників і гомогенний за рівнем сформованості англomовної компетентності;
- обсяг часу, відведеного на проведення занять, зокрема й позааудиторного;

- тематика, мовний матеріал і зміст навчання з дисципліни, запропонований для засвоєння в обох групах;
- завдання початкового та прикінцевого зрізів успішності;
- критерії оцінювання рівня сформованості компетентності у англомовному писемному спілкуванні в обох групах;
- експериментатори.

Варійованим чинником слугувало застосування навчальних блогів в експериментальних групах для формування компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні в освітньому середовищі ЗВО. Цей чинник передбачав застосування запропонованої нами моделі навчання та методики професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування із використанням засобів блог-технологій.

Для перевірки ефективності наших нововведень виконувалося зіставлення двох варіантів методики: експериментальної та загальноприйнятої, традиційної для гуманітарних факультетів ЗВО. Для оцінювання ефективності інновацій використовувалися два основні види контролю:

– регулярний моніторинг викладачем успішності навчання студентів, який фіксувався у вигляді коментарів, що містили зауваження та рекомендації щодо створених студентами писемних висловлювань різних функціональних типів (розповіді, опису, міркування – обґрунтування, спростування, полеміки) і певних журналістських жанрів, а також під час загальної дискусії після закінчення дослідного навчання;

– оцінювання компонентів компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні до початку дослідного навчання (перший зріз) і наприкінці дослідного навчання (контрольний зріз).

Учасники експерименту розділили на дві приблизно рівні частини (ЕГ і КГ). Наступний крок – вивчення студентів за допомогою різних методів (спостереження, бесіди, опитування, аналіз навчальних результатів) і вирівнювання груп за успішністю. Проведення експерименту було розпочато зі зрізу компетентності в англомовному писемному спілкуванні. На виконання

цього зрізу відводилося 2 академічні години. Застосовувався метод комплексного тестування за кожним із визначених вище критеріїв. Розв'язання завдань оцінювалося за тими самими показниками, що й під час констатувального етапу (табл. К.1). Перевірявся рівень сформованості компетентності студентів ЕГ і КГ в англomовному писемному спілкуванні. При цьому зверталась увага на такі аспекти, які, за твердженням Н. Ленюк, варто використати в контексті нашого наукового дослідження:

- оригінальність й обґрунтованість тверджень, глибина розуміння проблеми;
- сформованість навичок оперування мовним і мовленнєвим матеріалом;
- логічність викладу, відстоювання власних поглядів, думок;
- дотримання лінгвостилістичних та композиційних особливостей висловлення залежно від журналістського жанру та функціонального типу мовлення;
- рефлексія, відповідність повідомлень комунікативній ситуації [145, с. 171].

Підсумовуючи отримані бали за кожним параметром і відповідне значення, отримане за результатами анкетування, ми визначали рівень сформованості професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів перед початком експерименту за поданою вище шкалою.

Після цього у двох однорідних вибірках (ЕГ і КГ) був проведений паралельний педагогічний експеримент. Навчання в експериментальній групі здійснювалося з урахуванням наших пропозицій, тобто реалізувалися спроектована нами модель навчання і розроблена методика професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування шляхом поетапного подання матеріалів із використанням засобів блог-технологій, які подано в підрозділах 2.3 та 2.4, а також передбачалась підготовка науково-педагогічних працівників до впровадження блог-технологій у викладання іноземної мови. Відповідно, оцінювалась ефективність різних аспектів застосування можливостей навчальних засобів блог-технологій в

освітньому процесі ЗВО. У контрольній групі викладачі проводили заняття за традиційною методикою.

Експериментальна робота із застосуванням блог-технологій була розрахована на 8 год. аудиторної та 60 год самостійної позааудиторної роботи. Методика навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування студентів засобами блог-технологій передбачала:

1) підготовчий етап, на якому відбувається аудиторне навчання за допомогою підручників і посібників; представлення викладачем власного блогу-прикладу з відповідною фаховою інформацією як прикладу та текстів, що належать до різних функціональних типів мовлення;

2) мотиваційно-настановчий етап, під час якого здійснюється інформування студентів щодо можливостей блог-технологій у розвитку писемного мовлення для підвищення інтересу до застосування саме такого виду технологій;

3) організаційний етап, на якому відбувається навчання створенню власних текстів та формування умінь працювати з автентичними матеріалами;

4) операційно-діяльнісний етап, під час якого студенти створюють власні тексти певних функціональних типів мовлення різних журналістських жанрів, з опорою на вправи на читання текстів задля пошуку потрібної інформації, які розміщують у своїх (закритих) блогах;

5) продуктивно-творчий етап, що передбачає створення блогу групи, у якому публікуються самостійні творчі роботи студентів; блог є відкритим, тому передбачає через функцію коментарів створення ще невеликих за обсягом висловлювань різних функціональних типів мовлення;

6) рефлексивно-оцінний етап, спрямований на оцінювання рівня сформованості компетентності студентів КГ і ЕГ в англomовному писемному спілкуванні.

Перший етап містив короткий інформаційний блок, присвячений знайомству з блог-платформами, а також зі способами публікації повідомлень,

системою коментування й уведення в блог різних об'єктів. Застосовувалися активні методи навчання й індивідуальна робота студентів.

Наступні етапи експериментального навчання передбачали невпинне підвищення рівня складності завдань, їхню індивідуалізацію, а також педагогічну підтримку кожного студента. Відбувалося розширення та поглиблення умінь і навичок писемного мовлення; збільшення обсягу самостійної діяльності студентів завдяки організації різноманітних видів навчальної діяльності за допомогою блог-технологій та інших інтернет-сервісів. Диференціювання процесу навчання забезпечувалась за допомогою реалізації інтерактивного діалогу між суб'єктами навчального процесу і сучасними формами організації самостійного навчання. На викладацькому блозі розміщувалися завдання (від репродуктивних до творчих), значна кількість методично виправданих порад і підказок, а також гіперпосилань на довідкові джерела.

У дослідному навчанні увага зосереджувалась на розвитку фахово зорієнтованих завдань писемного мовлення журналістів:

- написання нарису, замітки, репортажу, газетної чи журнальної статті;
- підготовка рецензії, огляду, коментарів;
- написання інтерв'ю, відкритого листа;
- участь у писемній дискусії.

Етапи дослідного навчання, спрямованого на формування компонентів компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні за допомогою запропонованих нами завдань із застосуванням блог-технологій, більш докладно розглянуті в підрозділі 3.3.

До та після імплементації активних чинників (моделі та методики) в навчання експериментальних груп здійснювалося порівняння студентів ЕГ і КГ. Зроблено висновок, що до початку експерименту їхні характеристики (компоненти компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні) майже збігаються, а наприкінці експерименту – якісно відрізняються [192, с. 63]. На виконання контрольного зрізу, що проводився наприкінці експерименту (на останньому занятті), призначалося 2 год. Завдання були

наближені до реальних журналістських функцій. Рівень сформованості компетентності окремого студента в англomовному писемному спілкуванні визначався за тією самою методикою та підраховувався за сумою всіх зазначених показників. Після проведення цього зрізу результати студентів ЕГ і КГ порівнювалися між собою та з даними, одержаними перед початком дослідного навчання.

Для цього за допомогою програми Statistica 6 визначалося, наскільки статистично значущі відмінності в рівнях компетентності в англomовному писемному спілкуванні студентів-журналістів ЕГ, що навчалися за розробленою нами методикою, і студентів КГ, які навчалися традиційно. Передусім характеристики успішності виконання завдань, розраховані на основі даних контрольних зрізів, зводились у статистичні таблиці. Особливістю використання комп'ютерних програм для статистичних розрахунків є те, що порівнювати емпіричні значення критеріїв із критичними табличними значеннями не потрібно, бо програма автоматично визначає їхню статистичну значущість [147, с. 339].

Окрім цього, під час формувального експерименту шляхом анкетування й опитування проведено аналіз ставлення студентів і викладачів до блогів як засобу, що дозволяє здійснити інтерактивне спілкування в процесі групової навчальної взаємодії. Анкетування студентів і опитування викладачів ЗВО проводилося наприкінці 2017 р. На підставі думок студентів ми комплексно визначили доцільність застосування блогів у навчанні майбутніх журналістів та основні переваги блог-технологій у навчанні іноземних мов.

На завершальному етапі дослідження з метою перевірки статистичної достовірності дослідження ми використовували t-критерій (критерій Стюдента), що потребувало: перевірити правильність розподілу даних і гомогенність дисперсій вибірок; висунути статистичні гіпотези (нульову H_0 – відмінності між середніми арифметичними результатів студентів ЕГ і КГ незначущі; альтернативну H_1 – відмінності результатів ЕГ і КГ достовірні); обчислити емпіричне значення t-критерію; визначити рівень значущості t-критерію, що дає змогу зробити висновок про підтвердження чи спростування гіпотези H_0 [115, с. 22]. Нуль-гіпотеза полягає у твердженні, що різниця в ефективності її

формування у студентів у разі організації навчання із застосуванням традиційних методик і використання розроблених моделі та методики професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування відсутня, тобто $H_0 : \bar{D}_{КГ} = \bar{D}_{ЕГ}$. Водночас альтернативна гіпотеза (H1) означає, що неоднаковість розсіяння даних в ЕГ і КГ спричинене застосуванням у навчальному процесі ЗВО наших інновацій: $H_0 : \bar{D}_{КГ} \neq \bar{D}_{ЕГ}$. Вірогідність розбіжності виявлених рівнів компетентності студентів двох груп перевірялася з довірчою імовірністю 0,95.

Після введення у програму Statistica 6.0 експериментальних результатів потрібно застосувати критерії для оцінювання правильності розподілу даних, бо, якщо перевірка правильності дає негативний результат ($p \leq 0,05$), використовувати t-критерій не можна. Визначення гомогенності вибірок здійснюється за критерієм Левена (оскільки вибірки практично однакові) одночасно з обчисленням t-критерію. У разі, коли отримане значення $p_{Levene} \leq 0,05$, дисперсії вибірок істотно відрізняється, обчислення t-критерію брати до уваги не можна. Результати розрахунків параметрів t-критерію інтерпретують так: якщо його статистична значущість $p \leq 0,05$, можна стверджувати, що відмінності між середніми арифметичними результатів ЕГ і КГ достовірні. У цьому разі нуль-гіпотеза відхиляється, а отже, відмінність між результатами студентів експериментальної та контрольної груп спричинена застосуванням методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій (варійованим чинником). На завершення дослідно-експериментального дослідження проводилося порівняння даних, отриманих на констатувальному та формувальному етапах, підготовлено висновки й рекомендації.

Отже, ми описали наші підходи до організації, основні етапи і процедури, передбачені для проведення експериментального дослідження задля перевірки ефективності розробленої методики. Наступний підрозділ присвячений кількісному та якісному аналізу результатів констатувального й формувального етапів, тлумаченню їх змістового боку і трактуванню значення одержаних даних.

3.2. Результати експериментального дослідження та їхня інтерпретація.

Унаслідок проведення процедур педагогічного експерименту ми отримали низку результатів, що потребують аналізу та інтерпретації, а також перевірки їхньої статистичної достовірності (надійності).

Викладемо дані передекспериментального анкетування щодо вихідного рівня готовності майбутніх журналістів до роботи з блог-технологіями. Його узагальнені результати подані в табл. 3.2.1

Таблиця 3.2.1

Результати передекспериментального анкетування студентів

Рівень активності студентів	Використання блогів	
	у розважальних цілях, к-сть (%)	з навчальною метою, к-сть (%)
активність відсутня	–	–
низький	11 (18,3)	37 (61,7)
середній	33 (55,0)	18 (30,0)
високий	16 (26,7)	5 (8,3)

У дослідженні взяли участь 60 студентів ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Вивчався рівень активності використання блогів студентами в особистих і навчальних цілях до початку експерименту.

Із табл. 3.2.1 видно, що вихідний рівень підготовленості студентів до роботи з блог-технологіями у процесі навчання досить невтішний (61,7 % на низькому рівні), однак майбутніх журналістів, які взагалі не використовують блогів, зафіксовано не було. Дані, отримані на пошуковому етапі, засвідчили: незважаючи на закономірну наявність у студентів певних знань про блоги, більшість із них не є їхніми користувачами, не виявляють творчої активності та не володіють системою знань про можливості використання блог-технологій для

розвитку комунікативних навичок і компетентності іноземного писемного мовлення.

Для виявлення стану підготовки майбутніх журналістів до писемного спілкування англійською мовою у 2014-15 н. р. ми провели констатувально-діагностичний зріз у формі тестового контролю знань із цієї складової курсу «Іноземна (англійська) мова для професійного спілкування». Тести склалися із різноманітних завдань (інформаційні, операційні, алгоритмічні, творчі) неоднакової складності (простий, середній, складний). У тестуванні взяло участь 54 студенти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Оцінювання рівня англійського писемного спілкування проводилося за чотирма критеріями (табл. К.1). Установлено рівні компетентності майбутніх журналістів в англійському писемному спілкуванні, що визначають їхню здатність виконувати професійну діяльність в єдиному інформаційному просторі.

Перевірка англійського писемного спілкування студентів за критерієм «змістово-смілова адекватність і лексична наповненість текстів» (рис. 3.2.1) засвідчила, що більшість випускників ЗВО – бакалаврів зі спеціальністю «Журналістика» мають низький і задовільний рівні сформованості компетентності (18,0 і 46,1 % відповідно).

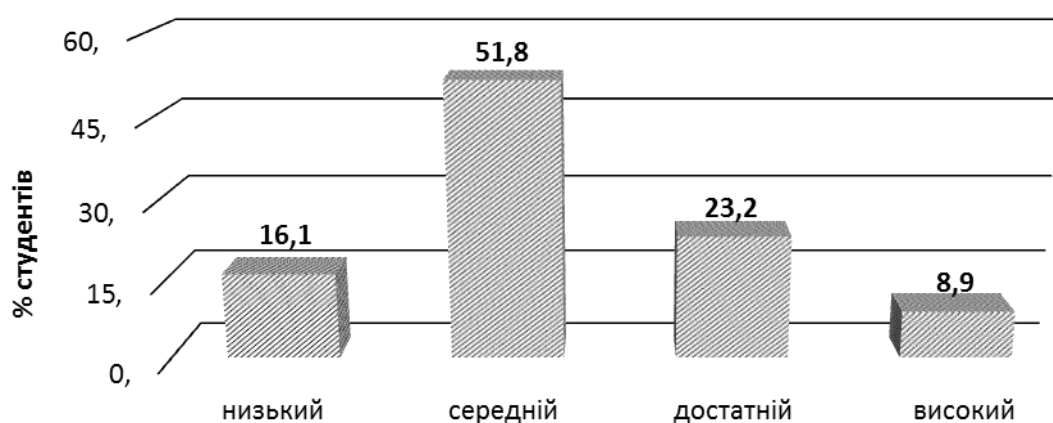

Рис. 3.2.1. Сформованість компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англійському писемному спілкуванні за критерієм «змістово-смілова адекватність і лексична наповненість текстів»

Як видно з рис. 3.2.1, відмінно опанували англійське писемне мовлення за результатами тестування лише 8,9 %, а на достатньому рівні – лише 23,2 %

майбутніх журналістів. Зауважимо, що показники успішності студентів з іноземної мови за офіційними даними ЗВО дещо вищі.

Виявлений розподіл студентів останнього курсу за критерієм «структурна цілісність і логіко-інформаційна зв'язність повідомлення» (рис. 3.2.2) також засвідчив недостатні результати.

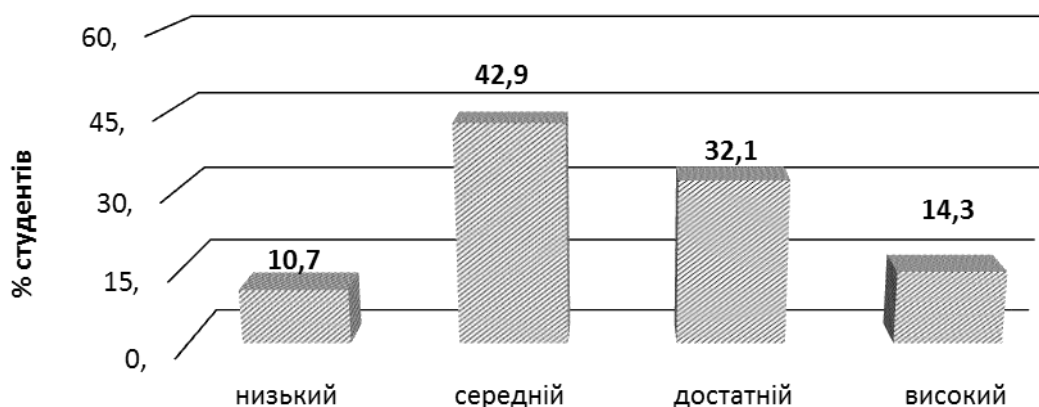

Рис. 3.2.2. Сформованість компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні за критерієм «структурна цілісність і логіко-інформаційна зв'язність повідомлення»

Як бачимо, ця складова компетентності в переважній більшості майбутніх журналістів перебуває на середньому (42,9 %) і достатньому (32,1 %) рівнях. Проте звернемо увагу, що студентів із низьким рівнем небагато (10,7 %). Очевидно, цьому сприяє підготовка майбутніх журналістів щодо створення текстів рідною мовою на заняттях із професійно орієнтованих дисциплін і під час практики. Крім цього, за нашими спостереженнями, більшість досліджуваних виявляють ініціативу в спілкуванні, їм притаманна добра орієнтація в складних комунікативних ситуаціях, невимушеність у спілкуванні, прагнення контактувати з людьми, уміння добирати належну стратегію комунікативної поведінки залежно від професійної ситуації. Серед майбутніх журналістів мало таких, що уникають спілкування, почувають себе скучно, відчувають певні труднощі в налагодженні контактів.

Аналіз результатів тестування майбутніх журналістів за критерієм «мовленнєва коректність і відповідність технічного оформлення» виявив помітно кращий рівень відповідних знань і вмінь (рис. 3.2.3).

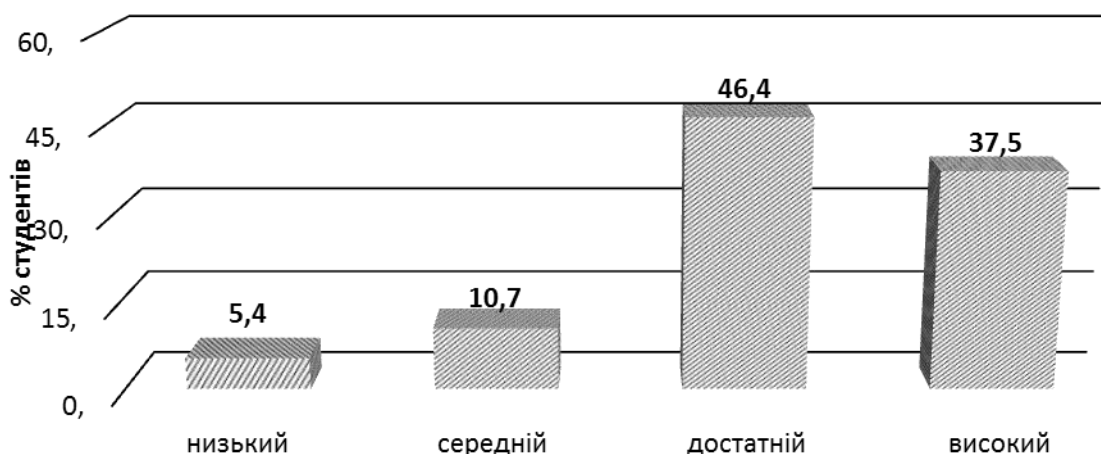

Рис. 3.2.3. Сформованість компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні за критерієм «мовленнєва коректність і відповідність технічного оформлення»

З діаграми видно, що переважна більшість майбутніх журналістів перебуває на достатньому (46,4 %) і високому (37,5 %) рівнях. Пов'язано це з тим, що абітурієнти, які свідомо вступають на навчання за спеціальністю «Журналістика», зазвичай мають високий рівень знань з інформатики та ІКТ.

Результати тестування студентів щодо професійної жанрово-стильової унормованості, цікавості та переконливості їхніх текстів подані на рис. 3.2.4.

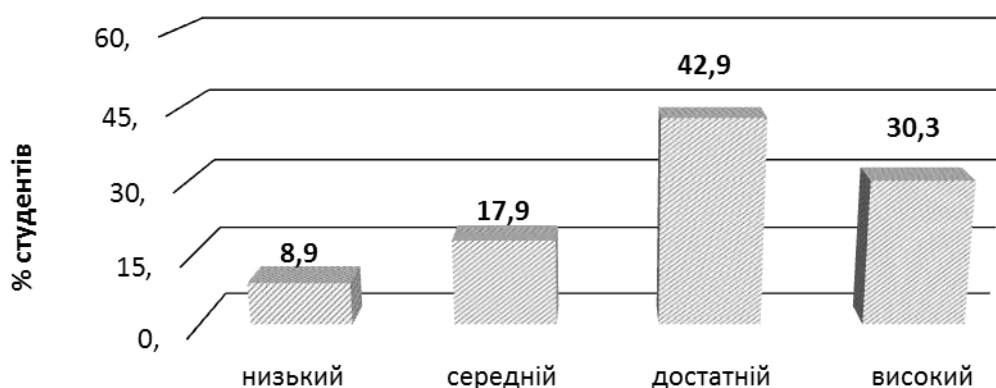

Рис. 3.2.4. Сформованість компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні за критерієм «професійна жанрово-стильова унормованість, цікавість і переконливість»

Виконаний аналіз даних зрізу (рис. 3.2.4) дає змогу стверджувати, що рівень цього компонента компетентності, який багато в чому залежить від позамовної підготовленості й активності студентів у процесі навчання іноземної мови, є

досить добрим: 30,3 % перебувають на високому та 42,9 % – на достатньому рівнях.

Загальні результати констатувального зрізу подано на рис. 3.2.5.

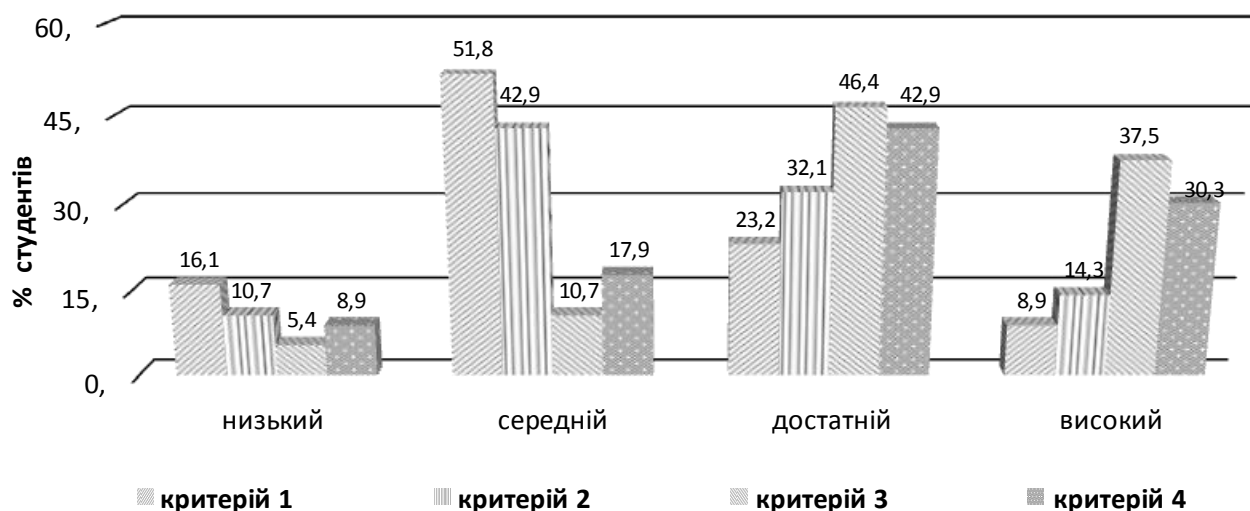

Рис. 3.2.5. Сформованість компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні (констатувальний експеримент)

Загалом діагностика засвідчила необхідність удосконалення роботи з формування та розвитку в майбутніх журналістів умінь і навичок професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування та доцільність застосування з цією метою блог-технологій.

У цьому контексті наукового обґрунтування й розроблення потребували механізми використання соціального сервісу блогів для розвитку навчально-пізнавальної активності, формування комунікативних навичок і різних жанрів іншомовної писемної діяльності студентів-журналістів. Передусім це стосується здатності забезпечити змістово-сміслову адекватність і лексичну наповненість, а також структурну цілісність і логіко-інформаційну зв'язність повідомлень текстів. Важливо вдосконалити, на нашу думку, навички ефективної комунікації з метою підвищення професійної майстерності, зокрема шляхом співпраці засобами інтернету з майбутніми колегами і досвідченими зарубіжними фахівцями в галузі ЗМІ.

На підвищення ефективності формування всіх компонентів компетентості професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій був спрямований основний етап нашого дослідження з формувальним експериментом. Ставилось за мету підтвердження висунутої нами гіпотези про доцільність застосування блог-технологій.

Передекспериментальний рівень сформованості професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів за кожним із чотирьох критеріїв (табл. К.1, дод. К) був, як видно з діаграм, розташованих зліва (рис. 3.2.6–3.2.9), дуже близьким, фактично однаковим у студентів контрольних та експериментальних груп.

Після проведення експерименту ситуація змінилася. На рис. 3.2.6 відображено рівень компетентності в англомовному писемному спілкуванні студентів третього курсу ЕГ і КГ за першим критерієм – «змістово-сміслова адекватність і лексична наповненість текстів».

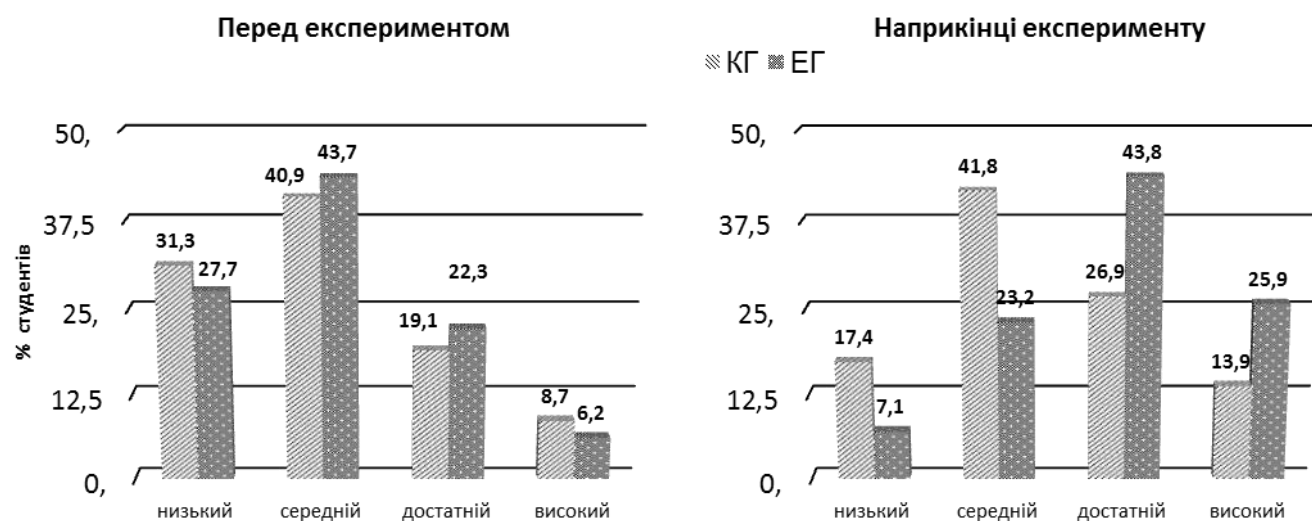

Рис. 3.2.6. Динаміка рівня компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні за критерієм «змістово-сміслова адекватність і лексична наповненість текстів»

Як видно з рис. 3.2.6, в ЕГ, що навчалися із застосуванням блог-технологій, кількість студентів із високим рівнем компетентності за цим критерієм збільшилась після нашого дослідницького навчання на 19,7 % і досягла 25,9 %, із

достатнім – на 21,5 % і становить 43,8 %, а із середнім і низьким знизилась відповідно на 20,5 і 20,6 %. У КГ зростання кількості студентів із високим рівнем компетентності відбулося лише на 5,2 %, а з достатнім – на 7,8 %.

Динаміка рівня володіння англомовним писемним спілкуванням майбутніх журналістів за критерієм «структурна цілісність і логіко-інформаційна зв'язність повідомлення» (рис. 3.2.7) засвідчила схожу ситуацію з тією відмінністю, що на початку навчання в більшості студентів, певна річ, ці складові компетентності лише починали формуватися.

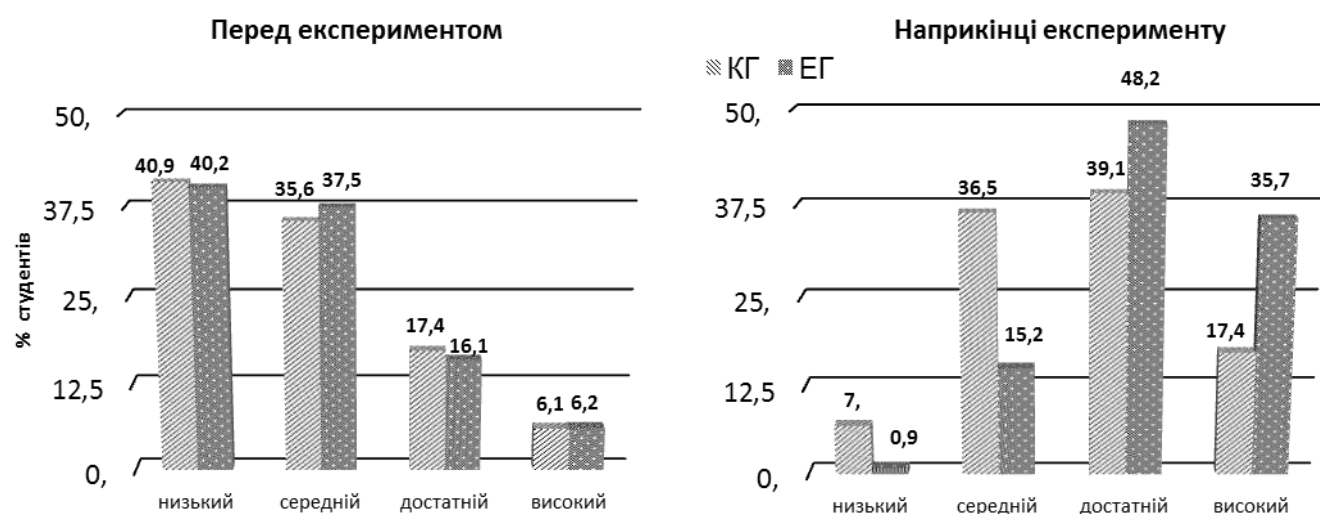

Рис. 3.2.7. Динаміка рівня компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні за критерієм «структурна цілісність і логіко-інформаційна зв'язність повідомлення»

Як видно на рис. 3.2.7, кількість студентів ЕГ із високим рівнем компетентності за другим критерієм зросла на 29,5 % і досягла 35,7 %, із достатнім – на 32,1 % (становить 48,2 %), а з низьким залишилося лише 0,9 % студентів. У КГ зростання кількості студентів із високим рівнем компетентності відбулося на 11,3 %, а з достатнім – на 21,7 %.

Рівні сформованості компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні за критерієм «мовленнєва коректність і відповідність технічного оформлення» до початку та наприкінці експерименту подано на рис. 3.2.8.

Розвиток цієї складової компетентності, як видно з діаграм, досить успішний і в експериментальній, і в контрольній групах. Однак зазначимо, що в ЕГ кількість студентів із високим рівнем зросла на 16,9 % і досягла 57,1 %, із достатнім – зросла на 13,4 % і становить 37,5 %, а в КГ студентів із високим рівнем – 47,8 %, із достатнім – 40,9 % (зростання на 9,5 і 14,0% відповідно). В експериментальній групі студентів із низьким рівнем за третім критерієм не було, а в контрольній таких зафіксовано 4,3 %.

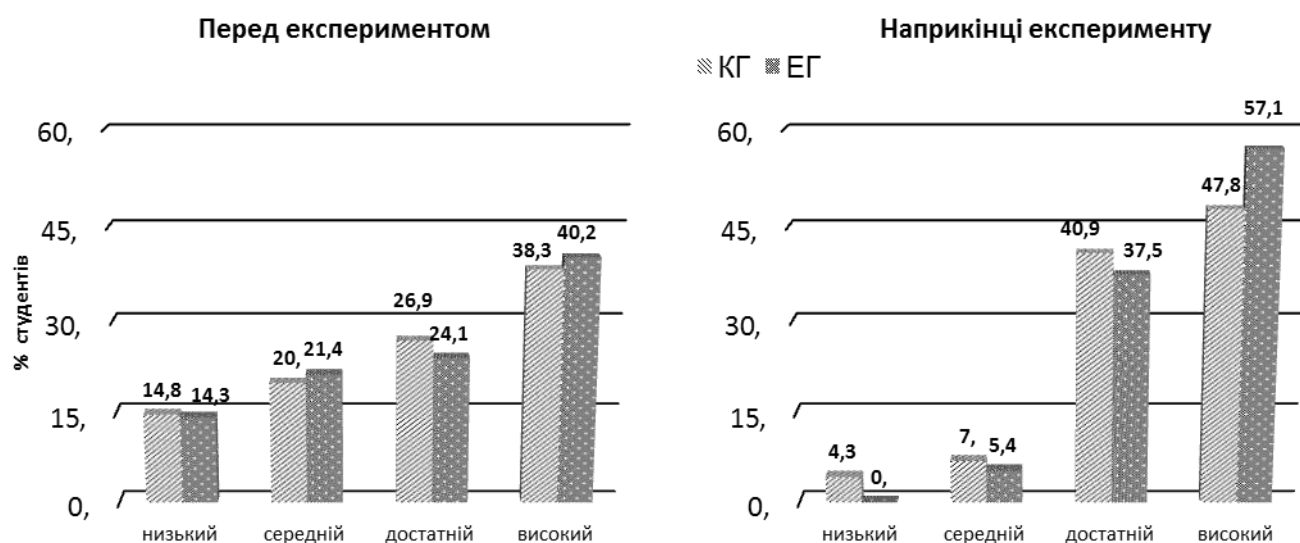

Рис. 3.2.8. Динаміка рівня компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтовному англomовному писемному спілкуванні за критерієм «мовленнєва коректність і відповідність технічного оформлення»

Перевірка рівня компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні за критерієм «професійна жанрово-стильова унормованість, цікавість і переконливість» (рис. 3.2.9) засвідчує значно менші зміни.

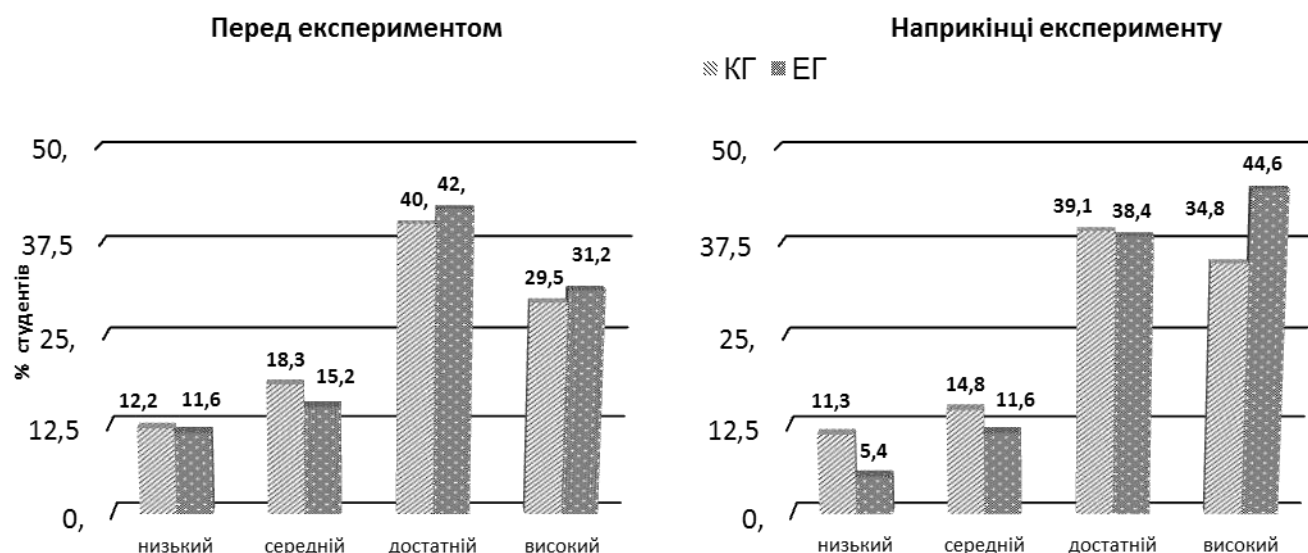

Рис. 3.2.9. Зміна рівня компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні за критерієм «професійна жанрово-стильова унормованість, цікавість і переконливість»

Із рис. 3.2.9 видно, що результати розвитку цієї складової компетентності в контрольних групах студентів спеціальності «Журналістика» майже не змінилися: зростання кількості студентів із високим рівнем компетентності відбулося лише на 5,3 %, а з достатнім – зниження на 0,9 %. В ЕГ покращення невелике (порівняно з іншими критеріями): кількість студентів із високим рівнем зросла на 13,4 % і становить 44,6 %, із достатнім – знизилась на 3,6 %, а із середнім і низьким знизилась на 3,6 і 6,2 % відповідно. Зауважимо, що за четвертим критерієм вихідні показники студентів були найкращими, тому й зростання відносно інших критеріїв виявилось незначним (показники за всіма критеріями у студентів ЕГ «вирівнялися»). Уважаємо, що в подальшому необхідні додаткові заходи для підвищення професійної жанрово-стильової унормованості, цікавості та переконливості англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів у процесі навчання.

Отже, розподіли студентів за рівнями компетентності в англomовному писемному спілкуванні, подані на рис. 3.2.6–3.2.9, засвідчують ефективність запропонованої методики навчання із застосуванням засобів блог-технологій, оскільки результати студентів ЕГ кращі від результатів студентів КГ за всіма критеріями. Зазначимо також, що рівень сформованості компетентності в

англомовному писемному спілкуванні у студентів контрольних груп у 2016–2017 н. р. показав лише незначне зростання, порівняно з даними констатувального експерименту, проведеного у 2014–2015 н. р. (рис. 3.2.1–3.2.4).

Узагальнений рівень компетентності студентів ЕГ і КГ в англомовному писемному спілкуванні визначався за всіма результатами проведеного тестування. Іншими словами, під час визначення загальної динаміки сформованості компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні у ЗВО ураховувались усі її компоненти (в комплексі) за всіма критеріями з використанням розроблених завдань.

Згідно з одержаними балами студенти в обох групах розподілялися за чотирма рівнями (низьким, середнім, достатнім, високим). Підсумкові результати формувального експерименту відображені в табл. 3.2.2.

Таблиця 3.2.2

**Динаміка сформованості компетентності майбутніх журналістів у
англомовному писемному спілкуванні**

Групи	Контрольні зрізи	Кількість студентів за рівнями сформованості компетентності, %				Усього студентів
		низький	середній	достатній	високий	
Контрольна	перед експериментом	24,8	28,7	25,8	20,7	115
	наприкінці експерименту	10,0	25,0	36,5	28,5	115
	<i>приріст:</i>	-14,8	-3,7	10,7	7,8	
Експериментальна а	перед експериментом	23,5	29,5	26,1	20,9	112
	наприкінці експерименту	3,3	13,9	42,0	40,8	112
	<i>приріст:</i>	-20,2	-15,6	15,9	19,9	

Рис. 3.2.10 наочно відображає відмінність у рівні компетентності студентів ЕГ і КГ в професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні перед і наприкінці експерименту (гістограми розподілу частот). За даними табл. 3.2.2 і рис. 3.2.10, перед експериментом кількість студентів-журналістів за кожним рівнем компетентності в КГ і ЕГ (1-й і 2-й стовпець у кожній колонці) практично однакова. Натомість наприкінці експерименту, після впровадження варійованого чинника – істотно відрізняється (3-й і 4-й стовпець). Кількість студентів із достатнім рівнем компетентності в ЕГ зросла на 15,9 %, високим – на 19,9 %, а в КГ кількість студентів із достатнім рівнем зросла на 10,7 %, високим – на 7,8 %. У КГ залишилось 10,0 % студентів із низьким, за результатами перевірки, рівнем компетентності, а в експериментальній групі таких лише 3,3 %.

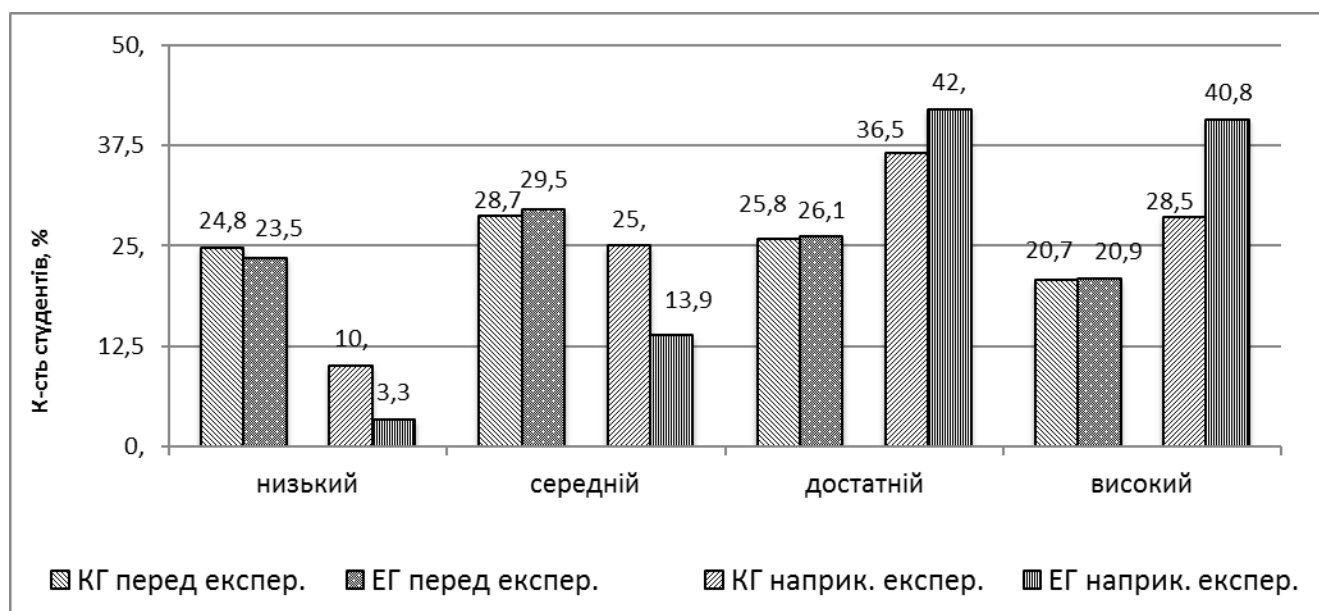

Рис. 3.2.10. Розподіл студентів-журналістів за рівнями сформованості компетентності в професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні

Динаміка змін за рівнями сформованості компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні уможливорює висновок про те, що спроектована лінгводидактична модель і розроблена методика навчання студентів-журналістів професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування з використанням засобів блог-технологій, які застосовувалися в експериментальних групах, більш ефективні, ніж традиційна методика навчання.

Для статистичного порівняння дисперсій і математичних сподівань (середніх) результатів оцінювання студентів ЕГ і КГ ми використовували програму Statistica 6, у яку введено всі дані початкового та прикінцевого контрольних зрізів. Після підтвердження нормальності розподілу даних (значущість критеріїв Колмогорова-Смірнова, Лілліфорса та W-критерій Шапіро-Вілکا $> 0,05$) було перевірено гомогенність за критерієм Левена. Перед експериментом його емпіричне значення становило 0,07, а значущість p Levene = 0,57, що більше прийнятого рівня 0,05, тому можемо стверджувати, що групи гомогенні. Обчислення критерію для порівняння результатів успішності студентів досліджуваних груп перед експериментом: t -value = 0,13 зі статистичною значущістю $p = 0,45$ (табл. 3.2.3). Оскільки $p > 0,05$, відмінності між показниками ЕГ і КГ статистично незначущі. Отже, суттєвої різниці в рівні компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні в цих групах до початку формувального експерименту не виявлено.

Таблиця 3.2.3

Результати обчислення t-критерію для сформованості компетентності студентів ЕГ і КГ в англomовному писемному спілкуванні

На початку експерименту														
		T-test for Independent Samples (Журналісти_початковий зріз) Note: Variables were treated as independent samples												
Group 1 vs. Group 2	Mean Group 1	Mean Group 2	t-value	df	p	Valid N Group 1	Valid N Group 2	Std.Dev. Group 1	Std.Dev. Group 2	F-ratio Variances	p Variances	Levene F(1,df)	df Levene	p Levene
Var1 vs. Var2	76,59611	75,90093	0,130861	227	0,455132	115	112	1,573721	1,538475	1,006809	0,983095	0,070632	227	0,57342
Наприкінці експерименту														
		T-test for Independent Samples (Журналісти_заключний зріз) Note: Variables were treated as independent samples												
Group 1 vs. Group 2	Mean Group 1	Mean Group 2	t-value	df	p	Valid N Group 1	Valid N Group 2	Std.Dev. Group 1	Std.Dev. Group 2	F-ratio Variances	p Variances	Levene F(1,df)	df Levene	p Levene
Var1 vs. Var2	85,63071	102,13141	-2,37674	227	0,008128	115	112	1,468965	1,563119	1,0572655	0,9147098	0,071522	227	0,213197

Обчислення t-критерію для порівняння математичних сподівань оцінювання студентів ЕГ і КГ наприкінці експерименту показало: t -value = -2,38 зі значущістю $p = 0,008$, що $< 0,01$; при цьому дисперсії вибірок є гомогенними, оскільки p Levene = 0,21 $> 0,05$ (табл. 3.2.3). Тобто, рівень компетентності студентів ЕГ в англomовному писемному спілкуванні відрізняється від відповідного рівня студентів КГ із належною статистичною ймовірністю. Такі результати означають,

що застосування у ЗВО розробленої методики дає позитивні результати та з вірогідністю, що перевищує 99 %, підтверджують її доцільність щодо формування компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні.

На запитання, чи корисне навчання з використанням ІКТ для журналістів, ствердно відповіло 93,6 % студентів. На питання: «Чи доцільне застосування блогів у навчанні іноземної мови?» 76,8 % опитаних студентів відповіли схвально. Серед переваг використання блог-технологій для розвитку писемного мовлення студенти виділили: можливість публікувати свої матеріали в інтернеті та розвивати навички писемного мовлення (73,2 %); чітке структурування курсу із зазначенням дат семінарів, описів завдань (60,3 %); можливість спілкуватися з одногрупниками і викладачем (54,2 %); можливість продовжити розпочату в аудиторії дискусію (43,7 %); підвищення якості виконання творчих завдань із використанням фото-, аудіо- та відеоматеріалів (39,6 %).

Анкетування засвідчило, що загалом студенти-журналісти позитивно ставляться до використання блогів у навчальних цілях. На питання, які вміння та навички вдалося розвинути за допомогою блог-технологій, вони відповіли так: навички роботи з ІКТ (88,6 %); навички читання і письма іноземною мовою (62,8 %); уміння класифікувати й аналізувати інформацію (55,4 %); уміння презентувати і захищати власну позицію (43,6 %).

Крім того, серед переваг застосування блогів у навчальному процесі 81,2 % студентів відзначили, що мультимедійні об'єкти, застосовані в блозі, сприяли кращому відтворенню та ілюструванню професійно орієнтованого матеріалу. До цих об'єктів належать графічні зображення (рисунок, фотографії, слайд-шоу, презентації); відеофрагменти (уривки з фільмів, інтерв'ю, відеолекції); аудіофайли (аудіозаписи, зроблені студентами; аудіокниги, створені носіями мови; лекції іноземних викладачів) тощо. 90,8% студентів відзначили, що підвищенню мотивації до вивчення англійської мови сприяв сам формат блогу (блогу групи) з його функцією коментування і можливістю розвитку творчих здібностей.

На питання «Чи погодилися би Ви навчатись із застосуванням блог-технологій на інших навчальних дисциплінах?» ствердно відповіли близько 84 % студентів. На питання «Чи вважаєте Ви, що використання блогів у курсі «Іноземна (англійська) мова для професійного спілкування» сприяло кращому засвоєнню навчального матеріалу?» ми отримали відповіді: «так» – 64,2 %, «ні» – 23,4 %, «не знаю» – 13, 3 % студентів. Бажаючи дізнатися про потенціал блогу як засобу зміцнення співпраці між студентами, ми поставили питання «Чи згодні Ви, що робота з блогами допомогла Вам краще пізнати своїх одногрупників?», яке підтвердили 79,8 % опитаних.

Незважаючи на те, що більшість студентів висловило позитивне ставлення до роботи з використанням блогів, не всі взяли активну участь у роботі над блогами (коментарі, публікації, питання). Ми спробували з'ясувати цю проблему та запитали студентів про причини, через які вони не брали активної участі в роботі над блогами (табл. 3.2.4).

Таблиця 3.2.4

Причини пасивної участі студентів у роботі з блогами

№ з/п	Мотиви студентів	К-сть студентів, %
1	Мене не захопила ця форма роботи	2,8
2	Мені хотілося взяти участь, але не було цікавої теми	11,2
3	У мене були проблеми технічного характеру (відсутність комп'ютера, доступу до інтернету тощо)	3,2
4	Мені більше подобалося читати, що пишуть інші	8,1

Отже, результати анкетування дають підстави для висновку, що переважна більшість студентів позитивно ставляться до блог-технології як інструменту організації навчального процесу та навчальної взаємодії, особливо наголошуючи на їх інтерактивності.

Також під час дослідно-експериментальної роботи ми з'ясували, що 92,7 % опитаних викладачів іноземної мови відзначили зручність і доцільність використання блогів як платформи для управління навчальним процесом (рис. 3.2.11).

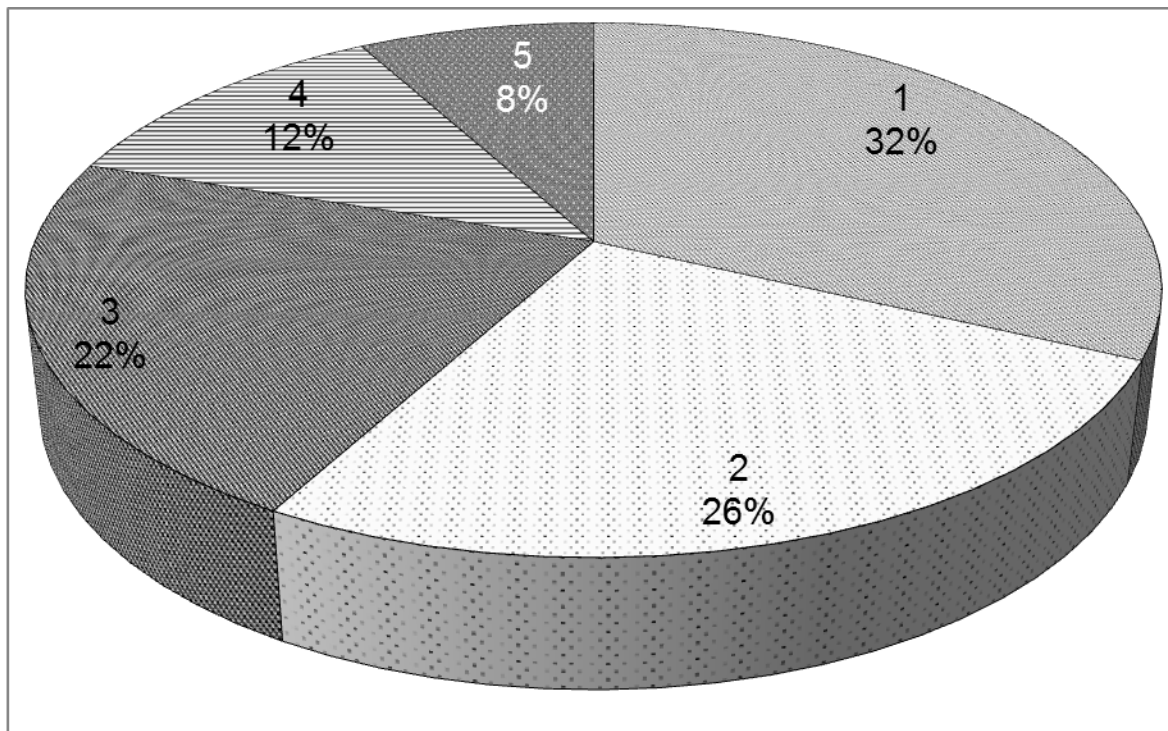

Рис. 3.2.11. Думки викладачів щодо доцільності використання блог-технологій

- 1) оприлюднення робочого плану і завдань для самостійної роботи, а також оперативної інформації (оголошення, зміни в розкладі тощо) – 32 %;
- 2) поширення корисних посилань на інтернет-ресурси – 26 %;
- 3) налагодження оперативного зворотного зв'язку зі студентами – 22 %;
- 4) публікація творчих робіт студентів – 12 %;
- 5) ведення дискусій у позааудиторний час – 8 %.

Як видно з діаграми, основними напрямками використання блогів для викладачів іноземної мови українських ЗВО є оприлюднення планів і завдань, поширення корисних посилань і налагодження зворотного зв'язку в навчанні.

Отже, порівняльний аналіз результатів студентів контрольної та експериментальної груп засвідчує позитивну динаміку підвищення показників компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні за всіма критеріями. Це підтверджує ефективність побудованої моделі та

розробленої методики навчання студентів-журналістів професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування із використанням засобів блог-технологій.

Стійка динаміка підвищення рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні, на нашу думку, є результатом організованої навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови із застосуванням навчальних блогів. Отже, сформульована нами гіпотеза підтверджена; теоретично обґрунтована та практично реалізована у формувальному експерименті методика дала змогу досягнути поставлених у дисертаційній роботі цілей. Окрім того, ми переконалися, що блог-технології є зручною платформою для розвитку навичок писемного спілкування та інших видів мовленнєвої діяльності студентів-журналістів.

3.3. Методичні рекомендації щодо організації навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій

Проведення експериментального дослідження за розробленою нами методикою, результати апробації спроектованої моделі навчання, а також аналіз сучасної науково-методичної літератури дали змогу сформулювати методичні рекомендації щодо більш ефективної організації навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів.

У процесі дослідження результативності навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів з'ясовано, що найбільш проблемним аспектом в організації та реалізації традиційної методики було опанування мовленнєвими особливостями різних журналістських жанрів для формування умінь і навичок створення текстів англійською мовою відповідно до правил, прийнятих носіями мови, а також використання для цього сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

За результатами наших досліджень, основою яких слугували системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний та

інформаційний підходи, теорії проблемного та розвивального навчання, а також концепція комунікативно орієнтованого навчання іноземних мов, найбільш оптимальним методом для розвитку компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні є навчальні блоги (викладача, студента та групи) та оперування функціональними типами мовлення (розповідь, опис, міркування). Тому основну увагу зосередимо на рекомендаціях щодо реалізації розробленої моделі навчання та апробації запропонованого методичного підходу із застосуванням блог-технологій у навчанні іноземної мови у ЗВО.

Шляхом комплексного аналізу та цілеспрямованого дидактичного моделювання визначено цілі навчання англomовного писемного спілкування студентів-журналістів, з'ясовано компоненти компетентності, що формується, окреслено принципи навчання, уточнено його зміст, запропоновано систему вправ і завдань, виокремлено основні етапи освітнього процесу, оптимальні методи навчання та контролю. Зокрема, компоненти змісту навчання передбачають формування низки знань, умінь і навичок, що відображають сутність і складові мовлення фахівців галузі ЗМІ.

З метою впровадження у навчальний процес ЗВО України розробленої поетапної методики організації та застосування трьох видів блогів для розвитку умінь і навичок писемного мовлення студентів у межах дисципліни «Іноземна (англійська) мова для професійного спілкування» ми запропонували систему вправ і завдань, реалізація якої розрахована на 8 год. аудиторної та 60 год самостійної позааудиторної роботи на III та IV курсах навчання.

Практична мета навчання полягає в удосконаленні професійної іншомовної підготовленості майбутніх журналістів завдяки ефективному формуванню компетентності студентів у англomовному писемному спілкуванні. Кінцевий результат цього компонента навчання ми вбачаємо в підвищенні якості вищої освіти майбутніх журналістів, що виражається у сформованості вмінь і навичок самостійного написання англomовних журналістських текстів різних функціональних типів мовлення відповідно до професійних потреб, а також умінь спілкуватися відповідно до правил і традицій, прийнятих носіями мови.

Формування компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні (лінгвістичний, дискурсивний, комунікативний, лінгвосоціокультурний, професійно спрямований компоненти) рекомендовано здійснювати у ЗВО на основі розробленої моделі навчання, яка передбачає дотримання сукупності принципів: загальнодидактичних; професійної освіти; навчання іноземних мов; навчання іншомовного письма; навчання іноземних мов засобами ІКТ. Особливості та завдання підготовки журналістів зумовлюють інтегрування у змісті навчання таких його аспектів: лексико-граматичного, орфографічного та пунктуаційного, стилістичного, структурно-організаційного, предметного, комунікативного, професійно спрямованого, соціокультурного. Завдяки цьому студенти набувають у процесі навчання вмінь створювати журналістські матеріали різних жанрів.

Окреслені в дослідженні етапи навчання (підготовчий, мотиваційно-настановчий, організаційний, операційно-діяльнісний, продуктивно-творчий, рефлексивно-оцінний) спрямовані на опанування мовленнєвими особливостями основних журналістських жанрів для продукування текстів англійською мовою. Методичну підтримку кожного етапу забезпечено шляхом упровадження в освітній процес засобів блог-технологій (блог викладача, блоги студентів та блог групи) і розробленої системи вправ та завдань для навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування, орієнтованого на формування умінь створювати власні писемні висловлювання різних функціональних типів мовлення.

Для відбору навчального матеріалу враховуються такі критерії:

- 1) автентичності;
- 2) доступності та відповідності інтересам студентів;
- 3) пізнавально-комунікативної цінності та проблемності;
- 4) професійної спрямованості;
- 5) відповідності програмам навчання;
- 6) композиційно-структурної організації;
- 7) урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту;

8) співвіднесеності типів текстів із цілями навчання.

На кожному етапі навчання іноземної мови доцільно використовувати відповідні завдання для професійно орієнтованого навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій, які мають на меті формування відповідних навичок і розвиток необхідних майбутнім журналістам умінь. Тому на основі визначених критеріїв розроблено низку комплексних вправ умовно комунікативного, комунікативного, рецептивно-репродуктивного, творчо-продуктивного характеру, спрямованих на написання нарису, замітки, репортажу, газетної / журнальної статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа. Здійснений нами аналіз літературних джерел, зокрема, наукових праць А. Кемпбелла (A. Campbell) [322], П. Сисоєва [267], дозволив нам виокремити й глибше розкрити дидактичний потенціал і методику організації та застосування кожного з трьох типів навчальних блогів.

Блог викладача. Цей тип блогу створюють науково-педагогічні працівники – викладачі іноземної мови – і розміщують у ньому персональні дані й інформацію про навчальний курс, завдання (вправи), додаткові матеріали, корисні студентам для позааудиторної роботи:

- програму курсу (перелік тем, критерії оцінювання тощо);
- тематичні завдання та вправи (на тиждень, місяць, семестр);
- навчально-методичні матеріали з дисципліни «Іноземна мова» для спеціальності «Журналістика»;
- рекомендовані джерела іноземною мовою для додаткового вивчення;
- посилання на інформаційно-довідкові інтернет ресурси (додаток Е);
- посилання на електронні освітні ресурси з досліджуваних тем (hotlist, хотліст – список інтернет-сайтів із необхідним матеріалом; multimedia scrapbook – колекція мультимедійних ресурсів; treasure hunt – посилання на різні сайти, кожна з яких містить запитання по змісту сайту, за допомогою чого відбувається вивчення фактичного матеріалу; subject sampler – посилання на текстові та мультимедійні матеріали мережі інтернет, вивчення яких передбачає відповіді на запитання, спрямовані на обговорення соціально гострих і дискусійних тем; web

quest, веб-квест – навчальний інтернет-ресурс для організації проектної діяльності з певної теми [63, с. 743];

- посилання на мережеві тести для самостійної та факультативної роботи (після вивчення теми студенти можуть перевірити себе, виконавши тест он-лайн), наприклад:

- https://www.examenglish.com/leveltest/grammar_level_test.htm;
- <https://www.oxfordonlineenglish.com/english-level-test/grammar>;
- <https://www.ego4u.com/en/cram-up/tests>;
- <http://www.ef.com/english-resources/english-test/>.

Оскільки блог викладача має бути прикладом для студентів у створенні власних персональних блогів, він також може містити інформацію особистого характеру про інтереси, вподобання, досягнення, подорожі тощо.

Блоги студентів. У своїх блогах студенти іноземною мовою подають персональну інформацію, яку вважають потрібною (дату та місце народження, родину, друзів, досягнення в навчанні, мистецтві або спорті, інтереси, захоплення та плани на майбутнє, фотографії та відеоролики, посилання на цікаві інтернет-сайти, сторінки соціальних мереж тощо). У разі недостатньої мовної підготовки студентів матеріали блогу варто перевірити викладачеві перед розміщенням їх у мережі.

Функції студентських блогів: подавати у визначені терміни індивідуальні творчі письмові роботи англійською мовою згідно із запланованою та обговореною тематикою. Пропонуємо таку орієнтовну тематику творчих письмових робіт, що мають бути підготовлені та розміщені в персональних блогах студентів (відповідно до Програми навчальної дисципліни «Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова для професійного спілкування» для студентів спеціальності 061 Журналістика [100]):

1. Освіта в Україні та світі. Значення освіти для розвитку держави.
2. Роль особистісного чинника в розвитку громадянського суспільства.
3. Захист довкілля та природні катаклізми.
4. Англійська мова як мова міжнародного спілкування.

5. Мистецтво та його вплив на формування особистості.

6. Роль мас-медіа в розвитку суспільства.

Крім того, студентам пропонують щотижня поновлювати інформацію про свої інтереси і захоплення, плани, про фільми, які вони передивилися, музику, яку прослухали тощо.

Під час роботи з блогами студенти розвивають як вміння писемного мовлення, так і вміння читання. Уміння писемного мовлення: використовувати необхідні мовні засоби для подання в писемній формі особистої інформації про себе (автор блогу); використовувати потрібні мовні засоби, за допомогою яких можна передати особливості певної країни (регіону, навчального закладу) та її культури (економіки, освіти, соціальної сфери) в іншомовному середовищі; використовувати адекватні мовні засоби для вираження думки, прояву згоди або незгоди (під час коментування у блозі групи або міркувань інших студентів); аргументувати свою точку зору, використовуючи мовні засоби; писати листи особистого та ділового характеру; самостійно писати статті, нариси, замітки в різних журналістських жанрах та функціональних типах мовлення.

Блог групи. Його створюють для організації позааудиторного обговорення теми, що вивчається, а також спільної навчально-виховної позааудиторної роботи всією навчальною групою. У цьому блозі коментарі студентів і викладача розміщуються один за одним та є висловлюваннями різних функціональних типів мовлення. Блог групи орієнтований на перемикання функціональних типів мовлення залежно від поставленої мети.

Завдяки блогам групи студенти розвивають уміння викладати зміст прочитаного чи прослуханого іншомовного тексту в тезах або коротких повідомленнях; використовувати необхідні мовні засоби для вираження і аргументованого відстоювання власної думки, у толерантній формі виявляти згоду чи незгоду з опонентами або читачами (що не завжди можливо в аудиторії); робити аналогії, порівняння, зіставлення доступними та адекватними іншомовними засобами, використовуючи сучасні технології [262, с. 121].

Коллективне обговорення в блозі книги (вистави, фільму, події, екскурсії) перед написанням твору допоможе студентам-журналістам, по-перше, висловити власну точку зору; по-друге, почути думки інших і навчитися сприймати плюралізм думок та культурне розмаїття як норму співіснування в полікультурному світі XXI ст. [269]; по-третє, розвинути вміння критичного мислення та навички спілкування.

Пропонується зосередити увагу на розвитку таких умінь писемного спілкування: вміння написати нарис, замітку, репортаж, статтю; вміння написати рецензію, огляд, коментар; вміння підготувати, взяти й оформити інтерв'ю; вміння написати відкритого листа, брати участь у письмовій дискусії.

Розглянемо більш докладно етапи навчання, спрямованого на розвиток кожного зі згаданих умінь.

Уміння написати нарис, замітку, репортаж, статтю. Студентам пропонують такі завдання:

1. Написати чотири есе-міркування із запропонованих викладачем тем.
2. Опублікувати свої есе на персональних навчальних блогах.
3. Прокоментувати роботи одногрупників у блозі групи через функцію коментарів щодо: а) змістово-сислової адекватності і лексичної наповненості, відповідності формату тексту, б) структурної цілісності, в) мовленнєвої коректності.
4. Розмістити у персональних блогах підсумкову версію тексту, ураховуючи зазначені в коментарях зауваження.

Уміння написати рецензію, огляд, коментар. Додатково для самостійного опрацювання, наприклад, студентам можна запропонувати такі завдання:

1. Переглянути п'ять фільмів на вибір, які торкаються проблем журналістської діяльності та перешкоджання роботі журналістів («State of Play», «Absence of Malice», «True Crime», «All the President's Men», «Parallax View», «Foreign Correspondent», «Spotlight», «Years of Living Dangerously», «Killing Fields», «The Insider», «Good Night, and Good Luck», «Shattered Glass», «Infamous», «Control Room», «Runaway Jury», «Final

Edition», «Charlie Wilson's War», «Frost / Nixon», «Mighty Heart», «Capote», «Live from Baghdad», «The Hunting Party», «Nothing But the Truth», «Zodiac»).

3. Написати рецензії на переглянуті фільми й опублікувати їх у власних навчальних блогах.

4. Прокоментувати рецензії одногрупників у блозі групи на предмет: а) професійної жанрово-стильової унормованості, б) відповідності формату тексту, в) логіко-інформаційної зв'язності.

5. Розмістити в персональних блогах підсумкову версію тексту, з урахуванням зазначених у коментарях зауважень.

У блозі викладача розміщено також список книжок, присвячених роботі журналістів, або авторами яких є журналісти, як показано у рис. 3.3.1:

teacher blog

The screenshot shows a web page titled "teacher blog" with a navigation menu (ГОЛОВНА, TASK, ABOUT) and a search bar (запит, пошук). The main content area is titled "СПИСОК КНИЖОК, ПРИСВЯЧЕНИХ РОБОТІ ЖУРНАЛІСТІВ, АБО АВТОРАМИ ЯКИХ Є ЖУРНАЛІСТИ". It features a book cover for "School Takeover ABC" and a list of book titles and authors. Below the list, there are instructions for students to read and review books, and a list of interview questions for journalists.

ГОЛОВНА TASK ABOUT

запит пошук

СПИСОК КНИЖОК, ПРИСВЯЧЕНИХ РОБОТІ ЖУРНАЛІСТІВ, АБО АВТОРАМИ ЯКИХ Є ЖУРНАЛІСТИ

School Takeover ABC

«Hack Attack» (Nick Davies), «Stick it Up Your Punter: The Uncut Story of the Sun Newspaper» (Chris Horrie & Peter Choppindale), «All the President's Men» (Bob Woodward & Carl Bernstein), «Good Times, Bad Times» (Harold Evans), «Blood and Sand» (Frank Gardner), «Death and the Penguin» (Andrey Kurkov), «Bilton» (Andrew Martin), «The Ghost» (Robert Harris), «The Whale Hunt» (Jonathan Harris), «The Song of the Dodo» (David Quammen), «Prisoner Without a Name, Cell Without a Number» (Jacobo Timerman), «New Grub Street» (George Gissing), «Ulysses» (James Joyce), «Scoop» (Evelyn Waugh), «Why Rock the Boat?» (William Weintraub), «Towards the End of the Morning» (Michael Frayn), «The Sportswriters» (Richard Ford).

Студентам пропонується прочитати дві-три книги на вибір, написати й опублікувати рецензії на них у своїх навчальних блогах.

Уміння підготувати, взяти й оформити інтерв'ю.

1. Скласти орієнтовний список питань для інтерв'ю за розміщеним у блозі викладача орієнтовним зразком. Попередньо самостійно ознайомитись із роботою відомих тележурналістів (The Howard Stern Show, The Late Show with David Letterman, The Oprah Winfrey Show, The Daily Show with Jon Stewart, Larry King Live, 20/20 with Barbara Walters, The Ellen DeGeneres Show, The Phil Donahue Show The Tonight Show with Jimmy Fallon, Inside the Actor's Studio with James Lipton, The Tonight Show with Johnny Carson).

2. Дати коментарі на питання, запропоновані та розміщені в особистих блогах одногрупників.

TEACHER BLOG

КТЕГОРІЇ

Рис. 3.3.1. Блог викладача

«Hack Attack» (Nick Davies), «Stick it Up Your Punter: The Uncut Story of the Sun Newspaper» (Chris Horrie & Peter Choppindale), «All the President's Men» (Bob Woodward & Carl Bernstein), «Good Times, Bad Times» (Harold Evans), «Blood and Sand» (Frank Gardner), «Death and the Penguin» (Andrey Kurkov), «Bilton» (Andrew Martin), «The Ghost» (Robert Harris), «The Whale Hunt» (Jonathan Harris), «The Song

of the Dodo» (David Quammen), «Prisoner Without a Name, Cell Without a Number» (Jacobo Timerman), «New Grub Street» (George Gissing), «Ulysses» (James Joyce), «Scoop» (Evelyn Waugh), «Why Rock the Boat?» (William Weintraub), «Towards the End of the Morning» (Michael Frayn), «The Sportswriter» (Richard Ford).

6. Студентам пропонують прочитати дві-три книги на вибір, написати й опублікувати рецензії на них у своїх навчальних блогах.

Уміння підготувати, взяти й оформити інтерв'ю. Студентам доцільно запропонувати такі завдання:

1. Скласти орієнтовний список питань для інтерв'ю за розміщеним у блозі викладача орієнтовним зразком. Попередньо самостійно ознайомитись із роботою відомих тележурналістів (The Howard Stern Show, The Late Show with David Letterman, The Oprah Winfrey Show, The Daily Show with Jon Stewart, Larry King Live, 20/20 with Barbara Walters, The Ellen DeGeneres Show, The Phil Donahue Show The Tonight Show with Jimmy Fallon, Inside the Actor's Studio with James Lipton, The Tonight Show with Johnny Carson).

2. Дати коментарі на питання, запропоновані та розміщені у блозі групи. Ознайомитись і відповісти на зауваження, коментарі та поради стосовно власного плану інтерв'ю.

3. Проінтерв'ювати обрану особу (бажано англійською мовою або зробити переклад) та розмістити в персональних блогах англійський варіант тексту.

4. Прокоментувати матеріали інтерв'ю одногрупників у блозі групи щодо: а) відповідності формату тексту, б) структурної цілісності, в) логіко-інформаційної зв'язності, г) цікавості і актуальності.

Уміння написати відкритий лист, брати участь у письмовій дискусії. Студентам запропоновано такі завдання:

1. Самостійно вивчити матеріали з теми: «Актуальні проблеми сучасної журналістської освіти в Україні». З цією метою на навчальному блозі групи для проведення інтернет-дискусії з обов'язковою умовою перемикання між функціональними типами мовлення розміщуються статті та посилання на довідкові ресурси інтернет з цієї проблеми:

<http://detector.media/community/article/126689/2017-06-06-dvi-problemi-ta-dvi-pozitivni-tendentsii-ukrainskoi-zhurnalistiki-opituvannya-dm/>

<http://detector.media/community/article/3051/2004-02-12-zvidki-bratis-zhurnalistam/>

<http://book.net/index.php?p=achapter&bid=17180&chapter=1>

http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/education/zhurnalistska_osvita_v_ukraini_chomu_test_na_pridatnist_sche_y_dosi_ne_skladeno/

http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/education/volodimir_rizun_u_mediynoi_galuzi_nemae_zapitu_na_pidgotovku_kadriv/

<http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1338>

2. До початку дискусії студентам пропонують питання для вивчення:

a) What basic knowledge should a student receive during journalism education?

b) What basic skills should a student gain?

c) How long should a study duration last?

d) Who, in your opinion, should teach on the faculties of journalism?

e) How do you see the reform of journalism education in Ukraine? That is, what steps should be taken first of all to change the existing system of journalism faculties and traditions of teaching them?

f) Does a student need specialization?

Студенти об'єднуються в підгрупи по три-п'ять осіб, кожна з яких опрацьовує окреме питання.

3. Кожна підгрупа має підготувати відкритий лист або доповідь із розв'язанням запропонованої проблеми та розмістити їх у блозі групи.

4. Організують дискусію засобами блог-технологій, де студенти і викладач висувають власні аргументи «за» і «проти» з кожного питання, а також коментують матеріали інших підгруп щодо: а) відповідності формату тексту, б) мовленнєвої коректності й відповідності технічного оформлення, в) логіко-інформаційної зв'язності, г) цікавості й переконливості.

5. Після закінчення дискусії в попередньо визначений термін кожна підгрупа студентів узагальнює обговорення з питань, робить власні висновки і

готує остаточний варіант своїх пропозицій щодо вирішення проблем сучасної журналістської освіти.

Навчання за розробленою методикою доцільно розпочинати з шостого семестру навчання студентів у ЗВО, коли майбутні журналісти вже володіють необхідним обсягом знань, умінь і навичок для написання професійно орієнтованих текстів англійською мовою, за умови, що п'ятий семестр розглядається як підготовчий і інформаційно-мотиваційний етап, під час якого студентів інформують щодо можливостей блог-технологій та мотивуються до розвитку професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування із застосуванням блог-технологій.

Зазначимо, що ми звертали основну увагу на розвиток компетентності майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні, однак робота в блогах комплексно стимулює вдосконалення умінь і навичок читання, письма, аудіювання, сприяє розвитку вміння аналізувати та коментувати інформацію, тобто розвивати критичне й аналітичне мислення.

Організацію освітнього процесу за поданою методикою експериментально перевірено. Отримані результати свідчать про її безсумнівну ефективність. Саме це дозволяє нам запропонувати методичні рекомендації щодо впровадження в навчальний процес методики організації навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій. Отже, поетапна реалізація створеної методики навчання, відображена в розробленій моделі навчання, спрямованій на зростання динаміки поетапного формування в майбутніх журналістів компетентності в англomовному писемному спілкуванні, разом із запропонованими вище методичними рекомендаціями забезпечить сформованість зазначеної компетентності в більшості з них на рівні В1, необхідному для успішної професійної діяльності в сучасних ЗМІ в умовах євроінтеграції та міжнародного співробітництва, що передбачено нормативними документами Міністерства освіти і науки України.

Отже, запропоновані методичні рекомендації реалізують значні потенційні можливості організації освітнього процесу, спрямованого на формування

іншомовної писемної компетентності студентів-журналістів у інформаційно освітньому середовищі ЗВО. Виконана експериментальна перевірка підтвердила доцільність та ефективність використання розробленої методики в освітній практиці.

Висновки до третього розділу

Для діагностики розробленої методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій обґрунтовано та використано комплекс критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості компетентності студентів у англomовному писемному спілкуванні. Проаналізувавши публікації провідних науковців та освітню практику з урахуванням специфіки завдань професійної іншомовної діяльності та письмового мовлення фахівців у галузі ЗМІ, до таких критеріїв ми віднесли: змістово-сміслову адекватність і лексичну наповненість текстів; структурну цілісність і логіко-інформаційну зв'язність повідомлення; мовленнєву коректність і відповідність технічного оформлення; професійну жанрово-стильову унормованість, цікавість і переконливість. Критерії характеризуються відповідними якісними показниками за допомогою запропонованих нами дескрипторів, що дає змогу визначити рівні сформованості компетентності студентів у англomовному писемному спілкуванні (низький, середній, достатній і високий).

За допомогою констатувально-діагностичного зрізу успішності студентів випускного курсу ЗВО ми визначили недостатній стан підготовки майбутніх журналістів до професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування. Дані, отримані під час констатувального експерименту, переконали нас у необхідності вдосконалення навчального процесу іншомовної підготовки студентів із застосуванням сучасних, високопродуктивних засобів.

Визначення ефективності розробленої методики навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій відбувалося за допомогою дослідного навчання, що передбачало добір комплексу вправ і тестових завдань, підготовку, організацію та

проведення формувального експерименту. Його мета полягала в перевірці гіпотези дослідження щодо ефективності навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів шляхом обґрунтованого застосування в іншомовній підготовці засобів блог-технологій.

Апробація авторської методики і проведення процедур формувального експерименту, а також аналіз та інтерпретація його результатів загалом підтвердили наші припущення. Розподіл студентів за рівнями компетентності в англomовному писемному спілкуванні наприкінці експериментального навчання та зіставлення приросту рівнів успішності засвідчують доцільність запропонованої методики навчання із застосуванням засобів блог-технологій, оскільки результати студентів експериментальної групи кращі від результатів студентів контрольної за всіма критеріями. Достовірність і надійність отриманих даних статистично підтверджена з використанням t-критерію Стьюдента в програмі Statistica 6.

Результати апробації авторської методики та спроектованої моделі навчання довели ефективність їх застосування, дали змогу сформулювати методичні рекомендації щодо організації навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій. Таким чином, результати отримані під час експериментального навчання, збігаються з очікуваними, гіпотезу підтверджено, завдання дослідження виконані, мету досягнуто. Упровадження методичних засад навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування студентів на факультетах ЗВО у разі коректного дотримання всіх запропонованих методичних положень сприятиме оптимізації іншомовної підготовки, а також дозволить майбутнім журналістам адекватно підготуватися до різних аспектів професійної діяльності.

Основні результати, викладені у третьому розділі, розкриті в публікаціях автора [2; 3; 9; 11] (див. додаток М).

ВИСНОВКИ

1. Дослідження проблеми навчання майбутніх журналістів англomовного писемного спілкування в педагогічній теорії та практиці професійної освіти дає підстави для висновку, що його особливості та завдання мають цілеспрямовано реалізуватися в освітньому процесі ЗВО шляхом обґрунтованого проектування підготовки журналістів з іноземної мови, добору змісту навчального матеріалу, а також застосування продуктивних методів його подання та вивчення, ефективних форм організації взаємодії викладачів і студентів, інтерактивних технологій розвитку знань, умінь і навичок роботи студентів з іншомовною професійною інформацією. Сучасні геополітичні процеси зумовлюють підвищення вимог до лінгвістичної та комунікативної компетентності журналістів, володіння засобами іншомовної професійно орієнтованої комунікації, що сприятиме усуненню мовного бар'єру між вітчизняними і світовими ЗМІ, налагодженню співпраці з іншими державами та взаємовідносин між людьми в різних царинах. Тому формування іншомовної комунікативної компетентності, зокрема в писемному спілкуванні, є важливим завданням навчання майбутніх журналістів у ЗВО. Відповідно до сучасних світових стандартів майбутні журналісти у процесі навчання мають не лише засвоїти знання, вміння та навички комунікації і методи збирання, оброблення інформації, створення письмових текстів різних функціональних типів мовлення з використанням відповідних журналістських жанрів, а й навчитися користуватись мультимедійним обладнанням, спеціалізованим програмним забезпеченням, сервісами соціальних мереж.

2. Аналіз дидактичних і методичних засад формування вмінь і навичок писемного англійського спілкування у ЗВО дає підстави стверджувати, що процес вивчення іноземних мов нині спирається на лінгводидактичну основу навчання англomовного писемного спілкування, складовими якої є: концепція комп'ютерної лінгводидактики; комп'ютерно-інформаційна модель навчання іноземних мов; теоретичні засади методики розвитку вмінь іншомовного писемного мовлення.

У методиці навчання іншомовного писемного мовлення існує декілька підходів: структурно-орієнтований, процесуальний, жанровий та інтегрований,

кожен із котрих має свої переваги і недоліки. Зокрема, жанровий підхід найкраще відображає соціальні потреби та професійні вимоги журналістської діяльності. Проте безперечною є доцільність застосування інтегративного підходу. Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендації з мовної освіти визначальним принципом є орієнтація на оволодіння мовою як засобом спілкування в реальних життєвих і виробничих ситуаціях. Нині пропонують багатоетапну трициклічну схему системного оволодіння компетентністю іншомовного письма. Іншомовна підготовка у ЗВО передбачає максимальне розширення творчих комунікативних і лінгвістичних складових професійної компетентності майбутніх журналістів завдяки застосуванню нетрадиційних способів формування та контролю новітніх знань, умінь і навичок із допомогою новітніх засобів комунікації, передусім сервісів інтернету, реалізації педагогіки співробітництва, врахування дидактичних принципів індивідуалізації та інформатизації, професійної спрямованості навчання.

3. Блоги як важлива складова сучасних інтернет-технологій у навчанні іноземної мови поступово стають невід'ємною частиною освітнього процесу. Можливості блог-технологій у формуванні компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні дозволяють їм сприяти розвитку таких знань і вмінь: письмово висловлюватися з різних проблем; коментувати іншу точку зору; брати участь у групових дискусіях; адекватно добирати мовні засоби залежно від мети висловлення; виявляти подібність і відмінність у позиціях інших людей; критично оцінювати власні та чужі тексти. Для реалізації означених завдань вважаємо за доцільне використовувати блоги, які інтегрують різні функціональні типи мовлення (розповідь, опис, міркування, а в коментарях – обґрунтування, спростування, полеміка).

Аналіз методичного потенціалу блог-технологій свідчить, що вони дозволяють ефективно навчати студентів писемного спілкування іноземною мовою: розвивати вміння писати особисті листи, викладати відомості про себе у формі, прийнятій у країні (країнах) іноземної мови; розпитувати про новини і

повідомляти їх іншим; розповідати про окремі факти чи події, висловлюючи власні судження та почуття; описувати плани на майбутнє.

Компетентність майбутніх журналістів у англomовному писемному спілкуванні розглядаємо як готовність і здатність виявляти знання, вміння та навички використання писемного мовлення з професійно-комунікативною метою в ситуаціях міжкультурних професійних контактів. На основі вивчення кваліфікаційної характеристики, а також урахувавши складові писемного мовлення студентів-журналістів у ЗВО, доходимо висновку, що в майбутніх журналістів доцільно формувати компетентність в професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванні за такою структурою: лінгвістичний, дискурсивний, комунікативний, лінгвосоціокультурний, професійно спрямований компоненти.

4. У процесі навчання англomовного писемного спілкування студентам-журналістам потрібно засвоїти мовні правила, оволодіти лексичним та граматичним арсеналом мови, навчитися користуватися ним для вираження думок засобами іноземної мови, набути навичок застосування різноманітних опор при самостійному складанні письмового висловлення. Зміст навчання іношомовного писемного спілкування майбутніх журналістів охоплює такі аспекти: лексико-граматичний, орфографічний і пунктуаційний, лексико-стилістичний, структурно-організаційний, предметний, комунікативний, соціокультурний, а також професійно спрямований (прикладний). Розглянуті аспекти змісту навчання відображають сутність і складові писемного мовлення журналістів і покладені в основу методики їхньої підготовки до професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування.

Спираючись на традиційні дидактичні принципи, усебічно проаналізовані в науково-педагогічній літературі, досвід підготовки журналістів, а також навчання іноземної мови за різними програмами, ми виділили групи принципів, які доцільно враховувати, передусім у процесі добору змісту навчання професійно орієнтованої англomовної писемної компетентності майбутніх журналістів. Вагомими для формування компетентності в англomовному писемному

спілкуванні вважаємо окремі загальнодидактичні принципи (свідомості й активності, систематичності та послідовності), а також принципи професійної освіти (професійної спрямованості; інтегративності; індивідуалізації). Безперечно, доцільним є використання методичних принципів навчання іноземних мов (комунікативності, автономії, ситуативно-тематичної організації навчання, стилістичної диференціації, урахування соціокультурних особливостей країн, автентичності навчальних матеріалів) і принципів навчання іншомовного письма (культуро-мовно-мовленнєвої системності, дискурсивності, контрастивно-порівняльного, багаторівневості, циклічності). Принципи навчання іноземних мов засобами ІКТ безпосередньо дотичні до застосування блог-технологій в освітньому процесі: інформатизації навчання, інтерактивності, використання можливостей соціальних сервісів. Усі принципи взаємопов'язані та взаємозумовлені, а їх дотримання під час розроблення методики і побудови системи вправ, а також організації процесу навчання англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів потребує комплексного підходу.

Змістові особливості навчання майбутніх журналістів покладені в основу комплексу критеріїв відбору навчального матеріалу для формування компетентності студентів у англomовному писемному спілкуванні: автентичності; доступності; мотивації та відповідності інтересам студентів; пізнавально-комунікативної цінності та проблемності; професійної спрямованості; відповідності програмам навчання; композиційно-структурної організації; урахування лінгвостилістичних ознак жанрового тексту; співвіднесеності типів текстів із цілями навчання. На основі цих критеріїв було дібрано мовний та текстовий матеріал.

5. Проектуючи модель навчання студентів-журналістів професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій, ми враховували новітні вимоги до журналістів різних спеціалізацій, спиралися на кращий вітчизняний і зарубіжний досвід, оптимальні взаємозв'язки і співвідношення між складовими освітньої системи ЗВО. Основними елементами нашої моделі є: мета та завдання навчання, компоненти змісту навчання, засоби

блог-технологій (блог викладача, блоги студентів, блог групи), вправи і завдання та методика навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування, етапи навчання, критерії та рівні оцінювання одержаних результатів. В основу побудови моделі покладені методологічні підходи: системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний та інформаційний, теорії проблемного та розвивального навчання, а також концепція комунікативно орієнтованого навчання іноземних мов. Як інструмент дослідження модель зорієнтована на органічне та послідовне опанування майбутніми журналістами професійно орієнтованими знаннями, вміннями і навичками англомовного писемного спілкування. Специфіка моделі навчання зумовлена чинниками, пов'язаними з упровадженням в освітній процес засобів блог-технологій, що детермінують вибір методичних підходів до навчання іноземної мови, етапність організації освітнього процесу. Запропонована модель навчання студентів-журналістів англомовного писемного спілкування засобами блог-технологій дає змогу обґрунтувати функції та зв'язки всіх складових цього процесу, сутність і послідовність навчальної взаємодії, спрямованої на досягнення мети навчання; показує неперервність і послідовність формування компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні в її розвитку.

Упровадження моделі в освітній процес закладів вищої освіти у разі коректного дотримання всіх необхідних методичних положень іншомовної підготовки сприятиме високому рівню підготовки майбутніх журналістів до різних аспектів їхньої професійної діяльності.

Запропонована методика навчання містить необхідні для майбутніх журналістів завдання умовно-комунікативного, комунікативного, рецептивно-репродуктивного, творчо-продуктивного характеру, спрямовані на формування вмінь створювати писемні висловлювання різних функціональних типів (розповідь, опис, міркування, а у коментуванні – обґрунтування, спростування, полеміка) та журналістських жанрів (нарису, замітки, репортажу, газетної / журнальної статті, рецензії, огляду, коментарів, інтерв'ю, відкритого листа).

Методика навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування спирається на дидактичні та психологічні закономірності оволодіння іншомовним спілкуванням. Основними для формування компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні в інформаційно-освітньому середовищі ЗВО у нашій методиці визначено навчальні засоби блог-технологій. За функціональним призначенням вони розподілені на три типи (блог викладача, блоги студентів та блог групи), що дає змогу ефективно розвивати компоненти компетентності майбутніх журналістів у англомовному писемному спілкуванні. Методи розвитку вмінь і навичок писемного спілкування студентів-журналістів: інформаційно-рецептивний, інформаційно-репродуктивний, інформаційно-продуктивний, інтерактивний, креативний, комунікативний, методи контролю. Авторська методика навчання професійно орієнтованого англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій передбачає:

1) підготовчий етап, на якому відбувається аудиторне навчання за допомогою підручників і посібників; представлення викладачем власного блогу з відповідною фаховою інформацією (як прикладу) та текстів, що належать до різних функціональних типів мовлення та журналістських жанрів;

2) мотиваційно-настановчий етап, під час якого здійснюється інформування студентів щодо можливостей блог-технологій у розвитку писемного мовлення для підвищення інтересу до застосування саме такого виду технологій;

3) організаційний етап, на якому відбувається навчання створенню та наповненню блогів студентів, підготовка до створення власного тексту; формування вмінь працювати з автентичною іншомовною професійно спрямованою інформацією в блогах;

4) на операційно-діяльнісному етапі студенти створюють власні закриті блоги (блоги студентів), які містять тексти певного функціонального типу мовлення; ці блоги інтегруються з вправами на читання текстів з метою пошуку

необхідної для створення блогу інформації та з вправами на формування умінь складати тексти різних функціональних типів для блогу;

5) на продуктивно-творчому етапі відбувається написання стилістично унормованих англомовних журналістських текстів та їх опублікування; у блозі групи передбачається формування умінь брати участь у дискусії (шляхом почергового коментування невеликими висловлюваннями різних функціональних типів мовлення, між якими відбувається перемикання): основний текст розповідь, опис і міркування, а коментарі – обґрунтування, спростування, полеміка.

б) рефлексивно-оцінний етап, спрямований на оцінювання рівня сформованості компетентності студентів КГ і ЕГ в англомовному писемному спілкуванні.

6. Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики передбачала паралельний педагогічний експеримент із використанням комплексу критеріїв оцінювання рівня сформованості компетентності майбутніх журналістів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні: змістово-сміслової адекватності та лексичної наповненості текстів; структурної цілісності та логіко-інформаційної зв'язності повідомлення; мовленнєвої коректності та відповідності технічного оформлення; професійної жанрово-стильової унормованості, цікавості та переконливості. За допомогою дескрипторів критерії описані відповідними якісними показниками.

Рівень компетентності студентів у професійно орієнтованому англомовному писемному спілкуванні визначався з урахуванням усіх її компонентів шляхом комплексного тестування за визначеними критеріями з використанням спеціально розроблених завдань. Згідно з одержаними балами студенти обох груп були розподілені за чотирма рівнями (низьким, середнім, достатнім, високим). Результати впровадження наших інновацій у навчальний процес ЗВО засвідчили позитивну динаміку: кількість студентів із достатнім рівнем компетентності в експериментальній групі зросла на 15,9 %, із високим – на 19,9 %, а в контрольній групі кількість студентів із достатнім рівнем зросла лише на 10,7 %, високим – на 7,8 %; у контрольній групі залишилось 10,0 % студентів із низьким, за результатами перевірки, рівнем компетентності, а в експериментальній групі

таких лише 3,3 %. Достовірність отриманих даних підтверджена з використанням статистичного критерію Стьюдента в програмі Statistica 6. Відмінності в рівнях сформованості компетентності студентів експериментальних і контрольних груп в англomовному писемному спілкуванні дозволили зробити висновок, що модель та розроблена методика навчання студентів-журналістів професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування з використанням засобів блог-технологій більш ефективні, ніж традиційна методика навчання з достовірністю 99 %.

Результати апробації спроектованої моделі та авторської методики і доведена ефективність їх застосування дали змогу підготувати навчально-методичний посібник науково-педагогічним працівникам щодо організації навчання професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів засобами блог-технологій.

Подальшого наукового пошуку потребує проблема формування в майбутніх журналістів умінь аудіювання та ділової комунікації у професійній галузі з використанням новітніх педагогічних технологій і врахуванням концептуальних засад модернізації вищої освіти за напрямом «Журналістика», провідних тенденцій розвитку засобів масової інформації, завдань ухордження України до європейського інформаційного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аграновский В. А. Вторая древнейшая : беседы о журналистике / В. А. Аграновский. – Москва : Вагриус, 1999. – 416 с.
2. Алексеева Л. Е. Оптимизация процесса обучения иноязычному профессионально ориентированному общению студентов факультета международных отношений (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Алексеева Лариса Евгеньевна. – Санкт-Петербург, 2002. – 313 с.
3. Алябьева Е. О социальных функциях блогов в современной России / Е. Алябьева // Личность и межличностное взаимодействие в сети Internet. Блоги : новая реальность / под ред. Волохонского В. Л., Зайцевой Ю.Е., Соколова М.М. – Санкт-Петербург : Издательство СПбГУ, 2006. – С. 40–46.
4. Андреева К. В. Компьютерные технологии в обучении иностранному языку : учеб. пособие / К. В. Андреева. – Калининград, 2002. – 102 с.
5. Артёмов В. А. Психология обучения иностранным языкам : учеб. пособие / В. А. Артёмов. – Москва : Просвещение, 1969. – 279 с.
6. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Изд. 4-е, стереотипное. – Москва : КомКнига, 2007. – 576 с.
7. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – Москва : Просвещение, 1985. – 208 с.
8. Балыхина Т. М. Методика преподавания русского языка как неродного, нового : Учебное пособие / Т. М. Балыхина. – Москва : Изд-во РУДН, 2007. – 185 с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://refdb.ru/look/1718697-p19.html>
9. Бебих В. В. Організація самостійної роботи майбутніх фінансистів у процесі навчання англomовного ділового писемного спілкування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бебих Валентина Володимирівна. – Київ, 2009. – 296 с.
10. Беженар І. В. Методика навчання майбутніх філологів англійського писемного мовлення з використанням мовного портфеля : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» / І. В. Беженар. – Київ, 2012. – 22 с.

11. Беспалько В. П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия) / В. П. Беспалько. – Москва : НПО МОДЭК, 2002. – 352 с.
12. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : [монографія] / Валерій Юхимович Биков. – Київ : Атака, 2008. – 684 с.
13. Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблема школьных учебников : опыт системно-структурного описания / И. Л. Бим. – Москва : Русский язык, 1977. – 288 с.
14. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе : Проблемы и перспективы / Инесса Львовна Бим. – Москва : Просвещение, 1988. – 256 с.
15. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бирюк Ольга Василівна. – Київ, 2005. – 201 с.
16. Бичкова Г. Пізнавальні та виховні можливості вивчення іноземної мови для формування загальнолюдських цінностей особистості / Бичкова Г. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – Ужгород, 2004. – Вип. 7. – С. 26–28.
17. Блог [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Блог>.
18. Бобаль Н. Р. Формування соціокультурної компетентності майбутніх журналістів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бобаль Наталія Робертівна. – Вінниця, 2013. – 224 с.
19. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика : учебное пособие / М. А. Бовтенко. – Москва : Флинта : Наука, 2005. – 216 с.
20. Бориско Н. Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка (на материале интенсивного обучения) : монография / Наталья Федоровна Бориско. – Киев : Изд. центр КГЛУ, 1999. – 268 с.

21. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку) : дис ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Бориско Наталия Федоровна. – Киев, 2000. – 508 с.

22. Бочковський О. І. Українська журналістика на тлі доби : історія, демократичний досвід, нові завдання / І. Бочковський, С. Сірополко / за ред. К. Костева, Г. Комаринського. – Мюнхен : Укр. техн.-господар. ін-т, 1993. – 204 с.

23. Бударина Т. А. Методика обучения интервьюированию на иностранном языке студентов-журналистов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бударина Татьяна Алексеевна. – Тамбов, 2003. – 418 с.

24. Бухаркина М. Ю. Информационно-образовательные среды в ДО с использованием мультимедиа и технологий веб 2.0 [Электронный ресурс] / М. Ю. Бухаркина. – Режим доступа : <http://cdn.sciprpeople.com/materials/8236/Блог%20в%20обучении%20английскому%20языку.pdf>.

25. Бухаркина М. Ю. Использование телекоммуникаций в обучении иностранным языкам в общеобразовательной школе : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бухаркина Марина Юрьевна. – Москва, 1994. – 198 с.

26. Бьюзен Т. Супермышление / Тони и Барри Бьюзен ; пер. с англ. – 2-е изд. – Минск : ООО «Попурри», 2003. – 304 с.

27. Васильєва Е. В. Навчання студентів мовних спеціальностей написання наукового проблемно-тематичного повідомлення англійською мовою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання : германські мови» / Е. В. Васильєва. – Київ, 2005. – 24 с.

28. Вдович С. М. Сучасні освітні технології мовної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування : метод. посіб. / Вдович С. М., Палка О. В. – Київ : Педагогічна думка, 2013. – 128 с.

29. Видная О. Е. Непрерывность – качество журналистского образования / О. Е. Видная // Проблемы массовой коммуникации : материалы Всерос. науч.-практ. конф. ; г. Москва, 16 мая 2006 г. – Москва, 2006. – С. 223–225.

30. Виникнення і розвиток письма [Електронний ресурс] // Офіційний сайт української мови. – Режим доступу : http://ukrainskamova.com/publ/fonetika_i_pismo/viniknennja_i_rozvitok_pisma/4-1-0-19.

31. Виноградова С. М. Слагаемые журналистской профессии / Виноградова С. М. // Основы творческой деятельности журналиста / ред.-сост. С. Г. Корконосенко. – Санкт-Петербург : Знание, 2000. – С. 7–59.

32. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя, авт. колектив : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш та ін. – Київ : МОН, 2004. – 288 с.

33. Вішнікіна Л. П. Педагогічне моделювання як основа проектування освітніх процесів / Л. П. Вішнікіна // Імідж сучасного педагога. – 2008. – № 7–8. – С. 80–84.

34. Владимиров В. М. Теорія і методика журналістської творчості : [навч. посібник] / Владимиров В. М. – Вид. 2-е, доп. – Київ : КиМУ, 2006. – 105 с.

35. Волкова Н. П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський ; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2013. – 228 с.

36. Володин А. А. Методика применения технологии подкастинга в обучении : монография / А. А. Володин, А. А. Володин. – Подольск : АНО ВПО «МОГИ», 2013. – 98 с.

37. Волохонский В. Л. Психологические механизмы и основания классификации блогов / В. Л. Волохонский // Личность и межличностное взаимодействие в сети Internet. Блоги : новая реальность / под ред. Волохонского В. Л., Зайцевой Ю. Е., Соколова М. М. – Санкт-Петербург : Издательство СПбГУ, 2006. – С. 117–131.

38. Воробьева Е. И. Информатизация иноязычного образования : основные направления и перспективы : монография / Е. И. Воробьева ; Поморский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – Архангельск : Поморский ун-т, 2011. – 123 с.

39. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский // Собр. соч. : в 6 т. – Москва : Педагогика, 1982. – Т. 2. – С. 5–361.

40. Галкіна Г. Компетентність майбутнього вчителя-філолога в сучасній освітній системі [Електронний ресурс] / Галина Галкіна // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/523>.

41. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : учеб. пособие для студ. вузов / Гальскова Н. Д., Гез Н. И. – 6-е изд., стер. – Москва : Академия, 2009. – 333 с.

42. Гальченко О. Ю. Модель навчання майбутніх менеджерів туризму професійно орієнтованого англомовного письма в коледжах / О. Ю. Гальченко // Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. – 2013. – Вип. 22. – С. 72–79.

43. Гаращук К. В. Особливості навчання писемного мовлення учнів середнього ступеня загальноосвітньої школи / К. В. Гаращук, Л. А. Гаращук // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2004. – Вип. 19. – С. 83–86.

44. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования : проблемы и перспективы / Борис Семенович Гершунский. – Москва : Педагогика, 1987. – 264 с.

45. Гетьманець М. Ф. Сучасний словник літератури і журналістики / Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л. – Харків : Прапор, 2009. – 384 с.

46. Гидденс Э. Опосредование опыта ; [пер. с англ. М. М. Назарова] / Энтони Гидденс // Назаров М. М. Массовая коммуникация в современном мире : методология анализа и практика исследований. – Москва : Едиториал УРСС, 2003. – С. 169–173.

47. Гол Дж. Онлайн-журналістика / Дж. Гол. – Київ : К.І.С., 2005. – 344 с.

48. Гольдин А. Образование 2.0. : взгляд педагога [Электронный ресурс] / А. Гольдин // Компьютерра-Online. – 2009. – 6 января. – Режим доступа : <http://www.computerra.ru:80/readitorial/393364/>.

49. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / Гончаренко Семен Устимович. – вид. 2-ге, перероб. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – 308 с.

50. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.

51. Горный Е. Интернет для журналистов [Электронный ресурс] / Е. Горный // Режим доступа : <http://old.russ.ru/netcult/99-05-27/gorny.htm>.

52. Горобец Л. Н. Особенности профессиональной речевой деятельности словесника / Л. Н. Горобец // Технология развития лингвориторической компетенции. – Армавир, 2016. – С. 66–70.

53. Горохов В. М. Основы журналистского мастерства / В. М. Горохов. – Москва : Высшая школа, 1989. – 119 с.

54. Грабельников А. А. Работа журналиста в прессе : [учеб. пособие] / А. А. Грабельников. – Москва : РИП-Холдинг, 2005. – 274 с.

55. Гресько О. В. Міжнародна журналістика в контексті глобальних суспільних трансформацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / О. В. Гресько. – Київ, 2004. – 18 с.

56. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах : довідник / Д. С. Григораш. – Львів : Вища школа, 1974. – 294 с.

57. Громова Н. М. Лингво-методические основы системы обучения специалистов-международников иноязычному деловому общению (внешнеэкономический профиль, английский язык) : автореф. дис. на соискание науч. степени докт. пед наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения: германские языки»/ Н. М. Громова. – Москва, 2007. – 52 с.

58. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / П. Б. Гурвич. – Владимир : ВГПИ, 1980. – 104 с.

59. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», -Т 2012. – 506 с.

60. Гуревич Р. С. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : [монографія] ; за заг. ред. доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Р. С. Гуревич. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – 426 с.

61. Гуревич Р. Інтернет і його соціальні мережі в сфері освіти : напрями використання / Р. Гуревич // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті : досвід, проблеми, перспективи : третя між нар. наук.-практ. конф. : [в 2 ч.]. Ч. 1 / Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та ін. ; [за ред. М. М. Козяра, Н. Г. Ничкало]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2012. – С. 52–56.

62. Гуржій А. Інформатизація освіти і проблеми створення комп'ютерних програмно-педагогічних засобів навчання / А. Гуржій, В. Волинський, В. Коцур // Освіта України. – № 23. – С. 9–10.

63. Гутарева Н. Ю. Применение учебных интернет-ресурсов в рамках обучения английскому языку в вузе / Н. Ю. Гутарева // Молодой ученый. – 2015. – № 7. – С. 743–745.

64. Дахин А. Н. Моделирование в педагогике / А. Н. Дахин // Идеи и идеалы. – 2010. – № 1(3). – Т. 2. – С. 11–20.

65. Демьяненко М. Я. Основы общей методики обучения иностранным языкам : теоретический курс : учеб. пособие для студентов фак. романо-германск. филологии ун-тов и пед. ин-тов иностр. языков. / М. Я. Демьяненко, К. А. Лазаренко, С. В. Кислая ; под общ. ред. М. Я. Демьяненко. – Київ : Вища шк., 1976. – 280 с.

66. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) V-IX класи / керівн. автор. колективу С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 1998. – 32 с.

67. Дюлічева Ю. Використання освітніх соціальних мереж у дистанційному навчанні [Електронний ресурс] / Юлія Дюлічева. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/18717/1/6-20-25.pdf>.

68. Дяченко М. Д. Теоретичні і методичні засади розвитку творчого потенціалу майбутніх журналістів у процесі професійної підготовки : дис. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Дяченко Марія Дмитрівна. – Запоріжжя, 2013. – 400 с.

69. Евдокимова М. Г. Система обучения иностранным языкам на основе информационно-коммуникационной технологии (технический вуз, английский язык) : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра пед наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностраные языки)» / М. Г. Евдокимова. – Москва, 2007. – 49 с.

70. Евстафиади О. В. Коммуникативные регистры и виды речи / О. В. Евстафиади // Наука и современность. – 2010. – № 5-3. – С. 24–28.

71. Егорова Е. К. Основы аннотирования и реферирования английского текста : методические рекомендации для преподавателей и студентов [Електронний ресурс] / Е. К. Егорова С. И. Калинина. – Режим доступу : http://kalininasi.narod.ru/download/Osnovy_referirovaniya.pdf.

72. Електронні засоби навчання іноземних мов студентів : досвід розробки й апробації : колективна монографія / Бігіч О. Б., Волошинова М. М., Мацнева О. А. та ін. / заг. і наук. ред. : Бігіч О. Б. – Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. – 160 с.

73. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

74. Жадько В. О. Журналістика та основи редакторської майстерності : навч. посібник / В. О. Жадько. – Київ : Знання, 2012. – 271 с.

75. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу / М. І. Жалдак // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2003 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України / АПН України. – Ч. 1. – Харків : ОВС, 2002. – С. 371–383.

76. Жовнич О. В. Блог-технології як засіб оптимізації процесу формування англомовного писемного спілкування майбутніх журналістів / О. В. Жовнич //

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 44. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – С. 318-321.

77. Жовнич О. В. Дидактичні перваги і новітні тенденції застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі / О. В. Жовнич // Молодь і ринок : щомісячний наук.-пед. журнал. – Дрогобич, 2016 – № 7. – С. 150–155.

78. Жовнич О. В. Іншомовне професійно орієнтоване спілкування майбутнього журналіста : шляхи реалізації та вдосконалення / О. В. Жовнич // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2016. – № 89. – С. 132–135.

79. Жовнич О. В. Порівняльний аналіз проблем вивчення іноземних мов у Польщі та Чехії (за даними видань, що індексуються наукометричною базою Scopus) / Громов Є. В., Лазаренко Н. І., Коломієць А. М., Жовнич О. В. // Science And Life : Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 30 November 2017 / Ed. prof. I. P. Klimov, I. V. Ignatko, V. V. Mantusov. – Czech Republic, Karlovy Vary : Skleněný Můstek. – P. 62–71.

80. Жовнич О. В. Проблеми професійної іншомовної підготовки майбутніх журналістів і можливі шляхи їх розв'язання / О. В. Жовнич // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. – 2016. – № 47. – С. 73–77.

81. Жовнич О. В.

ні техно ні

методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 48. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2017. – С. 110-114.

82. Журавлёва Е. В. Отбор грамматического материала на основе речевых моделей / Е. В. Журавлева // Иностранные языки в школе. – 1962. – № 5. – С. 17-23.

83. Журбенко Н. Л. Методика обучения создания письменных иноязычных текстов на основе ресурсов Интернета (на материале английского языка): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык как иностранный и иностранные языки в общеобразовательной и высшей школе)» / Н. Л. Журбенко. – Москва, 2008. – 26с.

84. Журналистика // Большая Советская Энциклопедия : в 30 т. / [гл. ред. А. М. Прохоров]. – 3-е изд. – Москва : Советская энциклопедия, 1972. – Т. 9. – С. 742–749.

85. Заболотна М. І. Методика навчання аудіювання англомовних публіцистичних текстів старшокласників в умовах профільного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Марина Ігорівна Заболотна. – Київ, 2004. – 255 с.

86. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва]. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.

87. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Загвязинский, Р. Атаханов ; 4-е изд. – Москва : Академия, 2006. – 208 с.

88. Задорожна І. П. Модель організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією / І. П. Задорожна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 66–72.

89. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Ірина Павлівна Задорожна. – Київ, 2012. – 770 с.

90. Зайцева Е. Н. Оценка эффективности самостоятельного обучения студентов в телекоммуникационной среде средствами непараметрической

статистики / Е. Н. Зайцева // IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies ; Kazan. Russia, 9-12 August 2002. – Казань, 2002. – С. 107–111.

91. Зайцева Ю. Роль ведення інтернет-дневника в становленні індивідуальності / Ю. Зайцева // Личность и межличностное взаимодействие в сети Internet. Блоги : новая реальность / под ред. Волохонского В. Л., Зайцевой Ю. Е., Соколова М. М. – Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУ, 2006. – С. 102–116.

92. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»: уведений в дію Постановою ВР N 2783-ХІІ від 16.11.92 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 1, ст. 1 {Із змінами, внесеними згідно із Законами ... N 1780-VIII від 08.12.2016}. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.

93. Закон України «Про інформацію» : уведений в дію Постановою ВР N 2658-ХІІ від 02.10.92 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 48, ст.650 {Із змінами, внесеними згідно із Законами ... N 1774-VIII від 06.12.2016, ВВР, 2017, N 2, ст.25}. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

94. Засорина Т. Профессия – журналист / Т. Засорина, Н. Федосова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 320 с.

95. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти) : навч.-метод. посібник / авт. кол. ; за ред. М. Л. Смульсон. – Київ : Педагогічна думка, 2008. – 256 с.

96. Здоровега В. Й. Державотворення і професіоналізм журналіста / В. Й. Здоровега // Актуальні проблеми журналістики : зб. наук. праць. – Ужгород : МП «Ліра». – 2001. – С. 84–92.

97. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості / Володимир Йосипович Здоровега. – 3-тє вид. – Львів : ПАІС, 2008. – 276 с.

98. Зінукова Н. В. Навчання студентів-економістів написання англійською мовою довідково-інформаційної документації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Зінукова Наталя Вікторівна. – Київ, 2004. – 235 с.

99. Иванченко Д. А. Перспективы применения блог-технологий в Интернет-обучении / Д. А. Иванченко // Информатика и образование. – 2007. – № 2. – С. 120–122.

100. Програма навчальної дисципліни «Іноземна мова для професійного спілкування» для студентів спеціальності 061 Журналістика / уклад. Петрова А. І., Клос Н. С. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2016. – 15 с.

101. Інформаційні технології в навчанні / під ред. Н. В. Морзе. – Київ : Вид. група ВНУ, 2004. – 240 с.

102. Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов для професійного спілкування : колективна монографія / Коваль Т. І., Асоянц П. Г., Каменева Т. М., Майер Н. В., Синекон О. С., Стрілець В. В., Чуфарлічева А. Ю. ; заг. ред. : Коваль Т. І. – Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. – 280 с.

103. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ : Блоги, Веб-квести, Блог-квести : навч.-метод. посібник (вид. 2-е, доп.) / М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк, В. М. Кобися. – Вінниця : ТОВ «Ландо ЛТД», 2014. – 236 с.

104. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі. Соціальні сервіси та он-лайнний офіс : навч. посібник / Кадемія М. Ю., Кобися А. П., Кобися В. М. – Вінниця : Ландо, 2011. – 172 с.

105. Калмыков А. А. Основы профессионального образования журналиста / А. А. Калмыков // Акценты. Новое в массовой коммуникации : Альманах. – 2005. – Вып. 5–6. – С. 61–67.

106. Каменева Т. М. Методика навчання майбутніх менеджерів ділового писемного спілкування англійською мовою з використанням електронного підручника : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тетяна Миколаївна Каменева. – Київ, 2009. – 256 с.

107. Канюк О. Формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців як важлива складова професійної підготовки / Канюк О. // Науковий вісник Ужгородського національного університету : [зб. наук. ст.]. Серія Педагогіка. Соціальна робота. – Вип. 16–17. – Ужгород : Говерла, 2009. – С. 123-126.

108. Каппон Дж. Настанови журналістам Асошіейтед Пресс / Дж. Рене Каппон. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 257 с.

109. Карташова Л. А. Супровід навчального посібника засобами Web 2.0-технологій / Л. А. Карташова // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2010. – № 2 (26). – С. 39–47.

110. Кедровіч Г. Теорія і практика застосування комп'ютерних технологій у загальноосвітніх і професійних навчальних закладах Польщі / Гжегож Кедровіч. – Київ : Вища школа, 2001. – 356 с.

111. Кибальчич В. М. Мовна компетентність журналіста / В. М. Кибальчич // Вісник Львівського університету. Сер. : Журналістика. – 1989. – Вип. 16. – С. 8-94.

112. Китаева С. О. Отбор оригинальных специальных текстов для обучения на английском языке и методика их использования на третьем этапе неязыкового педагогического вуза : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. О. Китаева. – Киев, 1989. – 264 с.

113. Киян О. Н. Аутентичность как методическая категория в обучении иностранному языку [Электронный ресурс] / О. Н. Киян. – Режим доступа : <http://www.isuct.ru/konf/antropos/section/4/KIYAN.htm>.

114. Клименко О. А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса / О. А. Клименко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moluch.ru/conf/ped/archive/21/1799/>.

115. Климчук В. О. До проблеми використання t-критерію Стьюдента у психології / Климчук В. О. // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – № 6. – С. 21–28.

116. Коваль Т. І. Використання інформаційних технологій в навчанні іноземних мов / Т. І. Коваль, О. М. Кужель // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: зб. наук. пр. – Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2001. – Вип. 4. – С. 187–192.

117. Койдан В. М. Методичні аспекти фахової підготовки викладача іноземних мов у вищому навчальному закладі / В. М. Койдан // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – 2012. – Вип. 20. – С. 168–172.

118. Колесникова И. Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – Санкт-Петербург : Русско-Балтийский информационный центр «Блиц», Cambridge University Press, 2001. – 224 с.

119. Кондратьева Л. Л. Моделирование профессиональной деятельности в системе практических занятий / Л. Л. Кондратьева, Г. В. Лазутина, Е. И. Пронин // Содержание, формы и методы обучения в высшей и средней школе : сб. науч. статей. – Москва, 1985. – Вып. 4. – С. 12–23.

120. Коновальчук С. А. Методика інтегрованого навчання професійно орієнтованої англomовної компетентності журналістів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Коновальчук Світлана Андріївна. – Тернопіль, 2016. – 200 с.

121. Кононова О. Л. Використання блог-ресурсів на заняттях з іноземної мови / Кононова О. Л. // Сучасні підходи до навчання іноземної мови : шляхи інтеграції школи та ВНЗ : матер. III Міжнар. конф. ; Харків, 12 квітня 2013 р. – Харків, 2013. – С. 76–77.

122. Концепція державної мовної політики : схвалено указом Президента України № 161 від 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>.

123. Концепція інформатизації діяльності університету [Електронний ресурс] / Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – Київ, 2003. – 10 с. – Режим доступу : https://kneu.edu.ua/userfiles/norm_doc/concept_it2013.pdf.

124. Концепція мовної освіти в Україні : проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/doc/files/news/132/13273/Concept_L_education.doc.

125. Корейба І. В. Методика навчання професійного читання майбутніх учителів німецької мови з використанням інтернет-ресурсів : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Корейба Інна Василівна. – Київ, 2010. – 286 с.
126. Корконосенко С. Г. Основы журналистики : [учебник для вузов] / С. Г. Корконосенко. – Москва : Аспект Пресс, 2004. – 287 с.
127. Корню Д. Етика засобів масової інформації / Д. Корню. – Київ : К.І.С., 2004. – 130 с.
128. Короченський А. П. Медиакритика в теории и практике журналистики : дис. ... доктора філол. наук : 10.01.10 / Александр Петрович Короченський. – Санкт-Петербург, 2003. – 467 с.
129. Костікова І. І. Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій : монографія / І. І. Костікова. – Харків : Колегіум, 2008. – 355 с.
130. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгводидактики : монографія / І. І. Костікова. – Вінниця : Поділля-2000, 2007. – 240 с.
131. Костюк В. В. Формування мовної культури майбутнього журналіста / В. В. Костюк // Вісник Сумського державного університету. – 2006. – № 3 (87). – С. 97–101.
132. Кравчук Г. В. Методика навчання студентів технічних спеціальностей професійно орієнтованого англійського діалогічного мовлення на основі текстів науково-технічної реклами : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика навчання : германські мови» / Г. В. Кравчук. – Київ, 2010. – 20 с.
133. Краевский В. В. Методология педагогики : пособие для педагогов-исследователей / Володар Викторович Краевский. – Чебоксары : изд-во Чуваш. ун-та, 2001. – 244 с.
134. Красилова И. Е. Развитие иноязычной коммуникативной компетентности будущих учителей иностранного языка средствами образовательного интернет-сообщества : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Красилова Ирина Евгеньевна. – Москва, 2015. – 241 с.

135. Кремень В. Педагогічна синергетика : понятійно-категоріальний синтез / В. Кремень // Теория и практика управления социальными системами. – № 3. – НТУ «ХПИ», 2013. – С. 3–19.

136. Кривчикова Г. Ф. Методика інтерактивного навчання писемного мовлення майбутніх учителів англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Кривчикова Галина Федорівна. – Київ, 2005. – 205 с.

137. Криштоф С. Д. Технологія підготовки майбутнього вчителя природничо-математичних дисциплін до використання інтернет-підтримки у навчальному процесі / С. Д. Криштоф // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова // Зб. наук. пр., – Київ, 2011. – Вип. 98. – Серія : Педагогіка. – С. 127-134.

138. Крюкова О. П. Самостоятельное изучение иностранного языка в компьютерной среде / О. П. Крюкова. – Москва : Логос, 1998. – 126 с.

139. Кузнецова О. Д. Засоби масової комунікації : посібник / Олена Дмитрівна Кузнецова. – Львів : ПАІС, 2005. – 200 с.

140. Кузьмина Л. Г. Социокультурные аспекты развития иноязычной письменной речи в послевузовском образовании : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Кузьмина Лариса Григорьевна. – Москва, 1998. – 237 с.

141. Курило Л. В. Навчання майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованого наукового писемного мовлення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання : германські мови» / Л. В. Курило. – Київ, 2014. – 22 с.

142. Кухта І. В. Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристичної сфери : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Іванна Василівна Кухта. – Тернопіль, 2011. – 271 с.

143. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике / А. А. Кыверялг. – Таллин : Валгус, 1980. – 335 с.

144. Лapidус Б. А. Проблемы содержания обучения языку в языковом вузе : [учеб. пособие] / Б. А. Лapidус. – Москва : Высш. шк., 1986. – 144 с.

145. Ленюк Н. М. Формування німецькомовної компетенції студентів технічних спеціальностей у процесі самостійної навчальної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ленюк Наталя Михайлівна. – Херсон, 2014. – 225 с.

146. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения : монография / И. Я. Лернер. – Москва : Педагогика, 1981. – 186 с.

147. Литвин А. В. Теоретичні та методичні засади інформатизації навчально-виховного процесу у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Андрій Віленович Литвин. – Львів, 2012. – 477 с.

148. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія / Євген Олександрович Лодатко. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – 148 с.

149. Мазунова Л. К. Мир письменной речи. Вводный курс : уч. пособие / Л. К. Мазунова. – Уфа : Изд. Башкирского ун-та, 2001. – 216 с.

150. Мазунова Л. К. Письмо как способ и средство сохранения фенотипа «человек культурный»: монография / Л. К. Мазунова. – Москва : Наука, 2006. – 304 с.

151. Мазунова Л. К. Система овладения культурой иноязычного письма в языковом вузе : дис. ... д-ра пед. наук. : спец. 13.00.02 / Мазунова Лидия Константиновна. – Уфа, 2005. – 318 с.

152. Макеева Е. А. Формирование коммуникативной компетенции журналистов в ходе обучения немецкому языку в вузе / Е. А. Макеева // Иностранные языки : теория и практика. – Москва, 2008. – № 2. – С. 31–36.

153. Малюга О. С. Навчання професійно орієнтованого читання наукових англійських текстів студентів-магістрів аграрних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання : германські мови» / О. С. Малюга. – Київ, 2007. – 24 с.

154. Маркова Ю. Ю. Методика развития умений письменной речи студентов на основе вики-технологии : английский язык, языковой вуз : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Маркова Юлия Юрьевна. – Тамбов, 2011. – 187 с.

155. Мартинова Р. Ю. Сутність і структура процесуальної інтеграції професійної та іншомовної мовленнєвої діяльності / Р. Ю. Мартинова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2012 – № 4. – С. 63–69.

156. Мартинова Р. Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов : [монографія] / Раїса Юрївна Мартинова. – Київ : Вища школа, 2004. – 454 с.

157. Мартынова А. Г. Обучение академическому письменному дискурсу в жанре экспозиторного эссе (на материале старших курсов языкового вуза) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Мартынова Анна Геннадьевна. – Омск, 2006. – 207 с.

158. Маслова С. Я. Методика навчання англомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх виноробів на засадах контекстно-інтегрованого підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Маслова Світлана Яківна. – Київ, 2009. – 224 с.

159. Методика навчання англійської мови в середній школі : посібник-практикум для студ. вищ. навч. закладів / О. Є. Мисечко ; Житомирський держ. педагогічний ун-т ім. І. Я. Франка. – Житомир : Полісся, 2002. – 256 с.

160. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / під загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.

161. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – вид. 2-е, випр. і перероб. – Київ : Ленвіт, 2002. – 328 с.

162. Методика обучения иностранным языкам в средней школе : учебник / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий, А. А. Миролубов, С. К. Фоломкина, С. Ф. Шатилов. – Москва : Высш. школа, 1982. – 373 с.

163. Методы системного педагогического исследования : [учеб. пособие] / под ред. Н. В. Кузьминой. – Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1980. – 172 с.

164. Метьолкіна О. М. Формування англомовної професійно орієнтованої компетенції у діалогічному мовленні майбутніх митників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Метьолкіна Олена Миколаївна. – Київ, 2012. – 210 с.

165. Микитенко Н. «Прямі» методики навчання іноземних мов у контексті формування іншомовної професійної компетентності студентів / Наталія Микитенко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2011. – № 3. – С. 99-106.

166. Микитенко Н. Феномен іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей / Микитенко Н. // Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні в контексті Болонського процесу : матер. Міжнародної наук.-практ. конф. ; 13–14 грудня 2007 р. – Чернівці : Рута, 2007. – С. 185–189.

167. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія / Н. О. Микитенко. – Тернопіль : ТНПУ, 2011. – 411 с.

168. Мильруд Р. П. Критерии содержательной аутентичности учебного текста / Р. П. Мильруд, Е. В. Носонович // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 2. – С. 8–12.

169. Мильруд Р. П. Методика обучения иноязычной письменной речи / Мильруд Р. П. // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 2. – С. 5–11.

170. Мильруд Р. П. Методика преподавания английского языка. English Teaching Methodology : [учеб. пособие для вузов] / Р. П. Мильруд. – 2-е изд., стереотип. – Москва : Дрофа, 2007. – 253 с.

171. Мильруд Р. П. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам / Мильруд Р. П., Максимова И. Р. // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 4. – С. 9–15. ; № 5. – С. 7–12.

172. Миролубов А. А. Изучение иностранных языков : средство развития личности / А. А. Миролубов // Советская педагогика. – 1989. – № 6. – С. 13–18.

173. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підручник / І. Л. Михайлин. – 5-те вид. перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
174. Модель учебной программы по журналистике [Электронный ресурс] // ЮНЕСКО, 2009. – Кластерное бюро ЮНЕСКО. – Режим доступа : <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001512/151209r.pdf>.
175. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов : навч. посібник / Л. І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2008. – 265 с.
176. Морська Л. І. Методична система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у навчанні учнів : монографія / Л. І. Морська. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 243 с.
177. Морська Л. І. Теорія і практика методики навчання англійської мови : навч. посібник / Л. І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2003. – 248 с.
178. Морська Л. І. Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Лілія Іванівна Морська. – Київ, 2001. – 220 с.
179. Москаленко А. З. Теорія журналістики / Анатолій Захарович Москаленко. – Київ : Експрес-об'ява, 1998. – 336 с.
180. Москалець О. О. Етапи навчання іншомовного писемного мовлення як засобу спілкування / Москалець О. О. // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – № 6. – С. 104–107.
181. Москалець О. О. Навчання студентів-філологів письма англійською мовою з використанням комп'ютерних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Москалець Олена Олександрівна. – Київ, 2009. – 268 с.
182. Мусницкая Е. В. Какими должны быть тексты для чтения и аудирования / Е. В. Мусницкая, Н. В. Елухина // Иностранные языки в школе. – 1978. – № 3. – С. 30–33.
183. Мусницкая Е. В. Обучение письму / Е. В. Мусницкая // Общая методика обучения иностранным языкам : хрестоматия. – Москва : Русс. яз, 1991. – С. 261–270.

184. Мусульбес С. Н. Обучение аргументирующему дискурсу в сфере письменного сообщения (языковой вуз, продвинутый этап, английский язык) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Мусульбес София Николаевна. – Москва, 2005. – 202 с.

185. Нагірний Л. Я. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів / Л. Я. Нагірний // Науковий журнал Чернівецького університету : актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. – Вип. 4. – С. 101–111.

186. Нагорнюк Л. Є. Формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нагорнюк Людмила Євгенівна. – Тернопіль, 2009. – 272 с.

187. Напря́м підготовки 6.030301 «Журналістика» [Електронний ресурс] / Директор програми : Кузнецова О. Д. // Каталог освітніх послуг Львівської політехніки. – Режим доступу : <http://edu.lp.edu.ua/napryamy/6030301-zhurnalistyka>.

188. Николаева С. Ю. Индивидуализация обучения иностранным языкам / София Юрьевна Николаева. – Київ : Вища школа, 1987. – 139 с.

189. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) : навч. посібник / С. Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2008. – 285 с.

190. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11–17.

191. Новиков А. М. Методология / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – Москва : СИНТЕГ, 2007. – 663 с.

192. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи) / Д. А. Новиков. – Москва : МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.

193. Носенко Э. Л. ЭВМ в обучении иностранным языкам в вузе / Э. Л. Носенко. – Москва : Высшая школа, 1988. – 104 с.

194. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / Пётр Ильич Образцов. – Санкт-Петербург : Питер, 2004. – 268 с.

195. Образцов П. И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения : учеб.-метод. пособие / Пётр Ильич Образцов. – Орёл : ОГТУ, 2000. – 145 с.

196. Основи нових інформаційних технологій навчання : посібник для вчителів / авт. кол. ; за ред. Ю. І. Машбиця. – Київ : ІЗМН, 1997. – 264 с.

197. Основы творческой деятельности журналиста : учебник для студ. вузов по спец. «Журналистика» / [ред.-сост. С. Г. Корконосенко]. – Санкт-Петербург : Знание, СПбИВЭСЭП, 2000. – 272 с.

198. Павельева Т. Ю. Методика развития умений письменной речи студентов средствами учебного интернет-блога : английский язык, языковой вуз : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Павельева Татьяна Юрьевна. – Тамбов, 2010. – 157 с.

199. Паламарчук Л. М. Формування якостей професійного мовлення у майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. М. Паламарчук. – Тернопіль, 2012. – 22 с.

200. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е. И. Пассов. – Москва : Рус. яз., 1989. – 276 с.

201. Пассов Е. И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования / Е. И. Пассов. – Москва : Просвещение, 2000. – 158 с.

202. Патаракин Е. Д. Веб 2.0 – управление, изучение и копирование / Е. Д. Патаракин, Д. Б. Ярмахов // Образовательные технологии и общество. – 2007. – № 10. – С. 245–258.

203. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0. в помощь учителю : практ. руководство / Е. Д. Патаракин. – Москва : Интуит.ру, 2007. – 64 с.

204. Патаракин Е. Д. Формирование личного учебного пространства в сети электронных коммуникаций / Е. Д. Патаракин, Д. Б. Ярмахов // Educational Technology & Society : науч.-теорет. журнал. – 2008. – № 11(2). – С. 416–425.

205. Патаракин Є. Д. Побудова учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережних сервісів Веб 2.0 : навч. посібн. [Електронний ресурс]. –

Київ : Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні». – 2007. – 88 с. – Режим доступу :

<https://www.slideshare.net/pashaandronatiy/ss-14491972>.

206. Патієвич О. В. Методика навчання стилістичної унормованості наукового писемного англійського мовлення майбутніх фізиків в умовах магістратури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Патієвич Ольга Василівна. – Київ, 2015. – 282 с.

207. Пейперт С. Переворот в сознании : дети, компьютеры, и плодотворные идеи : [пер. с англ.] / Сеймур Пейперт. – Москва : Педагогика, 1989. – 222 с.

208. Пинська О. В. Навчання майбутніх учителів професійно спрямованої писемної комунікації англійською мовлю як другою іноземною : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / О. В. Пинська. – Київ, 2002. – 20 с.

209. Пиотровская К. Р. Современная компьютерная лингводидактика / К. Р. Пиотровская // Научно-техническая информация (НТИ). Серия 2. Информационные процессы и системы. – 1991. – № 4. – С. 26–29.

210. Подзигун О. А. Використання Інтернет-ресурсів як засіб активізації самостійної роботи студентів у вивченні іноземних мов / О. А. Подзигун // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету : зб. наук. пр. Серія : Педагогіка. – 2006. – № 1. – С. 120–124.

211. Подзигун О. А. Використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови : метод. посіб. / О. А. Подзигун. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2008. – 67 с.

212. Полат Е. С. Дидактические возможности сети Интернет в преподавании иностранных языков / Е. С. Полат // Интернет в гуманитарном образовании / под ред. Е. С. Полат. – Москва : ВЛАДОС, 2001. – С. 92–101.

213. Полат Е. С. Интернет на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 2. – С. 14–19.

214. Полат Е. С. Некоторые концептуальные положения организации дистанционного обучения иностранному языку на базе компьютерных

телекомунікацій / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 5. – С. 6–11 ; № 6. – С. 18–24.

215. Полетаев А. А. Обучение письменной аргументированной речи посредством учебного блога : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Полетаев Александр Александрович. – Волгоград, 2012. – 189 с.

216. Полетаев А. А. Обучение письменной аргументированной речи посредством учебного блога : немецкий язык, старшие классы общеобразовательной школы : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностранный язык)» / А. А. Полетаев. – Пятигорск, 2012. – 21 с.

217. Попова А. В. Методика обучения технике чтения студентов на основе языковых мультимедийных программ (языковой вуз, английский как второй иностранный язык) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Попова Анна Владимировна. — Тамбов, 2015. — 168 с.

218. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика : навч. посіб. / Борис Володимирович Потятиник. – Львів : ПАІС, 2010. – 246 с.

219. Програма з англійської мови для професійного спілкування / кол. авт. : Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – Київ : Ленвіт, 2005. – 119 с.

220. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : проект / колектив авт. : С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін. – Вінниця : Нова Книга, 2001. – 245 с.

221. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. – 2-12 класи / Міністерство освіти і науки України. Головне управління змісту освіти ; підгот. О. Акулова [та ін.] ; ред. П. Бех. – Київ : Шкільний світ, 2001. – 44 с.

222. Пронина Е. Е. Психология журналистского творчества / Е. Е. Пронина. – Москва : Изд-во МГУ, 2003. – 320 с.

223. Професійний стандарт. Паспорт професії «журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації» [Електронний ресурс] / СКМ ; British Council ;

Фонд «Розвиток України». – Режим доступу :
http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/zhurnalist_multimediynih_vidan.pdf.

224. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики : [учебник] / Е. П. Прохоров. – Москва : Аспект Пресс, 2003. – 367 с.

225. Психология : [учебн. для пед. ин-в] / под ред. А. А. Смирнова [и др]. – Москва : Учпедгиз, 1962. – 559 с.

226. Радкевич О. П. Конфіденційність персональної інформації педагогічних працівників ПТНЗ під час інформаційно-аналітичної діяльності в мережі Інтернет / О. П. Радкевич // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. – Львів : ЛДУ БЖД, 2015. – [Вип. 4, ч. 2.]. – С. 85–87.

227. Раицкая Л. К. Интернет-ресурсы в преподавании английского языка в высшей школе : классификация, критерии оценки, методика использования : монография / Л. К. Раицкая. – Москва : МГИМО, 2007. – 190 с.

228. Раицкая Л. К. Использование блогов и агрегаторов RSS в преподавании (английского) языка в высшей школе / Л. К. Раицкая // Филологические науки в МГИМО. – 2006. – № 26. – С. 118–127.

229. Різун В. В. Проблеми і перспективи розвитку журналістської освіти в Україні початку XXI століття : доповідь / В. В. Різун // Журналістика 2004 у світлі підготовки журналістських кадрів : Міжнародна наук. конф. ; м. Київ, 27 трав. 2004 р. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2004. – 19 с.

230. Роберт И. В. Методология информатизация образования [Электронный ресурс] / И. В. Роберт ; Институт информатизации образования РАО. – Режим доступа : <http://ito.su/40/plenum/Robert.html>.

231. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты) / И. В. Роберт ; 3-изд., доп. – Москва : ИИО РАО, 2010. – 356 с.

232. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – Москва : Просвещение, 1991. – 287 с.

233. Розина И. Н. Педагогическая компьютерно-опосредованная коммуникация : теория и практика / И. Н. Розина. – Москва : Логос, 2005. – 460 с.
234. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – Москва : Санкт-Петербург, 2002. – 720 с.
235. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія / Лариса Анатоліївна Руденко. – Львів : Край, 2015. – 344 с.
236. Савинова Н. А. Аутентичные материалы как составная часть формирования коммуникативной компетенции / Н. А. Савинова, Л. В. Михалева // Вестник ТГУ. – 2007. – № 294. – С. 116–119.
237. Самарина Н. В. Формирование компетенции иноязычной письменной речи школьников с помощью электронных дидактических средств : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Самарина Наталия Владимировна. – Нижний Новгород, 2016. – 204 с.
238. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций / В. В. Сафонова. – Воронеж : Истоки, 1996. – 240 с.
239. Свитич Л. Г. Введение в специальность : Профессия : журналист : учеб. пособ. / Луиза Григорьевна Свитич. – Москва : Аспект Пресс, 2003. – 255 с.
240. Свитич Л. Г. Проблемы подготовки журналистов : итоги социологического исследования. Ч. 2 / Л. Г. Свитич, А. А. Ширяева // Вестник Московского университета. Серия : Журналистика. – 2004. – № 3. – С. 53–57.
241. Свитич Л. Г. Российский журналист и журналистское образование. Социологические исследования / Л. Г. Свитич, А. А. Ширяева. – Москва : ВК, 2006. – 324 с.
242. Семантична павутина [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
243. Сервисы Web 2.0 в образовании и обучении [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.wikibooks.org>.

244. Сердюков В. И. Актуальные вопросы организации и проведения педагогического эксперимента и пути их решения / В. И. Сердюков // Педагогическое образование в России. – 2013. – № 6. – С. 84–90.

245. Сердюков П. И. Теоретические основы обучения иностранным языкам в языковом вузе с применением информационных технологий : дис... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Сердюков Петр Игоревич. – Киев, 1997. – 349 с.

246. Синекон О. С. Методика інтерактивного навчання англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційної безпеки з використанням комп'ютерних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» / О. С. Синекон. – Київ, 2011. – 23 с.

247. Сисоєва С. О. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посіб. / Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 460 с.

248. Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження : наук. видання / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова / НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих ; МОН, Маріупольський держ. гуманітарний ун-т. – Київ : ВД «ЕКМО», 2010. – 362 с.

249. Сімкова І. О. Методика навчання англійської професійно орієнтованої дискусії студентів інженерних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Сімкова Ірина Олегівна. – Київ, 2010. – 303 с.

250. Скалкин В. Л. Коммуникативные упражнения на английском языке : пособие для учителя / В. Л. Скалкин. – Москва : Просвещение, 1983. – 128 с.

251. Склейтев Н. Облачные вычисления в образовании : аналитическая записка / Нил Склейтев ; Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании. – Москва, 2010. – 12 с.

252. Складенко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Ніна Костянтинівна Складенко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–7.

253. Скуратівська Г. С. Навчання писемного англійського професійного мовлення студентів фінансово-економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Скуратівська Галина Степанівна. – Київ, 2002. – 282 с.

254. Словарь социолингвистических терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sociolinguistics.academic.ru/>

255. Смелякова Л. П. Теоретические основы отбора художественного текстового материала для языкового вуза (на материале английского языка) : дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Лидия Петровна Смелякова. – Киев, 1992. – 390 с.

256. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам : базовый курс лекций / Елена Николаевна Соловова. – Москва : Просвещение, 2002. – 238 с.

257. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам : продвинутый курс / Е. Н. Соловова. – Москва : АСТ : Астрель, 2008. – 278 с.

258. Средства массовой информации // Большая энциклопедия в 62 томах. Т. 47. – Москва : Терра. – 2006. – С. 453.

259. Станько А. Проблемы журналистского образования [Электронный ресурс] / А. Станько. – Режим доступа: <http://relga.rsu.ru/n25/obraz25.htm>.

260. Стеченко Т. О. Формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Стеченко Тетяна Олександрівна. – Київ, 2004. – 264 с.

261. Сухих О. В. Средства обучения иностранным языкам в деятельности учителя и учащихся: [учеб. пособ. для высш. пед. учеб. завед.] / О. В. Сухих. – Пятигорск : Изд-во ПГЛУ, 2000 – 165 с.

262. Сысоев П. В. Блог-технология в обучении иностранному языку / Сысоев Павел Викторович // Язык и культура. – № 4 (20). – 2012. – С. 115–127.

263. Сысоев П. В. Информатизация языкового образования : основные направления и перспективы / П. В. Сысоев // Иностранные языки в школе. – 2012. – № 2. – С. 2–9. ; № 3. – С. 2–8.

264. Сысоев П. В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий : учеб.-метод. пособие / Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. – Москва : Глосса-Пресс ; Ростов-на-Дону : Феникс, 2010. – 177 с.

265. Сысоев П. В. Разработка авторских учебных Интернет-ресурсов по иностранному языку / Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 2. – С. 8–16.

266. Сысоев П. В. Современные учебные Интернет-ресурсы в обучении иностранному языку / Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 6. – С. 1–10.

267. Сысоев П. В. Социальный сервис блогов в обучении иностранному языку / Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 4. – С. 12–18.

268. Сысоев П. В. Технологии Веб 2.0 в создании виртуальной образовательной среды для изучения иностранного языка / Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. // Иностранные языки в школе. – 2009. – № 3. – С. 27–31.

269. Сысоев П. В. Языковое поликультурное образование : теория и практика : монография. – Москва : Глосса-Пресс, 2008. – 385 с.

270. Сысоев П. В. Языковое поликультурное образование в XXI веке // Язык и культура. – 2009. – № 2. – С. 96–110.

271. Тарнопольський О. Б. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою / Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 288 с.

272. Татарина М. А. Теоретические основы создания и использования дистанционного курса обучения иноязычной письменной речи для студентов 23 курса лингвистического вуза (на материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Татарина Мария Андреевна. – Москва, 2005. – 335 с.

273. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / под ред. А. Д. Климентенко, А. А. Мирялобова. – Москва : Педагогика, 1981. – 456 с.

274. Терещук Д. Г. Формування у студентів філологічних спеціальностей іншомовних комунікативних стратегій з використанням мовленнєвих симуляцій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Терещук Діана Григорівна. – Тернопіль, 2013. – 259 с.

275. Тетерина Н. Н. Формирование компетентности интерактивного иноязычного письма в процессе лингвометодической подготовки будущего учителя иностранных языков / Тетерина Н. Н., Мосина М. А. // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 1. – С. 133–137.

276. Титова С. В. Некоторые теоретические проблемы использования компьютерных технологий в образовании / С. В. Титова // Вестник Московского университета. Сер. 19 : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2005. – № 4. – С. 39–54.

277. Титова С. В. Ресурсы и службы Интернета в преподавании иностранных языков / С. В. Титова. – Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2003. – 267 с.

278. Титова С. В. Теоретические основы компьютерно-информационной модели обучения иностранным языкам : дис. на соиск. учен. степ. д-ра. пед. наук : 13.00.02 / Титова Светлана Владимировна. – Москва, 2004. – 415 с.

279. Толковый словарь терминов понятийного аппарата информатизации образования [Электронный ресурс]. – Москва : ИИО РАО, 2009. – 96 с. – Режим доступа : <http://www.iiorao.ru/iio/pages/fonds/dict/>.

280. Тулупов В. Мифы и проблемы журналистского образования / Владимир Тулупов // Журналист. – 2004. – № 9. – С. 66–67.

281. Тутатчикова И. Н. Методика обучения письменной речи на английском языке на первом курсе языкового вуза с использованием печатного пособия и компьютерной программы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Тутатчикова Ирина Николаевна. – Москва, 2003. – 159 с.

282. Урсол О. В. Формування культури професійного спілкування у майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних методів навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Урсол. – Київ, 2012. – 20 с.

283. Усманова Л. Р. Формирование и развитие коммуникационных способностей журналиста в новых информационных условиях : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Усманова Лариса Рафаэлевна. – Казань, 1999. – 178 с.

284. Федякин И. А. Общественное сознание и массовая коммуникация в буржуазном обществе / Игорь Алексеевич Федякин ; [отв. ред. Я. Н. Засурский]. – Москва : Наука, 1988. – 212 с.

285. Филатова А. В. Оптимизация преподавания иностранных языков посредством блог-технологий : для студентов языковых специальностей вузов : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Филатова Анна Владимировна. – Москва, 2009. – 197 с.

286. Фридман Л. М. Наглядность и моделирование в обучении / Л. М. Фридман. – Москва : Знание, 1984. – 79 с.

287. Фроликова Е. Ю. Методика обучения студентов монологическому высказыванию на основе рефлексии : начальный этап, языковой вуз : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.02 / Фроликова Елена Юрьевна. – Москва, 2014. – 214 с.

288. Халеева И. И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи / Ирина Ивановна Халеева. – Москва : Высшая школа, 1989. – 238 с.

289. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Чемерис Інна Михайлівна. – Київ, 2008. – 248 с.

290. Черникова Е. В. Основы творческой деятельности журналиста : учеб. пособие / Е. В. Черникова. – Москва : Гардарики, 2005. – 287 с.

291. Черниш В. В. Теоретична структурно-функціональна модель формування у майбутніх учителів англomовної професійно орієнтованої компетенції у говорінні / В. В. Черниш // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 19. – С. 149–161.

292. Шамо́в А. Н. Методика преподавания иностранных языков : общий курс / А. Н. Шамо́в. – Москва : АСТ МОСКВА : Восток-Запад, 2008. – 253 с.

293. Шаповал Ю. Г. Національна журналістика : наукові праці / Ю. Г. Шаповал. – у 2-х томах. Т. 2. – Львів, 2006. – 488 с.
294. Шаповал Ю. Г. Феномен журналістики : проблеми теорії : [монографія] / Ю. Г. Шаповал. – Рівне : РВП «Роса», 2005. – 248 с.
295. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе : учебное пособие для студентов пед. ин-тов / С. Ф. Шатилов. – 2-е изд., дораб. – Москва : Просвещение, 1986. – 223 с.
296. Шилінська І. Ф. Формування культури професійного мовлення майбутніх фахівців економічного профілю у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. Ф. Шилінська. – Тернопіль, 2012. – 20 с.
297. Штульман Э. А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам / Эдуард Абрамович Штульман. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1971. – 144 с.
298. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь : более 2000 единиц / А. Н. Щукин. – Москва : Астрель : АСТ : Хранитель, 2007. – 746 с.
299. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам : теория и практика : учеб. пособие для препод. и студ. / А. Н. Щукин. – Москва : Филоматис, 2007. – 475 с.
300. Щуров И. Образование будущего : в ожидании революции [Электронный ресурс] / И. Щуров // Компьютерра. – 2005. – № 43. – Режим доступа : <http://old.computerra.ru/2005/615/240449/>.
301. ACTFL Proficiency Guidelines, 2001. – American Council on the Teaching of Foreign Languages, 2001. – 178 p.
302. Agnew J. K. Today's Journalism for Today's Schools / Agnew J. K. – Revised Edition. – N.Y. : The J. W. Singer Company INC, 1960. – 208 p.
303. Alexander B. Web 2.0 : A New Wave of Innovation for Teaching and Learning? [Electronic Resource] / B. Alexander // Educause Review. – № 41(2). – Режим доступа : <http://www.-educause.edu/ir/library/pdf/ERM0621.pdf>.

304. Anderson T. Distance Learning – Social Software’s Killer Ap? [Electronic Resource] / T. Anderson // ODLAA 2005 Conference. – Режим доступа : <http://www.unisa.edu.au/odlaaconference-/PPDF2s/13%20odlaa%20-%20Anderson.pdf>.
305. Anson C. Journal in the Classroom : Writing to Learn / C. Anson, R. Beach – Norwood, MA : Gordon Publishers, 1995. – 48 p.
306. Armstrong K. Blogging as L2 writing: A case study / K. Armstrong, O. Retterer // AACE Journal. – 2008. – № 16 (3). – P. 233–251.
307. Bachman L. F. Fundamental Considerations in Language Testing / Lyle F. Bachman. – OUP, 1990. – 420 p.
308. Banister S. The Impact of Web 2.0 Tools in the Reading Classroom / S. Banister, C. Ross, R. Vannatta // Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education International Conference / K. McFerrin et al. (eds.). – Chesapeake, VA : AACE, 2008. – P. 3617–3621.
309. Barlett-Bragg A. Blogging to Learn : The Knowledge Tree, Edition Four [Electronic Resource] / A. Barlett-Bragg,. – Режим доступа : http://www.flexiblelearning.net.au/knowledgetree-/edition04/pdf/Blogging_to_Learn.pdf.
310. Barret H. Authentic Assessment with Electronic Portfolios Using Common Software and Web 2.0 Tools [Electronic Resource] / H. Barret. – Режим доступа : <http://electronicportfolios.com/web20.html>.
311. Baumgartner P. Competency-based Education with Weblogs and E-portfolios: A challenge for developing a new learning culture [Electronic Resource] / P. Baumgartner. – Mode of access : http://www.blendededucation.net/material/article/eportfolio_english.pdf/download.
312. Benziger B. Back to School with the Class of Web 2.0 [Electronic Resource] / B. Benziger. – 2006. – Режим доступа : <http://www.solutionwatch.com/512/back-to-school-with-the-class-of-web-20-part-1/>
313. Bloch J. Abdullah’s Blogging : A Generation 1.5 student enters the blogosphere / J. Bloch // Language Learning and Technology. – 2007 – vol. 11., № 2. – P. 25–37.

314. Bloch J. Blogging in Academic Writing Development / J. Bloch, C. Crosby // Handbook of Research on Computer-Enhanced Language Acquisition and Learning. N.Y. : Information Science Reference, 2007. – P. 36–47.
315. Blood R. Weblogs : A History and Perspective / R. Blood. – Rebecca's Pocket, 2000. – 167 p.
316. Brandon B. Using RSS and Weblogs for E-learning : An overview [Electronic Resource] / B. Brandon // The E-learning Developers' Journal. – Режим доступа : http://elearning.typepad.com/thelearnedman/files/eLearning_RSS_Weblogs.pdf.
317. Brookes D. Writing for Study Purpose: A teacher's guide to developing individual writing skills. – Teaching Writing Skills / D. Brookes, P. Grundy P. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991. – 162 p.
318. Brooks J. G. The case for constructivist classrooms / J. G. Brooks, B. G. Brooks. – Alexandria, VA : Association for Supervision and Curriculum Development, 1993. – 642 p.
319. Brown J. S. Minds on Fire : Open Education, the Long Tail, and Learning 2.0. / John Seely Brown, Richard P. Adler // Educause. – 2008. – January-February. – P. 17–35.
320. Byrne D. Teaching Writing Skills / Donn Byrne. – New Edition. – London : Longman, 1991. – 154 p.
321. Campbell A. P. Weblog Applications for EFL/ESL Classroom Blogging : A Comparative Review [Electronic Resource] / A. P. Campbell // TESL-EJ. – 2005. – 9(3). – Режим доступа : <http://www.cc.kyoto-su.ac.jp/information/tesl-ej/ej35/ml.html>.
322. Campbell A. P. Weblogs for Use with ESL Classes [Electronic Resource] / Aaron Patric Campbell // The Internet TESL Journal. – 2003. – Vol. IX, № 2. – P. 33-36. – Режим доступа : <http://iteslj.org/Techniques/Campbell-Weblogs.html>.
323. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy / M. Canal // Language and Communication / Richards J. and Schmidt R., (eds.). – London : Longman, 1983. – P. 2–27.

324. Chao J. Student Project Collaboration Using Wikis / J. Chao // Proceedings of the 20th Conference on Software Engineering Education and Training (CSEE&T 2007) ; Dublin, Ireland, July 3-5 2007. – P. 255–261.

325. Chill H. Der journalistische Beruf [Electronic Resource] / H. Chill, H. Meyn. – Режим доступа: http://www.bpb.de/publikationen/05130450203270656971152197995037,0,0IZPB_200_Der_journalistische_Beruf_150402.html.

326. Cole P. Constructivism revisited: A search for common ground / P. Cole // Educational Technology. – 1992. – № 33(2). – P. 27–34.

327. Common European Framework of Reference for Languages : Learning, Teaching, Assessment, 2001. – Council of Europe ; Cambridge University Press, 2001. – 476 p.

328. Cottrell S. The Study Skills Handbook / Cottrell S. – [2-d edit.]. – Palgrave Macmillan, 2003. – 295 p.

329. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal // Language Learning and Technology. – 2005. – Vol. 3, № 4. – P. 5–8.

330. Dalsgaard C. Social Software : E-learning beyond learning management systems [Electronic Resource] / C. Dalsgaard // European Journal of Open, Distance and E-Learning. – Режим доступа : http://www.eurodl.org/materials/contrib/2006/Christian_Dalsgaard.htm.

331. Davis A. Rationale for Educational Blogging [Electronic Resource] / A. Davis. – Режим доступа: <http://anne.teachesme.com/2007/01/17/rationale-for-educational-blogging/>

332. Dawson R. Launching the Web 2.0 Framework [Electronic Resource] / R. Dawson. – Режим доступа: http://www.rossdawsonblog.com/weblog/archives/2007/05/launching_the_w.html.

333. DeWitt S. The Pedagogy of Writing and Computer Mediated Discussion / S. DeWitt // Teaching in the Community Colleges (Electronic) Journal. – 1996. – Vol. 1, № 2. – P. 31–32.

334. Dieu B. Blogs for Language Learning / B. Dieu // Essential Teacher. – 2004. – 7(4). – P. 26-30.
335. Dougiamas M. Reading & Writing in Online-Learning [Electronic Resource] / M. Dougiamas. – Режим доступа : <http://dougiamas.com>.
336. Downes S. Educational Blogging / S. Downes // Educause Review. – 2004. – vol. 39 (5). – P. 14–26.
337. Downes S. E-Learning 2.0 [Electronic Resource] / Stephen Downes // eLearn Magazine. Association for Computing Machinery. – 2005. – Oct 16. – Режим доступа : <http://www.downes.ca/post/31741>.
338. Duber J. Mad Blogs and Englishmen [Electronic Resource] / J. Duber // TESL-EJ. – 2002. – 6(2). – Режим доступа : <http://www.kyoto-su.ac.jp/information/tesl-ej/ej22/int.html>.
339. Duffy P. The Use of Blogs, Wikis and RSS in Education : a Conversation of Possibilities / P. Duffy, A. Bruns // Proceedings Online Learning and Teaching Conference. – Brisbane, Australia, 2006. – P. 31–38.
340. Elbow P. A Method Of Teaching Writing / P. Elbow // College of Illinois, 1968. – P. 115–150.
341. English for Specific Purposes (ESP) : National Curriculum for Universities. – Kyiv : British Council, Ukraine, 2005. – 107 p.
342. Evans L. Using Student Podcasts in Literature Classes [Electronic Resource] / L. Evans. – Режим доступа : <http://www.academiccommons.org/ctfl/vignette/using-student-podcasts-in-literature-classes>.
343. Evans V. Successful Writing (Upper-Intermediate) / V. Evans. – Swansea : Express Publishing, 1998. – 116 p.
344. Fellner T. Developing Writing Fluency and Lexical Complexity with Blogs / T. Fellner, M. Apple // JALT CALL Journal. – 2006. – № 2(1). – P. 15–26.
345. Fiedler S. Personal Webpublishing as a Reflective Conversational Tool for Self-organized Learning [Electronic Resource] / S. Fiedler // Proceedings of «Blog Talk» : A European conference on weblogs ; Vienna, Austria, 23-24 May 2003. – Режим доступа : [http://seblogging.cognitivearchitects.com/stories/storyReader\\$963](http://seblogging.cognitivearchitects.com/stories/storyReader$963).

346. Firth S. *Baring Your Soul Into the Web* / S. Firth. – Salon, 1998. – 58 p.
347. Flower L. *Problem-solving Strategies for Writing* / L. Flower. – Second Edition. – San Diego, 1985. – 111 p.
348. Fowler W. S. *Progressive Writing Skills* / W. S. Fowler. – Thomas Nelson and Sons Ltd., 1989. – 214 p.
349. Glogoff S. *Instructional blogging : Promoting interactivity, student-centered learning, and peer input [Electronic Resource]* / S. Glogoff // *Innovate*. – 2005. – № 1(5). – Режим доступа : <http://www.elearn.arizona.edu/stuartg/resume/article.pdf>.
350. Godwin-Jones R. *Blogs and Wikis : Environments for Online Collaboration* / R. Godwin-Jones // *Language Learning and Technology*. – 2003. – № 7(2). – P. 12–16.
351. Godwin-Jones R. *Skype and Podcasting : Disruptive Technologies for Language Learning* / R. Godwin-Jones // *Language Learning and Technology*. – 2005. – Vol. 9. – № 3. – P. 9–12.
352. Gorden R. L. *Interviewing : Strategy, Techniques and Tactics* / R. L. Gorden. – Homewood, Il. : The Dorsey Press, 1975. – 587 p.
353. Gorny E. *Russian Live Journal : National specifics in the development of a virtual community* / Gorny E. – Oxford / London, 2004. – 37 p.
354. Hadley A. *Teaching Language in Context* / A. Hadley. – Boston : Heinle and Heinle Publishers, 1993. – 532 p.
355. Hargadon S. *Web 2.0. Is the Future of Education [Electronic Resource]* / Steve Hargadon. – Режим доступа : http://www.techlearning.com/blog/2008/03/web_20_is_the_future_of_educat_l.php.
356. Hedge T. *Writing* / T. Hedge. – Oxford : Oxford University Press, 1988. – 166 p.
357. Hicks W. *Writing for Journals* / Wynford Hicks, Sally Adams, Harriett Gilbert, Tim Holmes. – 2nd ed. – L. ; N.Y. : Routledge, Taylor&Francis Group, 2008. – 195 p.
358. Higgins J. *Computer and English Language Learning* / J. Higgins. – Oxford : Intellect, 1995. – 138 p.

359. Huffaker D. The Educated Blogger : Using weblogs to promote literacy in the classroom [Electronic Resource] / D. Huffaker // First Monday. – 2004. – № 9 (6). – Режим доступа : http://firstmonday.org/issues/issue9_6/huffaker/index.html.
360. Hutchinson T. English for Specific Purposes : A Learning-Centered Approach / Tom Hutchison, Alan Waters. Cambridge : CUP, 1988. – 183 p.
361. Hymes D. On Communicate Competence / D. Hymes // Sociolinguistics / J. B. Pride and J. Holmes, (eds.). – Harmondsworth, Middlesex : Penguin Education, 1972. — P. 269–293.
362. Johnson A. Creating a Writing Course Utilizing Class and Student Blogs [Electronic Resource] / A. Johnson // The Internet TESL Journal. – 2004. – № 10(8). – Режим доступа : <http://iteslj.org/Techniques/Johnson-Blogs>.
363. Kawaura Y. Keeping a dairy in cyberspace / Y. Kawaura, Y. Kawakami, K. Yamashita // Japanese Psychological Research. – 1998. – Vol. 40, № 4. – P. 234–235.
364. Keats D. M. Skilled Interviewing / Daphne. M. Keats. – Hawthorn, Victoria, Australia : ACER, 1988. – 112 p.
365. Kennedy K. Writing with Web Logs / K. Kennedy // Technology & Learning. – 2003. – № 2. – P. 11–14.
366. Kerres M. Implikationen von Web 2.0 für das E-Learning [Electronic Resource] / Michael Kerres, Axel Nattland, // Web 2.0 – Schlagwort oder Megatrend? Fakten, Analysen, Prognosen / G. Gehrke (Hrsg.). – Schriftenreihe Medienkompetenz des Landes Nordrhein-Westfalen. – Band 6. – München : Kopäd, 2007. – Режим доступа : <http://mediendidaktik.uni-duisburg-essen.de/node/3821>.
367. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych / Hanna Komorowska. – Warszawa : Fraszka Edukacyjna, 2002. – 204 s.
368. Latulippe L. Writing as a Personal Product / Laura Latulippe. – New Jersey : Regents Prentice Hall, 1992. – 221 p.
369. Lee L. Fostering Reflective Writing and Interactive Exchange Through Blogging in an Advanced Language Course / L. Lee // ReCALL. — 2010. — № 22(2). – P. 212–227.

370. Lee S. Effective E-Learning through Collaboration [Electronic Resource] / S. Lee, M. Berry // Coming of Age : Introduction to the new world wide web (ed. T. Freedman). – P. 20–24. – Режим доступа : <http://www.terry-freedman.org.uk/db/web2/>.

371. Levy M. Computer-Assisted Language Learning : Context and Conceptualization / Michael Levy. – Oxford : Oxford University Press, 1997. – 298 p.

372. Lin G. H. C. A Case Study of Seven Taiwanese English as a Foreign Language Freshman Non-English Majors' Perceptions about Learning Five Communication Strategies : A Dissertation Submitted for the Degree of Doctor of Philosophy : Major Subject : Curriculum and Instruction / Lin Grace Hui-Chin. — Texas A&M University, 2007. — 245 p.

373. Littlewood W. Communicative Language Teaching : An introduction / W. Littlewood. – Cambridge : Cambridge University Press, 1991. – 108 p.

374. Lowe C. Moving to the Public : Weblogs in the writing classroom / Lowe C., Williams T. // Into the Blogosphere / L. Gurak, S. Antonijevic, L. Johnson, C. Ratliff, J. Reyman (eds.). Minnesota, 2006. – 109 p.

375. Mader S. Ways to use wiki in education [Electronic Resource] / Mader, S. – Режим доступа : <http://www.wikiineducation.com/display/ikiw/Ways+to+use+wiki+in+education>.

376. Maley A. Learner-Based Teaching : Resource Books for Teachers / A. Maley. – Oxford : Oxford University Press, 1997. – 126 p.

377. Mast C. Journalismus für die Praxis : ein Leitfaden für die Redaktionsarbeit / Claudia Mast (Hrsg). – Hohenheim : Universität Hohenheim, Fachgebiet Kommunikationswiss, Journalistik, 1991. – 464 s.

378. McDowell D. Blogging in the K12 Classroom [Electronic Resource] / D. McDowell // Encyclopedia of Educational Technology / B. Hoffman (Ed.). – 2004. – Режим доступа : <http://coe.sdsu.edu/eet/articles/bloggingtech/start.htm>.

379. McGee P. Wikis and Podcasts and Blogs! Oh, My! What Is a Faculty Member Supposed to Do? / P. McGee, V. Diaz // Educause Review. – 2007. – Vol. 42, № 5. – P. 28–41.

380. McLuhan M. *The Medium is the Massage : An Inventory of Effects* / McLuhan M., Fiore Q. – N.Y. : Random House, 1967. – 160 p.
381. Meckel M. *Redaktionsmanagement : Ansätze aus Theorie und Praxis* / Miriam Meckel. – Opladen / Wiesbaden : Westdeutscher Verlag 1999. – 271 s.
382. Meyer D. L. *The Poverty of Constructivism* / D. L. Meyer // *Educational Philosophy and Theory*. – 2009. – № 41 (3). – P. 332–341.
383. Moodle.org : Open-source Community-based Tools for Learning [Electronic Resource]. – Режим доступа : <http://moodle.org>.
384. Murray D. *Writing as Process* / D. Murray. – British Council, 1980. – 93 p.
385. *Network-Based Language Teaching : Concepts and Practice* / ed. by Mark Warschauer and Richard Kern. – Cambridge : CUP, 2000. – 256 p.
386. Niekerk van J. *Weblogs as an Instrument for Reflection in an E-learning Environment – a Case Study in Higher Education* / Jacoline Van Niekerk // Submitted in partial fulfilment of the requirements for the degree Magister Educations in Computer Intergrated Education. – University of Pretoria, 2006. – 72 p.
387. Notari M. *How to Use a Wiki in Education : Wiki based effective constructive learning* / M. Notari // *Proceedings of the 2006 International Symposium on Wikis ; Odense, Denmark, August, 21-23, 2006*. – P. 131–132.
388. Nunan D. *Language Teaching Methodology : A Textbook for Teachers* / D. Nunan. – Prentice Hall, 1991. – 343 p.
389. Nunan D. *Second English Teaching and Learning* / D. Nunan. – Beijing, 2001. – 241 p.
390. Nuttall Ch. *Teaching Reading Skills in a Foreign Language* / Christine Nuttall. – Oxford : Macmillan Heinemann, 1996. – 282 p.
391. Olsher D. *Words in Motion : an Interactive Approach to Writing* / David Olsher. – New York : Oxford University Press, 1995. – 126 p.
392. Parry D. *The Technology of Reading and Writing in the Digital Space : Why RSS is crucial for a Blogging Classroom* [Electronic Resource] / D. Parry. – Режим доступа : <http://blogsforlearning.msu.edu/articles/view.php?id=6>.

393. Plomp T. Cross-national Information and Communication Technology Policy and Practices in Education / Tjeerd Plomp. – Greenwich, Conn. : Information Age Pub., 2003. – 596 p.
394. Poling C. Blog on : Building Communication and Collaboration Among Staff and Students / C. Poling // Learning & Leading with Technology. – 2005. – № 32(6). – P. 12–15.
395. Raimes A. Techniques in teaching writing / A. Raimes. – Oxford : Oxford University Press, 1983. – 164 p.
396. Rezaee A. The effect of blogging on language learners' improvement in social interactions and writing proficiency / A. Rezaee, S. Oladi // Iranian Journal of Language Studies. – 2008. – № 2(1). – P. 73–88.
397. Richards J. C. Approaches and Methods in Language Teaching / J. Richards, T. Rodgers. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 270 p.
398. Richardson W. Blogging and RSS. What Is It? / Richardson W. // Information Today. – 2004. – January/February. – P. 7–13.
399. Richardson W. Weblogs in the English Classroom : More than just chat / W. Richardson // English Journal. – 2003. – Vol. 7, № 3. – P. 57–64.
400. Siemens G. Connectivism : A Learning Theory for the Digital Age [Electronic Resource] / G. Siemens. – Режим доступа : <http://www.elearnspace.org/Articles/connectivism.htm>.
401. Sollars V. Blogs: writing experiences in a second/foreign language classroom: From theory to practice / V. Sollars, M. Camilleri, P. Ford, H. Leja // Web journal in language education. – Council of Europe, Strasbourg. – 2007. — № 3.— P. 15–24.
402. Stevens V. Revisiting Multiliteracies in Collaborative Learning Environments : Impact on Teacher Professional Development [Electronic Resource] / V. Stevens // TESL-EJ. – Vol. 10, № 2. – Режим доступа : <http://www-writing.berkeley.edu/TESL-EJ/ej38/int.html>.

403. Sun Y. C. Voice blog: An exploratory study of language learning [Electronic Resource] / Y. C. Sun // *Language Learning & Technology*. – 2009. — № 13(2). — P. 88–103. – Режим доступа : <http://llt.msu.edu/vol13num2/sun.pdf>.

404. Swales J. M. *Academic Writing for Graduate Students : A Course for Normative Speakers of English* / J. M. Swales, Ch. B. Feak. – Michigan : The University of Michigan Press, 1994. – 253 p.

405. Tribble C. *Writing* / C. Tribble. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 172 p.

406. *Virtual School in a Networking Learning Environment* [Electronic Resource] / Seppo Tella. – Helsinki : University of Helsinki, 1995. – 136 p. – Режим доступа : <http://www.helsinki.fi/~tella/>.

407. Vossen G. *From Version 1.0 to Version 2.0 : A Brief History of the Web* / Gottfried Vossen, Stephan Hagemann // *Working Papers*. – № 4 / eds. : J. Becker et al. – Münster, Germany : European Research Center for Information Systems, 2007. – 58 p.

408. Ward J. *Blog Assisted Language Learning (BALL) : Push button publishing for the pupils* [Electronic Resource] / Jason M. Ward // *TEFL Web Journal*. – 2004. – Vol. 3, № 1. – P. 1–16. – Режим доступа : http://www.esp-world.info/Articles_26/push%20button%20publishing%20ward%202004.pdf.

409. Warschauer M. *Computers and Language Learning : An overview* / M. Warschauer, D. Healey // *Language Teaching*. – 1998. – № 31. – P. 57–71.

410. Warschauer M. *Network-Based Language Teaching : Concepts and Practice* / M. Warschauer, E. Kern // *Language Learning and Technology*. – 2003. – Vol. 7, № 2. – P. 28–31.

411. *Web 3.0* [Electronic Resource]. – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Web_3.0.

412. White R. *Process Writing* / R. White, V. Arndt. – Longman Group UK Limited, 1997. – 186 p.

413. *Why journalists ditch the thesaurus when it comes to «said» (for new journalism students who don't)* [Electronic Resource] / *Online journalism blog*. –

Режим доступу : <https://onlinejournalismblog.com/2017/09/25/using-said-in-journalism/#more-25190>.

414. Wiltse E. M. Blog, Blog, Blog : Experiences with web logs in journalism classes [Electronic Resource] / Wiltse, E. // Proceedings of the 5th International Symposium on Online Journalism (ISOJ 04) ; April 16-17 2004. Austin (USA). – Режим доступу: http://baimers.noticiasdot.com/termometro/boletines/docs/marcom/comunicaciordutexas/2004/utexas_blogs.pdf.

415. Wu W. S. Using Blogs in an EFL Writing Class [Electronic Resource] / W. S. Wu // International Conference and Workshop on TEFL and Applied Linguistics ; Ming Chuan University, July 1, 2005 ; Taipei, Taiwan. – Режим доступу : <http://www.chu.edu.tw/~wswu/publications/papers/conferences/05.pdf>.

416. Zemach D. E. Academic Writing from paragraph to essay / D. E. Zemach, L. A. Rumisek. – Macmillan, 2005. – 132 p.

417. Zhovnych O. V. Використання блог-технологій у професійній підготовці майбутніх журналістів / O. V. Zhovnych // Innovations and modern technology in the educational system : contribution of Poland and Ukraine : International scientific and practical conference ; Sandomierz, Poland, May 5-6, 2017. – Sandomierz : Humanities and natural sciences university in Sandomierz, 2017. – С. 46-49.

ДОДАТКИ

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

Галузь знань	06 Журналістика
Спеціальність	061 Журналістика
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Тип диплома та обсяг програми	Одиничний, 240 кредитів ЄКТС
Освітня кваліфікація	Журналіст. Бакалавр журналістики.
Вищий навчальний заклад	університет

1. ВНЕСЕНО

кафедрою журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

2. РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО на засіданні вченої ради (протокол від _____ 201__ р. № ____) як тимчасовий документ до введення стандартів вищої освіти за спеціальністю.

3. ВВЕДЕНО ВПЕРШЕ

4. РОЗРОБНИКИ

Гандзюк В.О., кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю;

Шкляр В.І., доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю;

Карась М.А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю;

Каленич В.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю.

Зміст

Вступ

Нормативні посилання

Терміни та їх визначення

Вимоги до попереднього рівня освіти здобувачів вищої освіти

Обсяг освітньої програми та термін навчання

Перелік дисциплін

Перелік компетентностей випускника

Програмні результати навчання

Форми атестації здобувачів вищої освіти

Працевлаштування випускників та подальше навчання

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

1. ВСТУП

Відповідно до ст. 1 «Основні терміни та їх визначення» Закону України «Про вищу освіту» освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Призначення освітньої програми здобувача вищої освіти ступеня магістра – підготовка особи до здобуття теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю (п. 1 ст. 5 Закону України «Про вищу освіту»).

Освітня програма використовується під час:

- акредитації освітньої програми, інспектуванні освітньої діяльності за спеціальністю;
- розроблення навчального плану, програм навчальних дисциплін і практик;
- розроблення засобів діагностики якості вищої освіти;
- професійної орієнтації здобувачів фаху.

Освітня програма враховує вимоги Закону України «Про вищу освіту», та Національної рамки кваліфікацій і встановлює:

- вимоги до попереднього рівня освіти здобувачів;
- обсяг програми та його розподіл за обов'язковою та вибірковою частинами;
- термін навчання за денною та заочною формами;
- результати навчання, що очікуються;
- загальні вимоги до програм навчальних дисциплін;
- загальні вимоги до засобів діагностики;
- загальні вимоги до системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- перелік дисциплін і послідовність їх вивчення.

Освітня програма використовується для:

- складання навчальних планів та робочих навчальних планів;
- формування індивідуальних планів студентів;
- формування програм навчальних дисциплін, практичної підготовки;
- акредитації освітньої програми;
- внутрішнього контролю якості підготовки фахівців;

- атестації здобувачів вищої освіти.
- Користувачі освітньої програми:
- здобувачі вищої освіти, які навчаються в університеті (далі – Університет);
 - викладачі Університету, які здійснюють підготовку бакалаврів спеціальності 061 «Журналістика»;
 - екзаменаційна комісія зі спеціальності 061 «Журналістика»;
 - приймальна комісія Університету.

Освітня програма поширюється на кафедри Університету, що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра спеціальності 061 «Журналістика».

2. НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

Освітня програма розроблена на основі таких нормативних документів:

2.1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2013 року № 665 «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів».

2.2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37, 38.

2.3. Національна рамка кваліфікацій. Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341.

2.4. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2015 № 266.

2.5. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2000 р. №1465 “Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих”.

При розробці освітньої програми використано:

Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації./ Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с. (Видання здійснено в рамках проекту Європейського Союзу «Національний Темпус-офіс в Україні»).

3. ТЕРМІНИ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

В освітній програмі терміни вживаються у такому значенні:

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту

та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання;

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у вищому навчальному закладі на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні).

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа (компетентний орган) встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Освітня кваліфікація – кваліфікація, що присуджується вищими навчальними закладами на основі стандартів вищої освіти.

Кваліфікаційна робота – це навчально-наукова робота, яка може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня (пункт третій Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341).

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності (пункт третій Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341).

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної галузі, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою

програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів (пункт перший Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341).

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Уміння – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

4. ВИМОГИ ДО ПОПЕРЕДНЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї першого (бакалаврського) рівня освіти.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ТА ТЕРМІН НАВЧАННЯ

Обсяг освітньої програми становить 240 кредитів ЄКТС. Обсяг обов'язкових дисциплін (у т.ч. практичної підготовки) становить 180 кредитів ЄКТС (75 %). Обсяг вибіркового дисциплін – 60 кредитів ЄКТС (25%).

Термін навчання за денною формою – 4 роки.

6. ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН

Обов'язкові дисципліни:

1. Історія України
2. Українська мова (за професійним спрямуванням)
3. Філософія
4. Історія української культури
5. Англійська мова для професійного спілкування
6. Українська мова в ЗМК
7. Практична стилістика
8. Основи наукових досліджень
9. Безпека життєдіяльності та основи охорони праці
10. Основи журналістики
11. Теорія масової комунікації та інформації
12. Теорія та методика журналістської творчості
13. Історія журналістики
14. Соціологія масової комунікації
15. Жанри журналістики
16. Основи видавничої справи і редагування
17. Журналістські професії
18. Радіожурналістика
19. Телевізійна журналістика
20. Фотожурналістика
21. Журналістський фах
22. Проблематика ЗМІ
23. Ділова журналістика
24. Інформаційне право
25. Сестринська справа

Вибіркові дисципліни:

1. Економіка
2. Етика і естетика
3. Інтелектуальна власність
4. Політологія
5. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти
6. Правознавство

7. Логіка
8. Психологія людей з особливими потребами
9. Релігієзнавство
10. Соціологія
11. Інклюзивна освіта
12. Українознавство
13. Сучасні інформаційні технології та медіаосвіта
14. Екологія
15. Риторика
16. Інформаційне суспільство
17. Краєзнавство
18. Архівознавство
19. Країнознавство (за вибором країни)
20. Психологія журналістської творчості
21. Конфліктологія
22. Психологія мас
23. Технічні засоби виробництва ЗМК
24. Комп'ютерний монтаж на радіо
25. Комп'ютерний монтаж на телебаченні
26. Журналістське розслідування
27. Журналіст в «гарячій точці»
28. Інформаційні війни
29. Техніка мовлення
30. Постановка голосу
31. Дикторська майстерність
32. Українська література
33. Літературний стиль
34. Основи літературознавства
35. Теорія тексту і твору
36. Новітні медіа
37. Гендерні аспекти сучасних ЗМІ
38. Журналістська етика
39. Медіабезпека
40. Медіакритика
41. Реклама та зв'язки з громадськістю
42. Основи реклами
43. Галузеві зв'язки з громадськістю
44. Прес-служби та інформантства
45. Агенційна журналістика
46. Репортерська праця

47. Спецкурс

48. Спецсеминар

7. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКА

Інтегральна компетентність	Уміти розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності	<p>Здатність до формування світогляду щодо розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури, політики</p> <p>Здатність до аналізу наукових та філософських поглядів на освітні та наукові процеси</p> <p>Здатність використовувати сучасні інформаційні технології для розв'язання різноманітних завдань у навчальній та практичній діяльності</p> <p>Здатність здійснювати комунікативну діяльність</p> <p>Уміння працювати у колективі та команді</p> <p>Позитивне ставлення до несхожості інших культур</p> <p>Здатність працювати у міжнародному середовищі</p> <p>Здатність до критики та самокритики</p> <p>Здатність працювати самостійно й автономно</p> <p>Здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадську позицію</p> <p>Здатність до самовдосконалення з метою розвитку загальної та професійної культури, знань, умінь і навичок</p> <p>Здатність творчої діяльності та системного мислення</p>
Спеціальні (фахові) компетентності	<p>Здатність до виконання професійних функцій та типових завдань діяльності</p> <p>Здатність до дотримання загальної та професійної культури у діяльності</p> <p>Здатність до ефективного пошуку, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог</p>

Здатність до використання комп'ютерної техніки, програмних засобів, комп'ютерних мереж та інтернет-ресурсів для пошуку, обробки, зберігання і подання інформації відповідно до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог
Здатність до використання комп'ютерної техніки, програмних засобів, комп'ютерних мереж та інтернет-ресурсів для організації самостійної навчальної діяльності студентів
Здатність налагоджувати контакт у спілкуванні зі студентами, батьками (особами, які їх замінюють), колегами
Здатність до розробки стратегії, тактики і техніки взаємодії з людьми, організації спільної діяльності для досягнення суспільно значимих цілей
Здатність до дотримання морально-етичних норм поведінки, прояву толерантності
Здатність переконувати
Володіння професійним етикетом
Володіння професійним мовленням державною мовою
Володіння іноземною мовою
Володіння ораторським мистецтвом, навичками публічної презентації результатів роботи, вміннями обирати відповідні форми і методи презентації
Розуміння, виконання та використання у професійній діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань
Розуміння та використання правових основ наукової та педагогічної діяльності у професійній та соціальній сфері

8. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- Здобувач вищої освіти після успішного завершення освітньої програми має продемонструвати заплановані знання, уміння, здатності:
- Уміти розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання.
- Розуміти сутність та принципів розвитку суспільства, природи і мислення.
- Оперувати філософськими категоріями та поняттями.

- Розуміти культурологічні питання сучасності з позицій вшанування традицій і звичаїв свого народу та культурного надбання людства.
- Уміти аналізувати історичні події та процеси.
- Володіти навичками усного та писемного спілкування державною мовою.
- Уміти використовувати невербальні засоби комунікації.
- Дотримуватися загальноприйнятих норм поведінки та моралі у міжособистісних стосунках.
- Уміти працювати в колективі та команді.
- Уміти працювати самостійно і автономно.
- Діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадянську позицію.
 - Проявляти здатність до самовдосконалення з метою розвитку загальної та професійної культури, до творчої діяльності та систематичного мислення.
 - Використовувати іноземну мову для забезпечення результативної професійної діяльності.
 - Уміти захищати інтереси держави, поєднувати та взаємоузгоджувати суспільні, колективні та індивідуальні інтереси.
 - Оперувати економічними категоріями та поняттями.
 - Виконувати професійні функції і типові завдання діяльності.
 - Дотримуватись загальної та професійної культури у діяльності.
 - Здійснювати ефективний пошук, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог.
 - Використовувати комп'ютерну техніку, програмні засоби, комп'ютерні мережі та інтернет-ресурси для пошуку, обробки, зберігання і подання інформації відповідно до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог.
 - Використовувати комп'ютерну техніку, програмні засоби, комп'ютерні мережі та інтернет-ресурси для організації самостійної навчальної діяльності студентів.
 - Розробляти стратегії, тактики і техніки взаємодії з людьми, організації спільної діяльності для досягнення суспільно значущих цілей.
 - Володіти ораторським мистецтвом, навичками публічної презентації результатів роботи, вміннями обирати відповідні форми і методи презентації.
 - Розуміти та використовувати правові основи наукової та педагогічної діяльності у професійній та соціальній сфері.
 - Проводити моніторинг змін у законодавстві, орієнтуватися у нормативних актах та інших нормативних документах органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань.
 - Володіти професійним етикетом.

– Розробляти стратегії, тактики і техніки взаємодії з людьми, організації спільної діяльності для досягнення суспільно значущих цілей.

9. ФОРМИ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Заклад вищої освіти відповідає за якість підготовки фахівців першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти за спеціальністю 061 «Журналістика», кваліфікації «Журналіст. Бакалавр журналістики».

Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі:

– **державного екзамену** та публічного захисту кваліфікаційної роботи з журналістського фаху.

10. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ТА ПОДАЛЬШЕ НАВЧАННЯ

Працевлаштування. Журналіст, Бакалавр журналістики здатний виконувати професійну роботу (коди та назви класифікаційного угруповання професійних назв робіт згідно з Національним класифікатором України ДК 003:2010 (із змінами)):

1229.7 Завідувач редакції

2451.2 Журналіст

2451.2 Кореспондент

2451.2 Журналіст мультимедійних видань засобів масової інформації

2451.2 Кореспондент власний

2451.2 Кореспондент спеціальний

і може займати первинні посади репортера, ведучого, диктора, референта, працівника інформаційних агентств у таких галузях: пресова журналістика, тележурналістика, радіожурналістика, фотожурналістика, інтернет-журналістика, міжнародна журналістика.

Бакалавр може займати первинні посади, а також посади заступників відповідно до професійних назв робіт, які є складовими класифікаційних угруповань.

Подальше навчання. Випускники можуть продовжити навчання за другим (освітнім) рівнем (магістра).

11. СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (ст. 16. Система забезпечення якості вищої освіти) в Університеті діє Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Університеті передбачає здійснення таких процедур і заходів:

– здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

- щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників Університету;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти;
- контроль за матеріально-технічним забезпеченням (вимоги до матеріально-технічного забезпечення, атестація навчальних лабораторій);
- контроль за кадровим забезпеченням (система відбору науково-педагогічних працівників; рейтингове оцінювання роботи педагогічних працівників; підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників);
- контроль за навчально-методичним забезпеченням (вимоги до навчально-методичного забезпечення; підготовка та оновлення навчально-методичних комплексів дисциплін; підготовка тестових завдань);
- контроль за якістю проведення навчальних занять (контроль за якістю відкритих лекцій, практичних та лабораторних занять; контроль за якістю практичного навчання здобувачів вищої освіти; контроль за якістю самостійної роботи студентів);
- контроль за якістю знань здобувачів вищої освіти (поточний контроль знань, проміжна та семестрова атестації, контроль за відвідуванням занять та виконанням програм навчальних дисциплін, анкетування, атестація здобувачів вищої освіти).

Гарант освітньої програми /
завідувач кафедри журналістики,
реклами та зв'язків з громадськістю

В.О. Гандзюк

**Вимоги до писемного мовлення, викладені
в державних стандартах Європи і США**

Таблиця Б.1

**Уміння писемного мовлення в європейському освітньому
стандарті (Common European Framework of Reference for Languages)**

Мовний рівень	Вміння писемного мовлення
A1 рівень виживання	Учні можуть написати коротку, просту листівку, наприклад, привітання зі святами. Вони можуть заповнювати відповідні форми особистими даними, наприклад, уписувати своє ім'я, національність, адресу в реєстраційну картку готелю.
A2 передпороговий рівень	Учні можуть записувати короткі повідомлення або послання в разі потреби. Також учні можуть писати дуже прості особисті листи, наприклад, подякувати кому-небудь за щонебудь.
B1 граничний рівень	Учні можуть записувати простий зв'язний текст із тем, які їм знайомі, або в яких вони особисто зацікавлені, можуть написати особистого листа, описуючи свій власний досвід або враження. Крім того, учні вміють пов'язувати короткі, розрізнені речення в ланцюжок подій.
B2 граничний просунутий рівень	Розширюється спектр умінь: учні можуть писати різні види листів, наприклад, написати лист-скаргу, формальний лист (заяву про прийом на роботу); види есе – аргументоване есе або есе-роздум на задану проблему; учні можуть писати короткі статті в журнал або рецензії.
C1 рівень професійного володіння	Учні можуть гнучко і ефективно використовувати набуті мовні навички в написанні різних видів листів, есе, статей на соціальні та професійні теми. Можуть виробляти чіткий, структурований, детальний текст на складну тематику з використанням зв'язків і стилістичних прийомів.
C2 рівень досконалого володіння	Учні вміють підсумовувати інформацію з різних усних або письмових джерел і висловлювати свою думку, використовуючи чітку аргументацію. Оволодіння всіма видами писемного мовлення.

Таблиця Б.2

**Вміння писемного мовлення в стандартах Американської
асоціації викладання іноземних мов (ACTFL Proficiency Guidelines)**

Початковий	Початковий низький	Учні можуть записувати букви в алфавітному порядку, копіювати і відтворювати склади з мов, які використовують складову азбуку; можуть відтворювати по пам'яті дуже обмежену кількість ізольованих слів, в інших випадках мають місце помилки у правописі і коректному використанні вокабуляра. На цьому рівні писемна мова важка для розуміння слів або фраз, можливі помилки.
	Початковий середній	Учні можуть копіювати або перекладати знайомі слова чи фрази, відтворювати з пам'яті обмежену кількість окремих фраз і слів у контексті. Вони вміють заповнювати прості форми, використовуючи біографічні дані (ім'я, адреса, національність). Якщо письмо засноване на знайомих темах і обмеженій кількості лексичних одиниць, то спостерігається високий рівень точності. В інших випадках мають місце помилки в правописі та коректному використанні лексичного запасу.
	Початковий високий	Учні вміють записувати короткі повідомлення та послання, листівки, складати списки, ґрунтуючись на вивченому матеріалі. Письмо сфокусовано на реаліях повсякденного життя. Учні можуть комбінувати набутий словниковий запас іа граматичні структури для створення простих речень зі знайомих тем. Помилки трапляються щодо некоректного використання лексики і граматики. Письмова мова вже зрозуміла для носіїв мови.
Проміжний	Проміжний низький	Учні можуть створювати висловлювання і формулювати питання на вже вивченому матеріалі. Більшість речень – це комбінації вивченої лексики і граматики. Переважно це прості речення розмовного стилю з використанням теперішнього часу (рідкісне та некоректне використання минулого чау). Письмо зводиться до декількох простих речень, часто з повторюваною структурою. Письмо механічне, лексичний запас і теми обмежені. Основні помилки трапляються в пунктуації, орфографії, виборі лексики і граматики.
	Проміжний середній	Учні можуть писати короткі твори, описи, робити запит інформації. Їхня письмова мова заснована на особистих уподобаннях і навколишній дійсності. У письмі в основному використовується теперішній час; стиль відповідає граматичним конструкціям і лексиці, використовуваним в усному мовленні. Учні демонструють контроль синтаксису й основних дієслівних форм. Вони здатні використовувати основні стилістичні прийоми. Учні фокусують свою увагу на письмі, а не на сприйнятті їхніх творів читачами.

	Проміжний високий	Учні здатні написати нескладні листи, прості перекази і твори, що стосуються роботи, шкільного досвіду, а також проблем повсякденного життя. Учні вміють об'єднувати речення в абзаци, використовуючи обмежену кількість сполучень, які мають тенденцію повторюватися. Також можуть траплятися помилки в перифразах і уточненнях. Лексичний запас, граматичні конструкції та стиль відповідають розмовній мові. Письмова мова, навіть із численними помилками, цілком зрозуміла читачам.
--	--------------------------	--

Продовження табл. Б.2

Просунутий	Просунутий низький	Учні можуть вести листування, писати про різні проблемах засобами розповіді й опису, використовуючи основні часові рамки. Вони вміють писати невеликі тексти зі структурою абзацу, однак, тим не менш, ще не вміють уникати тавтології. Субординація у вираженні ідей наявна, проте заснована на стилі писемного мовлення рідної мови того, хто пише.
	Просунутий середній	Учні спроможні добре організувати та надати цілісності тексту. Вони можуть написати прості перекази, а також роботи, пов'язані із суспільним життям, особистим інтересам, використовуючи такі види письма, як розповідь і опис. Учні демонструють здатність до розповіді й опису в усіх часових рамках. Їх письмо вже характеризується розширеним словниковим запасом, що дозволяє їм висловлювати свої думки ясно та чітко. Вони контролюють використання синтаксичних прийомів (порядок слів, координація, субординація), однак можуть траплятися помилки в складних реченнях, пунктуації, орфографії. Їх письмо позначене недоліками в організації тексту, точності, наповненості деталями.
	Просунутий високий	Учні можуть писати на різні теми зі значною точністю. Вони вміють підтримувати офіційну й особисту переписку. Учні демонструють здатність писати перекази, доповіді, конспекти і дослідні роботи. Вони можуть висловлювати свою думку з різних питань, мають тенденцію концентруватися лише на окремих аспектах проблеми. Для них все ще важко вирішувати абстрактні, глобальні або неособисті проблеми. Учні засвідчують глибоке знання граматичних структур, словникового запасу, але помилки в граматиці, лексиці, орфографії та пунктуації можуть відвернути читача від змісту написаного. Крім того, вони недостатньо гнучко варіюють стиль письма залежно від його мети.
Вищий		Учні здатні підтримувати всі види листування, складних переказів, конспектів, дослідницьких робіт із широкого спектра практичних, соціальних, академічних або професійних тем, що розглядаються конкретно й абстрактно. Вони використовують різноманіття структур, синтаксису та засобів лексики, для того щоб донести написане до аудиторії. Вони демонструють здатність змінювати стиль, тон і формат відповідно до вимог дискурсу. Учні засвідчують здатність пояснювати складні питання, давати детальне пояснення в усіх часах і аспектах, ґрунтуючись на незаперечних аргументах і гіпотезах. Їх письмо характеризується логічними переходами між підтемами і чітким розмежуванням головної та другорядних ідей.

Додаток В***Загальні можливості ІКТ та інтернету в освіті***

Процес інформатизації освіти, що розпочався в другій половині ХХ ст., невинно стимулює розвиток дидактичних концепцій, методичних підходів та інновацій. Активними є психолого-педагогічні дослідження впливу ІКТ на освітній процес та ефективне використання їхніх можливостей відповідно до нової освітньої парадигми. Відзначимо істотний внесок у розроблення методологічних засад теорії та практики впровадження ІКТ в освіту дослідників комп'ютерно орієнтованого навчання: В. Безпалька [11], В. Бикова [12], Б. Гершунського [44], Р. Гуревича [59], А. Гуржія [62], М. Жалдака [75], Л. Карташової [109], І. Костікова [129], П. Образцова [195], І. Роберт [231], І. Розіної [233]. Цінним є досвід використання інформаційних технологій і засобів навчання за кордоном: Т. Пломп (T. Plomp) [393], Д. Перрі (D. Parry) [392], А. Раймс (A. Raimes) [395] та ін.

Цілі та завдання інформатизації вищої освіти зумовлені новими вимогами ринку праці, запитами суспільства щодо рівня підготовленості фахівців, котрі мають володіти навичками застосування інформаційно-комунікаційних технологій у своїй галузі. В основі сучасних методичних засад інформатизації освіти (створення систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу особистості, формування умінь самостійно здобувати знання, продукувати інформацію; використання розподіленого інформаційного ресурсу глобальної та локальних мереж у контексті реалізації технологій інформаційної взаємодії освітнього призначення; створення педагогічних навчальних засобів у мережах на базі відкритих освітніх систем і телекомунікаційного доступу тощо) [230] лежить гуманістична парадигма освіти. Це означає зміщення центру уваги в освітньому процесі з педагога на учня, студента (особистісно орієнтований підхід – learner-centered approach) і зміну ролі викладача, який перетворюється на тьютора, фасилітатора. Вагомим в освітній галузі є конструктивізм, що виник як філософський і психологічний напрям наприкінці 1980-х рр. у США [382].

Основними його ідеями, що нині розглядаються як методологічні підходи, є діяльнісний (побудова знань через активність, діяльність, практику), контекстний (розв'язання завдань, наближених до реального життя) і комунікативний (спілкування, взаємодія, спільне прийняття рішень) підходи, педагогіка співробітництва (надання допомоги у вирішенні проблем, оцінюванні ідей) [324].

Поширення технологічних інновацій призвело до появи нового напрямку філософії освіти – коннективізму [400]. З погляду конструктивізму (когнітивного та соціального) знання не є сталим, воно постійно вдосконалюється, є соціально та культурно опосередкованим [318]. Отже, навчання – це активний розвиток знань, що відбувається завдяки досвіду, допитливості, цілям і переконанням студентів [326]. Серед його принципів, важливих для нашого дослідження, виокремимо такі:

- учіння – це процес з'єднання, сполучення спеціалізованих вузлів і джерел знань; знання формуються та існують у взаємодії і взаємозв'язках;
- основоположна компетентність сучасності – здатність бачити зв'язки між галузями знань, ідеями, концепціями;
- процес навчання не вимагає присутності педагога; нині технології визначають наше бачення світу та наше мислення;
- здатність пізнавати нове більш значуща, ніж спроможність накопичувати і зберігати вже відоме;
- індивідуальні знання учасників мережі сприяють розвитку всієї спільноти.

Зміна способів подання та сприйняття інформації на основі ІКТ виявляється в низці особливостей, що суттєво впливають на свідомість сучасної людини, породжуючи новий тип мислення. До найбільш значущих особливостей використання ІКТ належать такі:

- гіпертекстова організація інформації, що дозволяє поєднати електронні тексти та їх фрагменти за допомогою сукупності гіперпосилань;
- мультимедійність – інтегрування текстової інформації, графіки, анімації, аудіо- та відеоряду;
- значущість візуальних засобів подання інформації (унаочнення);

- гіпермедійність – комплексне використання засобів мультимедіа та гіпертексту;
- одночасна можливість як уніфікованого, так і творчого подання інформації;
- необмежені можливості для створення й публікації власних електронних даних тощо.

Для *сприйняття інформації* на основі ІКТ характерні:

- мультисенсорність – використання різних каналів сприйняття для реалізації принципу наочності та забезпечення емоційності навчання;
- робота з невеликими за обсягом фрагментами інформації (обмеженими екранною сторінкою);
- свобода вибору послідовності звернення до інформації;
- одночасна робота з декількома ресурсами;
- висока швидкість переходу від одного ресурсу до іншого [90; 278].

На слушну думку науковців, комп'ютерно орієнтовані засоби навчання володіють потужними властивостями, що сприяють ефективному розв'язанню різних дидактичних завдань на всіх етапах освітнього процесу [276, с. 41]:

1) подання та засвоєння навчальної інформації:

- досконала комп'ютерна візуалізація навчального матеріалу;
- моделювання та імітація досліджуваних об'єктів, процесів, явищ;
- створення і використання інформаційних баз даних, необхідних для навчальної та професійної діяльності;

2) формування:

- системи вмінь і навичок вирішення ситуацій, наближених до професійних (за допомогою комп'ютерних тренажерів і засобів віртуальної реальності);
- різних типів мислення (аналітичного, критичного, наукового, технічного, креативного, композиційного, образного, проектного та ін.);
- культури навчальної діяльності;
- загальної та професійної інформатичної компетентності (ІКТ-компетентності) й інформаційної культури;

3) контроль та оцінювання рівня засвоєння матеріалу:

- оперативне автоматизоване тестове оцінювання успішності на всіх етапах;
- налагодження зворотного зв'язку та діагностики помилок за результатами навчання;
- моніторинг освітньої діяльності;
- реалізація самоконтролю та самокорекції.

Водночас переваги ІКТ в освіті дещо затьмарюють негативні аспекти їхнього застосування, пов'язані з ризиками для здоров'я студентів. Це потребує цілеспрямованих заходів із дотримання санітарно-гігієнічних, ергономічних, психолого-педагогічних норм і вимог до технічних і програмних засобів навчання [147].

Загальні дидактичні властивості ІКТ із проекцією на вивчення іноземної мови обґрунтовано подає С. Тітова, класифікуючи їх на чотири види [276, с. 49-50]:

1) *за способом презентації інформації:*

- мультимедійність: текстова репрезентація інформації; візуальна репрезентація інформації (графіка, мультиплікація, відео); звукова репрезентація інформації (музичний ряд і звукові коментарі); інтегрування інформації (текст, звук, графіка, відео тощо);
- інтерактивність;
- нелінійність (можливість використання гіперпосилань);

2) *за способом роботи з інформацією:*

- пошук інформації;
- отримання та передавання інформації;
- зберігання інформації;
- класифікація та структурування інформації;
- редагування інформації;

3) *за способом організації навчального процесу:*

- організація електронних конференцій, зокрема й у режимі реального часу, комп'ютерних аудіоконференцій і відеоконференцій;

- діалог із будь-яким партнером асинхронно та синхронно;
 - доступ до різних джерел інформації, також і до віддалених та розподілених баз даних, телеконференцій в усьому світі через інтернет; сумісна робота з цією інформацією;
 - оперативне передавання на будь-якій відстані інформації будь-якого обсягу та виду (візуальної та звукової, текстової та графічної, статичної та динамічної);
 - створення електронних курсів, публікації в мережі окремих і комплексних завдань, вправ для студентів;
- 4) за способом контролю та закріплення матеріалу:
- ефективне запам'ятовування інформації внаслідок візуалізованості та мультимедійності;
 - контролювання діяльності студентів синхронно й асинхронно за допомогою мережевих технологій
 - можливість автоматизованої перевірки й оцінювання виконаних тестових завдань.

Автоматизовані навчальні курси дають змогу створити кероване комунікативне середовище для вивчення іноземних мов. Взаємодія студентів з інтерактивною комп'ютерною програмою дозволяє тренувати правопис, вивчати лексичний матеріал, удосконалювати розуміння аудіотексту, розвивати техніку читання, вивчати граматику, навчатися мовлення, покращувати вимову [116, с. 190].

Зауважимо, що незважаючи на суттєві переваги, ІКТ – це лише засіб навчання, який є одним зі складових дидактичної системи нарівні з іншими компонентами: цілями, змістом, формами і методами. Однак можливості нових технологій постійно зростають, що спричинено швидкою дією глобальних мережевих телекомунікацій, їхньою доступністю для загалу

Відразу після виникнення та поширення інтернету, науковці та практики, що впроваджували ІКТ в освіту, зацікавилися потенціалом педагогічної взаємодії за допомогою комп'ютерних мереж, розподілених ресурсів і комунікацій (*computer-mediated communication; CMC*).

Нині виокремлюють суттєві *дидактичні можливості інтернету*:

- швидке передавання освітньої інформації будь-якого обсягу і виду (текстової, графічної, візуальної, звукової, статичної і динамічної) на різні відстані за допомогою електронної пошти та інших сервісів;
- оперативна зміна, редагування, опрацювання, друкування тощо інформації з мережі інтернет зі свого робочого місця;
- збереження інформації на серверах протягом необхідного часу;
- інтерактивність та оперативний зворотний зв'язок за допомогою програм миттєвого обміну повідомленнями (ICQ, IRC, Skype та ін.);
- доступ до джерел інформації, передусім веб-сайтів, віддалених баз даних, FTP-серверів, файлообмінної мережі, інтернет-форумів у всьому світі;
- організація електронних конференцій (аудіо- та відео-), зокрема в режимі реального часу;
- налагодження діалогу з іншими партнерами, підключеними до мережі;
- формування запиту на певну інформацію різноманітними засобами (списки розсилки, новини мережі Usenet – телеконференції);
- копіювання одержаних матеріалів і робота з ними там, тоді й таким способом, як це зручно викладачам і студентам [95, с. 19].

Останніми часом до цих властивостей додаються переваги, які надає освітньому процесу використання:

- хмарних технологій (Live@edu, Google Apps Education Edition, IBM Smart Cloud for Education), які збільшують доступні інформаційно-обчислювальні потужності та обсяг даних в освітньому процесі (електронні бібліотеки, репозитарії), що дозволяє створювати віртуальні навчальні середовища [251];
- сучасних гаджетів (планшетів, смартфонів, нетбуків тощо), використання яких полегшує мобільний доступ до інтернету й інформаційних ресурсів, зокрема й освітніх;

- соціальних сервісів (веблоги, подкасти, соціальні закладки), що сприяють розвитку електронного навчання й освіти загалом, безкоштовно пропонуючи нові, доступні технічні та методичні засоби.

З появою технологій Веб 2.0 (Web 2.0) на межі століть розпочався новий етап застосування ІКТ в освітньому процесі – соціально-інформаційний (соціальний). За своєю суттю Веб 2.0 – це глобальна концепція та технологічна платформа, що не має офіційно регламентуючих документів, та ґрунтується на нових підходах (AJAX, JSON, RSS, SVG, XPath, Canvas, XML, Flash, теги, блокова структура інформації). Вони дозволяють практично безкоштовно створити низку сервісів, спрямованих на використання веб-сайтами колективного розуму, тобто активне залучення користувачів до створення контенту – наповнення інтернету, який раніше вони могли лише застосовувати. Завдяки можливостям спілкування та спільної діяльності з близькими за інтересами людьми, діловими партнерами, колегами по навчанню та дозвіллю інтернет став засобом глобальної соціальної комунікації, загальнодоступним сховищем інформації, що сприяє соціалізації та самореалізації особистості.

На думку зарубіжних аналітиків [304; 319; 355], поширення мережевих сервісів Веб 2.0 перетворює інтернет на безпрецедентну платформу для творчості, заснованої на співпраці, що неминуче веде до суттєвого збільшення обсягів, зростання якості створюваної інформації та швидкості її поширення. Оновлення ролі телекомунікацій викличе зростання кількості інновацій і відповідні зміни освітніх технологій.

Зауважимо, що доступність Веб 2.0 призвела до появи великої кількості однотипних ресурсів, що знижує можливості пошуку інформації та ускладнює їх використання. Науковці вважають, що на зміну цій платформі має прийти її наступна, більш досконала версія. Веб 3.0 трактують як концепцію Менеджерів знань, згідно з якою експерти в конкретній галузі забезпечуватимуть якісний добір інформації, що звільнить користувача від необхідності пошуку й оцінювання потрібних відомостей. Фахівці перевірятимуть факти, виправлятимуть помилки і корегуватимуть заголовки в дусі класичної

журналістики [411]. Іншою ідеєю Веб 3.0 є створення Семантичної Павутини (Semantic Web) – мережі, у якій кожен ресурс доповнений описом, доступним для комп'ютерних програм [242].

Для нашого дослідження, безперечно, вагомими є теорії освітнього середовища мережі інтернет (В. Биков [12], Р. Гуревич [60], М. Смульсон [95]) і використання соціальних сервісів Веб 2.0 у навчанні (Т. Андерсон (T. Anderson) [304], Г. Барет (H. Barret) [310], Б. Бенцігер (B. Benziger) [312], Б. Брендон (B. Brandon) [316], Дж. Броун (J. Brown) [319], М. Бухаркіна [24], А. Володін [36], Г. Воссен (G.Vossen) [407], С. Гаргадон (S. Hargadon) [355], А. Гольдін [48], К. Дальсгард (C. Dalsgaard) [330], С. Доунс (S. Downes) [337], Р. Доусон (R. Dawson) [332], Л. Еванс (L. Evans) [342], М. Кадемія [103; 104], М. Керрес (M. Kerres) [366], С. Лі (S. Lee) [370], С. Мадер (S. Mader) [375], П. МакДжі (P. McGee) [379], М. Нотарі (M. Notari) [387], Е. Патаракін [204; 205], Г. Сіменс (G. Siemens) [400], В. Стівенс (V. Stevens) [402]).

Концепція Веб 2.0 не лише сформувала нове поле інформаційної культури, а й спонукає до перегляду організації навчальної діяльності. Інноваційність ґрунтується на зміні ставлення до роботи з інформацією: якщо раніше основною діяльністю студентів було «споживання знань» (здобутих із книг, отриманих від викладача), то тепер фокус зміщується на «управління знаннями» – пошук, редагування та створення контенту [400]. В умовах безпрецедентного зростання інформації компетентному фахівцю нині важливо «побудувати» власну мережу, яка в потрібний момент надавала б йому доступ до потрібних ресурсів (даних) і забезпечувала контактування з іншими людьми.

З появою останнім часом великої кількості веб-додатків перед викладачами і студентами відкрилися нові перспективи, адже всі ці програми здебільшого безкоштовні, інтерактивні та підтримують групову взаємодію. Ці характеристики відповідають вимогам суб'єктно-суб'єктних відносин, коли в центрі освітнього процесу перебуває студент і формування його особистості [308; 312]. Мережа перестала бути каналом транспортування інформації. Інтернет став місцем, де

студенти перебувають постійно, виконуючи дії за допомогою соціальних сервісів, що допомагають вчитися і діяти разом [204, с. 416].

Знання студентів розвиваються в спеціально організованому інформаційно-освітньому середовищі. Ідея комп'ютерних навчальних середовищ належить С. Пейперту, а стратегічні завдання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища виділив В. Биков [12, с. 41]. Інформаційно-освітнє середовище охоплює інформаційні об'єкти та зв'язки між ними; засоби і технології збирання, накопичення, передавання, відтворення, оброблення, продукування та поширення інформації; організаційні структури, що підтримують інформаційні процеси [279, с. 14].

Провідні фахівці в галузі інтернет-освіти визначають потужні можливості використання технологій Веб 2.0 з освітньою метою. По-перше, у результаті поширення соціальних сервісів у мережевому доступі з'являється велика кількість відкритих матеріалів, що можуть бути використані в навчанні. Мережеві спільноти обміну знаннями (communities of practice) надають доступ до своїх цифрових об'єктів і програм з освітньою метою всім охочим. По-друге, нові сервіси радикально спростили процес створення матеріалів та їх публікації в мережі. Тепер кожен може не лише отримати доступ до цифрових збірок текстів, фотографій, малюнків, музичних файлів, відеофрагментів, а й узяти участь у формуванні власного мережевого контенту. По-третє, середовище інформаційних додатків відкриває принципово нові можливості для діяльності, до якої легко долучаються люди, що не володіють спеціалізованими компетенціями в галузі ІТ. Нові форми діяльності пов'язані як з пошуком інформації в мережі, так і зі створенням і редагуванням власних електронних матеріалів. Участь у нових формах діяльності дозволяє формувати важливі інформаційні навички – використання текстів, кодів, тегів тощо. По-четверте, мережа інтернет значно розширює можливості для участі студентів у професійних, наукових і бізнес-спільнотах. Ці мережеві спільноти можуть допомагати навчальним закладам у вихованні єдності, толерантності, критичності мислення, засвоєння децентралізованих моделей діяльності. Крім того, середовище сучасних

мережевих сервісів дозволяє створювати навчальні ситуації, в яких студенти можуть у природний спосіб опанувати необхідні їм компетенції [202, с. 247]. По-п'яте, соціальні сервіси Веб 2.0 дозволяють організувати особистий простір студента, який має відповідати таким вимогам: відкритість і постійна доступність, мультимедійність, вбудування цифрових об'єктів з особистого простору в колективне навчальне середовище, персоніфікованість створеного матеріалу (авторське право), уніфікованість інформації [203, с. 61].

Отже, основна перевага нових мережевих сервісів Веб 2.0 для системи освіти полягає в тому, що вони дозволяють ефективно реалізувати педагогічні завдання викладачам, що не володіють ІКТ-компетентностями [285, с. 39]. Використання в освітньому процесі нових соціальних сервісів сприяє засвоєнню таких важливих для вищої освіти якостей, як автономність, творчий саморозвиток, критичне мислення, рефлексія та комунікативна культура. Це призвело до появи терміна «освітня соціальна мережа», який запропонував С. Гаргадон (S. Hargadon) – засновник однієї з таких мереж Classroom 2.0 [355]. При цьому змінюються вимоги як до методів і форм організації навчання, так і до ролі викладача і його професійної підготовки. Більшість студентів активно користуються соціальними сервісами, тому викладачам варто вдаватися до технологій Веб 2.0 ще і як до інструменту мотивації студентів, і зацікавлені соціальними сервісами і схильні до використання ІКТ. Завдяки таким характеристикам соціальних сервісів, як взаємопов'язаність, інтерактивність, відкритість, спрямованість на комунікацію, викладачі можуть їх використовувати не лише для розв'язання поточних академічних завдань, а й у ролі засобу формування у студентів низки компетентностей – інформатичної, комунікативної, соціальної, компетенції особистісного вдосконалення. Отже, технології Веб 2.0 як нові тенденції розвитку інтернету сприяють тому, щоб у центрі освітнього процесу перебував студент, який стає більш самостійним й активним у створенні навчальної інформації та взаємодії з іншими учасниками професійної підготовки.

Соціальні мережі як нова форма навчальної та позаурочної праці, спосіб взаємодії з учнями та їх батьками швидкими темпами входять в життя педагогів,

розширюючи освітнє середовище навчального закладу [61, с. 53]. Як зазначає Р. Гуревич, використання соціальних мереж в освітньому процесі ЗВО має низку переваг [60, с. 30]:

- доступність різноманітних форм комунікації (опитування, голосування, форуми, коментарі, підписки, відправка персональних повідомлень та ін.) між групами, що перебувають на відстані;

- читання та коментування новин, різноманітних відомостей, матеріалів;

- обговорення різноманітних тем і питань;

- спрощене отримання відомостей про розклад занять, завдання та ін.;

- швидкий обмін даними, цікавими і корисними посиланнями на інші ресурси;

- можливість групової діяльності, спільне планування та наповнення навчального контенту, створення власних електронних освітніх ресурсів;

- організація індивідуальної роботи викладача з кожним студентом, постійна взаємодія студентів і викладачів у мережі в зручний для них час;

- наявність мобільної версії сторінок, що допомагає у зручний час на будь-якому місці підключитися і працювати з різних пристроїв;

- зручна для студентів реалізація їхнього творчого потенціалу.

Услід за провідними дослідниками в галузі інформатизації освіти констатуємо, що стрімкий розвиток соціальних сервісів вимагає перегляду способів викладання, а також шляхів здобування та засвоєння знань студентами.

Етапи застосування ІКТ у викладанні іноземних мов

Таблиця Г.1

Основні етапи застосування ІКТ у викладанні іноземних мов у ЗВО*

Етап	Провідні технології	Підхід до використання ІКТ	Способи застосування ІКТ
1950-70 рр.	Розроблення та реалізація автоматизованих навчальних систем (АНС)	біхевіористичний	Комп'ютерні програми, побудовані на повторенні та тренуванні
1970-80 рр.	розвиток інструментальних АНС, розроблення комунікативних технологій, масове використання персональних комп'ютерів	комунікативний	Інтерактивні, контекстно орієнтовані програми, одичне застосування деяких комунікаційних технологій (електронна пошта, телеконференції)
1990-2000 рр.	мультимедійні технології, гіпермедійні технології, комунікаційні технології (відеоконференції, телеконференції, форуми тощо), технології конструювання віртуальної реальності, комплексні педагогічні навчальні засоби, розроблення електронних освітніх ресурсів (ЕОР)	інтегративний	Створення навчальних програмних засобів (електронні підручники, електронні бібліотеки, словники тощо), баз даних ВНЗ і шкіл, мультимедійних програм, інформаційно-навчальних середовищ ВНЗ, активне використання телекомунікаційних технологій
від початку 2000 р	удосконалення ЕОР, застосування Веб 2.0 (соціальні сервіси)	соціальний (соціально-інформаційний)	Використання веблогів, подкастів, соціальних закладок, вікі в навчанні іноземних мов

* [285; 385].

**Інформаційно-довідкові інтернет ресурси для формування та розвитку
іншомовної компетентності студентів-журналістів***

1) Журналістські блоги (most have links to dozens of other blogs):

Paul Bradshaw – <http://onlinejournalismblog.com/>

Mindy McAdams – <http://mindymcadams.com/tojou/>

Adrian Holovaty – <http://www.holovaty.com/>

Paul Conley – <http://paulconley.blogspot.com/>

Clay Shirky – <http://www.shirky.com/>

2) Допоміжні ресурси для створення текстів (Storytelling resources):

Audacity – <http://audacity.sourceforge.net/>

Drupal content management systems – <http://drupal.org/>

Technorati – <http://technorati.com/>

Bloglines RSS – <http://www.bloglines.com/>

Soundslides – <http://www.soundslides.com/>

Netvibes – <http://www.netvibes.com>

3) Навчально-дослідницькі ресурси (Writing online. Learning and research):

Journalism 2.0 – http://www.j-lab.org/Journalism_20.pdf

Community journalism – <http://j-learning.org/>

Online journalism – <http://www.cyberjournalist.net/>

Online news – <http://www.journalists.org/>

The Poynter Institute – <http://www.poynter.org/>

Shooting video – <http://newsvideographer.com/>

News University – <http://www.newsu.org/>

The Bivings Group – <http://www.bivings.com/>

* [357, с. 147-149].

Додаток Ж

Варіанти етапів формування та розвитку іншомовної компетентності студентів засобами блог-технологій

1. Американський учений Е. Уїлтсі (2004) пропонує такий алгоритм використання блогів для розвитку умінь писемного мовлення у студентів факультету журналістики:

Крок 1: Викладач пояснює мету проекту та його календарні терміни.

Крок 2: Група студентів ділиться на дві підгрупи, і кожна створює свій блог.

Крок 3: Як завдання студенти повинні щотижня розмішувати в блозі новини, що відбулися за цей період.

Крок 4: Студенти, які ведуть ті чи інші колонки, змінюються, щоб кожен у групі зміг спробувати себе в різних жанрах.

Крок 5: Викладач веде щоденник і відзначає труднощі та помилки, з якими стикаються студенти.

Крок 6: Оцінювання результатів (анкетування студентів) [414]

У навчанні не використовуються особисті блоги студентів. Це, безсумнівно, є прорахунком, оскільки особисті блоги дають широкі можливості для розвитку різноманітних умінь писемного мовлення. Очевидною перевагою є запропоновані в алгоритмі завдання на різні форми роботи (індивідуальні, парні, групові) та наявність завдань із використанням різних форматів тексту, що сприяє розвитку в студентів розлогого спектру умінь писемного мовлення. Наприкінці навчання автор пропонує здійснювати контроль у формі анкетування студентів.

2. Канадський дослідник С. Доунс (2004) виділяє такі етапи використання блогів у навчанні іноземних мов:

Крок 1: Викладач пояснює студентам мету та сутність діяльності.

Крок 2: Викладач створює свій власний блог для розміщення розкладу, оголошень, інформації про предмет (класна зона).

Крок 3: Студенти створюють блог групи для розміщення домашніх завдань і міжособистісного спілкування (публічна зона).

Крок 4: Студенти створюють власні блоги-щоденники для розміщення своїх думок, роздумів, куди закритий доступ викладачеві та іншим студентам (заборонена зона).

Крок 5: Викладач щотижня перевіряє класний блог із роботами студентів і оцінює їх.

Крок 6: Наприкінці курсу або семестру проводиться загальна дискусія, де студенти обмінюються думками, накопиченим досвідом, а також уносять пропозиції щодо поліпшення курсу [336].

Пропонується систематичний контроль викладача за публікаціями різних видів блогів із метою навчання різним умінням писемного мовлення. Проте не визначена послідовність завдань із розвитку конкретних умінь писемного мовлення. Недоліком є те, що особисті блоги студентів недоступні викладачеві, отже, не виконують методичної функції.

3. Американський дослідник Дж. Блох виділяє такі етапи розвитку писемного мовлення у студентів засобами навчального блогу:

Крок 1: Викладач створює класний блог, який доступний широкій аудиторії, але свої коментарі можуть залишати лише студенти цього класу.

Крок 2: Студентам пропонують розмістити в класному блозі інформацію про себе, свої інтереси і захоплення для того, щоб ближче познайомитися один з одним і викладачем.

Крок 3: Студентам пропонують проблему, до якої вони повинні висловити своє ставлення в класному блозі.

Крок 4: Студенти критично оцінюють думки один одного, що слугує початком дискусії.

Крок 5: Студенти або приходять до єдиної думки з проблеми, або залишаються спірні питання, які можуть обговорюватися на наступній дискусії.

Крок 6: Викладач оцінює результати роботи студентів [313].

Позитивним моментом є захист класного блогу студентів від коментарів ззовні. Це убезпечує студентів від неадекватних і некоректних висловлень і допомагає не виходити за межі обговорюваної теми або проблеми. Однак робота зосереджена лише на одному вмінні писемного мовлення, що розвивається засобами блогу, – це інтернет-дискусія.

4. За Л. Раїцькою (2007) організація навчального процесу з розвитку умінь писемного мовлення засобами блогів у студентів полягає в таких кроках:

Крок 1: Викладач створює навчальний блог, студенти створюють свої власні блоги.

Крок 2: Викладач забезпечує аудиторією навчальний блог і блоги студентів. До цього залучаються інші групи студентів, які вивчають мову за аналогічною програмою, а також їхні колеги.

Крок 3: Викладач проводить показове заняття, де студенти можуть побачити, як потрібно працювати в блогах, де і як здійснюється пошук інформації в них, як підтримується власний блог.

Крок 4: Викладач дає декілька ознайомлювальних завдань, пов'язаних із блогами й інформацією, що публікується в них.

Крок 5: Студентам дають завдання розмістити в блогах домашнє завдання творчого характеру (есе, доповідь і под.)

Крок 6: Аудиторії пропонують прокоментувати написане, висловити свою думку.

Крок 7: Оцінювання блогів. Може здійснюватися в режимі онлайн, а також може використовуватися портфель роздруківок блогу з коментарями [227].

Особливу увагу приділяють забезпеченню навчальних інтернет-блогів студентів аудиторією з метою створення ефективної інтеракції між студентами. Широко представлені критерії оцінювання навчальних блогів студентів.

5. П. Сисоев і М. Євстігнєєв (2010) пропонують таку методику використання блогів для розвитку умінь писемного мовлення учнів:

Крок 1: Учитель створює власний блог, де він розміщує інформацію про свої інтереси, хобі, подорожі, а також інформацію про курс або предмет.

Крок 2: Учитель пропонує учням створити власні блоги. Блог вчителя є моделлю для побудови учнями власних блогів.

Крок 3: Учням пропонують щотижня додавати нову інформацію в свої блоги.

Крок 4: Учні знайомляться з блогами своїх однокласників і коментують їх.

Крок 5: Оцінювання [264].

Автори детально окреслюють вступний етап, на якому викладач знайомить студентів із соціальним сервісом блогів і його можливостями у вивченні іноземних мов.

Алгоритм написання тексту

(пам'ятка для самостійної роботи і самоконтролю)*

1. Оформіть заголовок: запишіть назву першоджерела, прізвище та ініціали автора (авторів) і бібліографічні дані.
2. Перегляньте текст і визначте його основну тему.
3. Пронумеруйте абзаци тексту. Уважно прочитайте кожен абзац тексту, визначте тему та підтеми кожного абзацу і запишіть їх разом з номером абзацу у вигляді ключових слів і виразів. У такий спосіб Ви складете логічний план тексту.
4. Обміркуйте послідовність розташування пунктів плану.
5. Зробіть лексико-граматичний аналіз незрозумілих речень і перекладіть їх.
6. Скоротіть несуттєву інформацію, що не входить до теми:
 - замініть у складнопідрядних реченнях всі підрядні речення дієприкметниковими та інфінітивними зворотами або іменниками з прийменниками;
 - усуньте з тексту всі складні часові форми присудка, модальні дієслова та їх еквіваленти;
 - замініть складні та розширені визначення простими;
 - утворіть речення з однорідними членами.
7. Узагальніть отриману інформацію в єдиний зв'язний текст.
8. Складіть чернетковий варіант тексту за логічним планом на основі отриманої інформації (визначених абзаців), використовуючи специфічні вирази-зв'язки та мовні кліше.
9. Відредагуйте текст і перепишіть його начисто.

* [71]

Найбільш уживані в ділових англійських текстах мовні кліше*

The paper (article, book etc.) is called = The title of the paper (article, book) is... – Назва реферату (статті, книги)...

The theme of the paper (article, book etc.) is... – Тема реферату (статті, книги)...

The article (paper, book) is published in... – Стаття (реферат, книга) опублікована в...

The article (paper, book) is printed in... – Стаття (реферат, книга) надрукована у...

The article (paper, book, etc.) deals with... – Стаття (реферат, книга тощо) стосується...

It is spoken about... – Йдеться про...

As the title implies the article (paper, book, etc.) describes... – Як впливає з назви, стаття (реферат, книга) описує...

It is said in brief that... – Коротко йдеться про...

It is spoken in detail that... – Докладно йдеться про...

The reader's attention is drawn to... – Увагу читачів привертає...

The article (paper, book, etc.) gives an information about... – Стаття (реферат, книга) надає інформацію про...

The following facts are stressed in the article... – У статті наголошується на таких фактах...

It is reported... – Повідомляється...

The content of the article (paper, book, etc.) includes... – Зміст статті (реферату, книги) охоплює...

The article (paper, book, etc.) is devoted to the problem... – Стаття (реферат, книга) присвячена проблемі...

The articles are taken from... – Статті взяті з...

* [71]

- The article analyzes... – У статті аналізується...
- The author characterises... – Автор характеризує...
- The author emphasises (underlines)... – Автор підкреслює, що...
- The author suggests... – Автор пропонує...
- The author considers that... – Автор вважає, що...
- The main (sufficient) part of the research work contains... – Головна частина дослідження містить...
- The article contains statistics about... – Стаття містить статистику про...
- The article gives a detailed analysis of... – У статті подано детальний аналіз...
- In the introductory part the author touches upon the problems of... – У вступній частині автор торкається проблем...
- In the introductory part the author points out... – У вступній частині автор указує на...
- At first it is depicted that... – По-перше, зображується...
- Secondly it is revealed that... – По-друге, виявляється, що...
- First of all it is stressed that... – На початку акцентують на...
- The article gives available information on... – Стаття подає неоціненну інформацію про...
- Much attention is given to... – Велика увага приділяється...
- The article draws our attention to... – Стаття привертає нашу увагу до...
- It should be stressed (emphasized) that... – Це варто підкреслити, що...
- The author raises the problem of... – Автор порушує проблему...
- The main part of the text informs about... – Основна частина тексту повідомляє про...
- In concluding paragraphs it is pointed out... – У завершальних параграфах указується на...
- Summing up the information... – Підбиваючи підсумок...
- The article is of great help to ... – Стаття буде корисною для...
- The article is of interest to... – Стаття представляє інтерес для...

АНКЕТА

Доцільність застосування блог-технологій у навчанні майбутніх журналістів

1) Чи корисне навчання з використанням ІКТ для журналістів?

- a. Так, безперечно.
- в. Так.
- с. Не знаю.
- d. Ні.
- e. Категорично не згоден.

2) Чи доцільне застосування блогів у навчанні іноземної мови?

- a. Так, безперечно.
- в. Так.
- с. Не знаю.
- d. Ні.

3) Які переваги використання блог-технологій для розвитку писемного мовлення?

- a. Чітке структурування курсу із зазначенням дат семінарів, описів завдань.
- в. Можливість спілкуватися з одногрупниками і викладачем.
- с. Можливість публікувати свої матеріали в інтернеті та розвивати навички писемного мовлення.
- d. Можливість продовжити розпочату в аудиторії дискусію.
- e. Підвищення якості виконання творчих завдань із використанням фото-, аудіо- та відеоматеріалів.

4) Які вміння та навички вдалося розвинути за допомогою блог-технологій?

- a. Інформатичні компетентності.
- в. Уміння класифікувати й аналізувати інформацію.
- с. Навички читання і письма, зокрема іноземною мовою.
- d. Уміння презентувати і захищати власну позицію.

5) Які переваги застосування блогів у навчальному процесі?

- a. Доступність і легкість публікації матеріалів.
- в. Самостійність студентів.
- с. Відсутність просторових і часових обмежень.
- d. Інтерактивність навчальної взаємодії.
- e. Можливість застосування мультимедійних об'єктів.
- f. Документування діяльності студентів.
- g. Формування особистого інформаційного та комунікаційного простору.

б) Підвищенню мотивації до вивчення англійської мови за допомогою блог-технологій сприяє:

- a. Функція спілкування з викладачем.
- в. Можливість співпраці з носіями мови.
- с. Можливість розвитку творчих здібностей.
- d. Професійна (журналістська) спрямованість блог-технологій

7) Чи погодилися б Ви навчатись із застосуванням блог-технологій на інших навчальних дисциплінах?

- a. Так, безперечно.
- в. Залежно яких.
- с. Не знаю.
- d. Ні.
- e. Рішуче не погоджуюся.

8) Чи вважаєте Ви, що використання блогів у курсі «Іноземна мова для професійного спілкування» сприяло кращому засвоєнню навчального матеріалу?

- a. Так, абсолютно правильно.
- в. Так.
- с. Не знаю.
- d. Ні.
- e. Складно відповісти.

9) Чи згодні Ви, що робота з блогами допомогла Вам краще пізнати своїх одногрупників?

- a. Так, безперечно.

- в. Так.
- с. Не знаю.
- д. Ні.
- е. Складно відповісти.

10) *Якщо Ви обрали пасивну позицію щодо роботи з блогами, що послужило причиною?*

- а. Мене не захопила ця форма роботи.
- в. Мені хотілося взяти участь, але не було цікавої теми.
- с. У мене були проблеми технічного характеру (відсутність комп'ютера, доступу до інтернету тощо).
- д. Мені більше подобалося читати, що пишуть інші.

Додаток К

**Дескриптори рівнів сформованості компетентності майбутніх журналістів у
англомовному писемному спілкуванні**

Таблиця К.1

**Критерії, показники і рівні сформованості компетентності майбутніх
журналістів у англомовному писемному спілкуванні**

Рівні	Показники
<i>Критерій 1. Змістово-смілова адекватність і лексична наповненість текстів</i>	
Низький	Студент мінімально розкрив тему повідомлення; зміст повідомлення у незначній мірі стосується мети і завдань; лексичний обсяг обмежений; студент не вміє доповнити повідомлення адекватним документом
Середній	Студент частково розкрив тему повідомлення; зміст повідомлення у певній мірі стосується мети і завдань; наявні незначні деталі; текст містить обмежений обсяг лексики з незначним вживанням експресивно забарвлених лексичних одиниць; студент уміє доповнити повідомлення адекватним ситуації документом, однак він складений зі значними змістовими та мовними помилками
Достатній	Студент у значній мірі розкрив тему повідомлення; зміст повідомлення у значній мірі стосується мети і завдань; наявні достатні деталі; використовується достатній діапазон лексичних одиниць і професійних термінів, більшість з яких є експресивно забарвленими та контекстно доречними; достатню кількість синтаксичних структур переконливого характеру; студент уміє доповнити повідомлення адекватним ситуації документом із поодинокими неточностями

Високий	Студент розкрив тему повідомлення; зміст повідомлення у повній мірі стосується мети і завдань; виконана вичерпна деталізація фактів; використано широкий діапазон експресивно забарвлених і контекстно доречних лексичних одиниць і професійних термінів; коректно використовує велику кількість синтаксичних структур переконливого характеру; студент уміє коректно доповнити повідомлення адекватним ситуації документом
<i>Критерій 2. Структурна цілісність і логіко-інформаційна зв'язність повідомлення</i>	
Низький	Структура повідомлення і додаткової інформації порушена, відсутня логіка та послідовність викладу змісту повідомлення, відсутні засоби зв'язності письмового тексту; виклад інформації частково відповідає комунікативному наміру; використовує лексичні одиниці обмеженого діапазону, а також із частою семантичною невідповідністю контексту; повідомлення позбавлене екстралінгвістичних засобів або вони використані недоречно; виконання завдань вирізняються обмеженістю, незавершеністю, невмінням відстоювати власні погляди
Середній	Структура повідомлення та додаткової інформації має певні відхилення від шаблону; простежується певна логіка викладу думок, однак без належного використання засобів зв'язності; виклад інформації загалом відповідає комунікативному наміру, проте для цього використовують мовленнєві засоби, що не відповідають або відповідають частково змісту; позамовні засоби поодинокі, помітні часті неточності у їхньому вживанні; посередня повнота висловлювання, лексична насиченість та ситуативність повідомлення студентів

Достатній	Структура загалом витримана, з незначними огріхами; наявні засоби зв'язності мовлення, однак з певними недоречностями; виклад інформації відповідає повністю комунікативному наміру; мовленнєві та позамовні засоби функціонально адекватні, проте спостерігаються певні огріхи у їхньому вживанні; висловлювання студентів характеризується достатньою змістовністю, проблемністю, лексичною насиченістю
Високий	Структура й логіка викладу чітка; наявні засоби зв'язності мовлення, які використані цілісно й лінгвостилістично коректно; виклад інформації відповідає повністю комунікативному наміру; мовленнєві та позамовні засоби функціонально адекватні та вживаються коректно; висловлювання студентів вирізняються повнотою, ініціативністю, змістовністю, проблемністю, лексичною насиченістю, відповідністю комунікативній ситуації
<i>Критерій 3. Мовленнєва коректність і відповідність технічного оформлення</i>	
Низький	Студент використовує лімітований набір лексичних одиниць здебільшого стилістично недоцільно; наявні чисельні граматичні та орфографічні помилки; відсутні специфічні терміни
Середній	Студент стилістично коректно використовує лімітований набір лексичних одиниць; наявні значні граматичні помилки, а також поодинокі орфографічні огріхи; наявні професійні терміни, однак їх чисельність обмежена
Достатній	Мовлення характеризується насиченістю лексичних одиниць, однак є поодинокі стилістичні недоречності; наявні поодинокі граматичні огріхи; широке вживання професійної термінології

Високий	Мовлення характеризується стилістично коректними лексичними одиницями, різноманітністю й насиченістю лексики; доцільне вживання термінів; мова граматично й орфографічно коректна, вільне володіння і правильне застосування граматичних структур
<i>Критерій 4. Професійна жанрово-стильова унормованість, цікавість і переконливість</i>	
Низький	Студент не дотримується у повідомленні жанрово-стильових шаблонів; не вміє використовувати відповідні мовні кліше, скорочення, аббревіатури; повідомлення нецікаве, неактуальне і неаргументоване
Середній	Студент порушує жанрові норми повідомлення, вживає позамовні мовленнєві засоби з чисельними помилками й неточностями; повідомлення недостатньо цікаве, містить елементи аргументації, однак використані з багатьма неточностями
Достатній	Студент загалом дотримується стандартів журналістського повідомлення, використовує позамовні мовленнєві засоби, однак наявні поодинокі помилки; повідомлення в основному цікаве, неопозбавлене аргументів, використаних незавжди доречно
Високий	Студент чітко дотримується норм і правил повідомлення, коректно використовує позамовні мовленнєві засоби; повідомлення цікаве, актуальне, містить значну кількість коректно використаних аргументів

Effects of Social Media on Young People

URL: <https://www.ukessays.com/essays/young-people/effects-social-media-people-6680.php>

In modern life, social media is developing fast. Social media is especially very popular among the young. However, there are many young people who cannot control themselves and are addicted to social media. Addiction to social media has many serious effects, including poor study habits, living away from reality and bad health. First, addiction to social media makes the youth have bad grades in studies. Every day, these students come to class, but they do not focus on studying. Secondly, young people who are addicted to social media can live far away from reality. Because of using a cell phone all day, they will not have time for outdoor activities. Instead of going out to meet friends or talk to their parents, these people love chatting with friends on social media. Using social media too much will have a serious impact on health. Because the young are addicted to social media, they will go to bed late to read news on Facebook or chat with friends. Staying up late is really harmful to the health, especially, the brain. If the young do not sleep enough, their health will be affected seriously by losing weight or always feeling tired. Their brains also will not work effectively and they will be in sleepy condition. Moreover, addiction to social media can cause depression in the young. If the young see other people on social media who are better than them in appearance or talent, they can feel inferior. These young people can envy the people who are more famous or intelligent than them, and they also feel ashamed of themselves. They always wonder why they cannot be excellent, talented or beautiful like others. Therefore, they feel under pressure, stressed and depressed. These mental problems are very dangerous to the young people because these mental problems cause the young people lose their minds and eventually, choose death. In conclusion, although using social media has many benefits in our lives, addiction to social media is not good. It will have awful influences on studying, make us live way from reality and have bad

effects on health. In order to avoid being addicted to social media, young people should spend more time playing sports, studying and taking part in activities in schools.

Додаток М

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

I. Статті в наукових фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Жовнич О. В. Блог-технології як засіб оптимізації процесу формування англomовного писемного спілкування майбутніх журналістів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – Вип. 44. – С. 318–321 (*індексується у міжнародній науковометричній базі Scopus*).

2. Жовнич О. В. Іншомовне професійно орієнтоване спілкування майбутнього журналіста: шляхи реалізації та вдосконалення // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2016. – № 89. – С. 132–135.

3. Жовнич О. В. Дидактичні перваги і новітні тенденції застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі // Молодь і ринок : щомісячний наук.-пед. журнал. – Дрогобич, 2016. – № 7. – С. 150–155.

4. Жовнич О. В. Система вправ для формування компетентності професійно орієнтованого англomовного писемного спілкування майбутніми методами навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2017. – Вип. 48. – С. 110–114 (*індексується у міжнародній науковометричній базі Scopus*).

5. Жовнич О. В. Модель навчання студентів-журналістів англomовного писемного спілкування засобами блог-технологій методами навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма

«Планер», 2017. – Вип. 49. – С. 98–103 (індексується у міжнародній наукометричній базі *Copernicus*).

II. Статті в іноземних виданнях:

6. Zhovnych O. V. Використання блог-технологій у професійній підготовці майбутніх журналістів // *Innovations and modern technology in the educational system : contribution of Poland and Ukraine : International scientific and practical conference. (Sandomierz, Poland, May 5-6, 2017).* – Sandomierz : Humanities and natural sciences university in Sandomierz, 2017. – С. 46–49.

7. Жовнич О. В. Блог как способ формирования иноязычной компетентности будущих журналистов // *Педагогические инновации – 2017 : материалы международной научно-практической интернет-конференции (г. Витебск, 17 мая 2017 г.)* – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2017. – С. 146–148.

8. Жовнич О. В. Можливості інформаційно-комунікаційних технологій в іншомовній підготовці студентів ВНЗ // *Сучасні методики, інновації та досвід практичного застосування у сфері психології та педагогіки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Люблін, Республіка Польща, 20-21 жовтня 2017 р.)*. – Люблін, 2017. – С. 54–57.

9. Жовнич О. В. Порівняльний аналіз проблем вивчення іноземних мов у Польщі та Чехії (за даними видань, що індексуються наукометричною базою Scopus) / Громов Є. В., Лазаренко Н. І., Коломієць А. М., Жовнич О. В. // *Science and Life : Proceedings of articles the international scientific conference (Karlovy Vary, Czech Republic ; Kyiv, Ukraine, 30 November 2017).* – Karlovy Vary : Skleněný Mlýstek. – С. 62–71.

III. Праці, що додатково відображають наукові результати дисертації і тези науково-практичних конференцій

10. Жовнич О. В. Проблеми професійної іншомовної підготовки майбутніх журналістів і можливі шляхи їх розв'язання // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія : Педагогіка*

і психологія. – Вінниця, 2016. – № 47. – С. 73–77.

IV. Методичні видання:

11. Використання блог-технологій в навчанні майбутніх журналістів професійно орієнтованому англomовному писемному спілкуванню : навч.-метод. посіб. / укладач : О. В. Жовнич. – Вінниця : ТОВ «Друк», 2017. – 111 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

№ з/п	Назва конференції	Місце та дата проведення	Форма участі
Міжнародні науково-практичні конференції			
1	Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми	м. Вінниця, 16 травня 2016 р.	очна
2	Формування професійної майстерності майбутніх фахівців в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу	м. Житомир, 17-18 листопада 2016 р.	очна
3	Science and life	Karlovy Vary, Czech Republic; Kyiv Ukraine, 30 November 2017	заочна
4	Innovations and modern technology in the educational system : contribution of Poland and Ukraine	Sandomierz, Republic of Poland, May 5-6 2017	очна
5	Международная научно-практическая интернет-конференция. Педагогические инновации-2017.	г.Витебск,17 мая 2017	заочна
6	Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics	Lublin, Republic of Poland, October 20-21 2017	заочна
Всеукраїнські науково-практичні конференції			
7	II Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку».	м. Вінниця, 12-13 жовтня 2016,	очна
8	Всеукраїнська науково-практична конференція «Формування соціокультурної компетентності вчителя: зміст, традиції, інновації».	м. Глухів, 29-30 вересня 2016	заочна